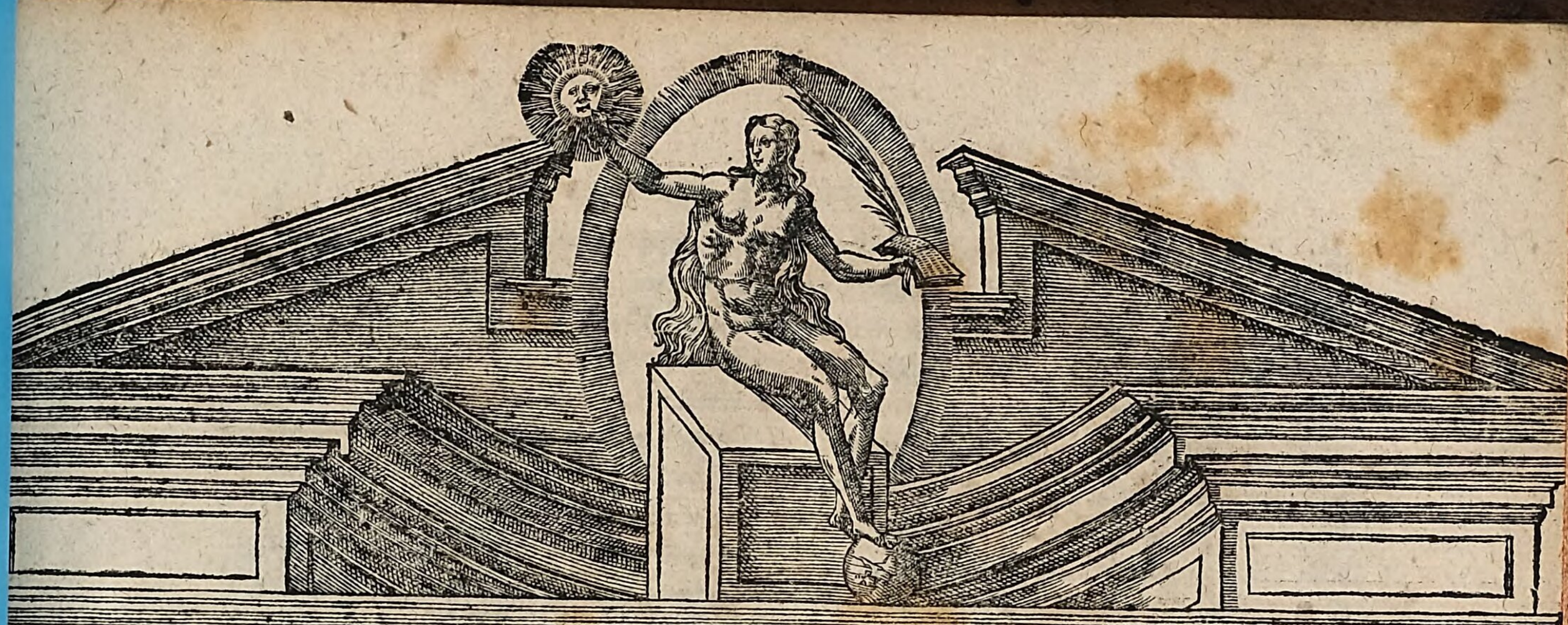
BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Gelasius

Gelasiu Tu Kyzikēnu Syntagma Tōn Kata Tēn En Nikaia Hagian Synodon Prachthentōn

[Heidelberg] 1604

Bamberg, Staatsbibliothek -- Patr.f.121#4
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11759183-8

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ.

ΤΑ ΓΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ
ΤΡΙΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ
ΕΝ ΕΦΕΣΩ ΣΥΝΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ.

ΣΥΝΟΨΙΣ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝ-
ΟΔΩΝ, ΠΟΥ, ΚΑΙ ΠΟΤΕ, ΚΑΙ
ἐπ' ἴσης ἑκάστη αὐτῶν συνήχθη.

In Bibliopolio Commeliniano.

clɔ Iɔ c iv.

ÆQVO LECTORI S.

VERVM illud est, amice lector, quod Theodorus Peltanus V.C. monuit. Is enim, cum vnicum huius Ephesini concilii exemplar è Bauarica bibliotheca nactus, Latinam eius interpretationem aggressus esset; eoq; Romam misso, & Cardinalis Sirleti studio cum vetere Vaticanæ bibliothecæ codice accurate collato; post etiam alio exemplari è Fuggerica bibliotheca suppeditato, & libris istis inter se comparatis, perspexisset quanta passim eorum esset diuersitas, eiusq; diuersitatis aliquod etiam specimen exhibuisset: hac monitione præfationem claudit; Ex collatione ista vt cumq; posse colligi, quanta Græcorum codicum supellectili eum instructum esse oporteat, qui Acta hæc integre atque emendate suis typis Græce velit procudere: nec enim satis fore si vnum aliquod exemplar obiter descriptum ad manum habeat typographus: sed tum demum operæpretium futurum esse, si multis hinc inde conquisitis, iisq; vel per typographum, vel per alios idoneos accurate inter se collatis instituatur editio. Recte igitur idem Peltanus fecisset, & præclare de republica meritus fuisset, si vel cum Latina editione, vel non multo post, Græcam quoq; in lucem protulisset, sic enim qui fontes ipsos haurire, & Græca cum Latinis cõiungere amant, iucundum & salutare animo suo pabulum inuenissent. Facile certe id tanto viro fuisset, qui pluribus annis in Italia & Germania linguas publice magna cum laude docuit: qui tot & tam bonis eam ad rem exemplaribus instructus fuit, tantaq; insuper magnorum principum gratia floret, vt si ex aliis quoq; bibliothecis alia petiuisset, absque vllo negotio adipisci potuisset: & denique quod haud exiguum est, sociorum quoque promptissimas hanc ad rem suppetias habiturus fuisset. Nec item difficile fortasse fuisset aut Ingolstadianos vel Augustanos, aut Romanos Venetosve typographos ad suscipiẽdam editionẽ inducere; qui magnorum virorum auctoritatem facile in talibus sequuntur. Itaq; hactenus inhibendum mihi gressum existimaui, & exspectandum, an idem ipse Peltanus, vel alius quispiam eius instinctu, eam Spartam susceperus esset. Tandem cum XIV annos & amplius eam prouinciam vacare cernerem, non putaui diutius esse deserendam. Principio quidem me deterrebat exemplarium penuria: quippe quod vnum dumtaxat vetus & alterum exdescriptum expiscari potuissem. Tandem tamen, considerata veteris libri bonitate, animum addente studio & diligentia, satius fore putaui, si fideli hoc exemplari fretus editionem cito exhiberem, quam si cum pluribus collatam in tam seros annos promerẽ. Cũ ergo C.V. Ioãnes Pistorius duo ista exemplaria, apographum quidem è sua propria, archetypon vero ex Reuchliniana bibliotheca, penes se haberet; iussu illustrissimi principis nostri cum eo egi, vt alterius χρῆσιν, alterius κτῆσιν nobis concederet; bona tamen illustriss. Marchionis Thurlacensis venia in cuius possessione nũc est bibliotheca Reuchliniana. Itaq; optimi principis auspiciis opus aggressus, Deo adiutore ad finem perduxi. Cuius editionis vt aliquam tibi rationem hic reddam; id operam dedi, vt exemplaris præscriptũ fideliter exprimeremus. Et cum apographum multis in locis ad Peltani versionem accommodatũ esse animaduerterem, vbi absq; aliqua veteris iniuria fieri posse videbatur, recens sequi nõ recusaui, præsertim in capitum sectione; quæ plures sæpe in vno eodemq; facit paragraphos: quippe quod eam haud malo consilio factam putarem. aliquibus tamen in locis, si verũ fatendum est, vetus sequi maluissemus, in quo nullæ sunt eiusmodi capitum intercisiones. In periodorum distinctionib. apographum passim pro commatis seu hypodiastolis vsurpauit cola, hoc est puncta suspensa seu gemina: quæ etsi plerumq; cum eo retinuimus, tamen alicubi etiam ad veteris libri præscriptum mutauimus. In scriptura ceterata tã religiosi fuimus, vt vel ea quæ à recepta cõsuetudine atq; analogia exorbitarent, mutare noluerimus; nisi vbi plane manifestum esset vitiũ. Satius enim fore iudicabamus, si talia intacta relinqueremus, & seorsum de illis in calce moneremus; præsertim cum alia quoq; separatũ notationum libellum requirerent. Erant enim interdũ vel in Pistorii apographo, vel in vetere libro adnotatæ modò scripturæ diuersitates, modò emendationes; & harum aliæ vetustiori, aliæ recentiori manu exaratæ: quas silentio præterire religio videbatur. Deinde si

quis

qua vel dubia nobis vel ſuſpecta, vel alibi aliter lecta eſſent, ea quoq; indicãda putabamus, ne quid in diligentia fideque noſtra iure deſiderare quiſquã poſſet. Ad capitum ordinem quod attinet nihil mutauimus; ſed veteris libri præſcriptũ vſquequaq; ſecuti ſumus. quæ religio vt alicubi ſuperſtitioſior videri poſſit, ita Nicephori ſane epiſtola quæ penultimo loco poſita eſt, vltimo collocari debuiſſet: vt quæ ad hanc Synodũ haud quaquã pertineat, ſed poſt ſeptimam œcumenicam ſcripta ſit. Quia tamen Peltanus, confuſiorem Græci exemplaris ordinem ratus, alium plane in ſua verſione inſtituit, ne illam diſpoſitionem inuidiſſe lectori videremur, eam quoq; Græco capitum Indici ſubiũngere voluimus; vt qui Græca vel cum Latinis conferre volunt, vel accuratiori ea ordine perlegere, in promptu habeant quod ſequantur. Eam porro in ſua diſtributione ſeriem Peltanus inſtituit, vt in primum tomum referret quæ Synodum anteceſſerunt: in II. *Acta concilii aduerſus Neſtorium; cuius cauſa concilium conuocatum fuit: in* III. *Schiſmaticorum hæreticorumq; contra Oecumenicum concilium machinationes ac fraudes: in* IV. *Geſta & ſcripta Synodi contra Schiſmaticos: in* V. *Quæ ad reconciliandas eccleſias amicitiamq; inter Cyrillum & Ioannem Antiochenum redintegrandam pertinent: in* VI, *Orationes ſeu Conciones in Concilio vel occaſione Concilii habitas. Quæ diſpoſitio vt melius cohæreret, Tomi ſecundi capite* XXVIII. *id eſt noſtræ editionis pag. 254, ante verſum 30. ne hiulca maneret oratio, ex Contiana editione primo hũc titulum ſupplet*; Commentarius Actorum Synodi Epheſinæ ſuper confirmatione ſymboli Nicæni. *Deinde ſubiungit narratiunculam hanc*; Poſt conſulatum Dominorum noſtrorum, Flauii quidem Theodoſii XIII, Flauii vero Valentiniani III. XI. Kal. Auguſt. Synodo in Epheſiorum metropoli iuxta religioſiſſimorum Principum noſtrorum ſanctionem coacta; Cyrilloque archiepiſcopo Alexandrino, qui & Cœleſtini ſacratiſſimi Romanorum archiepiſcopi locum obtinebat; Arcadio itẽ epiſcopo, & Philippo presbytero, Apoſtolicæq; ſedis legato, cæteriſq; quorum nomina ſupra recenſita ſunt, in epiſcopali Memnonis baſilica reſidentibus: Petrus presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: Sancta & magna veſtra Synodus rectæ Apoſtolicæq; fidei omni ex parte proſpectum cupiens, inter cætera Fidei quoq; definitionem propoſuit, quam præ manibus habemus, parati eam legere, ſi veſtræ ſanctitati viſum fuerit. Sancta Synodus dixit; Propoſita à ſancta hac & vniuerſali Synodo Fidei definitio legatur, & Actorum monumentis inſeratur. *Et poſt hæc demum redit ad Græci exemplaris verba,* ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος πίστιν ἐξέθετο ταύτην, *& quæ ſequuntur. Adhæc tomi ſecundi caput* XXIX. *quod Græcæ editionis eſt* XCVI. (254. 42.) *primum hoc titulo inſignit*, Petrus notariorum primicerius Chariſii loco Synodum contra quoſdam Lydios non absq; expoſtulatione compellat. *Deinde poſt Græci libri titulũ hunc*, Et Chariſius, quorundam Quartodecimanorum cauſa, Synodum ſupplex adit: *ſequenti narrationi prætexit hæc*; Petrus presbyter Alexandriæ & Notariorum primicerius, dixit; Sacra hac religioſiſſimorum epiſcoporum Synodo, qui iuxta piiſſ. *& cetera quæ ſequuntur Græci contextus verſu 44. Atq; hæc fere ſunt de quibus te monendum iudicauimus, lector. Tu nunc oblatis fruere, & ſi quid habes quod vel ad huius Synodi expolitionem, vel ad ceterarum adornationem faciat, in medium confer, ac remp. quantum potes, nobiſcum adiuua. Vale.*

ΚΥΡΙΛΛΟΣ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙ-ΚΑΙΑι ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΟ-ΔΟΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ.

Commentarius eorum, quæ gesta sunt in sancto Concilio Nicæno.

Interprete ROB. BALFOREO, SCOTO.

v. photium. num. 250. codex. t. col. 577. catalog. Bibliothec. Lugdunens. p. 413.

Τὰ κῆ τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων συναθροισθεῖσαν σύνοδον ἐν τῇ Νικαέων, ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τῆς Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν, καὶ Περσίδος, ἔκ τε τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ θεσπίσματος τοῦ θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἡμετέρου, ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς * καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων τοῦ θεομάχου Ἀρείου. πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα καὶ διατυπωθέντα, πάλαι τε καὶ παλαιὰ ἀναγνὺς, ἔτι ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ διάγων, διηκριβωμένα αὐτὰ ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀπαραλείπτως ἐχόντως· ὑφ' ἡμένης μὲν τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὑμοῦντος τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζικηνῶν λαμπρᾶς μητροπόλεως. παρελθόντος δὲ εἰς τὸν τοῦ παντὸς ἡμετέρου οἶκον δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σάρκα πατέρα ἐμὸν τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἠξιωμένον. ἧ δὴ ἱερᾷ βίβλῳ ἐντυχὼν, καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος, ἀπὸ μνήμης μὲν φέρειν πάντα οὐκ οἷός τε ἦμην (οὐδὲ γὰρ ἄντις ἀνθρώπων τὸ ἄφαρ ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ἀπὸ μνήμης διὰ στόματος φέρειν δυνηθείη) πλεῖστά ὅσα ἀποσημειούμην τά τε τῶν ἡμετέρων ἁγίων πατέρων καὶ ἀποστόλων τῆς ὑμαίνοντος λόγου διδασκαλίας αὐτῶν δόγματα, τάς τε πρὸς τὰς Ἀρδομανίτας αὐτῶν ἀνθυθέσεις καὶ τὰς τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους ἐλέγχους, ἧς ἐβλασφήμησαν οἱ μιαροὶ Ἀρδομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἀμελῶ δὲ ἄλλα καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τάς τε τῶν μιαιφόνων Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τὰς ἀποστόλους ἀνθιρρήσεις· τάστε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ γραφικῶν διδαγμάτων καὶ τῶν αὐτῶν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἀπελύσεις; πρός τε τῆς ἀνάρχου καὶ ἀεὶ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συνυπαρχούσης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προαιωνίου μιᾶς θεότητος· πρός τε τῆς αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ * λόγου ἐπ' ἐσχάτων, τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας, ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου σαρκώσεως· καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας Ἀποστολικῶν διατυπώσεων πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐκείσε γεγενημένην πραγματείαν ἐνισορήσας, ἐν τῇ προρρηθείσῃ ἱερᾷ βίβλῳ· πρόγε πάντων τὰς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ ἐν τῇ Σωσόπολει συνεδρεύοντος, θείας καὶ ἀληθῶς Ἀποστολικὰς ἐννοίας. ἤθελον εἰς τρυφὴν τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ προσεχομένοις, ὥστε εἰπεῖν με πρὸς τὸν κύριον, Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Οὕτως ὑπερηδόθην ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις, περὶ τῆς ἀποστόλου καὶ ἀμωμήτου ὀρθοδόξου καὶ Ἀποστολικῆς

σολικῆς πίστεως. Μετὰ ὀ κμερὸς τινὰς φθάζαν συναθροίσαι τῆ τ̃ Βιθυνῶν ἐπαρχία λέγω, καὶ Εὐδοξίαν τὸν θεοῦ· κινήσεώς τε καὶ συζητήζεως ὠλείσης ὅσης γεγονυμένης ὑπὸ τ̃ ἀνταρσίας τ̃ ἀνοσίου Βασιλίσκου κατὰ τῆς Ἀποσολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, Ϲ τῆς ἐν αὐτῆ πολιτευομένης Ἀποσολικῆς πίστεως ὑποσκαπτόντων μάλισα καὶ κινούντων τὰ βασίλεια τῶν τῆς τοῦ αἱρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων συμμορίας, ποθαλλομένων ἡμῖν ὑποσύλως τὸν ἐν Νικαίᾳ φημὶ ὑπὸ τῶν πατέρων κρατεῖν πίστιν· εἰ διηλέγχοντο ποῖς ἡμῶν πολέμιοι ἐκείνης ὑπάρχοντες· ἢ γὰρ ἤθειαν τί λέγουσιν, ἢ ποῖ τίνων διαβεβαιοῦνται. ποφέροντ@ γάρ μου τὰ ἐν ἐκείνη τῆ ἁγία χο-
γε. οξί τ. ρείᾳ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερέων ἐν πνεύματι ἁγίῳ τὰ * τοῦ κυρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα, ἀπεπήδων ἀφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν τοῦ Ἀρείου βλασφημιῶν, κατὰ τῶν ἐκεῖσε ὀρισθέντων διὰ γλώττης ποφερόντες, καὶ ἀναθεματισμὸν ῥίπτοντες κατὰ τῶν ταῦτα ὕτως φρονούντων οἱ ἅπ- 10
λιοι. Διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινηθέντα κατὰ τῆς ἁγίας κ̃ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τ̃ ἀνέκαθεν, ἔκτε τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, κ̃ τῶν ποορρηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν τῆ Νικαέων συνειλεγμένων, ἐν τῆ τ̃ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῆ μετὰ ἡμῶν πολιτευομένης, πλείσω ὅσω ἔρθυναι ἐποιησάμην πάντη τε Ϲ παντα χ̃, τὸ δὴ λεγόμενοι, πάντα κάλων κινήσας, ἀνεζήτησα τὰ ἐν ἐκείνη τῆ ἱερᾶ συνόδῳ πεποαγμένα, ὑπὲρ τ̃ τοῦ αὐτῆς ἁγίας Ϲ Ἀποστολικῆς πίστεως ὅρου, ἵν' ὄτι ἀπ' ἀνθρώπων. ἤτε δι' ἀνθρώπων ἡ τ̃ θε̃ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τ̃ πάντων ἡμῶν ζωτῆρ@ καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χρις̃, τοῦ ὑοῦ τοῦ θε̃ τοῦ ζῶντ@. ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν, τὸ μέγα ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερωθεὶς πσαρκὶ καὶ ἀγγέλοις ὀφθείς. Οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατὸς ὁ μονογενὴς κατὰ τὴν τῆς θεότητ@ ἐ- 20
σίαν· εἰ μὴ ἐσαρκώθη, τὰ πάντα πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, πότε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον
πάθ@, καὶ τὸν ταφὸν, καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆ ἁγία σκεύη καὶ ἀναμαρτήτῳ σαρκὶ αὐτοῦ θεραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος@, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανοὺς, παύτης τῆς ἁγίας κ̃ ἀμωμήτου πίστεως τὸν θεῖον καὶ ποσκυνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε· καὶ μέγα βροντήσας κατὰ τὸ γεγραμμένον, Κύρι@ ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησε. καὶ ἐν ἑτέρῳ, Ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύρι@, καὶ ὁ ὕψις@ ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ. καὶ τί ἐβρόντησε; ποίαν δὲ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὕψις@; ποφθέντες, φησὶ, ποὸς τοὺς Ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ὑοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματ@. Εἰ γὰρ διὰ φιλανθρωπίαν, τὴν ἡμῶν σάρκα ἔμψυχον καὶ ἔννουν ἐκ τ̃ παναγίας καὶ ἁγίας παρθένου Μαρίας ποσελήφεν, ἀλλὰ ἡ τ̃ σαρκὸς ποόσληψις, ποοθήκην τῆ τ̃ πατρὸς καὶ ὑοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματ@ τελείαν, οὐκ ἐποίησεν. ἀλλὰ μένει ἡ τριάς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθ- 30
νη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τ̃ πατρὸς καὶ τ̃ ὑ̃ καὶ τ̃ ἁγίου πνεύματ@. τοῦτον τὸν ἅγιον κ̃ ποσκυνητὸν ὅρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως, ποὸς ἃ τ̃ κυρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ Ἀπόστολοι, πάσῃ τῆ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τ̃ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν· ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ποφητικὸν λόγιον, τὸ φάσκον, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγ@ αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τ̃ οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Ὅν τινα ὅρον καὶ τὴν ποσκυνητὴν παύτην δωρεὰν, τὴν εἰς ἡμᾶς
διὰ τῶν θείων Ἀποστόλων ποδὲ τ̃ υἱοῦ τοῦ θε̃ δεδομένην, μ̃ πλείσας ὅσας καιροὺς παζαμένης, κ̃ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, διωγμοῦ, δι' Ἀρείου πάλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας ζωτηρείας, κ̃ τ̃ αὐτῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου σωλίζεται πίστεως, ξένα τινὰ παρεισφέρων κ̃ τοῦ ζωτῆρ@ βλάσφημα ῥήματα. δι' ὧν τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐπάεραξεν. ὃ χαίρειν καὶ τὸν πολυάνθρωπον ἐκείνου ὑπὸ τὴν τῶν Νικαέων πάλιν ὁ πιστώτ@ Βασιλεὺς Κωνσταντῖν@ σωήγαγε σύνοδον, ἧς τὰ πεπραγμένα πάντα ποοεγνωκὼς, ὡς ἀνατέρω ἔφην, καὶ διερευνησάμεν@ μόλις ἐδυνήθην εὑρεῖν φανερὰ τῶν ἐκεῖσε ἐσχεμένων Ϲ ἐγγραφέντων ποδά τισι διαφόροις φιλομαθέσιν ἀνδράσιν· Ἰωάννῃ μέν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ ἄγαν γραφικῷ, ἐν τετραδύοις παλαιοῖς λίαν· ὃ μὲν ὅλα, καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφόρων, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας, καὶ Ῥ̃ουφίνου πρεσβυτέρου Ῥ̃ώμης, τῶν καὶ τῆ ἁγία ἐκείνη κοινωνησάντων συνόδῳ, καὶ ἄλλων πλείσων ὅσων· οὗ μὲν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὅλης ἁρμονίας ἔυρον, κ̃ τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον βίβλον, ἣ ποοενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται. μόν@ γὰρ Εὐσέβι@ ὁ ϑαυμάσι@ ὁ Παμφίλου ἀτρεπτὶ τῆ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας, ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας, ἕως τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνων διώδευσεν. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὅλα εὑρεῖν ἠδυνήθην, πλὴν ὅσα γνώριμά μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴ. 50
δια, κ̃ τὸν ποοαναγνωσθέντα μοι βίβλον, ἔυρον. κ̃ ἐξ ἑκατέρων ἀναλεξάμεν@ ἀναγκαῖον ἐνήθην ἐγγράψαι τῷδε τῷ βιβλίῳ, ποὸς ὠφέλειαν κοινὴν, καὶ σύγγραμα τῶν συντυχομένων τῷδε

τῷδε τῷ γεγράμματι. Ἄρξεται δή μοι λοιπὸν ὁ λόγος, προοδοποιῶν μοι καὶ ὁδηγῶν τοῦ ἀεὶ ζῶντος θεοῦ λόγου, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χρισοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου, οὗ καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθῆναι προστάξαντος πόλει· ἐν ἑτέρῳ χάρ, ἐπὶ τῷ θεῷ φίλον, τὰ τῆς γενέσεως αὐτοῦ, καὶ τῶν χρόνων τῆς θ' παρ' αὐτοῦ Κωνσταντίνου θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν διαγωγὴν ἐντάξω, συγγράμματι.

ΜΕΤΑ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος τῆς τῶν τυράννων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τὸ ἰδιωτικὸν ἀπολαβόντων αὐτῶν βίον, καθά φησι Εὐσέβιος· χρόνου δὲ πλείστου μεταξὺ γενομένου, βασιλεὺς Κωνστάντιος, [*τὰ πάντα βίον πραότατος] καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐνοϊκώτατος, τῷ τε θείῳ λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν διαθέμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα καὶ σεβαστὸν ἀνθ' ἑαυτοῦ καταλιπών, κοινῷ φύσεως νόμῳ τελευτᾷ τὸν βίον· ἀπάσης μὲν θανάτου, ὅσῃ βασιλεῖ τις ἂν ὠφέλειν, τιμῆς ἠξιωμένος, χρηστότατος καὶ ἡπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς· ὃς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς, ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὰ πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας χρόνον· καὶ τἄλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον παρασχὼν ἑαυτὸν, πᾶσι δόκιμον * καὶ περισπούδαστον ἀπέλιπε τὸν βίον. Μόνος δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενοῦς καὶ ἐπιδόξου ἐπὶ διαδόχῳ γνησίῳ παιδὶ, τὰ πάντα ζωφρονεστάτῳ τε καὶ εὐσεβεστάτῳ τελευτήσας. Τοῦ παῖς Κωνσταντῖνος ἅτε ἀρχόμενος βασιλεὺς τελειότατος καὶ σεβασμὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων, καὶ ἔτι πολὺ τούτων πρότερον * παρ' αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθείς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ τὸ ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστήσατο. Καὶ μετ' ἔτερα· οὕτω δὴ Κωνσταντίνου, ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως, εὐσεβῆ τε ἐξ εὐσεβεστάτου καὶ τὰ πάντα ζωφρονεστάτου γενόμενα εἰρήκαμεν, σωφρονέστατά τε καὶ εὐσεβείᾳ τετιμημένου, παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος, καὶ τῶν ἀνοσιωτάτων τυράννων ἀνηγερμένου, θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ, παραδοξότατα πάσῃ μὲν ἐπὶ Ῥώμης ἐκεῖνος Κωνσταντίνου Μαξέντιος· ὁ δ' ἐπ' ἀνατολῆς δὲ πολλῷ ὑπερζήσας ἐκείνου χρόνον, ἀρχίσῳ καὶ αὐτὸς θανάτῳ. ἐκεῖνος Λικινίος, ἕπως τότε μανέντος, [περιφθησομένου κατ' αὐτοῦ ἐκείνου Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως] καταισχύνῃ τὸν βίον. πρότερός γε μὴν οὗτος, ὃς καὶ τιμῇ καὶ τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντῖνος, τὸν ὑπὲρ Ῥώμης καταπυραυνουμένων φειδοῖ λαῶν, θεῖον τὸ ἐρώμενον, τόν τε τούτου λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων ζωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν σύμμαχον δι' ὅλων ἐπικαλεσάμενος, πρόθυμα παντοίως ὑπὲρ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευθερίας Ῥωμαίοις πονούμενος. Ταῦτα ὁ Εὐσέβιος. ὁ δὲ Ῥοῦφῖνος εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν τοῖς ἀκολουθίαν, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἁρμονίαν Εὐσεβίου τοῦ πάνυ τοῦ Παμφίλου τοῖς ἴσοις ἐνέθηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα συγγλυφῇ τῆς Εὐσεβίου παραγματείας εὕροιμι, ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ῥουφίνου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἀναλεξάμενος, ἐνθήσω. καθὰ ἀνωτέρω εἴρηκα, τῷ δὲ τῷ βιβλίῳ. λέγει δὲ καὶ ὅτι. μετὰ γοῦν τὸ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀποθέσιν καὶ τοῖς τελοῦσι Κωνσταντίου, ἐπολείποντο τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἵδε· Κωνσταντῖνος μὲν τοῦ πατρὸς μοῖραν εἰληφὼς· αὐτὴ δὲ ἡ ἀπό τε τῆς καλουμένης Εὐρώπης ἀρχομένη, ἀπό τε τοῦ Ἴστρου διήκουσα, Σκυθίαν τε ἑκατέραν, καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυρίσταί καὶ Σαυρομάτας, καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ Ῥείνου ποταμοῦ καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γοῖς, τοῖς τε Μακεδονίαν καὶ τὰ πρὸς αὐτοῖς θαλάσσιον, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν, καὶ ὅσα πρὸς ἥλιον δυόμενον ἀπερέφουσα τὸ Ἰόνιον ὀρίζει πέλαγος. Καὶ Μαξιμῖνος δὲ ὁ Διοκλ. παῖς, ἅπαντα τὰ κατ' ἀνατολὴν ἔθνη, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος· Μαξέντιός τε τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήκοντα τὸ ὠκεανὸν διεῖπον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ οὖν μετὰ τοῦ πατρὸς ἔννομον κηδείαν, καὶ τὰς νομιζομένας τιμὰς, ζημίαν ἡγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς, τὴν ἧσσαν. ἦκεν γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς. εἰς γὰρ ὠμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὖτις μετεβάλλετο τρόπος. πολλάκις γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν τέλει θανάτῳ ἐζημίωσε· ζημίαις καὶ φυγαῖς, καὶ τῆς γῆς ἀναδασμοῖς, καὶ προσημάτων ἀνεξετάστως ἐπέβαλλεν. ἤδη δὲ καὶ γυναικῶν ἀλλοτρίων ἐρῶν, ἢ καὶ κλίνας διέφθειρεν, ἢ τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐβιάζετο. καὶ λοιπὸν ἀνασφαλὲς ἦν γυναῖκα ἔχειν ἀδεπτῆ. καὶ διὰ ζωφροσύνης φυλακὴν, πολλή τις ἦν κατὰ τὴν πόλιν μιαιφονία. Ταῦτα καὶ πλείονα ἕτερα ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος Κωνσταντῖνος ἀμηχάνου τῆς παρούσης ἐπισωτάξεως, παρωξύνετο. ποιεῖ γὰρ οἰκείαν λύπην τοῖς φιλοθέοις ἀνδράσιν, ἡ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀδικία.

χ. περὶ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΟΠΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΤΥΡΑΝΝΟΥ ΜΑΞΕΝΤΙΟΥ ΕΣΤΡΑΤΟΠΕΔΕΥΣΑΤΟ.

ΕΔόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὅπλων ἅπτεσθαι, καὶ τοῖς τοιαῦτα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἐπαμύναι. τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι, ἴσον ἐῶ * εἶπεν, καὶ πάντας ἀνθρώπους ἁπλῶς· βουλομένῳ δὲ λαμβάνειν πρότερον τὰς ὅσα τούτου πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀπεκαλέσατο, τὰς μὲν τοῖς λόγοις, τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις, τὰς δὲ τῇ τῆς φιλανθρωπίας ὑποσπονδίᾳ· τότε γὰρ φόρους αὐτοῖς κουφοτέρους ἀπέφηνε, καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, πάσης * νεωτεροποιΐας καὶ ὑποψίας σωφρόνως διέλυε, σιωπῶν μᾶλλον ἢ φοβῶν· εἰδὼς τὰ Σαύρων καὶ τὰ Φράγκων καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινα * τε εἶναι, καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπαναστάσεις δεῖλπιδον ἔχοντα ὁρμὴν, καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιεῖσθαι. ὑπῆγετο δὲ καὶ Σπάνους καὶ Βρεττανοὺς καὶ τοὺς αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ ἕως, καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν τῆδε ἡλίου δυσμῶν γινομένους μάρτυρας, εἰδέναι φασὶν εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκεανῷ καταδύεται, εἴτε καὶ πρὸς τὸ ὕδωρ φθάσας πάλιν διὰ πέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀναχάμπτει. εἵλετο δὲ καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι Βάρβαρα φῦλα, παρέργῳ τῆς μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχρησάμενος. τοὺς μὲν γὰρ ὑποτάξας, τοὺς δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς φίλους ἀντὶ πολεμίων, καὶ συμμάχους ἀντὶ πολεμίων ἐχθρῶν καταστήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμάχους, ὐδένα λυπήσας, [ὐδὲ πολιορκήσας] καὶ ὅπλ᾽ ἑτέρων ζωπυρήσας ἐπιχθείς. οὕτω γὰρ ὁ θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατορθώσεται, καὶ τὸν ἀνθρώπινον * λογισμὸν ὑπεραίρει. μιᾷ τοιαύτης φιλοθέου γνώμης ὁ πάντα πρᾶττων Κωνσταντῖνος, τὸν Ῥῆνον ὅπλ᾽ δεξιᾷ διαβὰς, καὶ πολλὰ μὲν ὄρη, πολλὰς δὲ ποταμοὺς ἀνωνύμους, ὀλίγῳ στρατῷ περαιωθεὶς, πολλά τε βάρβαρα ἔθνη χειρωσάμενος Γάλλων τε καὶ Φράγκων καὶ Σπάνων δύο ἔθνη πορευόμενος, πορθήσας λοιπὸν τοῖς Ἰταλίας ὁρίοις τὸ στράτευμα. Ταῦτα ἀκούσαντι τῷ Μαξεντίῳ, ταραχή τις ἐν ἀδόκητος· ὃ γὰρ ἂν ποτε πρώτην χώραν διαβῆναι πορευτέον, ὄρεσι, καὶ ποταμοῖς, καὶ ποικίλοις βαρβάροις πεφραγμένην, καὶ τὴν αὐτοφυῆ τῆς ἐρημίας δυσχέρειαν. μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ὑπὲρ τεῖχισμα βασιλείας, ἡ τῶν τόπων ἐρημία. καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῷ τάχει τῆς Ῥώμης ὑπεξελθόντα τὸν στρατὸν ἀνθυπεξάγειν, καὶ τῆς Ἰταλίας που πορρωτάτω ἀναμένειν. ὡς δὲ ἀντιπαρετάττοντο, καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων, ἐνταῦθα ἡ μάχη λοιπὸν ἄνισον εἶχε τὴν ἐλπίδα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης πορρωτέρω ὄντες, καὶ κατὰ φάλαγγας ἐκχεόμενοι, καὶ ἐκ πολλῆς ἐκεχειρίας καὶ διαναπαύσεως ὄντες, ἐδόκουν ἀξιόμαχοι καταφαίνεσθαι φρόνημα φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφαμίλλιον. οἱ δὲ μετὰ Κωνσταντίνου πορευόμενοι πολλῷ μὲν κατεληφέναι γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα καὶ σκύλα ἐκ πολέμου σωρηγοῦντο τῷ ὁδῷ, ῥώμῃ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης, ἢ ἀπολαύσει τῶν εἰλημμένων χρησάμενοι, ἤδη δὲ λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸ κάματον ἀπαγορεύοντες, καὶ πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΟΥ ΟΦΘΕΝΤΟΣ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ.

ΟΥτω δὲ κεχαλασμένης τῆς μάχης, καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορρόπου οὔσης, ἡνίκα ὁ θεὸς Κωνσταντῖνον ὁπλίζει, δείξας αὐτῷ τὸ ζωπύειον τοῦ σταυροῦ σύμβολον, φωτοειδῶς ἐν οὐρανῷ, γράμματα δὲ ἐμήνυε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν, λέγοντα· Τούτῳ Νίκα. Τοῦτο τὸ δόγμα πῆ μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα, τοῖσδε * ἡμετέροις λόγμασι * κεχαλασμένον· τοῖς δ᾽ ἀληθῆ πίστιν σωφρονοῦσιν, ἐναργὴς τοῦ πράγματος ἡ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τοῦτο συμβολωσάμενος θεὸς, ἔδειξεν ἔργῳ μὴ ταῦτα τὴν ἀληθῆ οὖσαν τοῦ γράμματος χάριν. [ἐν ᾧ μήπω πεισθῶμεν ἃ γράφομεν,] πρότερον δὲ ἰσορροπίας γράφομεν, διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὰ χρήσιμα συλλέγειν τῶν ἐκείνῳ βεβιωμένων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τοῖς ἑφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἃ δὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γνώσεως, οἱ Κωνσταντίνου παῖδες συμπαραταξάμενοι καὶ αὐτοπήσαντες, τὴν παλαιὰν ἀπιστίαν, νεαραῖς ὄψεσιν ἐξεφάνωσαν. εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τούτοις ἀντιλέγοντες· πολλῷ τούτων ἀπηνώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πεπλασμένα· θάλασσα πεζευομένη, καὶ ὕδωρ τειχίζον, καὶ πέλαγος ὁδοιπορούμενον, καὶ θεὸς ἐν βάτῳ φθεγγόμενος, καὶ φλὸξ νομοθετοῦσα, καὶ σάλπιγξ ἄνευ ὀργάνου τὴν ἔρημον σιωπῶσα, καὶ ἄγγελοι συμπαραταττόμενοι καὶ δεξιστάμενοι δυνάμεως κυρίου τῆς φάλαγγος ὑπερμαχοῦντες, καὶ λίθοι χαλάζης, καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν σωθέντων δοράτων βαλλόμενα. καὶ ὅσα μὴ ἀνεξετάστως πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες σωλυθήσεσθαι. θεοῦ γὰρ βουλομένου, οὐδὲν ἀνίατον· εἴτε Ἕλληνες εἶεν οἱ τὸ θαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἃ μὴ βουλόμεθα λέγειν· πόσα

πόσα Ἀλεξάνδρῳ μέλλοντι περιοῦσθαι τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον, καὶ τῷ ἐπὶ Δαρείου φυγὴ τάξιν, ἐπεθείασαν οἱ χρησμολόγοι· καί τοι τὰ ἐκείνων πλάσματα τῷ φαινομένῳ ἀποδείξιν οὐκ ἔχει. ὡς τε Σωκράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήνυε τῶν μὴ πρακτέων τὴν ἔκβασιν. καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου, ἀπὸ τῶν ἐκείνου μαθητῶν σωζόμενα· ἐξ ὧν λέγω καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ πῶς τινες τῶν παρ' αὐτοῖς δοκίμων, καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς τινας τῶν παρ' αὐτοῖς νομισθέντων θεῶν· ἵνα μήτις τὰ μυθώδη τοῖς ἀληθέσι, καὶ τὰ μυθολογικῶς πραχθέντα τοῖς πεπραγμένοις ἀντιξετάζειν νομίσῃ. τὴν δὲ πολυδιώνυμον τοῦ θεοῦ * χάριν, ἀφ' ἧς περ εἰς τὸ χρῆσθαι ἀνθρώπους ἐλθεῖν, καὶ ἐν θέρει καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν ξύλοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν νόσῳ, καὶ ἐν ὑγείᾳ, καὶ ἐν βρωτοῖς, καὶ ἐν ποτοῖς, ἀλεξιφάρμακόν τε γινομένην καὶ ἑπομένην θεραπείαν, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἴσασι, καὶ ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν ἰδίων καιρῶν, προϊόντος τῆς ἱστορίας, ἐκθησόμεθα.

Περὶ τοῦ Σίγνου ὃ ἐποίησεν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἀνάλυσιν τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.

Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τῷ τοῦ θαύματος ὄψει, εἰς τροπαίου σχῆμα μεγάλων, καὶ λιθοπλήτοις λίθοις συναρμόσας, εἰς ὑπερτάτην ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν· ἐδίδου φέρειν τοῖς παρεπομένοις, τὴν τῶν γραμμάτων ἐπισχεσιν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν ἀπιζητῶν· καὶ τὰ ἐλπισθέντα οὐ διήμαρτε· θᾶττον μὲν οἷς πεφάνθη πεισθέντας, ταχυτέραν δὲ τοῦ ὄψεως τὴν νίκην ἐπιδεξάμενος.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης, τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κάματον τῇ πόλει ἐπιστεμνόμενος, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ῥώμης στρατὸν ἐκ φυγῆς ὑποφωρώμενος, γνησίως ἀντιπαρετάττετο· Μαξέντιος δὲ τὴν Κωνσταντίνου ἀλκὴν δείσας, ἔπι τε καὶ τὸ μῖσος Ῥωμαίων ὑφορώμενος [πρὸς γὰρ τοὺς πολίτας διὰ τὴν ἀσωλίαν αὐτοῦ διεβέβλητο] ἐσκέψατο δόλῳ τὴν ἐπιβουλὴν μεταλθεῖν· ὁ δὲ δόλος μηχανῆς εἶδος ἐπὶ τῶν τοιούτων συμπαγεῖσα· τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν, διάβασις ἦν τὸν Κωνσταντῖνον ὑποδεχομένη· τὸ δὲ λαθραῖον παγὶς ἦν πολέμου, τοῖς ἐκείνου βήμασι συντεθεῖσα. διαβλωθὲν γὰρ μικρὸν ἔδει, καὶ τὸ μηχάνημα λέλυτο, καὶ ὁ πολέμιος ἑάλωκε, τάφον ἀδόκητον τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών. ἀλλ' ὁ μὲν ἄτως ἐσφάλη τῆς ἐπιβάσεως τὰ πράγματα· θεία δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι τὸν τῶν κακῶν τεχνίτην περιέβαλλεν. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἁλῶναι, φθάσας αὐτὸς ὑπέπιπτε τοῖς οἰκείοις τέχναις ὁ τύραννος, κἀκεῖ τυραννοκτόνος ἑαυτοῦ γενόμενος, καὶ χρησμῷ ἐπιβουλῷ καθ' ἑαυτοῦ σκευάσας πρὸ τῆς Ῥώμης, πρὸς τῷ καλουμένῳ Μουλαίῳ γέφυραν. ὁ προῤῥηθεὶς Μαξέντιος αὐτὸς καταδὺς εἰς τὸν ποταμὸν ἀποπνιγεὶς ὤλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων [καθά φησι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου] βοῆσαι λέγοντα· ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, φησὶν, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. καὶ, τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς Κύριε; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις; θαυμαστὸς ἐν * δόξῃ, ποιῶν τέρατα. οἷς ἐπιλέγει ὁ αὐτὸς ταῦτα καὶ ὅσα τὸν υἱὸν ἀδελφά τε, καὶ ἐμφερῆ * Κωνσταντῖνος, τὰ σωτηρικὰ καὶ τῆς νίκης ἄῤῥητον θεόν, καὶ τὸ μονογενὲς αὐτοῦ ὑὸν Ἰησοῦν Κωνσταντῖνος δὲ τὸ σωτῆρος ἡμῶν σημεῖον ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐμνήσθη, ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπινικίων εἰσήλασε, πάντων ἀθρόως αὐτὸν τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων, σὺν παντὶ δήμῳ Ῥωμαίων, ἅμα γυναιξὶ καὶ μειρακίοις καὶ νηπίοις, φαιδροῖς ὄμμασι, σωτηρίοις ψυχαῖς, οἷα λυτρωτὴν. σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ αἰνήσεως χαρᾶς ὑποδεχομένων. ὁ δὲ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς ἀναθαῤῥύνόμενος, ἧττον μᾶλλον τῆς ἐκ θεοῦ σωζόμενος βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου πάθους τρόπαιον, ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀναπτύξας ἐστήσατο. καὶ δὴ σταυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν, ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευμένων τρόπῳ ἱστάντες, αὐτίκα δὴ ταύτην ἀναγράφειν ἐπιτάξαι ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγκελεύεται, τῇ Ῥωμαίων φωνῇ. Τούτῳ τῷ σωτηρίῳ τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τῶν τυράννων ἐλευθερώσας ἐπὶ μὲν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἐκείνων ἐλευθερώσας ἀποκατέστησα. σοφῶτατα Εὐσέβιος.

Περὶ Λικινίου πεμπομένου ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀναπολῆς τυράννου.

Ὅτε μὲν Ῥουφῖνον ἦγον Γελάσιον πᾶσα λέγει ὧδε· ἡ πᾶσα Λικίνιον καμβρὸν τυγχάνοντα τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου, ὑπὸ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ, συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ, ἡ Ῥωμαίων ἠτήσατο σύγκλητος. ὃν τινα αὖθις ὑπὸ τὰ ἑῴα ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἐκεῖσε τυράννου τὴν ζωτικὴν αὐτοῦ ἐκεῖσε χριστιανῶν εὐθυμηθέντα. ἀπολαύσας γὰρ τῶν πολιτικῶν διευκρινήσεων τοῦ θεοῦ ὁ Λικινιανὸς Κωνσταντῖνος, Δυσαρεστήματα τῷ* διευκρινητῇ εὐσεβοφέρων ἐπῳδύζε. πᾶσα δὲ λοιπὸν τοὺς χριστιανοὺς τοῦ λιώκεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι, τοὺς ἐν δεσμωτηρίοις ἀφίεσθαι, καὶ τοῖς δημοσθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι, τάς τε ἐκκλησίας αὐτῶν ἀνορθοῦσθαι, καὶ πάντα ἐποίει σὺν εὐθυμίᾳ πολλῇ, τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν, τὰ πάντα Χριστιανὸς ὤν, ὡς χριστιανὸς πάντα ἔπραττεν, ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, καὶ πολυτελέσι τιμῶν ἀναθήμασιν. ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλωόννησους καθαιρεῖσθαι, καὶ τοὺς ἀφθείρεσθαι πρόσταττων.

*Β. διωπότη.

Περὶ τῆς τοῦ κατὰ Ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀποστασίας.

Ὁ μέν τοι τῆς ἀνατολῆς Τύραννος, τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπὶ πλεῖστον ἐκπεπολέμηκε δι' αὐτὸν τοιαύτης αἰτίας, τὸ μέγεθος τῆς κατ' ἀξίαν αὐτῷ ὑπαρχούσης ἡγεμονίας, μήτε οἷός τε φέρειν ὤν, ἀλλὰ δι' ἀπόνοιαν ζάφρονος καὶ βασιλικοῦ λογισμοῦ, ἀπροκάλως τοῖς πράγμασιν ἐγχαίρων. ὑπὸ πάσης δὲ εὐσεβηφανίας μεγαλαυχίᾳ τε ψυχικῇ ἀλόγως δρθεὶς, ἤδη καὶ καθ' ἑαυτὸν τῆς βασιλείας κοινωνῶν, καὶ τοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου [τοῦ πάντα αὐτοῦ διαφέροντος ἥρῳά τε καὶ προφῇ καὶ παιδείᾳ, ἀξιώματί τε καὶ σωφροσύνῃ, καὶ τῷ πάντων κορυφαιότατον, ζωφροσύνῃ, καὶ τῇ περὶ τὴν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβείᾳ διαλάμποντος] πολμᾷ ὥρμητο Μαξιμῖνος θρασύνειν, καὶ πρῶτον ἑαυτὸν τῆς τιμῆς εἰσαγορεύειν. ὑπτιάσας δὲ εἰς ἀπόνοιαν μανίας, πάς τε σωφρονῶν, ἂν πρὸς Λικίνιον πεποίητο, θρασυνθήσας, πόλεμον ἄσπονδον αἱρεῖται. εἶτα ἐν βραχεῖ τὰ πάντα κυκήσας, πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας, καὶ πᾶν στρατόπεδον μυελανδρον τὸ πλῆθος συναγαγών, ἔξεισιν εἰς μάχην πρὸς Λικίνιον, ἀφ' οὗ καὶ ἀπ' αὐτὸν σείλαντος Κωνσταντίνου· καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος τῆς ἐκ θεοῦ καθίσεως ἐπισκοπῆς· ἐξ αὐτοῦ τῆς νίκης, ἀπὸ πάντων μόνου θεοῦ πυνθανομένου τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ. ἀπόλλυσι μὲν πρῶτα τὸ ἐφ' ᾧ ἐπεποίθει ὁπλιτικὸν πλῆθος ὁ ἁλιτήριος. τῶν τε ἀμφ' αὐτὸν κορυφόρων γυμνωθεὶς, καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότων τῷ τε κρατοῦντι προσφυγόντων, ἐπανεκδὺς ὁ δείλαιος, ὃς πάλαι τὸ πρέπον αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον δειλῶς καὶ δυσμενῶς καὶ ἀνάνδρως ἀποδὺς ἐπενδύεται τὸ πλήθος, καὶ ἔπειτα διαδιδράσκει κρυπτάζόμενός τε ἀνὰ τὰς ἀγρὰς καὶ τὰς κώμας, μόλις τοὺ πολεμίους τὰς χεῖρας διέξεισι, πάντ' ζωτικὰς αὐτῷ προμνώμενος· ἔργοις αὐτοῖς εὖ μάλα πιστὰς καὶ ἀληθεῖς τὰς θείας ἀποφλοιᾷ ἐνεστιν ὧδε χρησμὰς, ἐν οἷς εἴρηται, Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὰ δύναμιν, καὶ γίγας δ' ζωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ· ψυδὴς ἵππος εἰς ζωτικὰν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ δ' ζωθήσεται. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ὑπὲρ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, τοὺς ἐλπίζοντας ὑπὲρ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ὁ δὲ δυσσεβὴς ἀθρόᾳ θεοῦ πληγεὶς μάστιγι ἐν δευτέρᾳ πολέμου ζυμβολῇ καταστρέφεται τὸν βίον. γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τοῦ καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαις ἐπιεικὲς δρεπτὴς καὶ γνωρίμων πολλάκις ἀνδριζομένοις, ἐν πολέμῳ τῷ δικαίῳ πλουτῶ δυσαρεστῶς ἐπομένων [σωφρόνη] ἀλλὰ γὰρ ἄπιστος* τις δυσσεβὴς καὶ θεομάχος τὰ παρατάξεως ἔτ' αὐτῷ πρὸ τοῦ πεδίου σωφρονίσεως, οἴκοι μένων αὐτὸς καὶ κρυπτάζόμενος, τῷ προσήκοντι πρωτείαν ἐπέχει, ἀθρόως θεοῦ πληγεῖς μάστιγι· ὡς ἀληθόσι δεινοῖς καὶ πρωτοδωνίαις ἐλαυνόμενος πρὶν ἢ καταπεσεῖν λιμῷ τε διαφθείρεσθαι πάς τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀορράτῳ καὶ θεηλάτῳ πυρὶ καταστήκεσθαι· ὡς διαῤῥεῦσαι τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρὸν δ' αὐτὸν μόνον ὀστέον γεγονέναι οἱόντι μακρῷ χρόνῳ κατεσκελετευμένον εἴδωλον ὀφθῆναι, ὡς μηδὲν ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγονέναι τὸ σῶμα, ἐν ᾗ δὴ νεκρῷ καὶ παντελῶς διορρύσεσιν καλωφλεγμένης. σφοδρότερον ἢ ἔτι μᾶλλον τοῦ θέρμης αὐτὸν ἐκβάθυς μυελῶν καταφλεγόσης, περιπηδῶσι ἢ αὐτοῦ τὰ ὄμματα, καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσοῦσα πηρὸν αὐτὸν ἀφιᾶσιν. ὁ ἢ ὑπὸ τούτοις ἀναπνέων, ἀνθομολογούμενος τῷ κυρίῳ, θάνατον ἐπεκαλεῖτο, καὶ τὸ παντόφατον ἐναίσιμως ταῦτα τοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἕνεκα πεπονθέναι ὁμολογήσας, ἀφίησι τὴν ψυχήν.

*Α. ἄπιστος, ἡ κλεῖ πλούτῳ

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ * ἀναγεώσεως.

* ἀναστάσεως.

Οὕτω δὴ τοῦ Μαξιμίνου ἐκποδὼν γενομένου, ὃς * ἁπαντων τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, μόνος ἐπ-
ειπεῖν τοῦ παντοκράτορος ἠγείρετο· ὅτε τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν τοῦ ὅλων θεοῦ Δημιουργῶν,
μείζονα τὸ ἔμπροσθεν ἀπελάμβανε παῤῥησίαν. ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας,
ὁ πάνυ ἄριστος Εὐσέβιος. τὰ δὲ αὐτοῦ πόνων, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καὶ
τὰ ἄλλων τινὰ ἀνάλεξιν ποιόμενος, τοῦ βιβλιδίου τούτου Δημητρεχέων ἐγχαράξω τὴν συντάξιν ἀλείπτην
ὅσην ἀπαιτεῖ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιόμενος ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπρόφανες, ἅγιον καὶ θεῖον ὄρος, τὸ καὶ
Νίκαιαν Ἀποστολικῆς καὶ εὐαρέστου τοῦ θεοῦ ἱερέων Συνόδου. ὁρῶν μάλιστα τὸ θεοφιλὲς κεκτημένα μέ τὸ
χάρις καὶ θεοπρέπεια· δεῦτε φησὶν ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. καὶ
ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου
ἐξ Ἱερουσαλήμ. ἀληθῶς γὰρ Σιὼν καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ ὄρος κυρίου ὑψηλότατον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, ὁ θεῖος
ἐκεῖνος, τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξου ἱερέων ὅμιλος· πνευματικὰ ἀγάλματα διασκευασμένων καὶ κατεργασαμένων διάφ-
γραφῶν θεοφητικῶν καὶ Εὐαγγελικῶν καὶ Ἀποστολικῶν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, τουτ' ἔστι περὶ ἑνοῦ
τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκτις τῇ τῆς θεότητος φύσει, καὶ ἀπόσμασμα· καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέ-
στατος κατ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἄρειος. καὶ ὅτι τοῦ αὐτῆς οὐσίας, ἧς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ τῶν αἰώνων
ἁπάντων ἐστὶν ἀρχὴ πατήρ, καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεό-
τητος καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, σαφέστατα ἔδειξαν. καὶ ἀληθῶς ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ· ἄνωθεν ἡ-
μῖν [καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρὰ αὐτοῦ τοῦ κυρίου, διὰ τῶν Ἀποστόλων σοφθεὶς, καὶ νῦν διὰ τῶν
αὐτοῦ ἱερέων καὶ τῆς Νικαέων γραφικῆς μαρτυρίας πεπαιωθείς] ὁ προσκυνητὸς ἔστος καὶ ἅγιος
τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὄρος, πρὸ ὀφθαλμῶν σαφέστερον ἡμῖν, συνεργίᾳ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος προϊὼν ἀπο-
δείξει ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένου ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν ἐπανέλθωμεν,
ἐπαναλαβόντες τὰ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως θεοῦ, εἰς τὸν αὐτὸν λαὸν ἀνιλαήψεως, καὶ τῆς τῶν τυ-
ράννων καταστροφῆς, διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως· ὃν
δι' αὐτοῦ εἰρωνικῶ ἐπεστράνωσε ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλησίαις, ὁ μόνος μέγας κύριος, ὁ
ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστι ἀριθμός· ὁ ἀλλοιῶν καιροὺς καὶ χρό-
νους· μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πέ-
νητα. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ
πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενοὺς, καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συνέτριψεν· ὁ θαυματουργὸς, ὁ
μεγαλουργὸς, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργὸς, ὁ παντοκράτωρ,
ὁ παναγαθὸς, ὁ εἷς καὶ μόνος θεὸς, ᾧ τὸ καινὸν ἆσμα ἀναπέμπομεν πρεσβεύοντες τῷ ποιοῦντι
θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τε αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ παταξάντι βασιλεῖς μεγάλους, καὶ
ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, ἐμνή-
σθη ἡμῶν ὁ κύριος. ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείψωμεν τὸν τῶν ὅλων θεὸν καὶ τὸν τοῦτο μονο-
γενῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν· τὸν σὺν τῷ πατρὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον· τὸν τῆς
θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν· τὸν τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διδάσκαλον· τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλε-
τῆρα· τὸν τυραννοκτόνον· τὸν τοῦ βίου διορθωτήν· τὸν τῶν ἀπεγνωσμένων ζωτῆρα Ἰησοῦν, ἐν
ἑνὶ σώματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν. ὅτι δὴ μόνος οἷα παναγάθου πατρὸς μονογε-
νὴς ὑπάρχων παναγαθὸς παῖς ἐν βουλῇ τῆς πατρικῆς, καὶ ἑαυτὸν, καὶ τὸ ἁγίου πνεύματος
φιλανθρωπίας τῶν κάτω που κειμένων ἐν φθορᾷ τὴν ζωτηρίαν ἡμῶν προμηθούμενος, εὖ μά-
λα προθύμως τὴν ἡμετέραν ὑπωδυνος φύσιν, καθάπερ τις ἄριστος ἰατρὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀ-
ναλαβὼν, καὶ τὰς νόσους φέρων, καὶ πρό τε καὶ ἀεὶ ζωτηρίαν καὶ ζωὴν τῶν ἀνθρώπων κατεργάσα-
το γνώμῃ. ὃς δὴ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ ἀεὶ προμυθούμενος, τὸ αὐτῷ φίλον καὶ θε-
σπέσιον ἴδιον Κωνσταντῖνον, τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις θεράξας, κατὰ τῶν ἀ-
σεβῶν τυράννων, τοῦ τε κατὰ Ῥώμην Μαξεντίου, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίνου ἀνεγήγερκεν· ὃς
δι' αὐτοῦ ἀνελὼν φαυλρὰν καὶ βαθεῖαν εἰρωνίαν τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδέδωκεν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΙΚΙΝΙΟΥ ΚΑΚΟΤΡΟΠΙΑΣ.

Οὐκ ἐῶ δὲ ἄρα [φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος] τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ, τῷτε φιλο-

πονήρῳ δαίμονι φορητὸς ἢ τῶν ὁρωμένων θέα· ὥσπερ οὖν ὧδε Λικινίῳ μεπεπτωκότι, ἐτύγχανεν ἀντάρκη πρὸς ζώφρονα λογισμὸν, τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεβηκότα. ὃς εὖ φερομένης αὐτῷ τῆς δεχῆς τῆς βασιλέως μεγάλου Κωνσταντίνου διαπρεπῶν τιμῆς, ὑπῆγμβελας τὰ καὶ συγγνείας ἠξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπελιμπάνετο· τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐζήλου τὴν κακοτροπίαν. καὶ ὧν τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ τοῦ κρείττονος. φιλίᾳ τε καὶ διαφορᾷ ἐμμένειν ἠβούλετο. διαφθαρεὶς δὲ χρυσῷ τῷ πανδυναστείᾳ πόλεμον συναγῇ καὶ διενοήσατο πρὸς αὐτὸν ἐκφέρειν, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ ὁρκωμοσιῶν, οὐχ αἵματος, ὃ συμπεχῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πανάγαθος βασιλεὺς, διανοίας παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγνείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε· χάριτος τὸ λαμπρῶν ἀσφαλ- 10
φῆς μετουσίαν οὐκ ἀπηρνήσατο. καὶ μεθ' ἕτερα. ἀλλὰ τούτοις τὰναντία Λικίνιος διεπράττετο, πανταχόθεν ὁσημέραι κατὰ τοῦ κρείττονος μηχανὰς ὑπιτεχνώμενος ὁ μισόθεος, πάντας τὲ ὑπνωδῶν ὑπιβουλῆς τρόπους, ὡς ἂν κακοῖς τὸ δεσπότου ἀμείψαιτο. εἷς ὑπιλέγει· τῷ σφετέρῳ ἄρα χρ. σκοτεινῷ. ὁ θεὸς φίλος, κηδεμὼν καὶ φύλαξ τῷ Κωνσταντίνῳ, λέγων, ὃς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ καὶ* σκό- χρ. ὀρθρινῇ.
τῃ μηχανωμένας ὑπὸ τοῦ τυράννου ὑπιβουλὰς εἰς φῶς ἄγων διήλεγχε· τοσοῦτον δέους* τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὄφελος πρὸς ἄμυναν μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σωτηρίας ἰσχύει. ᾧ δὴ πεφυγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τῇ ὑπὸ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ, τὰς τοῦ δυσσωνύμου πολυπλόκους ὑπιβουλὰς διεδίδρασκεν. ὁ δὲ τύραννος τὴν λαθραίαν συσκευὴν, ὡς ἑδαμοῦ ἐώρα κατὰ γνώμην χωροῦσαν, [τοῦ θεοῦ πάντα δόλον τε καὶ ῥαδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ βασιλεῖ κατάφωρα ποιοῦντος] οὐκ ἔτι οἷός τε ὢν ὑπικρύπτεσθαι, 20
φανερὸν πόλεμον αἴρεται. χρ. ὁμοῦ ἔδει τῷ Κωνσταντίνου πολ. * ὁμόσε δὴ τὰ Κωνσταντίνῳ πολεμεῖν δαίμονος, ἤδη καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ὡς φρουροῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἠπίστατο σέβειν αὐτὸν θεραπεύεσθαι ὥρμητο· κἀκεῖνα τοὺς ὑπ' αὐτῷ θεοσεβεῖς ἠλαύνετο. καὶ μεθ' ἕτερα. καὶ ὁ τρόπος δὲ κατ' αὐτῶν φόνου ξένος τις ἦν, καὶ οἷος οὐδὲ πώποτε ἠκούσθη. πάσας γοῦν ἀμφὶ τὰ Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ πόντου πόλεις ὅσοις κακοῖς πιέζεσθαι συνέπαιξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὠμότητος ὑπερηκόντισεν. ἔνθα τῶν σκηνῆσιν τοῦ θεοῦ, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὖθις καθερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀποκλείσας σκέλεσιν, ὡς ἂν μὴ σωθείη τις τῶν ἐναντίων, μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας λατρείας καὶ εὐχὰς ἀποδιδοσι. σωτελεῖσθαι γὰρ οὐκ ἠγεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας [ὡς γὰρ εἰδότε λέγειν τὸν μισόθεον, φαύλως συνειδότος τοῦ λογιζόμενος] ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως ταῦτα ἔπραττεν ἡμᾶς, καὶ τὸν θεὸν ἐλεῖσθαι ἐπέπεισο. ὅθεν σκ τούτου παρορμηθεὶς τὸν θυμὸν καθ' ἡμῶν ὑπεσκήπτει. καὶ 30
μετὰ βραχέα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ σκολάζοντο ἀσεβείας, ὁμοίως πᾶσι μιαφόνοις οἱ μηδὲν ἠδικηκότες, καμνοτέραν ὑπομένοντες τελευτὴν· ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι. καὶ μετὰ τὴν ἀπολωλεκυῖαν ταύτην καὶ φερωνύμου θέαν, τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς, τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ἐρρίπτοντο. φυγαὶ δὲ αὖθις ὑπὸ τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἁπάντων ὁμόσε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σὺν κομιδῇ νηπίοις ἐγίνοντο. καὶ πάλιν ἀγροὶ, καὶ πάλιν ἐρημίαι, νάπαι τέ καὶ ὄρη πᾶς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας ὑπεδέχοντο, καὶ πάντων ἀνακινήσαντος τοῦ δυσσεβοῦς τὸν πόλεμον. [καὶ μετὰ βραχέα·] εἰ μὴ τάχιστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι σωλαβὼν ὁ τῶν οἰκείων ψυχῶν* ὑπέρμαχος θεὸς, ὡς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ νυκτὶ ζοφωδεστάτῃ φωσῆρα μέγαν ἀθρόως, καὶ χρ. ὑπερέναθ. Σωτῆρα πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῷ βραχίονι, χειρὶ δεξιᾷ χειραγωγήσας· τούτῳ μὲν οὖν ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν καρπὸν εὐσεβείας ἐπάξιον τρόπαια κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ ἀλιτήριον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπασι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ πεσοῦσι κατέβαλεν, ὁ Κωνσταντίνου καὶ πάντων ἡμῶν θεός. ὡς γὰρ εἰς ἔσχατα μανίας τὰ κατ' αὐτὸν ἤλαυνεν, οὐκ ἔτ' ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ τῷ θεῷ φίλος, χρ. τρόπαιον. τὸν ἔμφυτον ζώφρονα καὶ εὐσεβῆ σωσαγωγὸν* λογισμὸν, καὶ τὸν στρατὸν τοῦ δικαίου τρόπον φιλανθρωπίᾳ κεραυνώσας, ἐπαμυναν κελεύει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ παλαπωρουμένοις, καὶ τόγε πολλῶν ἀνθρώπων πλῆθος, βραχεῖς λυμεῶνας ἐκποδὼν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὁρμᾶται· μόνῃ δὲ φιλανθρωπίᾳ χρωμένῃ τοῦ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸ μὲν εὐσεβεῖ αὐτοῦ ἐγίνετο πολέμου ἀρχεῖον οὐδὲν, τῆς κακίας καὶ τὸ συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντος, τῷ μὲν δυσσεβεῖ αὐτοῦ ἐγίνετο πολέμου ἀρχεῖον οὐδὲν, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαττομένῳ, αὔξονι δὲ μᾶλλον τὸ κατ' αὐτῶν φόβου καὶ τὸ ὑποχείριον ἐθνῶν λύπαν· τοῖς δὲ κακουμένοις, ὑδεμία τοῦ ζωτηρίας ἐλπὶς, ὑπὸ δεινοῦ θηρίου καταπονουμένοις. διὸ δὴ τῷ φιλανθρώπῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον, ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς, πρόσωπον ἅμα παιδὶ κείροντι βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ ἀπὸ τῆς ἑωσφόρων τῆς μεγίστης Ῥώμης, ἕως τοῦ ἑῴου κατὰ τοῦ πυράννου, ζωτηρίας λεξιὰν ἅπασι τοῖς

τοῖς ἀπολλυμένοις ἐκτείνας παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ χριστῷ ζωπύρῳ, πολιγῷ καὶ συμμάχῳ χρώμενοι, πατρὶ Κωνσταντίνου βασιλεῖ ἅμα υἱῷ βασιλεῖ Κρίσπῳ, ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν κατὰ τῶν θεομίζων φάλαγγα, ῥᾳδίαν τὴν νίκην ἀποφέροντας τῶν κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων ἐξαμαρτόντων αὐτοῖς καὶ κατὰ γνώμην ἐκοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ· καθά φησιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ πανσόφημου Παμφίλου. Ῥουφῖνος δέ φησιν, εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν γεγωνημένων ὑπὸ Λικινίου πραγμάτων ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεξείδια τοῦ προρρηθέντος ἀναλεξάμενος ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ· φησὶ δέ ἔτος, Λικίνιος μὲν οὖν ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ δηλονότι τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τὰς ἑλληνικὰς ἔχων δόξας, ἐμίσει χριστιανούς, καὶ διωγμὸν μὲν προφανῆ κατ' αὐτῶν, φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου κινεῖν ὑπερέσχετο· λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκυλεύετο, προϊὼν δὲ φανερῶς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίνει, ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις. ὡς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδειχθῆναι ἐν διαφόροις τόποις. ἐκ δὴ τούτου εἰς ἀπέχθειαν τοῦ πρὸς αὐτὸν μεγίστου τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν· ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι. ταῦτα μὲν ἔτος. οἱ δὲ λοιποὶ ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας συνήγοροι, διελόντες φησὶν ἄμφω τὼ στρατιὰν, πατρὶ Κωνσταντῖνος βασιλεῖ, καὶ υἱὸς Κρίσπος βασιλεῖ κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου ὥρμησαν. ὁ μὲν οὖν υἱὸς Κρίσπος ὁπὸ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν * μέρη σὺν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιούμενος· ὁ δὲ πατὴρ Κωνσταντῖνος κατὰ τὴν Εὐρώπης τοῖς ἀμφ' αὐτὴν δορυφόροις τὴν ὁδὸν διώδευεν· ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μιαιφονίας ἔμπλεως ἐξ ἀνατολῶν μὴ πλείσου ὄσου στρατὸν κατ' αὐτῶν προβαλόμενος, καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο. φθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων, ἐγνωκὼς καὶ εἰδὼς τὴν τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσαν τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερεῖς, καὶ ὅτι διὰ πάσης ἁγνοκαρδίας, μισοδοτεῖ τὴν τῆς Νικομηδέων Ἐπίσκοπον Εὐσέβιον πάλαι προσφυγὰ αὐτοῦ ὄντα, καὶ τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου· οἰόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τὴν ἀμφ' αὐτὸν ἀνελεῖν, τὴν τοῖς τοῦ θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχήτοις ὅπλοις Κωνσταντῖνον. συντίθεται οὖν αὐτῷ ὁ θυμασὸς Εὐσέβιος ἐπαγγελίας λιπαρηθείς, καὶ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λικινίου. καὶ ὅτι ταῦτα ἔτως ἔχει ἐξ αὐτῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἐπιστολῆς ἔνεστι πληροφορηθῆναι, ἧς τοῖς Νικομηδεῦσιν ἐπέστειλεν, ὧν δὴ πρὸς λέγων, πρὸς τῷ πέλει τῆς ἐπιστολῆς· τίς ἐστιν ὁ ταῦτα διαπράξας ἔτως ἄκαιρον πληγὴ, Εὐσέβιος δηλαδὴ ὁ τοῦ τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. ὅτι γὰρ παντάχοῦ τοῦ τυράννου γεγύηται προφύλαξ, πολλαχόθεν ἔστι πιστεῦσαι. τὸ μὲν οὖν τῶν ἐπισκόπων σφαγὰς διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τοῦ ἀληθῶς ἐπισκόπων. τοῦτο δὲ ἡ καλλίστη τῶν χριστιανῶν ἐκκλησιῶν διαρρήδην βοᾷ· ὅθεν γὰρ τοῦ εἰς ἐμὲ γεγωνημένων παρ' αὐτοῦ νεῦ ἐρῶ, δι' ὧν ὅτε μάλιστα αἱ τοῦ ἐναντίων μερῶν καθ' ἡμῶν ἐπραγματεύοντο συμφοραὶ, ἔτος καὶ ὀφθαλμὸς κατασκοπὸς ἔπεμπε κατ' ἐμοῦ, καὶ μόνον οὐκ ἐνόπλους τῷ τυράννῳ συμφέρειν ὑπῆρχεν ἀρχάς· * μηδ' ἐμὲ τις οἰέσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων ἀπόδειξιν ἀφοβάσκιον. ἔλεγχος γὰρ ἐστὶν ἀνεμβὴς, ὅτι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους τοὺς Εὐσεβίῳ συνεκπεμπομένους φανερῶς ὑπ' ἐμοῦ συνειλῆφθαι, * συνέφηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῖν νεῦ σὺν ἀγωνιστήσεως ἕνεκεν, ἀλλ' εἰς ἀρχαίων ἐκείνων πρόνοιαν ἐκτενῆ ἐκτω. ἐκεῖνο μόνον δέδια, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς τὴν τοῦ ἐκκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσεβίου διαγωγῆς τε καὶ διατροφῆς, συνείδησιν κεκωλυσμένην τῆς ἀληθείας ἐλήφατε. ἀλλ' ἔστιν ἡ βεβαία θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πρόσοντε καὶ ἀκέραιον νεῦ γῆν λαβόντες, πρὸς θεὸν ἀπίδητε· ὅπερ ὑπὸ τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὃ καὶ πάλαι ἐκ τῆς ὑμετέρας κελεύσεως ἠρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προφρημένος Εὐσέβιος διεφθάρη τῶν τότε συλλαβομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνταῦθα ἐληλύθη, καὶ τὴν τῆς τάξεως ὀρθότητα ἀναισχύντως συνεπεπράχει. ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου, πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνησθε ἡ ὑμετέρα ἀνεξικακία, ὑπὸ τῆς Νικαέων πόλεως γεγύησθαι συνόδου ἐπισκόπων. ἣ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεσβύτατος τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λατρείᾳ πρόσειμι, ἄδην ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιαν ἅπασιν ἐργάσασθαι, καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι καὶ ἀποστόμωσαι τὸ πρόσχημα τοῦτο, ὃ τὴν μὲν ἀρχὴν ἐληφθὲν διὰ τοῦ Ἀρείου τοῦ Ἀλεξάνδρεως ἀπονοίας ἰσχυροποιεῖτο δὲ πρόσφατον διὰ τοῦ Εὐσεβίου αἱρέσεως τε καὶ ὀλεθρίας πανοῦργον. ἀλλ' αὐτὸς ἔτος Εὐσέβιος, πρόσφιλέστατοι καὶ ἡμιώτατοι, μεθ' ὅσης νομίζετε σωφροσύνης, ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς ἡττώμενος· μεθ' ὅσης δὲ αἰσχύνης τῇ παντάχοθεν ἐληλεγμένῃ ψευδολογίᾳ αὐτοῦ * συνίσατο, ὑποπέμπων μὲν μοι διαφόρους τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀξιοῦντας ἐξαιτούμενος ἢ πρὸς ἐμοῦ συμμαχίαν τινὰ, ὅπως μὴ ὑπὸ τοσούτῳ ἐλεγθεὶς πλημμελήματι, τὸ ὑπάρχοντος αὐτῷ σκήπτροι τιμῆς. μάρτυς ἔστι μοι τούτων αὐτὸς ὁ θεὸς, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φιλανθρώπως ὑπομένοι· ὅτι καὶ ἐμὲ αὐτὸς σκεῦος Εὐσεβίου προεύξεψε καὶ ἀπεπεμπῶς ὑφήρπασεν, ἀλλ' ἡ θεία

ἴσ. αὐτοῦ.

κε. παρέσηκεν.

κε. συνίσατο.

θεία με τροφοία ἀπὸ τ ἀληθεστάτων αὐτῆς ὁδὸν ἐπανήγαγεν· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνωτε καὶ ἀπεγνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐτροφάχθη παρ αὐτοῦ τότε Εὐσεβίου τ ἀνοσίου λέγω, καθὼς αὐτὸς ἐπῄδη· πᾶν ὁποιῶν κακὸν ἀπὸ τ αὐτοῦ διανοίας ἀποκρυπτόμενον· ἀλλὰ πρώην ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τότου σκαιότητος παρῶ, ἡ μάλιστα μετὰ Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας αὐτοῦ τροφαιρέσεως ἐχθρὸν ἀπεφήνατο, ἀκούσατε τοῦ καλοῦ. Ἀλεξανδρέας τινὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐπαῦθα σκηνελθεῖν ἀποστελλῆ. ἐπεδὴ διὰ τῆς τούτων ὑποκρισίας διχονοίας ἠγείρετο πυρός. ἀλλ' ὅμως οἱ καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, ὃς ἅπαξ ἡ τ συνόδου ἀληθὰ τροὺς μετάνοιαν ἐπεπήγει, οὐ μόνον ἐδέξαντο ἐκείνους, καὶ παρ ἑαυτοῖς ἠσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ κοινώνησαν αὐτοῖς τῆς τῶν τρόπων κακοηθείας. διὰ τοῦτο τοὺς ἀχαρίστους τούτους ἔπεμπε φεύξαι· ἁρπαγμὸν γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς ῥᾳστάτω ἐξορισθῆναι· νῦν ἡμέτερόν ἐστι τροὺς τὸν θεὸν ἐκείνῃ τῇ πί- 10
στει βλέπειν, ἣν ἀεί ποτε καὶ γεγωνῆσθαι ἡμᾶς καὶ εἶναι πρέπει, καὶ διατροφάξασθαι ὅτως, ἵνα ἀποκόπτους ἀγνούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρομεν. εἴτις δὲ τροὺς μνήμιον τῶν λυμεώνων ἐκείνων ἢ τροὺς ἔπαινον ἀτροφόντως ἐξαφθῆναι τολμήσει, τοῦ κεχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης, διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀναστελήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου διπλῆ, ζαφέστατα ἔδειξε, τροὺς τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὃς τροστάφυλαξ ἀ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς Λικινίου, ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τ ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀζυβείας. βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ὅπῃ τ τροκειμένου τ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΕΒΟΥΣ ΛΙΚΙΝΙΟΥ ΝΙΚΗΣ 20
τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

Λικινίου γοῦν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ, ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος, ὅπῃ τὸ Βυζάντιον κεῖται τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε τότε παρόντος· τὰ δ' ἑκατέρων στρατιωτικῶν φαλάγγων τὸ χρυσοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ, αὐτῶν ἐχουσῶν. ἰδὼν ὁ ἀλιτήριος, τὴ τ οἰκείων δὲ στρατιωτῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος ὅπῃ τ τ κρειττόνων ἀσπίδα τροσταφύγητον, τὰ μὲν τρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῇ Βιθυνῶν, ὅπινδον δὲ τοῦ τ χαλκηδόνος ἐστὶ, μὴ δυνηθεὶς δὲ ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρὸς τῇ κείμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσὶν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν. ζῶντα δὴ συλλαβὼν ὁ ὑπηρέτης καὶ δυσσεβέστης βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται, καὶ κτείνει μὲν ἀδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τ Θεσσαλονίκῃ τροστάττει ἡσυχάζοντα. ὁ δὲ τρὸς ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινὰς τροσκαλούμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς διασκευαζόμενος, ἀναμάχεσθαι τ ἥτταν ἐπαύδαζε. τοῦ γοῦν βασιλεὺς ὁ τροστάτης ἀναιρεθῆναι τ θεομισῆ ἐκέλευσε, καὶ ἀνῃρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τύραννος.

Ἐπληρώθη λόγος τρῶτος τ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

τροὶ τῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου καὶ αὐτοκρατορείας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν. 40

Κωνσταντῖνος τοίνυν τάντων κρατῶν ἐγκρατὴς, διὰ τ ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σωτηρίας, αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς, τὰ χριστιανῶν αὔξειν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις ἔμπυρον ἔχων τὸν θεὸν τῶν ὅλων τροσκυνητὴν, διὰ τοῦτο πᾶσαι ἡ τοῦ ἀνὰ τ οἰκουμένην ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ· * ἀκούσωμεν δὴ τι ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀρότης· * ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαλήθεστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφίλου Παμφίλου. ὁ μὲν οὖν Λικίνιος φησὶ τ ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ὅπῃ τ ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως τροειλοχήκει κρημνόν. ἀλλ' ὅτος μὲν ταύτῃ τροβεβληκὼς ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ τάσῃ τῆς θεοσεβείας σκοπέσκων μέγας Νικητὴς αὖθις Κωνσταντῖνος τοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τύραννος. ἐκ θεοῦ ἐκατοντάρχης Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφίλου. καὶ ἄλλος.

Ὁ δὲ τοῦ τάντων κρατῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπηρμένος, ὡς καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς ἡμετέρας τίστεως ἀναχωρήσασι τοῦ τοιαῦτα τροσφέρειν ἐπιτρέπειν, ἐπεδὴ διὰ τῆς τούτων ὑποκρισίας διχονοίας ἠγείρετο πυρός. ἀλλ' ὅμως οἱ καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, ὃς ἅπαξ ἡ τ συνόδου ἀληθὰ τροὺς μετάνοιαν ἐπεπήγει, οὐ μόνον ἐδέξαντο ἐκείνους, καὶ παρ ἑαυτοῖς ἠσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ κοινώνησαν αὐτοῖς τῆς τῶν τρόπων κακοηθείας. διὰ τοῦτο τοὺς ἀχαρίστους τούτους ἔπεμπε φεύξαι· ἁρπαγμὸν γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς ῥᾳστάτω ἐξορισθῆναι· νῦν ἡμέτερόν ἐστι τροὺς τὸν θεὸν ἐκείνῃ τῇ πί- 10
στει βλέπειν, ἣν ἀεί ποτε καὶ γεγωνῆσθαι ἡμᾶς καὶ εἶναι πρέπει, καὶ διατροφάξασθαι ὅτως, ἵνα ἀποκόπτους ἀγνούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρομεν. εἴτις δὲ τροὺς μνήμιον τῶν λυμεώνων ἐκείνων ἢ τροὺς ἔπαινον ἀτροφόντως ἐξαφθῆναι τολμήσει, τοῦ κεχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης, διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀναστελήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου διπλῆ, ζαφέστατα ἔδειξε, τροὺς τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὃς τροστάφυλαξ ἀ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς Λικινίου, ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τ ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀζυβείας. βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ὅπῃ τ τροκειμένου τ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΕΒΟΥΣ ΛΙΚΙΝΙΟΥ ΝΙΚΗΣ 20
τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

Λικινίου γοῦν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ, ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος, ὅπῃ τὸ Βυζάντιον κεῖται τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε τότε παρόντος· τὰ δ' ἑκατέρων στρατιωτικῶν φαλάγγων τὸ χρυσοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ, αὐτῶν ἐχουσῶν. ἰδὼν ὁ ἀλιτήριος, τὴ τ οἰκείων δὲ στρατιωτῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος ὅπῃ τ τ κρειττόνων ἀσπίδα τροσταφύγητον, τὰ μὲν τρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῇ Βιθυνῶν, ὅπινδον δὲ τοῦ τ χαλκηδόνος ἐστὶ, μὴ δυνηθεὶς δὲ ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρὸς τῇ κείμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσὶν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν. ζῶντα δὴ συλλαβὼν ὁ ὑπηρέτης καὶ δυσσεβέστης βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται, καὶ κτείνει μὲν ἀδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τ Θεσσαλονίκῃ τροστάττει ἡσυχάζοντα. ὁ δὲ τρὸς ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινὰς τροσκαλούμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς διασκευαζόμενος, ἀναμάχεσθαι τ ἥτταν ἐπαύδαζε. τοῦ γοῦν βασιλεὺς ὁ τροστάτης ἀναιρεθῆναι τ θεομισῆ ἐκέλευσε, καὶ ἀνῃρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τύραννος.

Ἐπληρώθη λόγος τρῶτος τ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

τροὶ τῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου καὶ αὐτοκρατορείας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν. 40

Κωνσταντῖνος τοίνυν τάντων κρατῶν ἐγκρατὴς, διὰ τ ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σωτηρίας, αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς, τὰ χριστιανῶν αὔξειν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις ἔμπυρον ἔχων τὸν θεὸν τῶν ὅλων τροσκυνητὴν, διὰ τοῦτο πᾶσαι ἡ τοῦ ἀνὰ τ οἰκουμένην ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ· * ἀκούσωμεν δὴ τι ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀρότης· * ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαλήθεστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφίλου Παμφίλου. ὁ μὲν οὖν Λικίνιος φησὶ τ ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ὅπῃ τ ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως τροειλοχήκει κρημνόν. ἀλλ' ὅτος μὲν ταύτῃ τροβεβληκὼς ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ τάσῃ τῆς θεοσεβείας σκοπέσκων μέγας Νικητὴς αὖθις Κωνσταντῖνος τοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τύραννος. ἐκ θεοῦ ἐκατοντάρχης Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφίλου. καὶ ἄλλος.

Ὁ δὲ τάντων κρατῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπηρμένος, ὡς καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς ἡμετέρας τίστεως ἀναχωρήσασι τοῦ τοιαῦτα τροσφέρειν ἐπιτρέπειν,

αὐτὸς

αὐτοὺς πεζόντων· λαμπρὰς δὲ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἑορτῶν ἡμέρας· ἦν δὲ φωτὸς ἔμπλεα τὰ πάντα· καὶ μειδιῶσι προσώποις, ὅμμασί τε φαιδροῖς, οἱ πρὶν κατηφεῖς ἀλλήλους ἔβλεπον. παρῆν αὐτοῖς καὶ ὕμνοι καὶ ὠδὴ καὶ ἀγροὺς, τὸ βασιλέα θεὸν, καὶ τὸ τότε γνήσιον παῖδα Χριστὸν πρώτιστα πάντων· ὅτι δὴ τὸ εὐσεβὲς ἐδιδάχθησαν ἐγέραιρον· καὶ ἔπιπτον τὸν θεοσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ * θεοφιλέσιν ὑμνήμασιν. κακῶν μὲν ἀμνηστία παλαιῶν ἦν, καὶ λήθη πάσης δυσσεβείας· τῶν δὲ ἀγ. θυσιβείας
ἀγαθῶν ἀπόλαυσις, καὶ προσέτι μελλόντων προσδοκία ἤστραπτον ἐν τῷ πάντα τόπον τῆς τοῦ Νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις, νόμοι τε, μεγαλοδωρεᾶς καὶ ἀληθοῦς δίζεβείας γνωρίσματα ἔχοντες· ὅτῳ δὴ πᾶσα πάσης τυραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης βασιλείας βέβαιά τε καὶ ἀνεπίφθονα, Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς τότε παισὶ τροφεῖα ὁ
10 τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου· πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος, καὶ διεξιὼν ἐκ τῶν ἁπλῶς ἐχόντων τὰ ἀναλογίαν ποιούμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις, τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν· ἐξῆμεν μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας, πληρώσας εἰς τοὺς ἑξῆς χρόνους, ὃν δὲ πόνως· πῶς γὰρ οἷόντε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα διασώσασθαι τὰ τοιάσδε συλλογῆς τὴν ἁρμονίαν· ἀλλ', ὡς ἔπος ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πολὺν ἄφαρτον πόνον. ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὰ ἀνδρὸς ἐκ τῶν δεικνυμένων διαπεφημισμένων, ὡς τῆς Ἀρείου βλασφημίας ποτὲ τὸ πεφρονηκέναι· ἀλλὰ πεπείσθω ὡς εἰ καὶ πού ἐστιν ἐλάλησεν ἢ ἔγραψε, μικρόν τι τῆς Ἀρείου ὑπονοούμενα, ἃ μὴν τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν, ἀλλ' ἐξ ἀπεμέργον ἀπλότητος· καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ *, ᾧ γε. αὐτολόγῳ
διεπέμψατο πρὸς τοὺς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινὸν μαρτυρόμενος· ταῦτα ἐπληροφόρησε, καὶ
20 ἀληθεύειν τὸν ἄνδρα ὑπολαβὸν πᾶς τις εὖ φρονῶν ὁπότε σώζεσι, καὶ ἐξ ἐκείνου παθλιῶσι μήπω τότε πώποτε τοῦ Ἀρείου ἀκουσθησόμενα. διαιρεῖ δὲ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ, τῇ τοῦ Νικαέων, αὖπαλ ἠγωνισμένα, τοῦ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου, ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπανίωμεν· τῆς δὴ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας
Χριστοῦ, τοῦ ζωτῆρος ἡμῶν, εἰρηνεύοντος βαθεῖαν ἐχούσης, πυκνοτέρθεισης αὐτῇ πανταχοῦ τῆς τοῦ μακαρίτου βασιλέως δεξιᾶς, διὰ τοῦ θεραπόντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ αὐτοῦ παιδῶν. μὴ γὰρ μαρτύρων τὸ θεοσεβέστατον Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἐπισκόπου γενομένου, τελειωθέντος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ μαρτυρίῳ, καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἄφθαρτον στέφανον ἀναδησαμένου, χηρεύουσα ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα· μὴ δὲ τὸν ἑαυτοῦ χειροτονεῖται, εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλλᾶς ἀνὴρ σεβάσιος καὶ μεγαλόφρων ἀλαθείᾳ ὁμοῦ καὶ σοφίᾳ πλείστῃ
30 ὅσῃ διαπρέπων, καθὼς ἡμῖν τὰ ἀκριβῆ καὶ ἁπλανῶς ἔχοντα διηγούμενος συγγράμματα, ὃς πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐξεδέξατο τὰ Ἄρειον εἰς τὴν διακονίαν. τοῦτον δὴ ἐπιβιώσαντος μικρὸν, ἐδέξατο τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀρχὴν αὐτοῦτα τὰ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, Ἀλέξανδρος ἀνὴρ τίμιος ἐν πᾶσι, καὶ πάντα τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ καὶ λαῷ * μεγαλοπρεπὴς, εὐμετάδοτος, εὐλα- γρ. μικρομε-
λὴς, ἐπιεικὴς, φιλόθεος, φιλάνθρωπος φιλόπτωχος, χρηστὸς, πρόσφιλὴς πρὸς πάντα, εἴπερ τις ἄλλος· ὃς καὶ αὐτὸς κατέστησε τὸν Ἄρειον πρεσβύτερον ἑαυτοῦ. ἐπὶ τούτου δὴ εἰρήνης τῆς ἐκκλησιῶν ὁσημέραι, ὡς ἔπι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρυνομένης, καὶ εἰς μίαν ὁμόνοιαν σωτηρίως, καὶ πρὸς ἐπάθλοις τῶν ἁγίων μαρτύρων πανταχοῦ γῆς ζεμνυνομένης· οὐκ ἐνεγκὼν ὁ Διάβολος τὸ τοσοῦτον τῆς προστάτου τῆς ἐκκλησίας λαοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν θεραπείας θρησκείᾳ αὔξησιν, πάλιν ἐκίνει φιλονεικίας τὰς ἐν αὐτῇ ταραχάς· ὑφίστατο.

40

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΡΕΘΕΙΣΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ ὑπὸ τοῦ θεομάχου Ἀρείου.

Ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔφαμεν τὰ τοιάσδε ἠξιοῦσθαι τιμῆς, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἄρειος τοὔνομα· ἀνὴρ προσχήματι μᾶλλον εὐσεβὴς, τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενότητος θερμὸς ἐραστής· ἤρξατο προφέρειν τινὰ ξένα περὶ τὰ εἰς Χριστὸν πίστεως ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐζήτησεν ἢ τὰ φρονεῖν εἶχεν. ὑπεχώρησας τὸ μονογενὲς εἶναι τοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διελεῖν τοῦ πατρὸς ἀῤῥήτου καὶ ἀϊδίου θεότητος· πολλῆς δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ παραίτητος ταραχῆς γέγονεν. ἀλλὰ δὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸ τῆς Φύσεως, τὸν Ἄρειον ὑπὸ τὸ ἀμφ-
50 νον θέλοντος μεθαλεῖν πρεπόντως ἀφανίσεσι, μηδέπω δὲ κελεύοντος ἀποφάσει χρήσασθαι, πῶς ὑπενέμεσθαι διὰ πόσου πολλοὺς τῷ λοιμικῷ τοῦτο αἱρέσεως γέγονεν· ἔπειτα ὡς ἀπὸ

μικρᾶς

μικρᾶ σπινθῆρ@ μέγα πῦρ ἐξαφθεῖναι· ἀρξάμενόν τε τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ κατ᾽ ὀλίγον τὴν πόλιν ἄλλας τε ἐπαρχίας διέτρεχε· τέλ@ ὡς ἐνεῖδεν ἀπὸ τοῦ χείρονος τὸ κακὸν πρεσβεῖναι σπουδὸν τῶν ἀπ᾽ αὐτὸν Ἐπισκόπων συνηζάμεν@, καὶ καθελὼν τὸν Ἄρειον διδάσκειν εἰς τὰς συλλειτουργὰς τὴν ἐπιθεσιν ὁ Ἀλέξανδρ@· πλατύτερόν τε τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον ἐκτεθεικὼς, πρὸς διὰ τε ἐνιεὶς πρὸς αἵρεσιν τῆς αἱρέσεως, εἰς πρόφασιν τῆς Διαγνώσεως αὐτὰς ἑτοιμάζεσθαι πελεύει, γράψας πρὸς αὐτὰς τοιάδε.

ΚΑΘΑΙΡΕΤΙΚΟΝ ΑΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩι ΔΙΑπεμφθὲν, παρὰ Ἀλεξάνδρα ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῖς ἁπανταχοῦ ἐπισκόποις. 10

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ πιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἁπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, Ἀλέξανδρ@ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἑνὸς ζώματ@ ὄντ@ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐντολῆς τε ὔσης ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τηρεῖν τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης, ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ᾽ ἑκάστοις γινόμενα· ἵνα εἴτε πάσχῃ εἴτε χαίρῃ ἓν μέλ@, ἢ συμπάσχωμεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικίᾳ, ἐξῆλθον νεῶ ἄνδρες παράνομοι καὶ χρισομάχοι, διδάσκοντες ἀποστασίαν, ἣν εἰκότως ἄντις πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ὑπονοήσαι, καὶ * καλέσαι. καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παρελθεῖναι τὸ τοιοῦτον, ὅπως ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακὸν, καὶ μηδεὶς ἑτέρας τόπους διαβαίνῃ τὸ τοιοῦτον, ῥυπώσῃ πινῶν ἀκεραίων τὰς ἀκοάς. ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβι@ νεὼν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ νομίζας ἐπ᾽ αὐτῷ κεῖσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅπι καταλείψας τὸν Βηρυτὸν καὶ ἐποφθαλμίσας τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων, οὐκ ἐκδεδίκηται τὰ κατ᾽ αὐτὸν, προῖσται καὶ τούτων τῶν ἀποστατῶν, καὶ γράφειν ἐπεχείρησε πανταχοῦ συνιστῶν αὐτὰς, ὅπως ὑποσύρῃ πιὰς ἀγνοούντας εἰς τὸ ἑαυτῶν τοιοῦτον καὶ χρισομάχον αἵρεσιν. ἀνάγκην ἔχον, εἰδὼς τὸ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένον, μηκέτι μὲν σιωπᾶν, ἀναγκαῖον δὲ λοιπὸν πᾶσιν ὑμῖν ἵνα γινώσκητε τοὺς παραστάντας γνωμένους, καὶ τὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, σύντομα ῥήματα· καὶ ἐὰν γράφῃ Εὐσέβι@ προσέχητε. παλαιὰν γὰρ αὐτοῦ κακόνοιαν τῷ χρόνῳ σιωπηθεῖσαν, νεῶ διὰ τούτων ἀνανεῶσαι βούλομεν@, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ τούτων γράφειν· ἔργῳ δὲ δείκνυσιν ὅπι ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογούμενος τοῦτο ποιεῖ. οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γνόμενοι εἰσὶν, Ἄρει@, καὶ Ἀχιλλεὺς καὶ Θαλῆς καὶ Καρπώνης, καὶ ἕτερ@ Ἄρι@ καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζώϊ@ καὶ Λάκι@ καὶ Γάλι@, καὶ Μιλῆς καὶ Ἐλάδι@, καὶ Γάϊ@, καὶ σὺν αὐτοῖς Σεκοῦνδ@ καὶ Θεωνᾶς, οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι, ποῖα δὲ περὶ τὰς γραφὰς ἐφρονοῦντες λαλοῦσιν, ἔστι ταῦτα [λόγμα Ἀρείου.] Οὐκ ἀεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ᾽ ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. Οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ τοῦ θεοῦ λόγ@, ἀλλ᾽ ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς, τὸν μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντ@ πεποίηκε. διὸ καὶ ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν. κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα ὁ υἱός· ὅτε δὲ ὅμοι@ κατ᾽ οὐσίαν τῷ πατρί ἐστιν, ὅτι ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ πατρὸς λόγ@ ἐστιν, ὅτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστιν· ἀλλὰ εἷς μέν τῶν ποιημάτων καὶ γενητῶν ἐστι. καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγ@ ἢ σοφία. γενόμεν@ καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν ἐποίησεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτὸς τῇ φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά· ξέν@ τε καὶ ἀλλότρι@, καὶ ἀπεχωρισμέν@ ἐστὶν ὁ λόγ@, τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας, καὶ ἄῤῥητός ἐστιν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ. ὅτε γὰρ πλέως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, ὅτε ὁρᾶν αὐτὸν δύναται. καὶ γὰρ καὶ αὐτοῦ τῆς οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ υἱὸς ὡς ἔστι. δι᾽ ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι᾽ αὐτοῦ ὡς δι᾽ ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεὸς ἤθελε ποιῆσαι. ἠρώτησέ γ᾽ οὖν τις αὐτοὺς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγ@ τρεπτὸν εἶναι, ὡς ὁ Διάβολ@ ἐτράπη; καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, ὅτι ναὶ δύναται. τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἐστι, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρχων. ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἄρειον, καὶ ὅτι πρότερον ἀναχωρήσαντας, αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς, ἡμεῖς μὲν μετὰ τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας ἐπισκόπων, ἐγγὺς ἑκατὸν ὄντων συνελθόντες, ἀνεθεματίσαμεν. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον προσεδέξαντο, παραδάζοντες ἐγκαταμίξαι τὸ ψεῦδ@ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν· ἀλλ᾽ οὐκ ἰσχύσει. νικᾷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. καὶ τίς μερὶς ἐστὶ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότ@, καὶ τίς συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ. τίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα; ἢ τίς νεῶ ἀκούων καὶ ξενίζεται, καὶ τὰς ἀκοὰς βύει ὡσὲρ τοῦ μὴ τὸν ῥύπον τούτων τῶν ῥημάτων ψαῦσαι τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ ἀκούων Ἰωάννου λέγοντ@, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγ@, καταγινώσκει τούτων λεγόντων, ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν

τὸν λῶ. ἢ τίς ἀκήκοεν, ἐν τῷ διαγελίῳ, μονογλώσσους ὑὸς, καὶ δι' αὐτοῦ ἐγλύεσθαι πάντα· ὃ μισήσαι τύφους
φθεγγόμενος, ὅτι εἷς ἐστι τῶν ποιημάτων; πῶς γὰρ δύνανται εἷς εἶναι τῶν δι' αὐτοῦ γινομένων; ἢ πῶς μο-
νογλώσσους, ὁ τοῖς πᾶσι κατ' ἐκείνους, σωαγελισθέντος; πῶς δὲ ἐξ ὄντων αὖ εἴη, ὃ πατρὸς λεγον-
τος, ἐξηρύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. καὶ, ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. ἢ πῶς ἀ-
νόμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς, ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα τοῦ πατρός; καὶ λέγων, ὁ ἐμὲ ἑωρα-
κὼς, ἑώρακε τὸν πατέρα. πῶς δὲ εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶ τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς, ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν; ἶσον γὰρ
ἐστὶν αὐτὸν λέγειν, ἄλογον καὶ ἄσοφον ποτὲ τὸν θεόν. πῶς δὲ τρεπτὸς καὶ ἀλλοιωτὸς, ὁ λέγων δι' ἑαυτοῦ
μεν, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. καὶ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμέν. Δια δὲ τοῦ προφήτου,
ἴδετέ με ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτὸν τις τὴν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν
10 ἀναφέρειν, ἀλλὰ ἁρμοδιώτερον ἂν εἴη, περὶ τοῦ λόγου νῦν λεγόμενον ὅτι καὶ γινόμενος ἄνθρωπος,
οὐκ ἠλλοίωται, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας· τί δὲ ἄρα εἰπεῖν αὐτοὺς ἔπρεπεν, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε· καὶ περὶ τοῦ Παύλου λέγοντος, δι' ὃ τὰ πάν-
τα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα. πῶς γὰρ τοῦ βλασφημεῖν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ οἶδε τελείως ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, ὃ δεῖ
θαυμάζειν. ἅπαξ γὰρ προθέμενοι λοιδορεῖν, ὑπερχρόνται, καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ λέγον-
τος, καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· εἰ μὲν δὴ οὐκ μέρους ὁ πατὴρ γινώσκει τὸν
υἱὸν, δῆλον ὅτι καὶ ὁ υἱὸς μὴ τελείως γινώσκει τὸν πατέρα. εἰ δὲ τοῦτο λέγειν θέμις, οἶδε δὲ τελείως ὁ
πατὴρ τὸν υἱὸν, δῆλον ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατὴρ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυ-
τοῦ πατέρα, ὃ καὶ ἐστὶ λόγος· ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας γραφὰς πολλαχοῦ
ἐπετρέψαμεν αὐτοὺς, καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες μεταβάλλοντο, φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελ-
20 κύσαι τὸ γεγραμμένον, ὅταν ἀσεβὴς ἔλθῃ εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ. πολλαὶ γοῦν αἱρέσεις
πρὸ αὐτῶν γεγόνασιν, αἵτινες ὀλέθρου τοῦ δόντος τολμήσασαι πεπλώκασιν εἰς ἀφροσύνην. ὅτι οἱ δι'
ὅλων ἑαυτῶν τὰ ῥήματα ἐπιχειρήσαντες εἰς αἵρεσιν τοῦ λόγου θεότητος, ἐδικαιώ-
σαν ἐξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὡς ἐγγύτεροι τοῦ ἀνυχείστου γινόμενοι. διὸ καὶ * ἐπεκηρύχθησαν καὶ ἀνε- * al. ἀπεκ.
ματίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυπούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων, καὶ μᾶλλον ὅτι μα-
θόντες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας, νῦν ἀπεπήδησαν· ὃ ξενιζόμεθα δέ. τοῦτο δὲ καὶ Γάϊος
καὶ Φιλητᾶς πεπόνθασι, καὶ πρὸ αὐτῶν Ἰούδας ὁ ἀκολουθήσας τῷ Σωτῆρι, ὕστερον προδότης, καὶ ἀπο-
στάτης γέγονε. καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδιδακτοι μεμενήκαμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προεί πη-
κε, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι.
καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος μαθὼν
30 ταῦτα παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ἔγραψεν, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες ἀπὸ τῆς ὑγιαινούσης
πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἀποτρεφομένων τὴν ἀλή-
θειαν. τοῦ τοίνυν κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διά τε ἑαυτοῦ προλαβόντος. καὶ
διὰ τοῦ ἀποστόλου σημάναντος περὶ τοιούτων, ἀκολούθως ἡμεῖς αὐτήκοοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν
γινόμενοι ἀνεθεματίσαμεν, καθὰ προείπομεν *, τοὺς τοιούτους, ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἀλλοτρίους τῆς * al. προεῖπον.
καθολικῆς ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. ἐδηλώσαμεν οὖν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ
τιμιώτατοι συλλειτουργοὶ, ἵνα μήτε τινὰς ἐξ αὐτῶν, εἰ προσπεσόντας πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν μὴ προσ-
δέξησθε, μήτε Εὐσεβίῳ ἢ ἑτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν, πιθῆτε. πρέπει γὰρ ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄν-
τας, πάντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ λέγοντάς τε καὶ φρονοῦντας, ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν ἀ-
ποστρέφεσθαι, καὶ μηδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν· ἵνα μήποτε καὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν κοι-
40 νωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. προσείπατε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφούς.
ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ πρεσβύτεροι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ.

Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμψηφός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις, καὶ τῇ καθαιρέσει Ἀρείου, καὶ
τῶν σὺν αὐτῷ ἀσεβησάντων.

Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Διόσκορος πρεσβύτερος, ὁμ. Σίλας πρεσβύτερος, ὁμ.
50 Διονύσιος πρεσβύτερος, ὁμ. Ἀρποκρατίων πρεσβύτερος, ὁμ.
Εὐσέβιος πρεσβύτερος, ὁμ. Ἀγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμ.
Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμ. Νεμέσιος πρεσβύτερος, ὁμ.

Λόγ(ος) πρεσβύτερ(ος),
Σιλβανὸς πρεσβύτερ(ος),
Πιρωὸς πρεσβύτερ(ος),
Ἀπὶς πρεσβύτερ(ος),
Προτέρι(ος) πρεσβύτερ(ος),
Παῦλ(ος) πρεσβύτερ(ος),
Κύρι(ος) πρεσβύτερ(ος),

Διάκονοι.

Ἀμμώνι(ος) Διάκον(ος),
Μακάρι(ος) Διάκον(ος),
Πιτὸς Διάκον(ος),
Ἀθανάσι(ος) Διάκον(ος),
Ἀπολλώνι(ος) Διάκον(ος),
Εὐμενὴς Διάκον(ος),
Ὀλύμπ(ος) Διάκον(ος),
Ἀφθόνι(ος) Διάκον(ος),
Μακάρι(ος) Διάκον(ος),
Παῦλ(ος) Διάκον(ος),
Πέτρ(ος) Διάκον(ος),
Ἀμμωνιαὸς Διάκον(ος),
Γαῖ(ος) Διάκον(ος),

Μαρκιώνου Πρεσβύτεροι.

Ἀπολλὼς πρεσβύτερ(ος),
Ἰγγλώι(ος) πρεσβύτερ(ος),
Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερ(ος),
Διόσκορ(ος) πρεσβύτερ(ος),
Σισοῆς πρεσβύτερ(ος),
Θέων πρεσβύτερ(ος),

ὁμ. Τύραννος πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Κόπρης πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Ὠρείων πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Σερῆς πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Δίδυμος πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Ἡρακλῆς πρεσβύτερος, ὁμ.
Βόκχων πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμοίως. Ἀγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Ἀχιλλᾶς πρεσβύτερος, ὁμ.
ὁμ. Διάκονοι.
ὁμ. Σαραπίων διάκονος, ὁμοίως.
ὁμ. Ἰοῦς διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Δίδυμος διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Δημήτριος διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Μαῦρος διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Κομῶν διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Μάρκος διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Ἀλέξανδρος διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Τρύφων διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Ἀμμώνιος διάκονος, ὁμ.
Δίδυμος διάκονος, ὁμ.
ὁμοίως. Πτωλεμαίων διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Σέρας διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Γαΐος διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Ἱέραξ διάκονος, ὁμ.
ὁμ. Μάρκος διάκονος, ὁμ.
ὁμ.

Τοιαῦτα τῆς ἀπαιδαγωγοῦ κ τῶν ὅλων, Ἀλεξάνδρου γεγράφοντος, χεῖρον ἐχρῆτο τὸ κακόν. πάντα γοῦν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπερφυῶς ἀγαθὸς ὤν, καὶ τὸν βίον ἐπιεικὴς καὶ φιλάνθρωπος, ἀπεδέχετο τὸ ἀναφανὲν κακὸν καταστέλλων. γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἄρειον διαπέμπεται διὰ ἀνδρὸς ἀξιοπίστου ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τῶν Σπανίων Κουρδούβης. ἐπὶ αὐτὸν ἠγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεύς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΣ Ἀλέξανδρον καὶ Ἄρειον, διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος, σεβαστὸς, Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.

Μανθάνω ἐκεῖθεν ἐπῆρχθαι τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν καταβολήν, ὅτι σὺ αὐτὸς, ὦ πάτερ Ἀλέξανδρε, ἐζήτεις, τί δή ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ ἐπέρχεται τόπος τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μᾶλλον δὲ ἐπὲρ ματαίου τινὸς ζητήματος μερίς τις πνευμάτων σύ τε ὦ Ἀρδὲ ὅπερ ἢ μή πη τὴν ἀρχὴν ἐνθυμηθῆναί σε ἔδει, ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ θάψαι δύναμαι σοφοῦντα λῦσαι, ἀσκόπως ἀντέθηκας. ὅθεν τὸ ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγερθέντος, [* ἡ μὲν σπουδὴ ἠρεμήθη] ὁ δὲ ἀμιώλητος λαὸς εἰς ἀμφοτέρους ἐχωρίσθη, ἐκ τοῦ κοινοῦ σώματος ἁρμονίας ἐχωρίσθη. ὀκνῶ ἕκαστον ὑμῶν ἐξ ἴσου τὸν γνώμιον θαρσύνων. ὅπερ ἂν ὑμῖν ὁ σωτὴρ ἀφέλιμον ὑμῶν διδάσκειν θαρσύνει, δέξασθε. τί δέ ἐστι; ὅτι ἐρωτᾶν ἐπὲρ τοιούτων ἐξ ἀρχῆς σοφὸν λῦσαι, ὅτι ἐπερωτώμενον ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιούτους ζητήσεις πάσας ἀνόμου τινὸς ἀνάγκη σοφιστοῦ, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεθισμὸς ἐπιτίθησιν· εἰ καὶ φυσικῆς τινος γυμνασίας ἕνεκα γίνοιτο, ὅμως ὀφείλομεν ἔσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν, καὶ μὴ σοφιστικῶς εἰς δημοσίας σπουδὰς ἐκφέρειν, μὴ δὲ πᾶς πάντων ἀκοαῖς ἀσκόπως πιστεύειν. πόσοι γὰρ εἰσὶν ὅσοι, ὥστε πραγμάτων ὕστερον μεγάλων καὶ

λίαν δυσχερῶν δυώμιν, ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς σωιδεῖν, ἢ κατ' ἀξίαν ἑρμωνεῦσαι. [καὶ μὴ βεβαίαν] οὐκοιῦν φευκτέον ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν πολυλογίαν, ἵνα μή πως ἡμῶν * ἀσθένεια τῆς φύσεως, τὸ βρ. ἀσθενείας.
ὡσαύτως ἑρμωνεῦσαι μὴ δυναμένων, ἢ τῶν διδασκομένων ἀκροατῶν βεβαιοτέραν σωίεσιν, ὡς ἐς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος καταλῆψιν ἐλθεῖν μὴ χωρήσασα, αὖθις ἐξ ἑκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας, ἢ σχίσματος εἰς ἀνάγκην τοῦ δήμου ὡς εἰσαῦθις. [καὶ μεθ' ἕτερα.] τὸ γὰρ διχονοεῖν ὅτι πρέπον ὅτε ὅλως δεμιᾶν εἶναι πιστεύεται. ἵνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σωίεσιν ὑπομνήσωμι, ἴσασι δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους, αὐτοὺς ὡς ἐν ἑνὶ μὲν ἅπαντες δόγματι συντίθεσθαι. πολλάκις δὲ ἐπιδεῖν ἐν τινὶ τῶν ἀποφάσεων μέρει διαφωνοῦσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, τῇ μέντοι τοῦ σώματος ἑνώσει, πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπνέουσιν. εἰ δὲ τοῦτο ἐστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοὺς τοῦ μεγίστου θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας; ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας ὁμοψύχους * ἀλ- βρ. ὁμοψήφους.
λήλοις εἶναι; ἐπισκεψώμεθα δὴ λογισμῷ μείζονι, καὶ πλείονι σωίεσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ὀρθῶς ἔχει, δι' ὀλίγας καὶ μαπάων ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλονεικίας, ἀδελφὸς ἀδελφοῖς ἀνθικεῖσθαι, καὶ τέκνα πατράσι καὶ τὸ τῆς σωιόδου πλοῖον, ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν, ἐπισπώμεν ἐκόντες τῶν Διαβολικῶν πλεασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεὸς, ὁ ζωτὴρ πάντων, κοινὸν ἅπασι τὸ φῶς ἐξέτεινεν. ὑφ' ἧτῇ προνοίᾳ ταύτην ἐμοὶ τῷ θεραπόντι, ἧ κρεῖττον τὴν σπουδὴν εἰς τέλος ἐνεγκεῖν συγχωρήσατε, ὅπως ἡμᾶς τοὺς σκεύη δήμιος ἐμῇ προσφωνήσῃ καὶ ὑπηρεσίᾳ, χάριτι ἀναδήσας πρὸς τὴν τῆς σωιόδου ἁγίαν κοινωνίαν ἐπαγάγωμι. [καὶ μεθ' ἕτερα·] πρὸ μὲν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συμφωνία· ἧ δὲ ἧ κρεῖττον· τὰ δὲ ὑπὲρ τὰ ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογεῖσθαι, καὶ μὴ πρὸς μίαν γνώμην συμφέρητε, μένῃ ἔστω λογισμοῦ προσήκῃ, τῷ τῆς διανοίας ἀπορρήτῳ, τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς φιλίας ἐξαίρετον, καὶ ἡ τῆς ἀληθείας πίστις, ἥτε πρὸς τὸν θεὸν, καὶ ἧ νόμου θρησκείαν τιμὴ μενέτω παρ' ἡμῖν ἀσάλευτος. ἐπανέλθετε δὴ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν. ἀπόδοτε τῷ σύμπαντι λαῷ τὰς οἰκείας πρεσβολάς. ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθάπερ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἀναλαβόντες, αὖθις ἀλλήλους ἀσπάσασθε. ἡδεῖα * γὰρ πολλάκις γίνεται φιλία, μετὰ τὴν ἔχθραν ὑστέρησιν, αὖθις εἰς καταλλαγὴν ἐπανελθοῦσα. ἀπόδοτε δή μοι γαλήνας μὲν ἡμέρας, νύκτας δὲ ἀμερίμνους, ἵνα κἀμοί τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτὸς, καὶ βίου λοιπὸν ἡσύχου καὶ φροσύνη, ζώζηται. εἰ δὲ μή, σὺν ἀνάγκῃ καὶ δακρύοις δι' ὅλου σωέχεσθαι, καὶ μηδὲ τὸ ζῆν αἰῶνα πρᾴως ὑφίσεσθαι. τῶν γὰρ τοῦ θεοῦ λαῶν, τὴν σωθεραπόντων λέγω τὴν ἐμῶν, ἅτως ἀδίκως καὶ βλαβερᾶς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας κεχωρισμένων, ἐμὲ πῶς ἐγχωρεῖ τῷ λογισμῷ σωεσθαι λοιπόν. ἵνα δὲ τὴν ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν ἀφήσητε, ἀκούσατε. πρώην ἐπισὰς τῆς Νικομηδέων πόλεως προαίρεμα, εἰς τὴν ἑῴαν ἠπειγόμην τὴν γνώμην. ἀποδόντι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη, καὶ τῷ πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι, ἡ δὲ τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς τὸ ἔμπαλιν τὸ λογισμὸν ἀνεκάλεσεν. ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν ἀναγκασθείω, ἃ μηδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσεῖναί μοι ἀνόσια ἡγούμην. ἀνοίξατε δή μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τὴν ἑῴαν τὴν ὁδὸν, λῦσαι δὲ προ. πρεσβείᾳ.
ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀποκλείσατέ μοι. καὶ συγχωρήσατε θᾶττον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δήμους ἐπιδεῖν χαίροντας· καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ὁμονοίας τε καὶ ἐλευθερίας ὀφειλομένην χάριν, ἐπ' εὐφήμοις λόγων συνθήμασιν, ὁμολογῆσαι τῷ κρείττονι. τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ [καὶ σοφίας μεστὰ] παρήνει ἡ δὲ βασιλέως ἐπιστολή. τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον λύειν, καὶ τῆς βασιλέως σπουδῆς καὶ τῆς ἀξιοπιστίας ἕνεκα διαλαμβανομένου τοῖς γράμμασι.

40 ὅΠΟΥ ὁ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
σύνοδον ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς Νικαέων κελεύει γενέσθαι.

ΟΡΩΝ τοίνυν βασιλεὺς παρατεινομένῳ τὴν ἐκκλησίαν, σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτεῖ, τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. ἦν δὲ αὐτῷ ἐκκαιδέκατον ἔτος καὶ μικρὸν ἐξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο. παρῆσάν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, πρεσβεύων ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ * τὰ εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον, τὰ δὲ βρ. τῷ, κατὰ λέξιν φησίν. τῶν γοῦν ἐκκλησιῶν ἁπασῶν αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐνοικοῦσαι, ὁμοῦ συνῆκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια. εἷς τε οἶκος δοκεῖ, ὥσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ, Σύρους τε ἅμα καὶ Κίλικας, Φοίνικάς τε καὶ Ἀραβας καὶ Παλαιστίνους, καὶ ἔτι τούτοις Αἰγυπτίους, Θηβαίους, Λίβυας, πρός τε ἐκ μέσης τῶν ποταμῶν ὁρμωμένους. ἦδη δὲ καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρῆν, οὐδὲ Σκύθης

χρ. ἐγκρ. ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας. Πόντος τε καὶ Ἀσία, Φρυγία τε καὶ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς
χρ. αὐτῶν. τ. παρεῖχον σκηνίτας. * ἀλλὰ καὶ Θρᾷκες καὶ Μακεδόνες, Ἀχαιοί τε καὶ ἠπειρῶται, * οἱ ἔσω
ζωτάτω οἰκοῦντες ἀπλωτῶν· αὐτός τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος Ὅσιος, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον
τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου, σὺν πρεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ, τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων, τῆς τε νῦν βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν πρόεδρος, Μητροφάνης τοὔνομα ἀφ' ἡγεμονίας ὑστέρᾳ, πρεσβύτερος δὲ αὐτὸ παρόντες τὴν αὐτὸ τάξιν * ἐπλήρουν· ὧν
χρ. ἐπλήρουν. ὁ εἷς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γενομένης πόλεως. τοιοῦτον μόνον ἐξ αἰῶνος, εἷς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χρυσῷ στέφανον δεσμῷ σωτηρίας εἰρήνης, τῷ αὐτὸ ζωτῆρι, τῆς κατ' ἐχθρῶν καὶ πολεμίων νίκης, θεοπρεπὲς ἀνετίθη χαριστήριον, εἰκόνα χορείας Ἀποστολικῆς, πάντων καθ' ἡμᾶς συνηθρούμενος. ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνους σωτηρίας λόγος, ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸ ἡλιακὸν ἄνδρας ἀλαβεῖς, καθὼς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων· ἐν οἷς ἐτύγχανεν Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται. πολὺ ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστερεῖ, τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν σωτηρίας τοὺς πάντας. ὅπου δὲ τῆς παρούσης χορείας ἐπισκόπων μὲν πληθὺς ἦν τριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερεκτεινούσα. ἑπομένων δὲ τούτοις πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, ἀκολούθων τε πολεισῶν ὅσον ἑτέρων δὲ ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν. τῶν δὲ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπεσον σοφίας λόγῳ· οἱ δὲ βίου σεμνότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ· οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσάν τε τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τετιμημένοι· οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες· οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὴν τῆς λειτουργίας δρόμον. οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖτο * προσέταττε. τοιαῦτα μὲν τῶν ἐκεῖ * συνελθόντων * ὁ Παμφίλου συνεξῆλθεν Εὐσέβιος.
διετάξατο. συναχθέντων.

ΟΠΟΥ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΥΝΕΔΡΕΥΕΙ ΤΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ.

Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπινίκιον τῇ Λικινίου ἑορτῇ, ἀπλῶτα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν· τῇ δὲ ἐξῆς πάντες ἅμα ἐπίσκοποι εἰς ἕνα τόπον συνήρχοντο· παρῆν δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτούς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς μέσον ἕδρας, καὶ ἀ πρότερον καθίζειν ἠρεῖτο, πρὶν αὖ οἱ ἐπίσκοποι ἐπανδύσασθαι· τοσαύτη τὶς ἀλάβεια καὶ αἰδὼς τῶν ἀνδρῶν τὸ βασιλέα κατεῖχε. πρὸς ὃς ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος ἐπαινετικὸν καὶ διδασκαλικὸν προσενεώχετο λόγον, εἰς ὕμνησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν πάντων θεοῦ, τὰ τοσαῦτα αὖπω χαρισαμένου· ὧν δὲ ὧδε λέγων.

ΛΟΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΠΡΟΣ ΦΩΝΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ἁγίαν Σύνοδον.

Πολλάς μὲν πρὸς * ἐποίησε τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἐπιφανεστάτας ὁδοὺς, ἡ τοῦ πανευφήμου θεοῦ τρόφιμος δικαιοσύνη ἐπανέστρωσεν, ἀλλ' ἡνίσα δὲ ἐκείνην ἐπισημοτέραν καὶ μᾶλλον ἀστράπτουσαν, οὐκ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἁγιωτάτου νόμου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πάσιν ἡμῖν, ὡσανεὶ θαύματος μεῖζον ἤθροισε, τῆς πίστεως κυμαλὴν οἰκητήριον. τοῦτο δὲ τὴν μὲν κορυφὴν μέχρι τοῦ φθέγγους τῶν ἄστρων ἐλλαμπομένην ὁρῶμεν, τὰς δὲ θεμελίους, ἐπὶ δεχομένης τὸ ἔργον, ἔως βαθέως καὶ πίστεως ἐρριζῶσθαι θείῳ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴθουσαν τούτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς πίνων τῆς προειρημένης, ἁπασῶν τῶν λοιπῶν ὅλων, ὑπερεχούσης, ἄχρι τοῦ πλάτους τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς ἐπαυγαζομένη, ἧς τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγῖδι κεκοσμημένον. δικαιδέκα τὸ ἀριθμὸν κίονες, χίονος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει τῆς πίστεως ἀϊδίως τῇ τῆς θεότητος τὸ ἡμέτερον ζωτῆρος ὁμαλμῷ, βασιλεύουσι. τοῦτο τοίνυν τὸ τηλικοῦτο ἔργον, ὃ τέχνη τὶς * προσλαμβάνουσιν ἡμῖν, καὶ τὴν ἀπὸ
τέχνη τινί. ψυχῆς δικαίαν πίστιν, τὸ ἀθανάτου αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὸ σεμνότιμα, ὅπερ πρὸς τοὺς πυλῶνας ἀδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἁγνῆς καὶ ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπαγωγὸς, μόνη καθαρὰς διανοίας πεποιῆσθαι, πρόσταγμα ὁ βουλόμενος. τοῦτο δὲ αὖπω θαυμαστόν τινα κόσμον λαμπρότητα ζωτήριος προσήγαγε λογισμός. λέγω δὲ ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ χρυσοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη, ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα, ἁγνοὺς τόνους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας εἰς φανερὸν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. αὖθις ἐντεῦθεν ἢ ἔξωθεν ἀρραγὴς δόξα ἐστερεωμένη τοῦ αἰῶνος ἀεὶ πηγνυμένου, μᾶλλον δὲ φυομένου, βεβαίως ὑπογράφει, καὶ περαίνει μὴ τοῦτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς πίνων τῆς προειρημένης, ἁπασῶν τῶν λοιπῶν ὅλων, ὑπερεχούσης, ἄχρι τοῦ πλάτους τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς ἐπαυγαζομένη, ἧς τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγῖδι κεκοσμημένον. δικαιδέκα τὸ ἀριθμὸν κίονες, χίονος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει τῆς πίστεως ἀϊδίως τῇ τῆς θεότητος τὸ ἡμέτερον ζωτῆρος ὁμαλμῷ, βασιλεύουσι. τοῦτο τοίνυν τὸ τηλικοῦτο ἔργον, ὃ τέχνη τὶς * προσλαμβάνουσιν ἡμῖν, καὶ τὴν ἀπὸ
τέχνη τινί. ψυχῆς δικαίαν πίστιν, τὸ ἀθανάτου αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὸ σεμνότιμα, ὅπερ πρὸς τοὺς πυλῶνας ἀδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἁγνῆς καὶ ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπαγωγὸς, μόνη καθαρὰς διανοίας πεποιῆσθαι, πρόσταγμα ὁ βουλόμενος. τοῦτο δὲ αὖπω θαυμαστόν τινα κόσμον λαμπρότητα ζωτήριος προσήγαγε λογισμός. λέγω δὲ ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ χρυσοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη, ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα, ἁγνοὺς τόνους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας εἰς φανερὸν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. αὖθις ἐντεῦθεν ἢ ἔξωθεν ἀρραγὴς δόξα ἐστερεωμένη τοῦ αἰῶνος ἀεὶ πηγνυμένου, μᾶλλον δὲ φυομένου, βεβαίως ὑπογράφει, καὶ περαίνει μὴ τοῦτο δὲ τὴν μὲν κορυφὴν μέχρι τοῦ φθέγγους τῶν ἄστρων ἐλλαμπομένην ὁρῶμεν, τὰς δὲ θεμελίους, ἐπὶ δεχομένης τὸ ἔργον, ἔως βαθέως καὶ πίστεως ἐρριζῶσθαι θείῳ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴθουσαν τούτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς πίνων τῆς προειρημένης, ἁπασῶν τῶν λοιπῶν ὅλων, ὑπερεχούσης, ἄχρι τοῦ πλάτους τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς ἐπαυγαζομένη, ἧς τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγῖδι κεκοσμημένον. δικαιδέκα τὸ ἀριθμὸν κίονες, χίονος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει τῆς πίστεως ἀϊδίως τῇ τῆς θεότητος τὸ ἡμέτερον ζωτῆρος ὁμαλμῷ, βασιλεύουσι. τοῦτο τοίνυν τὸ τηλικοῦτο ἔργον, ὃ τέχνη τὶς * προσλαμβάνουσιν ἡμῖν, καὶ τὴν ἀπὸ
τέχνη τινί. ψυχῆς δικαίαν πίστιν, τὸ ἀθανάτου αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὸ σεμνότιμα, ὅπερ πρὸς τοὺς πυλῶνας ἀδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἁγνῆς καὶ ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπαγωγὸς, μόνη καθαρὰς διανοίας πεποιῆσθαι, πρόσταγμα ὁ βουλόμενος. τοῦτο δὲ αὖπω θαυμαστόν τινα κόσμον λαμπρότητα ζωτήριος προσήγαγε λογισμός. λέγω δὲ ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ χρυσοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη, ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα, ἁγνοὺς τόνους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας εἰς φανερὸν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. αὖθις ἐντεῦθεν ἢ ἔξωθεν ἀρραγὴς δόξα ἐστερεωμένη τοῦ αἰῶνος ἀεὶ πηγνυμένου, μᾶλλον δὲ φυομένου, βεβαίως ὑπογράφει, καὶ περαίνει μὴ τοῦτο δὲ τὴν μὲν κορυφὴν μέχρι τοῦ φθέγγους τῶν ἄστρων ἐλλαμπομένην ὁρῶμεν, τὰς δὲ θεμελίους, ἐπὶ δεχομένης τὸ ἔργον, ἔως βαθέως καὶ πίστεως ἐρριζῶσθαι θείῳ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴθουσαν τούτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς πίνων τῆς προειρημένης, ἁπασῶν τῶν λοιπῶν ὅλων, ὑπερεχούσης, ἄχρι τοῦ πλάτους τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς ἐπαυγαζομένη, ἧς τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγῖδι κεκοσμημένον. δικαιδέκα τὸ ἀριθμὸν κίονες, χίονος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει τῆς πίστεως ἀϊδίως τῇ τῆς θεότητος τὸ ἡμέτερον ζωτῆρος ὁμαλμῷ, βασιλεύουσι. τοῦτο τοίνυν τὸ τηλικοῦτο ἔργον, ὃ τέχνη τὶς * προσλαμβάνουσιν ἡμῖν, καὶ τὴν ἀπὸ
τέχνη τινί. ψυχῆς δικαίαν πίστιν, τὸ ἀθανάτου αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὸ σεμνότιμα, ὅπερ πρὸς τοὺς πυλῶνας ἀδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἁγνῆς καὶ ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπαγωγὸς, μόνη καθαρὰς διανοίας πεποιῆσθαι, πρόσταγμα ὁ βουλόμενος. τοῦτο δὲ αὖπω θαυμαστόν τινα κόσμον λαμπρότητα ζωτήριος προσήγαγε λογισμός. λέγω δὲ ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ χρυσοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη, ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα, ἁγνοὺς τόνους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας εἰς φανερὸν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. αὖθις ἐντεῦθεν ἢ ἔξωθεν ἀρραγὴς δόξα ἐστερεωμένη τοῦ αἰῶνος ἀεὶ πηγνυμένου, μᾶλλον δὲ φυομένου, βεβαίως ὑπογράφει, καὶ περαίνει μὴ

ελαχὸς οἶκος, ὑπὸ δύο μόνων φυλάκων φρουρεῖται. καὶ φόβος μὲν θεῖος πρόσεστι τῇ ἐνίων ἐννοίᾳ ζωφρονιστήριον. πάρεστι δὲ ἀεὶ καὶ τοῖς εὐφρονοῦσιν, ὁ τοὺς τὸ θεῖον ἔπαινος, τὸ σωτήριος βεβαιοῦν. τούτων γὰρ ἑκατέρων ὑπικειμένων, τοῖς μὲν θύραις ἐγγιστάτω τόπου, δικαιοσύνῃ μὲν αἱ θύραι ἀναπεπταμέναι δέχονται· αὐτὴ τε ἔσω οἰκιοθεῖσα, μένει ἀκίνητος· τῇ δὲ ἀδικίᾳ δοκεῖ θέμις τὰς θύρας παρελθεῖν, ἀλλὰ ἐξόριστος τοῦτο γε τοῦπος σκηλεύεται.

Ταῦτά με, ὦ ἱμιώτατοι, καὶ πάντες ἔπαινου ἄξιοι ἀδελφοὶ, τὰ πράγματα ἔτως σαφῆ, εἰς τὴν τοῦ ἀϊδίου καὶ ἀθανάτου φωτὸς λαμπρότητα, ἤγαγεν· ἵνα μὴ πόρρω με ἐστῶτα, ἀμφίβολός τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις, ἀπεργάσηται τῆς ἀληθείας ἀνάρμοστον, ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσωμαι; πότερον τῆς δυσμενίας τὸν τύπον, ἥτις ἔσω τοῦ σήθους τοῦ ἐμοῦ σωειλημμένη λανθάνει, ἢ τὰς θείας ἐνεργείας, τὰς πρὸ ἐμοῦ, ὑπὸ * τοῦ πανσοφωτάτου θεοῦ ἐξ ὧν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων, ἱκανὸν οὕτω λέγωμεν, φανείη ἤδη καὶ τὴν ἐμὴν μετριότητα, ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς, καὶ πάντων πραγμάτων πατὴρ εἰκότως ἑαυτῷ καταδουλώσατο. πρόθυμε, ὦ τιμιώτατοι ἀδελφοὶ, προσλαμβάνοντες ἀνέραστον πίστιν, τοῖς λεγομένοις. εἰ καὶ μέλισσα ἡ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων ἐνεργειημάτων κορεσθεῖσα δυσμενεῖν δοκεῖ, καὶ ἀπὸ τούτου * πράγματος ἐξόχως ἔπαινος πληρῶσαι δυνάσθαι φαίνεται· ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἡ πίστις ἐναργῶς δείκνυσιν, ὅτι φωνὴ, ὅτε γλῶττα τῷ πράγματι τῆς διανοίας ὑπουργήσαι λέγεται· καὶ μέλλα εἰκότως· ἀμέτρου γὰρ ὄντος τοῦ μεγέθους τῶν ἐνεργειῶν, ἡ μὲν διάνοια ὑψηλή τις ὅσα, τοῖς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει· ἡ δὲ τῆς γλώττης πορεία εἰς στενὸν κομιδῇ τόπον συγκλεισθεῖσα, δόκιμος ὀκνεῖν λέγουσα, παντάπασι σιωπᾷ. τίς γὰρ ἡμῶν ὕτω πρόπετὴς λογισμῷ, ἵνα τοιαύτης ποιήσεως ἐπορρίψῃ λόγον, δι' ὃ φάναι ἂν τολμήσαι πάνυ ῥᾳδίως τῷ τὰ πάντα δημιουργήσαντι θεῷ ἢ καὶ πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῷ ἐνδόξους ἐπαίνους καὶ ἐπαξίους ἐντελῶς εἰπεῖν. ὁπότε εἴ τις μόνῳ τῷ μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν τεκμήρασθαι νομοθετήσαντι, λογίσαιτο, εἰδὼς ἂν σκοπήσαι μηδὲν δημιούργημα λυσιτελοῦν, ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δημιήσειεν. τί τοίνυν τῆς ἐμῆς μετριότητι τῷ καθοσιώσιν λέγειν ἐχρῆν, ἐμὴ τοῦτο, ὅπερ ὁ θεῖος λόγος τῆς ἀληθείας δείκνυσιν; ὃ τὸ μέγεθος ἥτις μεγίστη προσκύνησις σκοπούμενος ἂν φῶς εἰ καταντήσαι δημιήσειεν ἐν αὐτοῖς τοῖς προειρημένοις, καὶ δυσερμήνευτον πλάνην αὐτὸν ὀλισθήσαι. καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέρῳ σεμνύνῳ δημιουργῷ ψυχῆς δύναμις τοῦ λέγειν ἐκανόσθην, ἵνα σεμνὰ ἄξια ὄντα τοῦ κηρύγματος ἐγκωμιάσω, ἅπερ ὁ θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμέτερος τῶν πραγμάτων * φύλαξ, τοῖς προοιμίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τὴν ἡμετέρας λυτρωτελείας ἕνεκα, ἀγγέλου σῶμα οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ παρθένου λαβεῖν, πᾶσιν ἀνθρώποις δόγμα ἐξ αὐτοῦ οἴκου δηλῶν χαλκῷ ῥύματι τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίνος ἄρξωμαι ἄρα; * ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ διδαχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλ' ἀπὸ θείων δημιουργιῶν ὧν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, μηδενὸς διδάσκοντος, μόνος διδάσκαλος πέφυκεν, ἀλλ' ὅπως ἀνέπνευσεν, διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας. τοσαῦτα δῆμοι, ὅσους ἐδὲ ἀριθμῷ προειλαβεῖν οἷόντε, μικρᾷ τινὶ τροφῇ, καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις, καὶ μόνοις δυσὶ ἰχθύσι τῇ τούτου θείᾳ προνοίᾳ. καὶ λαζάρου μὲν τοῦ τελευταίου βραχείᾳ τινὶ ῥάβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε, καὶ εἰς τὸν τῶν φωτὸς λαμπρότητα αὖθις ἀνήγαγε. πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὸν ἀγγέλου αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναῖκά τινα ἐπορρήτερος θεασάμενος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁμιλίας μόνης καταξιώσας, ὑγιᾶ τε αὖθις, καὶ πάντων νοσημάτων ἐλεύθεραν ἔδειξε. τίς δ' ἂν κατ' ἄξιαν εἴποι αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ τὸν ἀκμῆτα, * καὶ μακρᾶ νόσου τηκεδόνι ἀναλωθέντα, καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθέντων καὶ διαπεσόντων ὅλων κείμενον, ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωσθεὶς, αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, ἐφ' ᾧ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπῆρε, καὶ ὑγιαινούσης ἐπαίνους διαχέων, διά τε τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ὁδοῦ διέβαινεν· ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σωτήριον βάδισμα, ὡς ὑπερβαίνων τὴν ἀγελαίαν θάλασσαν καταπατήσας ἐπέζωσε, καὶ τοῖς θείοις ἴχνεσι, τῆς βαθυτάτης θαλάττης τὴν ὑγρότητα ἔπηξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους ἑδενὶ μέτρῳ βαθύτητος προελθόμενος, ὥσπερ διὰ γῆς, τὴν πορείαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ τὴν ἡπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν, ἐν πᾶσι τῶν ἀνοήτων δήμων τὴν αὐθάδειαν ἐθλάσατε, καὶ θαμβαθεῖσαν πόρρω ἀπ' αὐτῶν διαχωρίζων τὴν ἀγελότητα, τῷ νόμῳ ὑπέταξεν. ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς δόξομεν, οἵτινες τῆς μελλούσης δαιμονίας τὴν ἐλπίδα, οὐ μόνον πεποιθόμεν ἀλλ' ὥσπερ τινι τροπῷ ἤδη κατέχομεν. τί πλέον τολμῶ λέγειν, καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου πλάσεως, εἰ μὴ μόνον τὸ, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθοσιωμένης ψυχῆς σωτῆναι χρὴ τὴν καθαρότητα. ὁποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ πολυδύναμος θεὸς, ὁ τὸν οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, πᾶν τὴν καλλίστην, καὶ πάντος ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύνην. ὁπότε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἁγιώτατον κατ' ἀξίαν, σῶμα ἐνοικοῦντος * αὐτῷ καὶ ὅτω ζωτηρίους πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνοις ζώμασιν εἶναι κατηξίωσεν. ἐπειδὴ δὲ πᾶν τὸ καὶ οἰκοῦντος

ελαχ. οἶκος, ὑπὸ δύο μόνων φυλάκων φρουρεῖται. καὶ φόβος μὲν θεῖος πρόσεστι τῇ ἐνίων ἐννοίᾳ ζωφρονιστήριον. πάρεστι δὲ ἀεὶ καὶ τοῖς εὐφρονοῦσιν, ὁ τοὺς τὸ θεῖον ἔπαινος, τὸ σωτήριος βεβαιοῦν. τούτων γὰρ ἑκατέρων ὑπικειμένων, τοῖς μὲν θύραις ἐγγιστάτω τόπου, δικαιοσύνῃ μὲν αἱ θύραι ἀναπεπταμέναι δέχονται· αὐτὴ τε ἔσω οἰκιοθεῖσα, μένει ἀκίνητος· τῇ δὲ ἀδικίᾳ δοκεῖ θέμις τὰς θύρας παρελθεῖν, ἀλλὰ ἐξόριστος τοῦτο γε τοῦπος σκηλεύεται.

Ταῦτά με, ὦ ἱμιώτατοι, καὶ πάντες ἔπαινου ἄξιοι ἀδελφοὶ, τὰ πράγματα ἔτως σαφῆ, εἰς τὴν τοῦ ἀϊδίου καὶ ἀθανάτου φωτὸς λαμπρότητα, ἤγαγεν· ἵνα μὴ πόρρω με ἐστῶτα, ἀμφίβολός τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις, ἀπεργάσηται τῆς ἀληθείας ἀνάρμοστον, ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσωμαι; πότερον τῆς δυσμενίας τὸν τύπον, ἥτις ἔσω τοῦ σήθους τοῦ ἐμοῦ σωειλημμένη λανθάνει, ἢ τὰς θείας ἐνεργείας, τὰς πρὸ ἐμοῦ, ὑπὸ * τοῦ πανσοφωτάτου θεοῦ ἐξ ὧν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων, ἱκανὸν οὕτω λέγωμεν, φανείη ἤδη καὶ τὴν ἐμὴν μετριότητα, ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς, καὶ πάντων πραγμάτων πατὴρ εἰκότως ἑαυτῷ καταδουλώσατο. πρόθυμε, ὦ τιμιώτατοι ἀδελφοὶ, προσλαμβάνοντες ἀνέραστον πίστιν, τοῖς λεγομένοις. εἰ καὶ μέλισσα ἡ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων ἐνεργειημάτων κορεσθεῖσα δυσμενεῖν δοκεῖ, καὶ ἀπὸ τούτου * πράγματος ἐξόχως ἔπαινος πληρῶσαι δυνάσθαι φαίνεται· ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἡ πίστις ἐναργῶς δείκνυσιν, ὅτι φωνὴ, ὅτε γλῶττα τῷ πράγματι τῆς διανοίας ὑπουργήσαι λέγεται· καὶ μέλλα εἰκότως· ἀμέτρου γὰρ ὄντος τοῦ μεγέθους τῶν ἐνεργειῶν, ἡ μὲν διάνοια ὑψηλή τις ὅσα, τοῖς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει· ἡ δὲ τῆς γλώττης πορεία εἰς στενὸν κομιδῇ τόπον συγκλεισθεῖσα, δόκιμος ὀκνεῖν λέγουσα, παντάπασι σιωπᾷ. τίς γὰρ ἡμῶν ὕτω πρόπετὴς λογισμῷ, ἵνα τοιαύτης ποιήσεως ἐπορρίψῃ λόγον, δι' ὃ φάναι ἂν τολμήσαι πάνυ ῥᾳδίως τῷ τὰ πάντα δημιουργήσαντι θεῷ ἢ καὶ πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῷ ἐνδόξους ἐπαίνους καὶ ἐπαξίους ἐντελῶς εἰπεῖν. ὁπότε εἴ τις μόνῳ τῷ μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν τεκμήρασθαι νομοθετήσαντι, λογίσαιτο, εἰδὼς ἂν σκοπήσαι μηδὲν δημιούργημα λυσιτελοῦν, ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δημιήσειεν. τί τοίνυν τῆς ἐμῆς μετριότητι τῷ καθοσιώσιν λέγειν ἐχρῆν, ἐμὴ τοῦτο, ὅπερ ὁ θεῖος λόγος τῆς ἀληθείας δείκνυσιν; ὃ τὸ μέγεθος ἥτις μεγίστη προσκύνησις σκοπούμενος ἂν φῶς εἰ καταντήσαι δημιήσειεν ἐν αὐτοῖς τοῖς προειρημένοις, καὶ δυσερμήνευτον πλάνην αὐτὸν ὀλισθήσαι. καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέρῳ σεμνύνῳ δημιουργῷ ψυχῆς δύναμις τοῦ λέγειν ἐκανόσθην, ἵνα σεμνὰ ἄξια ὄντα τοῦ κηρύγματος ἐγκωμιάσω, ἅπερ ὁ θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμέτερος τῶν πραγμάτων * φύλαξ, τοῖς προοιμίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τὴν ἡμετέρας λυτρωτελείας ἕνεκα, ἀγγέλου σῶμα οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ παρθένου λαβεῖν, πᾶσιν ἀνθρώποις δόγμα ἐξ αὐτοῦ οἴκου δηλῶν χαλκῷ ῥύματι τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίνος ἄρξωμαι ἄρα; * ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ διδαχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλ' ἀπὸ θείων δημιουργιῶν ὧν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, μηδενὸς διδάσκοντος, μόνος διδάσκαλος πέφυκεν, ἀλλ' ὅπως ἀνέπνευσεν, διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας. τοσαῦτα δῆμοι, ὅσους ἐδὲ ἀριθμῷ προειλαβεῖν οἷόντε, μικρᾷ τινὶ τροφῇ, καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις, καὶ μόνοις δυσὶ ἰχθύσι τῇ τούτου θείᾳ προνοίᾳ. καὶ λαζάρου μὲν τοῦ τελευταίου βραχείᾳ τινὶ ῥάβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε, καὶ εἰς τὸν τῶν φωτὸς λαμπρότητα αὖθις ἀνήγαγε. πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὸν ἀγγέλου αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναῖκά τινα ἐπορρήτερος θεασάμενος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁμιλίας μόνης καταξιώσας, ὑγιᾶ τε αὖθις, καὶ πάντων νοσημάτων ἐλεύθεραν ἔδειξε. τίς δ' ἂν κατ' ἄξιαν εἴποι αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ τὸν ἀκμῆτα, * καὶ μακρᾶ νόσου τηκεδόνι ἀναλωθέντα, καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθέντων καὶ διαπεσόντων ὅλων κείμενον, ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωσθεὶς, αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, ἐφ' ᾧ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπῆρε, καὶ ὑγιαινούσης ἐπαίνους διαχέων, διά τε τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ὁδοῦ διέβαινεν· ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σωτήριον βάδισμα, ὡς ὑπερβαίνων τὴν ἀγελαίαν θάλασσαν καταπατήσας ἐπέζωσε, καὶ τοῖς θείοις ἴχνεσι, τῆς βαθυτάτης θαλάττης τὴν ὑγρότητα ἔπηξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους ἑδενὶ μέτρῳ βαθύτητος προελθόμενος, ὥσπερ διὰ γῆς, τὴν πορείαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ τὴν ἡπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν, ἐν πᾶσι τῶν ἀνοήτων δήμων τὴν αὐθάδειαν ἐθλάσατε, καὶ θαμβαθεῖσαν πόρρω ἀπ' αὐτῶν διαχωρίζων τὴν ἀγελότητα, τῷ νόμῳ ὑπέταξεν. ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς δόξομεν, οἵτινες τῆς μελλούσης δαιμονίας τὴν ἐλπίδα, οὐ μόνον πεποιθόμεν ἀλλ' ὥσπερ τινι τροπῷ ἤδη κατέχομεν. τί πλέον τολμῶ λέγειν, καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου πλάσεως, εἰ μὴ μόνον τὸ, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθοσιωμένης ψυχῆς σωτῆναι χρὴ τὴν καθαρότητα. ὁποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ πολυδύναμος θεὸς, ὁ τὸν οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, πᾶν τὴν καλλίστην, καὶ πάντος ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύνην. ὁπότε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἁγιώτατον κατ' ἀξίαν, σῶμα ἐνοικοῦντος * αὐτῷ καὶ ὅτω ζωτηρίους πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνοις ζώμασιν εἶναι κατηξίωσεν. ἐπειδὴ δὲ πᾶν τὸ καὶ οἰκοῦντος

ἐπαίνους διαχέων, διά τε τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ὁδοῦ διέβαινεν· ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σωτήριον βάδισμα, ὡς ὑπερβαίνων τὴν ἀγελαίαν θάλασσαν καταπατήσας ἐπέζωσε, καὶ τοῖς θείοις ἴχνεσι, τῆς βαθυτάτης θαλάττης τὴν ὑγρότητα ἔπηξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους ἑδενὶ μέτρῳ βαθύτητος προελθόμενος, ὥσπερ διὰ γῆς, τὴν πορείαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ τὴν ἡπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν, ἐν πᾶσι τῶν ἀνοήτων δήμων τὴν αὐθάδειαν ἐθλάσατε, καὶ θαμβαθεῖσαν πόρρω ἀπ' αὐτῶν διαχωρίζων τὴν ἀγελότητα, τῷ νόμῳ ὑπέταξεν. ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς δόξομεν, οἵτινες τῆς μελλούσης δαιμονίας τὴν ἐλπίδα, οὐ μόνον πεποιθόμεν ἀλλ' ὥσπερ τινι τροπῷ ἤδη κατέχομεν. τί πλέον τολμῶ λέγειν, καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου πλάσεως, εἰ μὴ μόνον τὸ, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθοσιωμένης ψυχῆς σωτῆναι χρὴ τὴν καθαρότητα. ὁποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ πολυδύναμος θεὸς, ὁ τὸν οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, πᾶν τὴν καλλίστην, καὶ πάντος ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύνην. ὁπότε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἁγιώτατον κατ' ἀξίαν, σῶμα ἐνοικοῦντος * αὐτῷ καὶ ὅτω ζωτηρίους πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνοις ζώμασιν εἶναι κατηξίωσεν. ἐπειδὴ δὲ πᾶν τὸ καὶ οἰκοῦντος

ὅτω ἁγιωτάτης καὶ ζωτηρίου, τῆς πάντα λιπαμένης θεῦ τάξεως, ἅμετρος τ' ἐχθρῶν μανία, ὥσπερ ἀχλύς. ἵνι συγκεχυμένη ἐπ' ὀλεθρίου σκαιότητος, ἑρμηνείαν ποιεῖσθαι οὐκ ἀμφιβάλλει. διὰ βραχέων εἰς ὅσον ἡ πίστις καὶ ἡ καθοσίωσις τῆς ψυχῆς τῆς ἐμῆς, ὃ λέγω δ' πρεῖαν λαμβάνεσθαι, διηγήσασθαι πεφύκαμεν. καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν ἐθνῶν κακόνοιαι, τοιοῦτον γένος εἰσάγει ἀναχωρίας, ὥστε ἀσεβεῖ σώματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν τὸν θεὸν, τὸ παντοδυναμούμενον, πάντα τὰ τῷ θείῳ νόμῳ δηλούμενα, μήτε πεποιηκέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλῆσθαι. ὦ τῆς τοιαύτης ἀσεβοῦς φωνῆς, τῆς κατ' ἀξίαν ἅπασαν ὑπερβολὴν ὑμωρίας, καθ' ἑαυτῆς ἀπαρτάσης! ὅτως ἐμμανῶς καὶ κλιμηρῶς, τῆς θείας ταύτης διεργεσίας τὴν δόξαν, τὴν μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων ὠφελημένην δυναμένην, ἀφανῆ καταιῆσαι ἐπιθυμεῖ. τί γὰρ μᾶλλον ἡ ἀγνότης ἄξιον τοῦ θεοῦ ἢ ἐκ τῆς ἁγιωτάτης ὁμιλίας, μετὰ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης προελήλυθε, καὶ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκκλήμμυρε· καὶ τὰς δυνάμεις τ' ἁγιωτάτων ἀρετῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐπέδειξεν· ὥσπερ ἑαυτοῖς πρῶτον ἐχθροὺς νομίσαντες πάθη τῶν λατρευόντων· οἷς προηγουμένην διδασκάλου παράδειγμα καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη σωθῆναι αὐτοῖς αἱρεσιώτη· ἐν οἷς ὥσπερ ἡμεῖς ἰδίαν θεωρίαν δοκιμάζομεν, τὸν τοῦ ζωτῆρος ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὁρῶμεν σωεργεῖν, οἶκτον ὅτε καὶ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρόνους πολλοὺς πολλὰς * ἐξ αὐτῶν πυρώδους μανίαν οἰστρουμένοις, ὁ αὐτὸς εἰς τὴν τοῦ ζωτηρίου ὁδοὺς ἰάματος ἀνεξικακίαν ἐκέλευσεν ἀφῆκεν. καὶ ὅλη ὅτως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης διεργεσίας τὸ μέγεθος, δυνάμεως τοὺς χάριν ἐλθεῖν. τὴν τοιαῦτα ἀνθρώπων ἄγνοιαν τὴν θείαν δυνασείαν δύνασθαι πάντα λόγον ὑψῶσαι, καὶ εἰς ὕψος ἀρθῆναι βεβαιῶσασθαι, αὖθις καθελεῖν καὶ διαλῦσαι. ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν ἐναντίως ἂν ἀπέβη, εἰ ὁ θεὸς ὁ τὰ πάντα δυνάμενος σιωπηρῷ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι, πάντα παρέλθειν προέθετο· μᾶλλον γὰρ ἂν ἡ τ' ἀνθρώπων μανία ἐχύθετο συχνὴ, καὶ ἡ ἀνθρωπεία ὀκὴ ἔχουσα πέρας, πάσας ἂν τὰς ψυχὰς ἐπόρθησεν. ὅδε ἂν τὰ ἄλλα πολεῖσθαι ὄντα, ἅπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τάξιν ἀναφανδὸν διεμένειν. ἀλλ' ὁμοῦ πάντα μὲν * τῆς ἀγνοίας καὶ θείου, ταχέως ἂν ἀπολώλει, καὶ δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον, ὅτως ἐν ὀλίγοις μεμενήκει. ἀλλ' ὅδεις ἂν ἡυρέθη τούτης τῆς βασκανίας ἀλλότριος· τ' θρησκειῶν τὰ γένη εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλατέως εἰς τὰς ψυχὰς τ' ἀνθρώπων διαχυθέντων· ὡς ἀξίως τῇ τούτων ἀκρότητι τὸ φῶς τούτης τῆς ἡμετέρας λαμπρότητος ἐπισκιασθὲν αὐτοῖς, ἀεὶ τούτης αὐτὸς στερίσκεσθαι. ὅδεις οὖν λόγος δυνήσεται τ' εἰρημένων τὴν ἐμὴν πίστιν, κατὰ τῆς ἐμῆς ἐξέλκειν ψυχῆς· ἕπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς Φαύλου ἐμποδὼν ὄντος, δυνάμεις πλείαι ὁ ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος, εἰς πάντα δυνάμενος Φύλαξ πάντων πραγμάτων, τ' ἡμετέρας ζωτηρίας κηδεμών. ὅτως οὖν δοκεῖ ἵνι τρόπῳ τ' ἁγιωτάτου αὐτοῦ λόγου διαφυλάττειν τ' ὁμιλίαν τ' ἐλαθερουῦντος διαφυλάττειν καὶ τ' Φωτὸς τ' λαμπρότητα ἡμῖν παρέχειν τὴν τοίνυν ἕνεκα, καὶ νῦν πάντων τῶν ἐθνῶν οἱ δῆμοι, τὸ ἀρχαῖον μὴ καθορῶντες Φῶς, καὶ τ' ἐνδοξοτάτου ὁσίου ὑπερφρονοῦντες, τὸ γήϊνον διπίζητοῦσιν, ὀδεμίαν ἔχον ὑπόστασιν ἀληθείας, ὀδὲ φαιδρότητα ἁγνῆς λαμπρότητος, ὀδὲ δυνασείαν τῆς ἀρχαίου θεότητος, ὧν ἀναξίου δράματος, ἔτι καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες τῆς ἀσεβείας, μηδὲ πρὸς τὸ σέβεσθαι ἀφορῶντες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης καταπίπτοντες οὐχ ὁρῶσι· καὶ τοῖς ῥυπαροῖς τύποις ἔργοις τοῖς τ' κόσμου τὴν λαμπρότητα οὐ παύοντας μαίνοντες. δηλαδὴ ξύλον, καὶ λίθον, καὶ χαλκὸν, καὶ ἄργυρον, καὶ χρυσὸν καὶ πάντας τοὺς γήϊνας, εἰς τὸ προσκυνεῖν καθιδρύοντες. καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδα τῆς ζωῆς ἀπαγγελλόμενοι, ναοὺς αὐτοῖς μετὰ δαπανήμου κόσμου οἰκοδομοῦντες, καὶ διὰ τούτου ὅτως αὔξοντες αὐτῶν τῆς προσκυνήσεως τὰς προθήκας, ἐπιδηπερ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπ' αὐτῶν χρώμενον, ἄξιον τῆς ἑαυτῶν ὄψεως παρέχεται τὸ θαῦμα. ὁπότε τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, ζαφῶς νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα αὐτοὶ ὀκ αἰσθάνονται, ὀδὲ ὁρῶσιν ὅπ τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις ὑπερηφάνως αὐχεῖν δοκοῦντες ἀλίσκονται. ἡλίκος τοίνυν καὶ πόσος τὸ θεός ἐστιν ὁ παντοδυνάσης ὀκ ὁρώμενος * τίς κ' πάντων αὐθέντης ἐστὶ καὶ κριτὴς, ὃν τινες αὐτῇ τῇ ποιήσει τῆς ἰδίας ὡς νομίζουσιν ἀρετῆς λανθάνουσιν. αὐτὸ γὰρ τῇ διατυπώσει, καὶ τὸ εἶδος τ' ἡμετέρου ζώματος ἔλαβε τ' ὀφειλόμενον τύπον, καὶ ἵνα ἔχωμεν τῆς ἁρμονίας τὴν ἀκμὴν, ὁ αὐτὸς τ' πάντων μελῶν τ' συζυγίαν ἰσχυροτάτοις νεύροις συνέδησεν· ἵνα ἐν πάσῃ πρόσει τῆς ἡμετέρας ἀσουδοῦς ἀκάματον ἔχοιμεν τὴν ἀκμὴν τῆς οἰκείας ἁρμονίας. τούτων τοίνυν ζωτηρίου δημιουργηθέντων, καὶ πνεῦμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι καὶ ἀκμάζειν δυνάμενον ἐνέπνευσε, καὶ ὄσαν τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε, καὶ πρὸς σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε, καὶ ἔσω τῆς χώρας ταύτης, πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τ' λογισμὸν συνέκλεισε. τοιγαροῦν εἴπις ὐφρονῶν ταύτης τῆς διατυπώσεως τὸν λογισμὸν σκοπήσαι, τὰ δὴ * λοιπὰ παύσεται, ἀ μήτε λόγῳ, μήτε ἀριθμῷ πρέπει δυνάσθαι

ιβ. πολλὰς πυρ.

* ιε. ἀγνοίαν ὡς τ.

ιε. μετὰ

ιε. δὲ

θλιώσαι, ταχέως ἐνθυμήσῃ καὶ ἰδεῖν καὶ σωτέναι δυνήσεται τὴν αἰώνιον καὶ ζωτικὴν τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἐξουσίαν, καὶ ἃ θλιώσαι σκεῦος πλάνης τινὸς χωρὶς ἀνθρωπος ἐνδῆσαι, σκέπεσθαι ζαφῶς αὐτῷ ἔξεστι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ γεγονότα εἶναι δυνάμει τοῦ θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούλεται. ἵνα δὲ εἴπῃ ἰδεῖν, ὅτι τὶς ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία, τὴν τοῦ θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπεργάσατο· λογισμοῦ ἁμαρτήματος πρότερον τεχθέντος ἐκ πλάνης δὲ ἐχθροῦ ἐν τοῖς τῶν σκαιῶν ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν, ἡμῶν * ἔνεστι ζαφῆ τὴν πρὸς τὰ 1ο. ἡμῖν.
πάντα ἀπόδειξιν· ἐξ ἑνὸς γὰρ καιροῦ ἐξ οὗ τὸ δύο ἑκάτερον, τὸ ἐν ἀρχῇ καταπεφθέντων, τὸ θεῖον καὶ ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ ἐφυλάχθη μεθ' ἑαυτὰ τὸ ἄνθρωπος· γέγονε δὲ συνεχὲς καὶ μᾶλλον ἐπηύξησεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ προειρημένοι δύο θεῖῳ
10 νεύματι ἀπεβλήθησαν· ἕως δὲ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτὴ μεθ' ἑαυτῆς σκαιότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὥς τε τῆς τε ἑῴας, καὶ τῶν πρὸς δύσιν κρημνίδων κατεψηφίσατο. αὐτή τε ἡ ὑπερβολὴ τοῦ ἐναντίου καὶ ἀθανάτου ἐστὶ θεοῦ τὰ πάντα δυναμένου θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκτος. πάσαις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ τοῖς χρόνοις τοῖς παρελθοῦσιν, ἀναθεμάτιστος τῶν δήμων πολυωδίας, ἀπὸ βάρους τούτου δι' ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος ὁ θεὸς δεδουλωμένας ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς σύντελειαν αἰωνίου φωτὸς ἐξάξει λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοιγαροῦν ἐγὼ, ἀδελφοὶ πολυνόητοι, οἰκειοτέρᾳ νῦν προνοίᾳ καὶ ἐνδόξοις διεργεσίαις τοῦ ἀθανάτου καὶ ἡμετέρου θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐπισημότερος εἶναι τῇ πρὸς αὐτὸν καθαρωτάτῃ πίστει πέποιθα. δεξάσθω τοιγαροῦν με ἡ ἁγιωτάτη συνόδου τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, καὶ μή μοι τὴν ζωφρονεστάτην ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἀγνῆς κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς
20 θύρας ἀνεπιθλίπτους ἀνάσχησθε. εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῆ τὴν καθαρότητα τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπιζητῶν, ἐπ' ἐαυτῷ ψηφεῖται οὐκ οἴεται εἶναι ἄξιον· ὅμως προτρέπει καὶ ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς, πασῶν τῶν καλλίστων λογετῶν ἐξενεύοχε σφραγῖδα· καὶ τῶν πυλῶν τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἅπτεσθαι, καὶ τούτου κρατῆν· ὅπως καὶ ὑμεῖς τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος δηθὺς συγχωρήσαι τὴν ἄνοιαν, καὶ εἰρηνεύω τὸ καθολικῆς δύνοιαν πίστεως βλέψαντες. ἐπὶ γὰρ τῷ θεῷ πεποιθότες, καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἁρμόδιον, καὶ τῷ κοινῷ τῶν πραγμάτων συμφέρον ἵνα τῆς θεόθεν ἡμῖν προφασχεθείσης ἐνδιαμονῆς εἰρήνης, ἀξίαν ἁμοιβὴν τῷ παύσαντι ἡμῖν χαλεπαινόμενον κοινῶς ἅπαντες προσενέγκωμεν. δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη, καὶ ἄγαν δεινὸν, καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ * μηδενὸς ἀντιτείνοντος ἔτι τολμῶντος. βάλλειν ἀλλήλους βάλλειν. κε. μηδὲν
ἡμῶν * ἀλλήλους, καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἡδονὴν καὶ γέλωτα προξενεῖν. ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ θείων
30 διαλεγομένους πραγμάτων, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκαίων πνεύματος τὴν διδασκαλίαν ἀνάγραπτον ἔχοντας· διαγελικὴ γὰρ βίβλοι, καὶ ἀποστολικὴ, καὶ τῶν παλαιῶν Προφητῶν τὰ θεσπίσματα, σαφῶς ἡμᾶς ἅπερ χρὴ περὶ τοῦ θείου φρονεῖν ἐκπαιδεύουσι. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν. ταῦτα καὶ τὰ τότε προβουλήσαντα ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὴ πρὸς φιλοπάτορα τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς πατρόθεν προσήκοντα, τῶν Ἀποστολικῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν πραγματευόμενος. τῆς δὲ συνόδου τῶν συνελθόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπισκόπων· ἑβδομήκοντα δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' οἱ μὲν ἑβδομήκοντα καὶ πρὸς, τοῖς λεγομένοις ἐπειθῶς πάλαι εἰρήκαμεν, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντείχοντο δόγμασιν· οἵ τινες τὴν δὲ Ἀρείου δόξαν μεγαλοφυῶς συγκροτεῖν ἐπανῄδαζον, δέκα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες. Εὐσέβιός τε ὁ Νικομηδοῦς, ὡς
40 καὶ πρότερον εἴρηται, Θεόγνις ὁ τῆς Νικαίας, Μάρης Χαλκηδόνος, Θεόδωρος Ἡρακλείας θεράπων δυτέρας, νῦν νῦν εἰρηνοβόλιν ὀνομάζομεν, Θεωνᾶς ὁ Μαρμαρίτης, Σεκοῦνδος Πτολεμαΐδος Αἰγύπτου· καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτὼ, οἵ τινες ἑαυτὸς τῷ τῶν ἑβδομήκοντα ἁγίων χορῷ ἐπιμίξαντες, ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέκραζον δόγμασιν, Ἀρείῳ συνηγορούντες. τότε οἱ ἐν ἁγίοις πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὤν, καὶ Ἀθανάσιος Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας. διὸ καὶ Φθόνος ὤφθη, ὑπερέποντες αὐτῷ συνεῖναι τοῖς ἰδίοις δόγμασι, νεύματι δὲ τοῦ πάντα νικηφόρου βασιλέως, ἐπείπερ ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν καὶ αὐτὸς τῇ συνόδῳ συνῆρθεν.
50

Ὅπου τοὺς λιβέλλους τῶν ἐπισκόπων ὁ Βασιλεὺς δέχεται.

Ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς Συνόδου γενόμενος θαυμαστὸν ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως, οὐκ

20 ἄξιον σιωπῇ ὡς ἀπέμψαθαι. καὶ γὰρ ἐπισκοπῶν τῶν πάντων τὴν ἐπισκόπων, καὶ καθὼς ἔθος ἐστὶ, γνωμένων ζητήσεών τε καὶ συγκλίσεων, ὡς ἀπό τινων τῶν ἐπισκόπων ἐρεσχελιῶν ἕνεκα, ἄλλου πρὸς ἄλλον ἔχοντος, λιβέλλων τε ἐπιδιδομένων κατ' αὐτῶν, καὶ ἐγκλημάτων συγκροτουμένων ὡς ἀπὸ τοῦ Δυσεβοῦς Βασιλέως· ἐξάμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ, ἐκέλευσεν φυλάττεσθαι, ἐνορῶν τε τὴν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν εἶπεν ὅπως πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνελθόντας, περὶ τούτων διαλαβεῖν, καὶ ἐνιαύσιος τῆς περιθεσμίας εἰς μέσον καθίσας ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡσυχίας γενομένης τῷ καιρῷ πρεπούσης, πάντων τοὺς λιβέλλους ἐξέτασεν ἐνεχθῆναι, καὶ δὴ ἐξάμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος, μήτ' ἐγκύψαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει. ὑμᾶς περὶ ὑμῶν προσκαλεσαμένου ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας, κελεύειν τε καὶ διακελεύειν τὰ κοινὰ καὶ θεῖα εἶναι, ἅπερ δὴ ἀνθρώπων ἁπάντων ὑπερέχοντας ὁρᾶσθαι νου, κατὰ τὸ εἰρημένον, ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστὲ καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· καὶ τὸ, ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν. χρὴ τὲ μὲν κοινῶν ὀλιγωρεῖν πραγμάτων, πᾶσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιεῖσθαι. καὶ κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ ἐμπεσθῆναι τοὺς λιβέλλους προσέταξεν. ἔστω δὲ μηδένα τὲ ἔξω ἐπιγνῶναι τὲ τοιούτων ἐπισκόπων τὴν ἀνώμαλον ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἡ τοῦ Βασιλέως πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ διάθεσις· διὸ θαυμάσειεν ἅπαντες οἱ εὖ φρονοῦντες. κἀκεῖνο δὲ ὁμοιότροπον τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον, ἃ δίκαιον ἡγοῦμαι προδοθῆναι σιγῇ. φιλαπεχθήμονες γὰρ ἄνδρες καὶ φιλοίδοροι λαϊκοὶ, ἐγεφύρωσαν τῶν ἐπισκόπων τινὰς, καὶ τῷ Βασιλεῖ τὰς ἐγκλήσεις κατηγορίας ἐπέδοσαν· καὶ ταῦτα περὶ τῆς γενομένης ὁμονοίας. ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιθεὶς, καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος, φυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τῷ σύμβαντι τῆς ὁμονοίας ἐγκαυσάμενος, ταύτας προσκομισθῆναι προσέταξας, παρόντων ἁπάντων ἐπισκόπων, πυρὶ καὶ ταύτας κατέκαυσεν ὁμωμοκὼς μηδὲν τὲ ἐγλεγεγραμμένων ἀνεγνωκέναι. ἃ γὰρ ἔφη χρῆναι τὲ ἱερέων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἁμαρτάνουσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ ἕτερα προφθῆναι, ὡς εἰ αὐτόπτης ἐπισκόπων ἐγεγόνει, γράμμα ἄλλοτε ἐν διορύσσοντος, συγκαλύψαι ἐν τῇ πορφυρίδι τὸ φθαρὲν ὡς ἀφανὲς γενόμενον, ὡς ἂν μὴ βλάψαι τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἡδονὴ. τοσαύτη ἡ τοῦ Βασιλέως θεοφιλὴς καὶ ἀξιάγαστος σύνεσις. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας, ἃ μὲν δι' ἄλλα καὶ καιροὺς ἐφεξῆς συνερχόμενος τοῖς ἐπισκόποις ὁ Βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς πίστεως διελάμβανε. τάς τε διαφόρους αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γὰρ καθὼς πολλάκις εἰρήκαμεν ἐν αὐτοῖς τινὲς τοῖς ἀρείοις δόγμασι συμφερόμενοι. καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, τὴν τῆς ἀληθείας ὑπερμαχισάντων ἀνυπερβάλλοντες. ἀλλ' οἱ ἄθεοι καὶ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν, τῷ τῆς ἀληθείας ὅπλῳ ἐξοπλισθέντες τὴν λαμπρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν μετὰ παῤῥησίας ἐκήρυττον· μεθ' ὧν καὶ ὁμολογητῶν πολὺς ὁ ῥιθμὸς, ἀνθισαμένων τοῖς ἐθέλουσι ποιεῖσθαι τὰ μοχθηρὰ τῶν Ἀρείων δόγματα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΥ.

Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁμέγας καὶ ἅγιος Παφνούτιος τὸν τῶν ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων κατασφραγισμῶν χορὸν, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θεοῦ δὲ ἄνθρωπος, ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, ὃ μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς τὸ δεξιὸν ἐξώρυξεν ὀφθαλμὸν, καὶ τὰς λαιὰς ἐνδροκόπησεν ἀγκύλας, παρεσὸς τοῖς μετάλλοις συνέχεσθαι. ἐν ᾧ τοσούτῳ ἰῷ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάττω, τῶν πάλαι διὰ τῶν Ἀποστόλων γεγονότων. λόγῳ γὰρ μόνῳ τοὺς δαίμονας ἐφυγάδευε, καὶ δυσὶ διαφόρους ἀθενοῦντας ἐθεράπευε, τυφλοῖς τε τὸ βλέπειν, τὸν θεὸν ἐξαιτούμενος, παρέσχεν. καὶ παρεθέντας πρὸς τὸν κατὰ φύσιν ἦμεν ἀκμῷ, τὰ μέλη ἐνεργεῖν ποιῶν ὑγιῶς. ὃν ὁ βασιλεὺς σφόδρα διὰ τιμῆς ἦγε, συνεχῶς τε ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορυγμὸν κατεφίλει· τοσούτῳ πρόσθεν τῷ δυσεβεῖ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἁγίους πίστις.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ.

Καὶ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν κυρίῳ, καὶ τὸν ἐκ παιδὸς πόνον νικῶν πεῖραν τῆς πρὸς Χριστοῦ ποιμενῆς καθιερωμένος, πρεσβυτικῷ βίῳ διαζηνόμει· ἐγνωρίζετο· ὃς καὶ γεδιέπων τὸν ἐπισκοπεῖον, ὃ ποιμαίνων* ἐπὶ διὰ πεζῆς ἐπαύετο. ὅτε δὲ λεῖον χειρὸς καὶ ἀνεξίκακος, ὅπλησιν ἐφόδου πόλῳ πρόσοδον ἐπαιτούντων τῇ ποίμνῃ, ἀορράτοις τε δεσμοῖς κεκαταδεμένων, κινηθῆναί τε μὴ δυναμένων, ἕως πρωΐ· ἐπισὰς ὁ μακάριος, διὰ θύρας ἀνεθῆναι αὐτὸς τῆς συνε-

τῆς ζυνοχῆς ποιεῖ· ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τῶν κελῶν τ κεράτιον ἀποιχομένοις διδωσιν, ἐιδὼν, λάβετε ὦ νεανίσκοι πρὸς ἀπόχρησιν τοῦτον, μὴ ἄπρακτοι ἀπόντες τῇ νυκτὶ ταύτῃ δι' ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπορίας καταμέμψηθε. πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα θαύματα περὶ τοῦ ἁγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἐν δὲ ἐκ πολλῶν προσμαθήσομεν.

ὅΠΟΥ ΤΗΝ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΑΥΤΟΥ ΤΕΘΝΕΩΣΘΑΙ ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.

Θυγατέρα ἔσχεν ὁ μακάριος καὶ ἀοίδιμος οὗτος τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, Εἰρήνην τοὔνομα, ἣ τῷ γέροντι περιφόρως διακονήσασα ἐν παρθενίᾳ τ ἀνθρώπινον βίον διεξέρχεται. ταύτης μὲν θανούσης, ἐξ ἀποδημίας τις ἀναξαῖος ἔμπορος πυθόμενος αἰτεῖ τὸν γέροντα, λαβὼν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, τὴν παρθένον, λαβὼν πορευθήτω. ὁ δὲ μακάριος σπουδῶν ἠγνόησε παντελῶς τ ὑπόθεσιν. ὡς δὲ πολὺς ἐπικείμενος αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τ εἶκον διερμηνεύσας ὁ γέρων, καὶ μὴ δυνάμενος, λαμβάνει σφόδρα; καὶ πρὸς τ ἄνδρα ἔλεγεν, μήτε εἰδέναι, μήτε εἶναί τι ἐν τῷ οἴκῳ. ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν, δάκρυά τε σωρεύων, καὶ ὀλοφυρόμενος ἠτεῖτο τ πορευθήναι, λέγων αὐτῷ διαχρήσασθαι τ ἀπολείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ πορευθέντα, φάσκων ἕνεκα γήρως αὐτῷ ταύτην τ πορείαν πεφυλάχθαι, ὡς ἂν αὐτῇ τῇ παρθένῳ πορευθείη. ἀναγκάζεται τοίνυν ὁ γέρων ὁ ἅγιος εἰπεῖν, ἐπὶ τὸ μνῆμα τ θυγατρὸς ἅμα τῷ ἐμπόρῳ ὁρμῆσαι πρὸς πεῦσιν καὶ πράγματος· ὁ δ' ἐλθὼν καλεῖ τ θυγατέρα ἐξονόματος, καὶ φησὶ πρὸς αὐτήν· τέκνον μου Εἰρήνη. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τάφου, λέγει πρὸς αὐτὸν, τί θέλεις, ὦ πάτερ; ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτήν· ὡς ἀπέθου τὸν τόνδε ἄνθρωπον πορευθήναι, ὦ θύγατερ; κἀκείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη, ἐν τῷ δεῖνα τῷ τόπῳ πάτερ. ζαφῶς τὸν τόπον ἐπισημάνασα τῷ πατρί. ὁ δὲ πρὸς αὐτήν; πρόβα ἐν εἰρήνῃ τέκνον μου Εἰρήνη. ὁ δὲ γέρων ἐπιστρέψας οἴκοι, καὶ θύρων ἔσπερ εἶπεν ἡ παρθένος κεῖσθαι τὸν πορευθέντα, ἀπέδωκε τῷ ἀνδρί. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐξ ἀνδρὸς ἄδονται θαύματα, καὶ πολλοδεξοπαΐαι πολλαί, αἳ καὶ μέχρι δεῦρο, πρὸς τ ἐγχωρίων δείκνυνται τοῖς ἐφιεμένοις πρὸς πληροφορίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν εἰς Χριστὸν πίστεως. τοιούτοις τοιγαροῦν μέχρι τ καιρῶν ἐκείνων ἁγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέπρεπεν. ἐξ ὧν πολλοὶ παρῆσαν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ Συνοδον. ἀλλὰ μὲν καὶ Ἀθανάσιος, περὶ ἧς καὶ πρώην εἰρήκαμεν, τοιοῦτόν δέ τινα ὧν ὁρᾷς ἅμοιρος τῶν ἁγίων ἐκείνων χορῶν εἶναι, ὑπὸ πάντων ὡμολόγητο· σωφρὼν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ. ἀνεκίνουν γὰρ ὁσημέραι, οἱ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι, ἐπὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον, πάμπολλα περὶ τῆς πίστεως, οἰόμενοι δεῖν μηδὲν ἀχρεῖς ἢ τολμηρὸν, περὶ τηλικαύτης ζητήσεως διαπράττεσθαι· συχνῶς τε τὸν Ἄρειον μετεπέμποντο, καὶ πυκνῇ ἀνακρίσει τὰς περὶ τούτου αὐτοῦ ἀναπτύσσοντες διήλεγον. πλείστη τε ὅση σπουδὴ, καὶ φροντὶς ἦν αὐτοῖς, ὡς ἂν ἐλέγχοις πρὸς τὴν ἀναίσχυντον αὐτοῦ τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογμάτων ψηφίσασθαι καὶ ἀνθαιρέσασθαι. μὴ πολλῆς δὲ τῆς σκέψεως, καὶ τῆς πρὸς τ θεὸν ἱκεσίας, ταῦτα διελάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς, καὶ λίαν ἁρμοδίως, τὰς κατ' τ ἀθεμίτων δογμάτων Ἀρείου, καὶ τ σὺν αὐτῷ, ἐλέγχους ἀντέθηκαν· περόριζον ἀναστάσαντες τὰς κατ' υἱὸν θεὸν μιαιφόνους αὐτῶν βλασφημίας, καὶ ἐξαφανίσαντες. καὶ τῷ μὲν ὄντι ἐκ θεοῦ λέγειν ἐκείνους, τ γὸν αὐτοῦ, ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι, τ θεὸν ἐκ θεοῦ. καὶ τὸ μὴ ἀληθινὸν θεὸν κατ' ἐκείνους, ἐγεγράψαντο οἱ ἡμέτεροι, θεὸν ἀληθινὸν, ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ. καὶ τὸ κτίσμα αὐτὸν λέγειν ἐκείνους, ἀνθαιρέσαντο οἱ ἡμέτεροι γέννημα, οὐ ποίημα· καὶ τῷ ἑτερουσίῳ τῶν ἐκείνων προβαλλομένῳ, ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι τὸ ὁμοούσιον εἶναι τ γὸν τῷ πατρὶ, τοῦτ' ἐστὶ γέννημα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός. Κτίσμα τε αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ἐκήρυξαν, καὶ τ ἀνάθεμα προσδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικῇ πίστιν, γραφικῆς μαρτυρίας τὰς ἀποδείξεις ἐκδώσαντες· καθὼς προεῖπεν ὁ λόγος ἀποδείξει. ταύτῃ τῇ ἀνιδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀναστρέψαντες, πραοτέραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τ ἀποστολικῇ συμφώνῳ ἐγλεάφονῃ πίστιν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ ΤΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΝΟΕΙΝ ΚΑΙ ΠΟΘΕΝ ἀχωρίτως ἐπὶ τ ἀῤῥήτου πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν, διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κορδόβης τ τῶν Σπάνων ἐπαρχίας,

χίας, ἐπέχοντ@ καὶ τὸν τόπον τ̃ τῆς Ῥ ωμαίων ἀπισκόπου σὺν τοῖς ἐκ τ̃ αὐτοῦ θρόνῳ σεσαφωνη-
θεῖσι πρεσβυτέροις, ἑρμιωδιόντ@ αὐτὸν ἑτέρῳ, εἶπεν· ἡ θεότης ἀχ ἓν σεῖζωπόν ἐστι, κ̃ τ̃ τ̃ Ἁγιάδων
ὑπόληψιν, ἀλλὰ τρία σεῖζωπα καθ' ὑπόστασιν ἀληθινὰ, ὧν ὀνόματι ψιλῷ· κ̃ τ̃ το μαρτυρί-
αις πολλαῖς ἀπό τε παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης κηρύττεται. ἡ μὲν παλαιὰ κ̃ τ̃ ζωμαπικώτερον ἔπ
τρόπον Διαλεγομένη, λόγον ὡς λαλούμενον παρέσησεν· ἡ δὲ καινὴ τ̃ λόγον θεὸν ἀπέδειξε, κ̃ τ̀, ὃν δέ-
χῃ ἰῶ ὁ λόγ@, καὶ ὁ λόγ@ ἰῶ σεὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἰῶ ὁ λόγ@· καὶ σεῖζωπον τέλειον ὂν τε-
λείῳ. θεὸς χαὶρ, ὃ μέρ@ ὁ υἱὸς, ἀλλὰ πέλει@ ὥσπερ ὁ πατὴρ, τῆς αὐτῆς ὐσίας ὢν ἧς καὶ ὁ γεννήσας
αὐτὸν ἀφεφάσως πατήρ· σωυπάρχει δὲ ὡσαύτως τῷ πατεὶ κ̃ τῷ υἱῷ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς
αὐτῆς ὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματ@ ὄν, ὅπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· μίαν τοίνυν βουλὴν, μίαν βασι-
λείαν, μίαν αὐθεντίαν, μίαν δεσποτείαν ἀπὶ πάντων τ̃ κτισῶν φύσεων ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων. 10
μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν ὐσίαν ὁμολογητέον σεῖς ἡμῶν, ὃ πατεὶς καὶ ὃ υἱὸς, καὶ ὃ ἁγίου πνεύ-
ματ@· ὃ σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν τῶν τῆς ἀῤῥήτου ἐκείνης, καὶ μακαρίας τελάδ@ ὑποστάσεων,
κηρυττόντων ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα ἀεὶ ἀληθῶς πατέρα ἀληθινοῦ υἱ̃ ἀεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα· καὶ υἱὸν
ἀληθῶς υἱὸν ἀληθινοῦ πατεὶς ἀεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον, ἀεὶ
ὂν καὶ ὑφεστός. τελάδα ἀχώεισον, ἄῤῥητον, καὶ ἀληθῶς ἀσεινόητον, καὶ ἀνέκφερσον μίαν θεότητα
καὶ τὴν αὐτὴν ὐσίαν παύτης εἶναι πιςεύοντες. καὶ παύτην ὁμολογοῦμεν, κ̃ τὴν ἀνέκαθεν σῴζουσ̃ ἐκ
κυεῖου, Διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποσόλων, καὶ τῶν τὴν ἐκείνων ἁγίαν πίσιν φυλαξάντων ἀσπίλως,
δεχαῴων ἁγίων ἡμῶν πατέρων, σῳζαθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆ δογμάτων ἀκεί-
βειαν, ἑτοίμως ἐχόντων ἡμῶν, σὺν δόξῃ ἁγίου πνεύματ@, Διὰ σωλείσων ἴσων μαρτυρι῵ν
τῶν ἐκ τ̃ θείων γεαφῶν δεῖξαι, παῦτα ὅτως ἔχειν. τούτων σαὰρ αὐτῶν, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν, ὑπὸ 20
τοῦ ἁγίου πνεύματ@ ἐκφωνουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιπιπτόμενοι [ἦσαν δὲ ὑσὲρ δι-
σέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ θεόγνιν τὸν τῆς Νικαίας, ὃς ἔμσροσθεν ἤδη ἐδηλώσαμεν] ἀπίβλεπον δὲ
κ. ὅμως. * ὁμοίως εἰς τὰς μιαρὰς Ἀρείου φιλοσόφους, πνὰς λογίους ὑσεῤῥάγαν, ὃς σωηγόρους τῆς οἰκείας
μοχθηρίας μισθωσάμεν@ Ἄρι@, σὺν αὐτοῖς ἦκεν εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμενικὴν. πα-
ρῆσαν χὰρ σωλεῖσοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς ὃς ἠλπικότες, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμι-
οι, εἰκότως ἐάλωσαν καὶ μ̃ τ̃ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διαλασκάλου, σὺν πληρουμένης ἐπ' αὐτῷ καὶ αὐ-
τῶν, τῆς ἱερᾶς γεαφῆς λεγούσης, ὑπικατάρατ@ πᾶς ἄνθρωπ@ ὃς ἔχῃ τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ
ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέσῃ ἡ καρδία αὐτοῦ. ἀπίσῃ χὰρ ὄντως ἀπὸ τ̃ κυρίου ἡ βλάσφη-
μ@ καρδία τοῦ θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῶν κοινωνῶν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κτίσμα καὶ ποίημα βλ-
μησάντων λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τ̃ πάντων κτίσιν, καὶ δημιουργὸν, ὁρατῶν καὶ ὁρατῶν κτι- 30
σῶν φύσεων.

Ὅπου τῶν φιλοσόφων Ἀρείου, κατὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης τ̃ Ἀποσολικῶν τοῦ θεοῦ Ἱερέων σωόδου, σωλεῖσα ὅσα ἀποφθέγξατο.

Εἷς δέ τις τῶν μισθωτῶν Ἀρείου φιλόσοφ@, λίαν σῳζομέν@, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑσὲρ Ἀρείου πρὸς τὺς ἐπισκόπους τὺς ἡμετέρους διετείνετο, ὑπὲ σωλείσας ὅσας ἡμέρας, ὥς τε γίνεσθαι ἐφ' ἑκάσης ἐκ τῆς, Διὰ τ̃ λόγων ζυμβολῆς, μεχάλων ἀκροάσιν τοῦ σωλήθους τ̃ σωερχομένων. ὑπισυγχέοντ@ τοῦδε φιλοσόφου, κ̃ τ̃ σῳζομένων, τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας σεοβαλλομένου, λέγοντ@ σεὶ τοῦ υἱ̃ τοῦ θεοῦ, τὸ ἰῶ πότε ὅτε ὀκ ἰῶ· καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα ἐξ ὀκ ὄντων, καὶ ἐξ ἑτέρας ὐσίας, καὶ ὑσοστάσεώς ἐστι. καὶ ὑσὲρ τούτων τ̃ μιαρῶν δογμάτων Ἀρείου πολὺς ἰῶ αὐτῷ ὁ ἀγών, καὶ αἱ τ̃ λόγων νικφάσεις. λυτ-
τῶντ@ αὐτοῦ κ̃ τοῦ υἱ̃ τοῦ θεοῦ καὶ καταισχύνοντ@ τοῦ τ̃ ἁγίων ἱερέων ἐκείνων χοροῦ, λαλοῦντ@ ὀκ αὐτῷ, καὶ δι' αὐτοῦ, τοῦ τῆς τ̃ ἀνθρώπων ζωτηρίας ἐχθροῦ. οἱ δὲ τ̃ ἀληθείας ὑσέρμαχοι, οἱ ἡμέτεροι ὑπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας καὶ σεπούσας ὑσὲρ τ̃ Ἀποσολικῶν δογμάτων αἰνίξεσι, σαῤῥάχας τῷ φιλοσόφῳ σεοσήφερον· τὸν μέγαν σεοφήτην, ὁμοῦ καὶ βασιλέα Δαβὶδ μιμούμενοι, λέγοντα, Ἠτοιμάσθην καὶ ὀκ ἐταῤῥάχθην. πάσας χὰρ τὰς τοῦ φιλοσόφου πολυσλόκους σεοτάσεις, ὡς σοφῷ τῷ θείῳ λόγῳ, συσσίου δίκην, κατανήλισκον, ἀλλὰ καὶ ὅτ@ ὁ φιλόσοφ@ τῇ τ̃ λόγων Διαβο-
λικῇ δυσεχνίᾳ ἀῤῥῶν, τὴν Διὰ τ̃ ὑπισχόπων ἀληθῆ κηρυττομένην ἀνίσχυρον ἐνίσσετο· εὐμάλα
ῥᾴσας πᾶσι τοῖς ἑπομένοις αὐτῷ ὡς ὤετο σεοσφερόμεν@. ὑπολύσῃ τε ἐδιάζετο τὰ κινούμενα
δίκην ἐγχέλυ@· ἐν οἷς χὰρ ἐδόκει ἑαυτῷ σωίσασ̃ διολισθαίνων τ̃ ὑπισχνουμένων αὐτῷ σεο-
σφερομένων νοημάτων. ἀλλὰ καὶ ὅτως κεκρυβαυπῶν ἀλαζονικῶς κ̃ τῆς εἰρωνικωτάτης Σωόδου

ἐφέρετο

ἐφέρετο ἐλπίζων νικᾶν, ᾧ ἐν αὐτοῖς ἀκτίσου πνεύματος χριστοῦ, τῶν ἀκαταμάχητον δυνάμιν. ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἁλισκόμενος συγκατέπιπτεν· ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὁ δρασόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει συνίστανται· δι' ἑνὸς τῶν ἐκείνου ἁλόντων αὐτοῦ, τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγησεν, ὃ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξέβαλεν. οὐκ ἦν γὰρ τις ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἁγίων ὁμολογητῶν, ἀπολὼς τὴν φύσιν, εἴπερ τις ἄλλος τῶν ἁγίων, καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστὸν, καὶ ᾧ τὸν ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ τὰς γραφὰς, συνὼν τοῖς ἐπισκόποις, καὶ ὁρῶν τὸ φιλόσοφον κατεπαιρόμενον τῶν ἡμετέρων ἁγίων ἐπισκόπων, καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσει καταλαζονευόμενον· αἰτεῖ δὴ τῶν ἐπισκόπων τὸ θεῖον ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ' αὐτῶν, πρὸς τὸν φιλόσοφον ἀθλῆσαι· ὅτε οἱ καθ' ἡμᾶς ἁγιοι ἐπίσκοποι θεωροῦντες ᾧ ἀνδρὸς τὴν ἀπώλειαν, καὶ τὸ ἄπορον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων, ἔπαθον μὴ δόξωσι ἑαυτοὺς εἰς τὸ μέσον, μήποτε πρὸς τοῖς μοχθηροῖς καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς γέλωτα ὀφλήσωσι. ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος πρόσωπον τῷ φιλοσόφῳ, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν, Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἀεὶ συνόντος θεοῦ λόγου, ἀκουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ὦ φιλόσοφε. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν, ἐὰν εἴπῃς· καὶ ὁ ἁγιος, πρὸς αὐτὸν, εἷς ἐστιν ὁ θεὸς φησὶν, ὁ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς πάντα δημιουργήσας, ὁ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας, ὑπεστήσατό τε τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ᾧ τὸν τὸν λόγον, ὦ φιλόσοφε, θεὸν ἡμῶν ἡμεῖς εἰδότες πεπιστεύκαμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν λύτρωσιν, ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι, καὶ πεπόνθαι καὶ ἐνηνθρωπηκέναι, καὶ διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθους τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τοῦ θανάτου, ἐλευθερωκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰωνίου καταδίκης, διά τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ * ζωὴν ἡμῖν αὐτὸν αὖθις ἐπανελθόντα ἐλπίζομεν πάλιν ἐλεύσεσθαι, κρίνειν τε ἕξεσθαι πάντων ὧν διέπραξάμεθα. πιστεύεις τάδε τοῖς ὦ φιλόσοφε; ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς ἂν μηδέποτε πεῖραν λόγων εἰς ἀντίθεσιν ἐσχηκὼς ἀπλουστέρως, καὶ ὡς κωφὸς ἢ ἄλαλος, ἕως ἀπεσιώπησε τὸ μόνον οἰκτρᾷ λίαν τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν εἰρηκὼς, ὅτι καίμοι ταῦτα ἕως ἐχθὲς οἰκεῖα, μηδὲν ἕτερον εἶναι, ἢ πάντα καθὼς προεῖπας· ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἔφη· εἰ ταῦτα ἕως ἐχθὲς πιστεύεις, ὦ φιλόσοφε, ἀναστὰς ἀκολούθει μοι, καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀκουσόμεθα, ἐν ᾗ λήψῃ τὸ σημεῖον ταύτης τῆς πίστεως. ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὅλος ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ εἰς τὴν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν, ἀναστὰς ἠκολούθει τῷ γέροντι. καὶ ἐπεισελθὼν λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν· ἀκούσατέ φησιν, ὦ ἄνδρες, ἕως ὅτε λόγων ἐποιούμην συζήτησιν, λόγοις ἀντετίθουν, καὶ ῥητορικοῖς λόγοις. τὰ συμπεφερόμενα τέχνῃ τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον· ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμις τις θεία, ἐκ στόματος τοῦ ζητοῦντος εἰσελήλυθεν, καὶ ἴσχυσαν οἱ λόγοι λοιπὸν, τῇ δυνάμει ἀνατρέψασθαι· ὅτε γὰρ ἄνθρωπος θεῷ εἴωσι ἐπιστήσασθαι. διά τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δυνάμεως πιστεύει, ὡς ἐγὼ νενόμικα, πιστεύσατε εἰς χριστὸν, καὶ ἀκολουθήσατε τούτῳ τῷ γέροντι ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός. τοῦτον τὸν τρόπον ἀναλαβὼν ὁ φιλόσοφος φωτισθεὶς καὶ γνώμενος χριστιανὸς, ἔλαιρεν ἡτοιμασθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος. τοῦτο δὲ τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος καὶ τῆς θεοῦ ἐκκλησίας σωαφθέντος, καὶ διδασκομένου καὶ ἀγαλλιῶντος ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ ἡ σύνοδος ἔχαιρεν.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΕΤΕΡΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΑ ΦΑΙΔΩΝΟΣ, πρὸς μένδ καὶ αὐτὸν τοὺς λόγους ὑπὲρ τῆς θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῆς ἐφθαρμένης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ Σωόδον, εἰς τὸ, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον.

ΚΑὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. εἰ δὲ ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ καὶ ὁ νοῦς ἐξήπλωται, ἀνθρωπόμορφον ἄν τις λέξειε τὸν θεόν· τὸ δὲ θεὸν ἴσμεν ἀσώματον καὶ ἀσχημάτιστον. τί οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσωποποιῶν τούτων; φατὲ, μὴ ἄρα ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΔΙΑ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

Οὐχ ὅτως ὦ φιλόσοφε. ἀλλ' ἢ τὸ εἰπεῖν τὸν θεὸν, δέχεταί πάσης τῆς γῆς; καὶ τὸ, κατα-

πυε-

κυελλοῦσιν αὐτῆς, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ τοῦτο τὸ κύκλόν ἐστι. τὸν ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, καὶ ἄρχειν αὐτὸν πάσης τῆς γῆς. ἐπεὶπερ, ὡς ἀρχὸ θεὸς ἁπάσης τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, ὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον δεύτερον ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε. τοῦτο εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα θεοῦ, καὶ καθ' ὁμοίωσιν γνέσθαι τὸν ἄνθρωπον φημί.

ΕΙΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ διὰ τοῦ αὐτοῦ Βπισκόπου Εὐσεβίου.*

χρ. εἰς τὸ αὐτό.

ΚΑὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἀλλὰ πρὸς τίνα ἔφη, ζητήσωμεν φιλόσοφε; ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν, καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἐπάγειν λέγων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ἡ οὖν τοῦ ποιήσωμεν ζημασία, τὸ εἶναι πρόσωπον συνδημιουργὸν σημαίνει, καὶ συνισοπροσήκοον ἐπάγει. ὡς γὰρ θεὸς ὁ πατήρ ἐστιν, ὁ εἰπὼν, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ὕτως ὁ θεός ἐστι. καὶ πρὸς ὃν τὸ ποιήσωμεν εἴρηκε μιᾶς ὄσης τῆς τῶν ἀμφοτέρων προσώπων θεότητος, τοῦτε εἰπόντος, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον· τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ συναίσθητον καὶ ἀπαλλάκτον τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος παρίστησιν ἡ φωνή. ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἀπλῆ καὶ ἀσύνθετός ἐστι, πῦρ ὅσον τῇ φύσει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΥΜΦΩΝΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ.

ΦΩΣ ἀπρόσιτον καὶ ἄσεκτός ἐστι φύσις, ἡ τῆς ἁγίας τριάδος θεότης οὐσία, αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια, τοῦ, ποιήσωμεν.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ, ΥΠΕΡ ΑΡΕΙΟΥ.

ΠΑΛΙΝ ἐρῶ τὸ τὸν θεὸν ἀπλοῦν εἶναι, καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρα νοητέον τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ τὸ μὴ προϋπάρχειν τὰ εἰρημένα, τοῦ προσῆν ἔλεγε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον· καὶ τὰ ἑξῆς; φαπὶ ἡμῖν σαφῆ τὰ προκείμενα ἀποδεῖξαι, εἰ δοκεῖ σοι.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΔΙΑ ΟΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΟΛΕΩΣ Κουρδούβης, ἑρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου, εἶπεν.

ΕΙ προϋπῆρχεν ὡς σὺ φῂς τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ, καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς μὴ χρόνους τινὰς παρελθὼν τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς υἱὸν αὐτὸν μὴ ταῦτα, ὑπὸ αὐτὸν τοῦ πατρὸς ἀναγορευθείς, καθὰ φαπὶ ἀσεβῶς βλασφημοῦντες εἰς ποίησιν τῶν κτισῶν φύσεων προσεκτάδην αὐτὸν ὑπὸ αὐτὸν· εἶπεν ἄν, καὶ τῷ ὑμετέραν ἀσέβειαν, ὁ ἄκτιστος θεὸς, πρὸς τὸν κτιστὸν υἱὸν καθ' ὑμᾶς, ποίησόν μοι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἐμὴν καὶ ὁμοίωσιν, ἀλλ' ἐπεὶπερ ἀεὶ πατὴρ ὁ θεὸς ὡς προαπεδείξαμεν, καὶ ἀεὶ συνυπάρχει τῷ πατρὶ ὁ υἱὸς, ὁ μεταγενέστερος χρόνοις, οὐκ ἐλάττων δυνάμει, ὁ προεγερθεὶς τῷ, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἀϊδίως συνυπάρχων τῷ πατρὶ, γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀπερινοήτως, καὶ ἀνεκφράστως, καθὰ προειρήκαμεν, θεὸς ἀληθινὸς ὢν ἀεὶ, ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνάναρχος τῷ πατρὶ, συναΐδιος τῷ πατρὶ, συμβασιλεύων ἀεὶ τῷ πατρὶ, ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, ἰσοδυνάμεος τῷ πατρὶ, συνδημιουργὸς τῷ πατρί. εἰ γὰρ διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων φωνὴ, καὶ ὅτι χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν, ἀλλ' ὅμως ὁ δίκαιος τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησεν. ἀλλ' ἐπεὶπερ μία θεότης, καὶ βουλὴ μία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀχωρίστως ἀεὶ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα· νοητέον οὖν, ὦ φιλόσοφε, ὅτι ἓν, καὶ τὸ τῆς θεότητος οὐσίαν, ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. πρὸς ὃν ἔλεγε, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

ΚΑΙ ἤδη ἐν ταῖς πρότεραις ἐπερωτήσεσιν ἔφαμεν, μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον. πῶς οὖν ἔχει τοῦτο τὸ σημαινόμενον, ἡ ῥῆσις αὕτη τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, φαπὶ ἡμῖν· ὡς γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα· πρὸς τοῦτο λεκτέον.

ΑΠΟ-

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ, ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ἐπισκόπου Οσίου πόλεως Κουρδούβης.

Το κατ' εἰκόνα, ὦ Φιλόσοφε νοητέον, ἀ [οὐ τῷ σωμάτων σχήσεσιν, ἀλλὰ] κατὰ νοερὸν συντέτυπωται ὁ τῆς ἀληθείας παρίστησι λόγος. ἄκουε τοίνυν καὶ σύ· ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ἐνέπηξε τῇ νοερᾷ καὶ αὐθρώπου οὐσίᾳ, τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, οἷον τῷ ἀγαθότητα, τῷ ἁγιότητα, τὴ καθαρότητα, τῷ ἀφθονίαν, τὴ χρηστότητα, τὴ μακαριότητα. καὶ τὰ τοιαῦτα ὅμοια. ἵνα ἅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ταῦτα καὶ τῷ αὐτοῦ χάριν ἔχῃ δηλωθῇ καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, ὅτ' ἔστι τὸ νοερὸν αὐτοῦ. καὶ ὥσπερ οἱ τῶν ζωγράφων ὑπογράμμονες γράφοντες ἐν μὲν ταῖς ὁμοιώσεσι τὴ εἰκόνων, οὐ διαφόρων καὶ ὅλως ἐξ ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείπτως γράφουσι· οὕτω δέδωκεν ὁ θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐν τῷ νοερῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἔστι τῷ νῷ, ἔχειν διὰ τῶν ἀρετῶν, τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, τῆς εἰκόνας ἀπαραλείπτου διασωζομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τῶν προφρηθέντων θείων χαρισμάτων, ὧν ἐνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, εἰπών, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Υπερκείσθω μοι ταῦτα ὑπὲρ τοῦ παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον, πρὸς τοῦ δὲ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντα τότε ὁρώμενα τότε μὴ ὁρώμενα. ὃ γάρ μοι δοκεῖ εὖ ἔχειν, ἀπερείρηκατε ὅτι ἐν τῷ τὸ αὐτὸ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἀϊδίως ἅμα. καὶ ὅτι θεὸς ἀεὶ συμπαρυπάρχων τῷ πατρὶ ὁ υἱός. ἐγὼ δὲ φαίην ἂν ἔργον ἐν τοῖς κτίσμασι γεγονέναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐβούλετο γάρ ὁ θεὸς ὑπ' ἔργῳ, εἰς τὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κτίζειν τὰς ὅλας φύσεις, ὑπεσήσατο ἑαυτῷ ἐργαλεῖον δι' οὗ κτίσῃ πάσας τὰς φύσεις. ὥσπερ γάρ ὁ τέκτων προϋφίστησι ἐργαλεῖα εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν· οὕτως ἐστὶ νοῆσαι καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν υἱόν, ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον. τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ῥηθέν, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ὡς δι' ἐργαλείου σκάφησιν αἰ δι' αὐτοῦ φύσεις. καὶ τὸ κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, εἰπεῖν τὸν θεὸν κτίσθαι τὸν ἄνθρωπον, διὰ τοῦ ἐργαλείου, τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ υἱοῦ τῷ ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, εἶπεν ὁ θεός.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙΑ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ἐπισκόπου Καισαρείας, Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάνων.

Εἰ οὖν, ὡς σὺ φῂς, ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων, ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκτίσθη, οὐ τὰ σαυτοῦ καταπίπλεις λόγων, ὦ Φιλόσοφε. λέγει γάρ ἡ τοῦ Εὐαγγελίου φωνή. ὡς καὶ αὐτὸς λέγων ἐμνήσθης, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. καὶ ἐπάγει, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν. εἰ ἓν οὖν τὸ κτιστὸν δι' αὐτοῦ γέγονε, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲν ὃ γέγονε, κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱὸς, ὡς αὐτὸς φῂς, ἑαυτὸν ἔκτισεν ἄρα, καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Απαξ εἶπον, ὅτι πάντα δι' ἐργαλείου, δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεὸς, εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας αὐτὸν πάσης κτίσεως, καὶ πρὸς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ἐργαλεῖον διορίσας αὐτόν.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙΑ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

Εἰ πρὸ ὧν βέλτιστε, ποῦ σοι τὸ ἐργαλεῖον ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; τί τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα; ὃ δὲ φάσκου ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶν ὑποθέσεων. τὸν πνευματοφόρου ἔχεις τὰς ὑπογραφὰς, σκηνοῦντος ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν κτίσαντα πάντων τοὺς αἰῶνας, καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων, καὶ πάντων ὑπηγείων, ἐπάκουσον τοίνυν ὦ Φιλόσοφε τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, τὸν ἐκ θεοῦ ὑπάρχοντα θεὸν ὡς ἀΐδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· κτίσμα τε καὶ δημιουργὸν πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων. ἐν μὲν

βίβλῳ κτίσεως, ἔχῃς Μωσεῖ τ̃ προφήτῃ, ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τ̃ ὑὸν ἐξέδωκε, λέγων καθὰ προφήκαμέν σοι ὦ βέλτιστε, εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν προσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν, ἀλλ' οὐχὶ ἐρχαλεῖα. τὸ γὰρ εἰπεῖν, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ̃ ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτός· αὐθεντίαν προσώπου σημαίνει. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον, αὐαιρεῖ τ̃ ἐρχαλείων ἀπόνοιαν. αὐτεξουσιότερον δὲ ἔχει μαρτυρίαν αὐθεντικὴν, εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τ̃ ὑοῦ σκοπεῖσαν, δεικνῦσαν αὐτὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γεννητῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Βαρούχ, ἐκ στόματος Ἱερεμίου προφήτου λέγοντος, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τ̃ αἰῶνα χρόνον, ἐνέστησεν αὐτὴν κτίσεων τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτὸς καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν τ̃ φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ηὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν, πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. ὅτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει τῷ Ἰσραὴλ. καὶ νῦν οὐκ ἐγώ εἰμι, εἰ μὴ ἤκουσας, θεὸς αἰώνιος θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τ̃ γῆς. τίς οὖν ὅτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὦ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τ̃ γῆς, ὁ καὶ ὀπτὴν γῆν ὀφθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς, τ̃ ὑὸν λέγεις συναναστράφηναι τοῖς ἀνθρώποις ἢ τ̃ πατέρα;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ̃ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Ὁ υἱὸς φημὶ συναναστράφηναι, καθὼς εἴρηκαν αἱ θεῖαι γραφαὶ, κἀγὼ πεισθεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπεδέξαμην. ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ ἀναντίρρητος ἀντίθεσις περὶ αὐτοῦ, ὅτι πρὸ πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεὸς, ἵνα δι' αὐτοῦ τὰ πάντα κτίσῃ, καὶ ταῦτα ἀποδείξω ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙΑ' ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων Λεοντίου, καὶ Εὐψυχίου.

Οὐ χ ἕτως, ὦ φιλόσοφε, οὐκ ἔνεστι δεῖξαί σε ταῦτα ἅπερ ἔφης. γνῶμα γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ ποιημα καθάπερ διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν. καὶ τίς γὰρ ὦ φιλόσοφε τ̃ ἐν διανοίᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ πολυτίμων ἀνδρῶν, οὐκ ἐκπλήττεται ὅταν τ̃ τοσαύτας αὐτοῦ ἐνεργείας, τ̃ ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντων Φύσεων. ὡς ὑπὸ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντων, τῆς γραφῆς βοώσης, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· καὶ εἶδε ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν· Ἰωάννης δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς ζαφεστέρως δείκνυσιν αὐτὸν ἀεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρὶ συναΐδιόν τε καὶ συνάναρχον τῷ πατρί. ἐν ἀρχῇ γάρ, φησὶν, ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τ̃ θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τ̃ θεὸν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. ἰδοὺ ζαφέστατα δέδεικται, ὦ φιλόσοφε. ὅτι πάσης γεννητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ υἱός. εἰ δὲν δημιουργὸς τῶν ὅλων κοσμάτων ἐστὶ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων, δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει, καὶ οὐκ ἐρχαλεῖον ὡς φῆς οὐδὲ κτίσμα, ἀλλὰ ποίημα, ἀλλὰ μεταγενέστερον τοῦ πατρός. τὸ γὰρ ἐκ πρεσβυτέρας λεχθὲν ὑπὸ τ̃ Εὐαγγελιστοῦ τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει. ἵνα δὲ πλειοτάτως γνῶσῃ ὅτι οὐχ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἀλλ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, δέχεται καὶ ἄλλην ἐναργεστάτην μαρτυρίαν. ἄκουε πάντων τοῦ προφήτου Ἡσαΐου βοῶντος, Καὶ θελήσουσι φησὶν ἐπεγνώσθησαν πεῖραν σοι· τοῖς Ἰουδαίοις προαναφωνῶν, Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἄκουε φιλόσοφε ἐξουσιαστοῦ αὐτὸν προκηρυττόμενον, καὶ οὐχ ὑπὸ ἐξουσιαζόμενον, καθὼς ὑμεῖς φατέ. ἐν δὲ μιᾷ τ̃ αὐτοῦ λειτουργιῶν, παρίστησιν ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ αὐτεξούσιόν τε καὶ κτίστην τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι τῇ τοῦ ἀγεννήτου τυφλοῦ ἀναβλεψάσῃ, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὑιοῦ πεπιθεῦ γενομένῃ. ἀπαύγασμα γὰρ ἐστὶ τ̃ πατρὸς συναΐδιον, καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καθὰ φησὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος τὸ σκεῦος τ̃ ἐκλογῆς. ἰδὲ φιλόσοφε, ὅσῃ πρὸ ἀναρχον, ἐπείπερ καὶ συνάναρχον τῷ πατρὶ, κτίστην τε πασῶν τ̃ κτιστῶν φύσεων, καθὰ πολλαχοῦ εἰρήκαμεν, τῶν τε ὁρωμένων τῶν τε νοουμένων, τὸν υἱὸν τ̃ θεοῦ ἀπέδειξαν. πῦ δὲ καὶ οἱ μάρτυρες τ̃ ἐρχαλείων, φῆσον εἰ ἔχῃς· πάχα οὖν καὶ εἰς ἐρχαλεῖα πεπίστευκας ἐβαπτίσθης, εἴπερ ὡς φῆς πρὸ ὑπάρχειν τῷ θεῷ.

ΑΝΤΙΡ-

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΤΙΣ-

ματος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. Ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος.

Ἐπεὶ, φησὶ, τοσοῦτον βιάζεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἔτοιμεν ἐκ ταύτης τῆς φανερᾶς λέξεως; τῆς, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΤΩΝ ΕΠΙ-

σκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου

16 *Καισαρείας Παλαιστίνης.*

Τί πιθανῶς καὶ ῥᾳδίως ὡς οἴει, τοὺς βυθοὺς διαπερῶσιν. μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδρους ἐπιζώρυε. ὅρα μήπως λυσιπβάτοις ἐρημνοῖς ἀσφαλοῦς φυλάκτως ἐπιβὰς ἐρημνηθῇς. ἀλλ' εἰς τὸ, Κύριος ἔκτισέ με, νῦν φήσομεν ὃ οἱ ἐκ ἡμῶν ἐξέδωκαν ἐκ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς, ὅτι κύριος ἔκτισέ με· πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατ' οἰκονομίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως διείληφαν πάντως ἴσε τοὺς ἐκδόσεις. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπ' ἄλλας ἰσορίας τὴν ἔκδοσιν νῦν ποιησόμεθα, ἵνα κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεργοῦντος. καὶ εἰ θέλεις φιλόσοφε αὐτὴν ὅλην τὴν λέξιν ἐκτείνωμεν μᾶλλον καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. λέγει γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀληθεύσαι. εἶτα ἐπάγει λέ-
20 γων, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι· πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. ὅθεν καταισκυάζων τὸ, ὅτι κύριος ἔκτισέ με, ἐπισωρεύσας εἶπε· κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους. ζητῶμεν λοιπὸν κύριον τὸν κτίσαντα αὐτὸν, τὸν καὶ ποιήσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους. νυγμαπισθεὶς γὰρ ὁ Σολομὼν ἐκ τῶν τοῦ προφήτου Ἰωβ εἰπόντος· οὐκ ἦσθα ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν, εἶπε κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους. ἐν δὲ βίβλῳ Βαρὺχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, καθὼς προαπεδείξαμεν περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους λέγει, γιοὶ Ἀγὰρ οἱ ἐκζητοῦντες τὴν σοφίαν ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μερραν καὶ Θαιμὰν, καὶ οἱ μυθολόγοι, καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς· καὶ μετ' ὀλίγα, ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα, γινώσκει αὐτὴν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ,
30 εἶπων περὶ τοῦ ἐξευρόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ, ἐπάγει αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας, λέγων ὁ καταισκυάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέστησεν αὐτὴν κτίσεων πετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς, καὶ πορεύεται. ὃ ὡς βλεπέτω γὰρ ὦ φιλόσοφε τὰ αὐτὰ πάλιν διαγορεύσω πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν τῆς προκειμένης ἐκθέσεως, ὁ ἀποστέλλων, φησὶ, τὸ φῶς, καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν τῇ φυλακῇ αὐτῶν, καὶ ηὐφράνθησαν, ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ εἶπαν πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. ἕτερος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. τὰς δύο φύσεις θεωθήσαντες κυρίως, ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους, ἃς εἶπε Σολομὼν καὶ Βαρὺχ, ἤτοι Ἱερεμίας, εἶπων γὰρ ἔκτισέ με, ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοι-
40 κήτους. συλλογισώμεθα, ὦ βέλτιστε, τὸ τίς κύριος ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους; νοήσωμεν ὅτι οὐκ ἄλλος, ἀλλ' ἢ πάντως ὁ καταισκυάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. [ἐν γὰρ τῷ καταισκυάζειν τὴν γῆν, ποιεῖν ἐστὶ χώρας καὶ ἀοικήτους] ὁ καὶ ἐμπαλήσας αὐτὴν κτίσεων πετραπόδων, ὁ καὶ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅθεν δὲ λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. νοητέον οὖν ὅτι θεός ἐστιν ὁ κύριος ὁ κτίσας τὴν λογισθεῖσαν σοφίαν εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἵνα ἐπιστρέψῃ τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ. ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καταισκυάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν, ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα· ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα. καὶ πάλιν λέγει, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξαληθεῦσαι· ἀλλ' ὃ τὰ πρὸ αἰῶνος. ἐγνώσθη ὑμῖν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι, ὁ καὶ τὴν λογισθεῖσαν σοφίαν κτίσας, ὁ καταισκυάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καὶ τῷ Ἰωβ εἰπών, ὅτε ἐγνώσθησαν
50 ἄστρα, ἤνεσάν με πάντες ἄγγελοί μου· Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς, καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, γενηθήτω φῶς, καὶ ἐπήγαγε λέγων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας, τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὰ ἑξῆς. ἱκανὰ εἶναί μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα, καὶ αἱ ἀποδείξεις παρέσησαν ὦ φιλόσοφε ὅτι ὁ

υἱὸς τ̄ θε̄ ἐστι, ὁ καὶ πλὼ ἐν Σολομῶνι λογιστικῶ σοφίαν κτίσας, καὶ πάντα τὰ κτισθὰ, καὶ ὃν ἐρημαλεῖον. ἵνα δὲ σοι σαφεστέραν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν ποιησώμεν, καὶ τάχιον ἔλθωμεν ἐπὶ τ̄ νοητῶ τ̄ πράγματος, καὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν. μέλλων ὁ προφήτης Μωσῆς ἐξιέναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦ υἱὸν Ναυῆ, καὶ παραλεγόμενος πρὸς αὐτὸν, ἔφη· καὶ προεθεάσατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναί με τῆς παραθήκης αὐτοῦ μεσίτην. καὶ ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως, αὐτὸς Μωσῆς προεῖπε περὶ τ̄ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος, περὶ δὲ Σολομῶντος * ἔτος προεῖπε, καὶ παραδοχὴν
ἰσ. ἔτως
ἰσ. παραχώσει
ιβ. οἰκοδομήσας.
* αὐτὸν ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐπισήμην πλήρη. αὐτὸς οἰκοδομήσει τ̄ οἶκον τ̄ θε̄. καὶ τὰ ἐξῆς. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴπω ὃ φημὶ, ἕτως ἐξεπάσωμεν τ̄ νοῦν. ὁ ἄνθρωπος διὰ τ̄ κόσμον ἢ ὁ κόσμος διὰ τ̄ ἄνθρωπον; [ὁ φιλόσοφος.] πάντως ὁ κόσμος διὰ τ̄ ἄνθρωπον. 10

οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ προσκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπαν.

Καὶ ἐὰν ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, πάντως ὡς πρεσβυτέρου τ̄ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὄντος, ὁ δὲ κόσμος μεταγενέστερος· λέγω τ̄ ἀνθρώπου καὶ τ̄ λογιστικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει. ὁ ἄνθρωπος οὖν πρεσβυτερός ἐστι τ̄ κόσμου, προϋπάρχει καὶ τῶν τ̄ κόσμου φύσεων, οἷον ἀέρων καὶ τῆς γῆς, ἡμέρας, νυκτὸς, νεφῶν, ἀνέμων, ἀβύσσων, πηγῶν, ὀρέων, βουνῶν, τούτων πάντων πρεσβυτέρα ἐστὶν ἡ σοφία, καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει ἤδη προϋπάρχει τοῦ κόσμου. ἀλλ' οὗτος μὲν οὖν μεταγενέστερος κτισθεὶς, λελέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ, 20
ὁ δὲ μεταγενέστερος τ̄ ἀνθρώπου ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει, ὅτι μεταγενέστερος παρελέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία λέλεκται ἐξεῦρε σωτὴρ αὐτοῦ ὁ υἱὸς τ̄ θε̄, λέλεκται δὲ τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ καὶ αὐτὴ προϋπῆρξε τ̄ κόσμου καὶ τ̄ φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει. εἰδὼς οὖν ἐν ἑαυτῷ ὁ Σολομῶν, διδαχθεὶς ἐκ τῆς τ̄ θεοῦ προθέσεως αὐτῷ σοφίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία προϋπῆρξαν τ̄ κόσμου, καὶ τ̄ φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει, βασανίσας τὸ ἤδη προϋπάρχον τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὃ ἐξεῦρε τῇ σωτῆρι αὐτοῦ ὁ κύριος, πῦπ ἤδη ἔκλισεν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέστερον τ̄ κόσμου καὶ τ̄ φύσεων αὐτοῦ. λέγει οὖν ὁ Σολομῶν ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ σοφίας τῆς προϋπαρξάσης τ̄ κόσμου ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει, κύριος ἔκλισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. τῇ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφίᾳ ἀνῆκεν ἐκφωνεῖν τῇ λογιστικῇ, τῇ ὑπερπαθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γενομένῳ. τὸ οὖν ἵνα, κύριος ἔκλισε τῷ 30
προϋπάρξαντι τ̄ κόσμου ἐν τῇ τ̄ θεοῦ ἐνθυμήσει, ὅτι τούτῳ προσέρριψε. τὸ δὲ γυνά με, σωτὴρ πάλιν
ιε. ἐκλεσθ. εἰς τὰς μὴ ταῦτα ἐκ φύσεως παγιοποιήσας * ἐκδιδομένου εἶπε τὸ γυνά με. νέαι γάρ τινες φιλόσοφε τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης καὶ ἀνανεουμένης ἄχρι συντελείας. τὸ οὖν, κύριος ἔκλισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ· εἰς τὴν τ̄ ἀνθρώπων σοφισθεῖσαν λογιστικὴν σοφίαν διαληπτέον. τὸ δὲ γυνά με, τὸ κατὰ προσώπου θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως τὸ ἐξ αὐτῆς ἐξ εἰκόνων ὡς προχὸν ἐλιττόμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπῆρα ἐπανιὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρωτοκτίσου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ κλιθέντος, ἐν ᾧ τὴν ἐλικοειδῆ αὐτοῦ ἀγάπην ἐνετύπωσεν ὁ θεός. ὅπερ τὴν ἀνάκτησιν ἐν ἑαυτῷ ποιούμενος ὁ σωτὴρ, ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα οἰκονομικῶς ὅτι, ἠγάπησάς με φησὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου. τὸ δὲ πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐτελείωσέ με. ἐν ἀρχῇ ἱστορήσας ὁ Σολομῶν ὅτι οἱ αἰῶνες, οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς προόδου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσι. τὸ δὲ προϋπάρξαι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, προϋπάρξαι ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου παύτης τῆς ἱστορίας θεωρήσας ὁ Σολομῶν, ἥρμοσεν Δαρμόσως, τῷ τε ἀνθρώπῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει τὸ, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τ̄ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ. συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν, ὅτι μέλλοντος τ̄ θεοῦ, προάγειν παύτας τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους, προτέρας τοῦ τ̄ ἀνθρώπου, καὶ τῆς σοφίας, εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τὰς προτέρας παρεῖναι προαγομένων τὰ τῶν φύσεων ἱστορεῖν καὶ τάξιν τὰς φύσεις προαγινομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἡγεῖσθαι τῶν ἔργων ἐτέθησαν. ἡ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα ὑπὸ τ̄ θεοῦ λογιστικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, ἡ διαθεμένη ὅτι Σολομῶντα καθὰ φησὶν ὁ μέγας Μωσῆς, λέγει ἐν Σολομῶντι, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· ἧς ἐκ προσώπου τῆς προϋπαρξάσης σωτῆρος τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ κόσμου, διηγουμένου τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, τὰς ἐν τῷ κόσμῳ προαγούσας τὰς φύσεις· φησὶν αὐ-
ιε. ἀεσανῶν. τὸς, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ οἰκήτορας, καὶ ἄνεσα οἰκούμενα, τῆς ὑπ' ἀέρα νόν· * διόπερ ἡπίμαζε τὸν ἀέρα.

τὸν ἀέρα νὸν, συμπαρήμενον αὐτῷ, ὅτε ἀφώρισε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων· ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη· καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθη πηγὰς τῆς ὑπὸ ἀέρα νόν· ἐν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσσῃ ἀκεμβασμὸν αὐτοῦ· καὶ ὕδατα οὐ παρελθεῖν τὸν λόγον στόματος αὐτοῦ· καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἤμενον παρ' αὐτῷ ἁρμόζουσα, ἐγὼ ἤμενον ἧ παρέχαιρε. ταῦτα ἐκ προσώπου τῆς σοφίας· καὶ δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ προϋπάρξας τοῦ κόσμου, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει· διὸ καὶ ὁ κόσμος ἀντεπίθη, δηλονότι καὶ τὰ τοῦ κόσμου φύσεων προϋπῆρξεν. ἴσως οὖν ἡμῶν τῆς παρόδου τῶν φύσεων, ὑπαελθεῖν τὴν πάξιν αὐτῶν, ὁ προηγούμενος αὐτῶν, ἡ σοφία, διὰ ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ, διὰ ἀντέπεσε τῷ ἀνθρώπῳ. τίς ἂν ὁ ταύτην τὴν σοφίαν προσαντεπίσας καὶ δεδωκὼς τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ὑφηγήσατο αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι οὐκ ἄλλος, ἀλλ' ἢ πάντως ὁ καταπαύσας τὸ γλῶσσαν εἰς τὸ αἰῶνα χερόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν πετεινῶν, ὁ καλέσας τὸ φῶς καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ, ὁ δι' ὑπὸ γῆς ὀφθεὶς καὶ συναναστραφεὶς ἀνθρώποις. τούτῳ κεκλήρωται τὸ σοφίας. οὐκ ἔστι γὰρ τοῦ θεοῦ, τὸ κύριος ἔκτισέ με, ἀλλ' ἢ τῆς λογικῆς ζοφίας, τῆς ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἐκτεσπωθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγράφη. ζαφέστατα δὲ διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ προζωπον ἔρηται τὸ λογικῆς σοφίας. βεβαιοῖ δὲ τὰ προφερόμενα, ὁ κύριος ἐν τῷ διαγγελίῳ λέγων, τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐκ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον. [προζωποποιήσας τὸν κόσμον εἰς προζωπον] τοῦ Σαββάτου, ἀντὶ τοῦ, ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον.

ΕΤΕΡΑ ΑΝΤΙΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

ΑΛΛΑ φησὶν ἡ ζοφία, ἡ ἐν Σολομῶντι, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶ, τοῦτ' ἔστιν ἡ ζοφία τοῦ θεοῦ, ὁ ἐποίησέ με, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φιλόσοφον, διὰ τοῦ ἁγιωτάτου οὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

ΕΙπὲ ὦ φιλόσοφε, ἡ ζοφία ἡ ἐν Σολομῶντι ὡς σὺ φὴς ἡ τοῦ θεοῦ ἐστι ζοφία; ὁ φιλόσοφος. ναί, φησιν, ὅτως ἔχει.

Ὁ ἁγιώτατος. Εἰπὲ ἡ ζοφία τοῦ θεοῦ γνῶσιν ἔχει ἢ οὔ; ὁ φιλόσοφος. ναὶ ἔχει. ὁ ἁγιώτατος. ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστιν, ὡς φὴς ἐν Σολομῶντι; ὁ φιλόσοφος, ναί φησι. ὁ ἁγιώτατος. πῶς κελεύει ὁ κελεύων, κατὰ γνῶσιν ἢ οὔ; ὁ φιλόσοφος, ναί φησιν; ἀλλὰ πῶς [ὁ ἁγιώτατος] ὁ οὖν κελεύων, κατὰ γνῶσιν κελεύει, καὶ κατὰ τὰ ἔργα; ὡς γνώσῃς; [ὁ φιλόσοφος] ναὶ εἶπον, [ὁ ἁγιώτατος.] Πῶς οὖν ἡ ζοφία ἡ ἐν Σολομῶντι λέγει· τέλεια ἐστὶν ἀδυνάτει μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω. τὰ τέλεια εἰρηκυῖα ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία, ἀδυνατεῖ αὐτὴν νοῆσαι, πῶς τοῦ τετάρτου εἶπε δ* γινώσκω· καὶ ὁδὸς ἀνδρὸς ἐν νεότητι· εἰ οὖν ἡ ζοφία τοῦ θεοῦ ἐστιν ἡ ἐν Σολομῶντι, πῶς κελεύει τὸν μὴ ἐπιγινώσκοντα κόσμον, μὴ εἰδυῖα ἀνδρὸς ὁδὸς ἐν νεότητι; καὶ πῶς ἔτι ἀληθές, ὅτι ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καθὼς φησὶ Μωσῆς ὁ προφήτης, ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ διαγγελιστὴς, πάντα δι' αὐτοῦ φησὶν ἐγένετο· οὐκ ἔγνωκεν ὁδὸς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; ὁ πλάσας καὶ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, καὶ τὸ προφήτην εἰπόντα, σὺ ἔγνως τὴν καθέδραν μου, καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας πάντας τοὺς διαλογισμούς μου, φησὶν, ἀπὸ μακρόθεν, τὴν τρίβον μου, καὶ τὴν ὑποινόν μου σὺ ἐξιχνίασας, καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες. καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν, ὁ παιδεύων ἔθνη, οὐχὶ ἐλέγξει; ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν· κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὁ οὖν ταῦτα διδάσκων, καὶ πάντα προγινώσκων, οὐκ ἔγνωκεν ὁδὸς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; καὶ πολλά ἐστιν εὑρεῖν ἐκ τῶν γραφῶν, τὰ ἐλέγχοντα τὴν ἄνοιαν. τῶν κακῶς ὑπολαμβανόντων περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου. πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν, αὐτὸς οὐκ ἔγνωκεν· ὁδὸς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; εὖ ἴσθι οὖν ὦ φιλόσοφε, ὅτι Σολομῶν κεκτημένος ἔλαβε ζοφίαν ἣν ἐξεῦρε σωτὴρ αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἣν ἠντρέπισε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ· συλλογιστικὴν ἀμέλει. ἁπλῶς δὲ τὰ ῥηθέντα ὁ κύριος ἐν διαγγελίοις λέγων τὸ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε. ἀνέτρεψε τοὺς λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὴν ἐν Σολομῶντι σοφίαν. εἰ γὰρ τῇ* ψήφῳ τοῦ κε. τῷ ψόφῳ φωνῆς ἴσον προσηγορός ἐστιν ὁ τῇ ζοφίᾳ [ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ ζοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ] θεὸς προγνώσης ἐστὶ, καὶ κατὰ προγνωσιν κελεύει, καὶ κατὰ τὰ ἔργα, ὡς κτίσης καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων, καθὼς φησι καὶ ὁ Παῦλος ὁ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Ἑβραίοις γεγράφων, ὧδε πως λέγει προς αὐτόν· ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ δυνάμενος ἀφικέσθαι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύ-

πνεύματος, καὶ κεφαλικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ πρὸς Ῥωμαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει, λέγων, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. δείκνυσι δὲ ὧδε, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεός ἐστιν ἀληθῶς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ἀϊδίου ἐξ ἀϊδίου, καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ, φύσει ὢν υἱὸς, τοῦ ἀεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρός.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Τί οὖν ἐστὶν ὁ φησὶ, ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς, οὐ τὰ ἑξῆς. 10

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ, ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ.

Πολλάκις πρὸς τὰ ῥήματα τῆς σοφίας ἀποβλὼν, ὦ Φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς ζοφίας τὴν δύναμιν ὅτι δὴ μεγίστων νοημάτων ἀληθάν ἐστιν εὑρεῖν ἐν αὐτῇ, βραχυτάτοις λέξεσιν· καὶ τάχα δικαίως ἂν τις παρεκάσαι ῥήματα τῆς γραφῆς τῇ ἀγγελικῇ ὑπολαβούσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὅτι βραχύτερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φυὲν δὲ καὶ ἀναπληρωθὲν ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν. ἵνα οὖν ὁρῶμεν τὴν τῶν θείων ῥημάτων δύναμιν ἐν βραχέσι σπειρομένην λέξεσιν· ἀναπληρωμένων δὲ τῶν νοημάτων, καὶ ὥσπερ κλάδων ἐπὶ τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τοῦτ' ἔστι τῶν ἀνθρώπων, τοσαύτην τὴν δύσκεπτον δύναμις, ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεσῶσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην. πόθεν οὖν ἐκινήθην πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἢ ἐκ τῆς τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γραφῆς ἱεροψάλτου Δαβὶδ, πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν, τῆς λογικῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπεθήκατο, ἀλλὰ τῆς καὶ ταύτην καὶ πάντα τὰ γενητὰ δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκτίστου καὶ ἀνάρχου, τοῦτ' ἔστι χριστοῦ· ἐπείπερ χριστὸς θεοῦ δύναμις, καὶ θεοῦ σοφία κατὰ τὴν τῆς ἀῤῥήτου καὶ ἀπεριλήπτου θεότητος αὐτοῦ τρόπον, ὁ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. τῷ γὰρ λόγῳ κυρίου, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν, ἤκουσας λόγον κυρίου, ἤκουσας πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ; καὶ ἄκουε πάλιν καὶ πάλιν περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς δυσβάτου ὑπὸ τῶν δυσεβῶν νοουμένης τε καὶ κηρυττομένης. ἐπείπερ οἶμαι ἅδην τῶν ἀφωνηθέντων σοι, καὶ τοσαύτης ἁγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χορείας τὴν αἴσθησιν διέδεξαι. ἄκουε πάλιν δυσβάτου, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διερευνᾶσθαι πειρῶ τὰ ἀπόῤῥητα. ὁ τέλειος ὅτε μείζων ὅτε αὔξει. εἷς ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατήρ· εἷς καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς θεὸς λόγος. ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι συναγέννητος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, θεὸς ἕτερος, ὅτως ὀφείλει συγγεγεννημένος ἢ συγγεγεννημένος, ἢ μεταγεγεννημένος υἱὸς ἕτερος τοῦ θεοῦ, τῷ μονογενεῖ υἱῷ αὐτοῦ θεῷ λόγῳ· εἷς ὄντως θεὸς καὶ πατὴρ, εἷς ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως υἱὸς θεὸς λόγος. ὥσπερ οὖν οὐ λόγῳ μόνῳ πατὴρ ὁ θεός· οὕτως οὐδὲ λόγῳ μόνῳ υἱὸς, ἀλλ' ἀληθῶς υἱός· γνήσιος ὁ πατὴρ, γνήσιος ὁ υἱός· θεὸς ὁ πατὴρ, θεὸς καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος υἱός· τέλειος ὁ πατὴρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ υἱός· ἀσώματος ὁ πατὴρ, ἀσώματος καὶ ὁ υἱός. καὶ ἀσωμάτου γὰρ χαρακτὴρ, καὶ ἡ εἰκὼν ἀσώματος δηλονότι. πιστεύεις τοῦτο ὦ Φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, [καὶ] ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξυπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πολλῶν ὅσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ ὄχι;

ΑΝΤΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ φράσον.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ Εὐσεβίου Παμφίλου, εἶπαν.

Μὴ ζήτει πως ὦ Φιλόσοφε. εἰ δὲ μὴ, καθὰ ἤδη διὰ πολλῶν εἴρηταί σοι, καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς διαλέξεως διεμαρτυράμεθα, ὅτι * κρημνίσαι σεαυτὸν ἀποδάζεις, διερευνᾶν πειρώμενος τὰ ἀνε-

ag. κρημνίσας.

τὰ ἀνεξερεύνητα, εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐνδέχεται καὶ γεγωνημένου, εἰ δὲ οὐ καταλείπας ζήτησιν πῶς γεγέννηται· μὴ ζήτει τὰ ἀνερεύνητα· οὐ γὰρ ἀνεξιχνίαστα. τὰ ἀνεξιχνίαστα ζήτει, καὶ ἀνεξιχνίαστα. ἐὰν γὰρ ζητῇς πρὸς τίνος ἔχῃς μαθεῖν; πρὸς τὸν γῆς; ἀλλ' ὑφίσατο. πρὸς θαλάσσης; ἀδέπω ἐκένησεν ἡ ὑγρά. πρὸς ἀέρος; οὐκ ἐω ποιηθείς. πρὸς ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων; ἀδέπω δεδημιούργητο. πρὸς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; ἀδέπω ἦσαν· ἔπειτα καὶ αὐτῶν ποιητὴς ὁ υἱός. ἀλλὰ πρὸς αἰώνων; πρὸ αἰώνων ὁ μονογενής. μὴ ἐξέταζε τὰ μὴ ἀεὶ ὄντα, πρὸς τὸν ἀεὶ ὄντα· ἄρρητον, ἀγέννητον ὁ πατήρ, ἄρρητον, ἀρρήτως γεγωνημένον ἐξ αὐτοῦ ὁ υἱός. σιώπησον πρὸς τὸν, καὶ πρὸς τοῦτο τὸ γεγωνηκότι, καὶ τῷ γεγωνημένῳ. ὁ μὲν πατὴρ μόνον γινώσκει τὸν υἱὸν τίς ἐστι, καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, καθὰ φησὶ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ θέλῃς παύσασθαι τὸ πῶς, ἀλλὰ
10 φιλονεικεῖς διερευνᾶν τὰ ἀνεξερέυνητα, καταγελῶμέν σου τῆς γνώμης, μᾶλλον δὲ καὶ πενθῶμέν σε ὅτι οὐ πίστει θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν ἀεὶ πατέρα ὄντα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ, ἀεὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνυπάρχοντα ἀεὶ τῷ πατρὶ, καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς οὐ δοκεῖς φῂς, ἀλλὰ νοεῖ πίστει καὶ ὁμολόγει, τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱόν, ὡς πολλάκις ἤκουσας, φῶς ἀΐδιον ἐκ φωτὸς ἀϊδίου θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἄκτιστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσώματον ἐξ ἀσωμάτου, ἀεὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καθὰ φησὶν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. τὸ ἦν, φιλόσοφε, τὸ * προυπάρχον δηλοῖ· τὸ ἦν φιλόσοφε παραγράφει τὸ δηλοῖ· καθὰ προαπεδείξαμεν. καὶ τὸ θεὸς παραγράφει, τὸ δὲ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει, μηδὲ ζήτει. πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγωνημένα τῷ δόματι πατρικῷ, δηλοῖ ὀφθαλμῶν βλέμματι· ἀσώματος γὰρ ὁ θεός· ὡς προεφήκαμεν, ἀλλὰ τῷ δόματι, ὡς αὐτὸς οἶδε
20 μόνος. ὅπερ ἡμεῖς ὡσαύτως νοοῦντες κηρύττομεν, καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτὸν διεδημιούργησε πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε ἐπουράνιον καὶ ἐπίγειον, τὴν τε ὁρωμένην καὶ νοουμένην, οὐκ ὀργάνοις, ὅτε μηχαναῖς, οὐδε συνεργίᾳ τινὸς ἑτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρὸς, καθὰ προεφήκαμεν, καὶ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. οὐκ εἶπε ποίησον, ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, δηλοῦν τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον ἁπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος. καὶ μὴ ἐτερογλώττει, ὦ φιλόσοφε, καὶ τὰς ὀφθαλμὰς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς διανοίας βλέμματι, τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκρίβειαν, καὶ δέχου πίστει, μὴ ἁπλοῦν γινόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἄκουε δὴ καὶ σύ, ὁ τὰ θεὰ λόγια, ὁ περὶ αἰώνων αὐτοῦ υἱὸς, πρὸς ὃν εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, καὶ τὰ ἑξῆς, αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλῇ πατρικῇ καὶ οἰκείᾳ ἄνθρωπος γέγονε, σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἀπολωλότα
30 ἄνθρωπον Ἀδάμ· ὁ ἀσώματος, ἐν σώματι, κενώσας ἑαυτὸν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰς ἁπτὰς φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· θεὸν γὰρ ὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· σεσαρκώθη σαρκὶ, ἵνα καὶ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀτρέπτου ἑνώσεως ἐλευθερωθῇ τοῦ θανάτου, ὁράτος ἐν ὁρατῷ ἵνα ἰσομένη τὰ ὁρώμενα, ὡς ἄνθρωπος ἰσὸ χρόνον, ἀλλ' ἀληθείᾳ κατ' ἀμφότερα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός. εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ἕνωσις, * νοουμένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων, τῆ τε θεότητι αὐτοῦ καὶ τῇ σαρκός. κε. νοουμένου.
θεὸς μὲν καὶ ἔστι. γέγονεν ἄνθρωπος διὰ οἰκονομίαν, διὰ αὐτὸν προφῆται, δι' αὐτὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες· προφῆται διὰ τὸ προφητευόμενα, ἀπόστολοι διὰ τὸ ἀποσταλμένον οἰκονομικῶς· μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς, ὁ υἱὸς σαρκὶ κρύψας, ὡς ἠβουλήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν οὐρανοῖς. οὐδὲ γὰρ προὶ σαρκωθῆναι ἔρημος αὐτοῦ ὁ
40 κόσμος. θεὸς μὲν καὶ ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος διὰ οἰκονομίαν, σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς ἐκ παρθένου δι' οἰκείαν φιλανθρωπίαν· ἄξιον ἑαυτοῦ καὶ ἴσον υἱὸν ἐγέννησεν ὁ πατὴρ, ὡς οἶδεν ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατὴρ, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγωνημένος υἱὸς, ὦ φιλόσοφε.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Μὴ ἁπλοῦν ὄντα ἁπλοῦν μένε βιαζόμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῇ τῶν λόγων ὑπεροχίᾳ ἁπισχιάζειν ὡς νέφος πειρῶ τὴν γραφῆς ἀναίμακτον φέγγος· ἀλλὰ εἰς τὸ προφανὲς τῆς γραφῆς ἐλθὲ, τὸ προτεθέν σοι· καὶ μὴ φεύγε, τὸ κύριος ἔκλινέ με δεξιὰ ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· καὶ τὸ, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ οἰκήτορας ἄκρα οἰκούμενα τὸν οὐρανὸν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν, πρὸς ἕνος κυρίου· πῶς πῶς
50 ἐστὶ θεὸς, καὶ πρωτόκλισιν κτίσαντος εἰς ἀρχὰς ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ υἱὸν αὐτοῦ προσηγόρευσε, καὶ καὶ κτίσαντος δι' αὐτοῦ, ὡς δι' ἐργαλείου, χώρας καὶ οἰκήτορας. εἰ γὰρ καὶ ἡ κλῆσις καὶ θεὸς * σοφία, τοῦτ' ἔστιν ὁ υἱὸς ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ, τὰ μὴ ὄντα, ὡς δι' ἐργαλείου. κε. ἀνθρώπων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ, ΔΙΑ Τοῦ αὐτοῦ Ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

Πολὺ * μᾶλλον τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἔξω τῶν παύτης φέρεσθαι ἀνέχῃ; κρημνίσας σεαυτὸν ἅπας ἐλόμενος, καὶ μικρὸν ἀναβάσας ὄρος ἐχόντος σε τῆς ἀσεβείας βυθοῦ. ὅταν ἤκουσας τοῦ ἁγίου τῆς ἁγίας συνόδου παύτης, τὴν θεοφιλεστάτην τοῦ μεγάλου Ἱερεμίου, μαρτυλοδεικνύντος, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ λέγοντος, ὅτι ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ λογισθήσεταί ἕτερος θεὸς αὐτόν· καὶ τὰ ἑξῆς. οἷς ἐπιλέγει· μὴ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. καὶ οἶδα, ὦ φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς τοῦ τῶν ἁγίων * ἐπισκόπων, τίς ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς, ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱός; καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ υἱός, καθὼς αἱ θεῖαι γραφαὶ λέγουσιν, ὁ ταῦτα εἰρηκὼς; πῶς πάλιν ἐπὶ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἑαυτὸν ἀκοντίζεις, μᾶλλον δὲ βυθίζεις; ὁ γὰρ ἀνέζυξας χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέζυξας. πεφεύξῃ ὦ ἄθλιε τῶν ἀποστολικῶν λογμάτων, τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα, κτίσμα καὶ ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀποκαλῶν. ἄκουε τοίνυν * πρὸς ἡμῶν, ὦ φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ πείθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν κτίσιν σοφίαν, τὴν λογικήν, τὴν τῷ ἀνθρώπῳ ὁμοφυᾶ ἀπὸ αὐτοῦ υἱὸν τοῦ θεοῦ λαθεῖσαν, τὸν κτίσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους· ἐπίσχες σου τὸν νοῦν, μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν, καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· καὶ γνώσῃ ὅτι τὸ κτίσμα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κτίσις καὶ δημιουργὸς πασῶν τῶν κτίσεων φύσεων, καθὼς καὶ αὐτὸς μικρὸν ἀναβλέψας νενόηκας, καὶ νοήσεις, ὡς γε ἐγὼ πεπίστευκα, εἴπερ ζωθεὶς πιστεύῃς.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ, Καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἔστω φησὶ πρὸς τοῦτο τὸ υἱὸς καὶ ἀναμφίλεκτα ὡς φατὲ, ὅτι ἔκτισεν, ἢ ὅτι συνέκτισε τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ὡς αἱ μαρτυρίαι δηλοῦσι, καὶ ὅτι τὸ ποίημα, ἀλλὰ γίνημα τοῦ θεοῦ, φύσει ἐξ αὐτοῦ γεγονὸς καὶ ἰδιότητος δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχεταί τι λέγειν; τίς γὰρ τολμήσειε φῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίσιν καὶ ἀπὸ τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων; ἵνα δὲ ὅλως ἀνεγράψατο περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τοῦ υἱοῦ; σκοπείσθω τοῖς ὑμῶν εἰ ἔχοι.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΔΙΑ Γρηγορίου Ἐπισκόπου Σαρδικῆς.

Οὐκ ἔστι δυσχερὲς ὦ φιλόσοφε ἐπιδεῖξαί σοι, τὰς μαρτυρίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔκτισε. πάλιν ἐρήσομαι τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθέν· καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἐποίησε λέγων, καὶ ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὡς οὖν θεὸς ἐστὶν ὁ πατὴρ ὁ εἰπὼν τῷ υἱῷ, ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεὸς ὢν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα, καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, λοιπὸν ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεὸς ἰῶ, ἢ ὄ; [ὁ φιλόσοφος.] Ναὶ θεός ἐστι.

Ὁ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ.

Ἐν τῇ βίβλῳ Ἰὼβ Ἐλιοὺμ ὁ Βουζανίτης, λέγει πρὸς Ἰὼβ, πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με· εἰ οὖν θεός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ, τί εἶπεις τὸ ποιήσαντα τὸν Ἐλιὰμ [ἢ ἑτερόσι δοκεῖσι εἶναι ὁ Ἐλιοὺμ] τοῦ Ἀδάμ. τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆς ἴσης ἐπιτίμης, τὸ ἰσοχέδιον τοῦ συμπεράσματος φανερούσθαι, πέφυκεν ἐπὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου πρόσωπον. τί οὖν λέξεις φιλόσοφε τὸ ποιήσαντα τὸν Ἐλιάμ; ἆρα ἀχὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἀνθρώπου; ὡς γὰρ ἔφη περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ, ἵνα εἰπεῖν ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἐλιὰμ, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ὄν, ἴσον τῆς δημιουργίας ἡ πλάσις, ἴσον καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία· εἷς [ὅτι, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον.

θρωπον· καὶ [τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιῆσαν τ̃ Ἐλισάμ] ἐν βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως, Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει· ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν. καὶ πάλιν λέγει· ἀπὸ προσώπου τ̃ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ· καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀρχάγγελος γὰρ ἀεὶ ἡ θεία καὶ ἀῤῥηπ̃ τελὰς, ὅτι πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα δημιουργήσασι ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν, τὴν τε νοητὴν, καὶ τ̃ αἰσθητήν. λέγει γὰρ καὶ ἐν τῷ ρλ̅ς. ψαλμῷ· τῷ λόγῳ κυρίου, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τ̃ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ἄκουε δὴ πῶς θεὸς ἐν Ἁγίᾳ γραφῇ λέγοντος, ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου, ἐπακούσομαί σου θεὸς Ἰσραήλ· ἀπὸν δὲ τὸν διερμηνεύοντα πρὸς τ̃ λαὸν, ἐπάγει λέγων, ἵνα ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ σὺνῶσι ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα ταῦτα· καὶ ὁ ἅγιος τ̃ Ἰσραὴλ κατέδειξεν αὐτά. χεῖρα φήσας τὸ ἅγιον πνεῦμα τ̃ θεοῦ, ἅγιον δὲ Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ πάλιν πρὸς Ἰακὼβ εἶπεν, ἡ χείρ μου ἐθεμελίωσε τ̃ γῆν, καὶ ἡ δεξιά μου ἐστερέωσε τ̃ οὐρανόν. καθὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ * λέγων· ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ. εἰώθεν ἡ γραφὴ, ὦ φιλόσοφε, ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τ̃ θεοῦ, δεξιὰν δὲ τ̃ υἱὸν αὐτοῦ.

ΕΤΙ ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΕΙΠΑΝ ΔΙΑ ΛΕΟΝΤΙΟΥ Ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

Καὶ μὲν δὴ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τ̃ ἁγίου πνεύματος, πείσαι σε φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καὶ τ̃ αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· ἀπιστήσας δὲ τ̃ νῦν σε, ἐκ τῶν προλεχθέντων ζοὶ, ἄκουε καὶ νυνὶ σαφεστέρας ἀποδείξεως περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν. λέγει ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐν τῷ ἐνενηκοστῷ ἑβδόμῳ ψαλμῷ· Ἄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν· διὰ τί; ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ, αὐτὶ τ̃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς βοᾷ περὶ τ̃ πνεύματος τ̃ ἁγίου, θεολογῶν. καὶ αὐτὸς καθὰ καὶ πάντες· τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. [καὶ μετ' ὀλίγα] ὁ πιστεύων, φησὶν, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν τ̃ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· αὐτὶ τοῦ, τὸ πνεῦμα τ̃ θεοῦ· ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ, ψεύστην τ̃ ἀπόστολον πεποίηκεν αὐτόν. καὶ ὁ μέγας δὲ τ̃ ἀποστόλων πρόκριτος ὁ θεῖος Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν, εἰς τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. [καὶ μετ' ὀλίγα] οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, πάλαι, τὸν ἥλιον φησὶ καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος· καὶ ὁ Σολομὼν δὲ λεπτὸς τις ὁ πλήρων, λέγει, πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην. πρόσθου τοίνυν καὶ πρὸς τ̃ ἁγίου πνεύματος ἀποστασίαν, καὶ λέγου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας, πιστεύων ὅτι τ̃ αὐτ̃ θεότητος καὶ οὐσίας [καὶ τ̃ αὐτοῦ κράτους] τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, συνυπάρχον ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις φιλόσοφε;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ̃ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ τὰς ἁγίας ἡμῶν πατέρας.

Οὐκοῦν καθὼς φατὲ καὶ αἱ μαρτυρίαι δὲ τῶν γραφῶν, ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ μοι δοκεῖ βεβιασμένως εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ παρ' τ̃ γραφῶν ὑφ' ἡμῶν παρήχθη, τὸ μὲν περὶ Ἡλιοῦ τ̃ Βουζανίτου ζαφὴς ἡ ἀπόδειξις. περὶ δὲ τ̃ ῥηθείσης ἀναλήψεως Μωσέως, περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε, ὐδὲ ἀκηκόει ποτὲ, εἰ μὴ νῦν, ὅθεν αὐτῶν ὑμᾶς σαφεστέραν μοι τ̃ λεχθέντων ἀπόδειξιν ποιήσασθαι τὴν σύγκρισιν. περὶ ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τ̃ πνεύματος, οὐκ αὐτάρκη μοι τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα. λυσιτελεστέρας γὰρ δεῖται φερέσεως, καὶ γυμνοτέρας ἡ ὑπόθεσις. ὁ γὰρ περὶ τῶν τυχόντων ἡ ζήτησις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΗΜΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ̃ αὐτοῦ Ἐπισκόπου Λεοντίου πρὸς τὸν Φιλόσοφον.

Πολλῆς ὄντος τῆς τῶν εἰσηγηθέντων σοὶ ἀποδείξεως, καὶ ἐναργεστάτων τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, πεῖσαί σε θαυμαζόντων περὶ τ̃ προκειμένης ὑποθέσεως, ὦ φιλόσοφε. θαυμάζομεν πῶς τοσαύτης συγέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι, ἔτι ἀμφιβάλλεις. ἀλλ' ἐπίδειξόν σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλομεν, καὶ τοῦτο ἀρχόμεθα, πεφαινόμενόν σου τῇ συγέσει ἄρξασθαι πρὸς νοεῖν, τὴν ἀκ-

πῶ ἄκτιστον φύσιν ἐκείνῳ, καὶ ἄτρεπτον· καὶ μὴ ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν καταρλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν· μὴ ταῖς κακοδόξοις καὶ ἀσεβέσιν ἐννοίαις Ἀρείου συμφέρεσθαι ἀπὶ πλεῖσον ὅσον ἀνέχου, φιλόσοφος ὢν, ὡς φὴς φιλόσοφε· ἀλλὰ λέχου πιστῶς, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, τά τε νῦν ῥηθέντα σοὶ, τά τε μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. λέχου μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς καὶ γεννήσαντος τὸν υἱὸν ἀνεκφράστως, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ γεγεννημένου ἐξ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἰδίου λέ ὄντος καὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, εἴ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς, ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα ἐστί. καὶ πάλιν διαιρέσεις εἰσὶ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν· ὁ δὲ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶ, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι [καὶ μετὰ πολλὰ] πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιρούμενα ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. ἰδοὺ ὦ φιλόσοφε, σαφεστάτη καὶ σαφεστέρα ἀπόδειξις θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δεικνύουσι αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὧδε λέγει. διαιρέσεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. καὶ τὸ, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καὶ ὁ κύριος ἐν Εὐαγγελίοις, ὡς οἶδα. σαφῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιδα, τί φησί; πνεῦμα ὁ θεός. εἰ οὖν πνεῦμα θεὸς, πάντως θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν θατέρων προσώπων καὶ τὴν τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν· ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες μὴ ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀπρόσωπον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον· καθὼς καὶ ἐν δεκάτῃ τοῦ λόγου· καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ ἡμεῖς, καθωμολόγησας· καὶ γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν Εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους διαλεγόμενος ἔφη, ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, [καὶ τὰ ἑξῆς.] πᾶν γὰρ τὸ ὑφεστὼς ἐφ' ὅσον ἐφίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οἰκείας φύσεως ἤτοι σχῆμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτίσις, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν γινητῶν φύσις, ἡ δὲ θεία καὶ ἄῤῥητος οὐσία ἄκτιστος· ἐπεὶπερ ἀσώματος καὶ ἀσχημάτιστος, ἀϊδιός τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ὅπερ ἐκκείμενον ἐπαινέλθωμεν. ἀποδείξαμεν διὰ πλειόνων τε καὶ τῶν θείων γραφῶν μαρτυριῶν, πνεῦμα δημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πάσης κτίσεως ὁρώμενόν τε καὶ νοούμενον εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπεὶπερ καὶ ἀχώριστον ἀεί ἐστι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ. δεύρο δὲ εἰ δοκεῖ λάμβανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρησιν ὑποθήκας. ὁ λόγος ὁ σὸς, καθὰ καὶ πᾶς ἄνθρωπος, προφορικὸς μέν ἐστι, γνωστὸς δὲ ἀτμήτως ἐκ τοῦ σοῦ νοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου, καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ. καὶ οὐκ ἂν ἤδει τὸν λόγον σου, εἴπερ τὸ πνεῦμά σου εἴπερ ἀλλότριόν ζου. καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀπαξιώσῃς ἐπ' ἀνθρώπων νοεῖν. ὅπερ δὲ τῆς ἀῤῥήτου καὶ ἀπεριγνοήτου καὶ ἀκαταλήπτου οἰσήμης ἐκείνης τοῦ θεοῦ, ἀλλότριον τὸν ἀεὶ προφορικὸν αὐτοῦ λόγον, ἀλλὰ ζῶντα ἀεὶ, καὶ ἐνεργῆ, καὶ τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον κεκτημένον τε πάντων ὄντων, ἐπείπερ καὶ δημιουργόν. ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρευνῶν τὰ βάθη τοῦ θεοῦ, τολμᾷ τὶς ἀλλότριον εἶναι εἰπεῖν; ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσῳδεῖν; ναὶ φιλόσοφε.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ἁγίων ἐπισκόπων.

Ἐπειδὴ εἰς ὑψηλοτέραν ἔννοιάν με ἠγάγετε, φήσαντες δεῖν, μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑπεμέμνημαι δὲ τῶν παρ' ὑμῶν ἔμπροσθεν ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατὴρ, καὶ θεὸς ὁ υἱὸς, καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα ἅγιον. νῦν δὲ φατὲ μίαν θεότητα τῶν τριῶν πλείων ὑποστάσεων, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. λοιπόν σαφήνισατέ μοι τὰς ῥήσεις προσφωνῶ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἁΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φιλόσοφον, διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου Ἐπισκόπου.

Ἀνέκφραστός ἐστι ἐπείπερ καὶ ἀπεινότητος, καὶ ἀνεπιλόγιστος καὶ πάντη ἀνεξιχνίαστος, ἡ θεία καὶ ἄῤῥητος οὐσία ἐκείνη, ἡ τὰ πάντα ὑπερέχουσα, καὶ τὰ πάντα περιέχουσα. πολλὰ ἄκουσε πρὸς ἡμῶν οὐκ ἄλλον σοι θεὸν εἰ ἄλλον εἰρήκαμεν, καθάπερ καὶ ὁ ἀσεβὴς ἐβλασφήμησεν Ἄρειος, ἕνα θεὸν ἄκτιστον, καὶ ἄλλον κτιστὸν εἰρηκώς, τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχώς· μὴ γένοιτο. ἀλλὰ μίαν

μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι εἰρήκαμεν, μίαν οὐσίαν, κυριότητά τε καὶ βουλὴν μίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ὑποστάσεις ἀδιαζευγμένας ἀλλήλων καὶ τοπικὰς, ἀλλὰ πίστει μόνῃ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύειν, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς τριάδος. ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθὴς πίστις, μὴ δεῖν ἀπὸ τῆς ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφορά. ὧδε δὲ μικρόν σου τὸ νοῦν δοῦναι ἡμῖν ἐθέλησον, καὶ πρόσωθήσῃ ἀπὸ πολλοῦ δεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ ἡμῶν ζωτικὰς ὑποθήκας, ἵνα γνῶς τὴν ἁγίαν τριάδα μίαν θεότητα ἀεὶ οὖσαν καὶ ὑφεστῶσαν, τριάδα ἀληθῶς τριάδα· καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ προϋπάρχον ποτὲ, ἀλλὰ ἀεὶ καὶ ὡσαύτως οὖσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

10 Μὴ μεθ' οἵεσθε ἀποστρέφεσθαι τὰ τῆς ἀληθείας λόγματα. ὁ γὰρ ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν λόγων παρασπάμενος ὑμῶν τοὺς λόγους. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐρωτῶ τοὺς τῶν νοημάτων ὑμῶν σημασίας, ἵνα ζαφεστέρα μοι, καὶ διαυγεστέρα γένηται, ἡ τῶν λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑποθέσις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ, πρὸς τὸν φιλόσοφον, περὶ πυρὸς καὶ ἀπαυγάσματος καὶ φωτὸς, διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.

20 Ἄκουε δὴ καὶ νῦν, ἄκουε ὦ φιλόσοφε, ἤδη προσαπτόμεθά σου τῇ διανοίᾳ, διὰ πολλῶν ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἀπλῆ ἐστι καὶ ἀσύνθετος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σου τῶν προτάσεων. καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον ἐστι τῇ φύσει, φῶς τε ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον. καὶ οὐκ ἐν ἑνὶ προσώπῳ καὶ τῷ δοκοῦντι Ἰουδαίοις νοουμένη, ἀλλ' ἐν τριάδι ἀεὶ ἀχωρίστοις ἐστὶ προσώποις, ὃν καὶ πᾶσι χριστιανοῖς πιστεύεται καὶ κηρύττεται, ἡ ἀχώριστος τριὰς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδεικται. μάνθανε δὲ καὶ νῦν, ὦ φιλόσοφε, εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλὰ ἵλεως ἡμῖν ἡ θεία μεγαλειότης. ὑπὲρ γὰρ τῆς καὶ τῶν λοιπῶν ζωτικὰς ὁπὰς ἡμῖν διανύεται. μάνθανε τοίνυν ἐκ τῶν αἰσθητῶν, περὶ τῶν νοητῶν· καὶ ἐκ τοῦ κατανοῶ, περὶ τοῦ ὑπὲρ νοῶ· καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τοῦ ὑπὲρ λόγον· εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα πάντῃ ὁρώμενα πάντῃ νοούμενα, τοῦ τε θεϊκοῦ καὶ ὑπερφυοῦς καὶ καταχθονίων
30 κτισμάτων, πρὸς πᾶν ἄκτιστον ἀκίνητον καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον καὶ θεὸν οὐσίαν· πολλοῦ τοῦ ἐμπεσόντος ὑποδείγματος μέτριον πρὸς ὠφέλειαν τῶν πιστῶς λεγομένοις, ἀλλ' ἱκανῶς εἰκόνα παρέχον τῆς ἀσεβείας τοῖς ἀσεβῶς ἐθέλουσι νοεῖν, λέξομεν· τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύσις μία ὄν, ἤτοι οὐσία, τριὰς ἐστὶ κατὰ τοῦτο, πῦρ, ἀπαύγασμα, φῶς. καὶ οὐδὲν τούτων προϋπάρχον τοῦ ἑτέρου ἀνάπτεται, ἀλλ' ἔστιν ἀχωρίστως ἀλλήλων τὰ τρία, τὸ πῦρ, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα, καὶ τὸ φῶς. διαχώρισον τοίνυν, εἰ δυνατὸν, ὦ φιλόσοφε, τὰ τρία, καὶ δεῖξον ἡμῖν θάτερον θατέρου προϋπάρχον, ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον, καὶ μεταγενέστερον μετὰ χρόνους τινὰς τοῦ πυρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ μεταχρόνιον τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀπαυγάσματος, τὸ φῶς ἢ προχρόνιον. δεῖξον ἡμῖν εἰ δυνατὸν διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία. καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτως ὂν πῦρ, ἀπαύγασμα, φῶς, μιᾶς ὕσης τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως. ταῦτα τῷ νοῦν λαβὼν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστὰ, εἰ τῷ ἀσυγκρίτως ὡς ἁρμόττει εἰρήκαμεν, πρὸς πᾶν ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον τοῦ θεοῦ οὐσίαν. πολλοῦ δέχου ἐκ τούτων ἀφορμὰς ζωτικὰς, τῇ πίστει τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα, ἀναβιβάσθητι ἐπὶ τὸν ὑψηλοῦ τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν. τῷ ἀναπτήσεσθαι, ὡς γε δοκοῦμεν τῷ πιστεύομεν, ἐναστράπτουσί σοι ἡ χάρις ἡ τοῦ πατρὸς τῷ τοῦ υἱοῦ τῷ τοῦ ἁγίου πνεύματος, δεικνύουσί σοι μίαν θεότητα πῦρ ὕσαν ἀθάνατον, τῷ ἀπαύγασμα τῷ φῶς, ἀπλοῦν τῷ ἀσύνθετον, ἀχώριστον, ἀδιαίρετον, ἀσχημάτιστον, τῷ ἀνέκφραστον τριάδα ἀληθῶς ὁμοούσιον, πλὴν τοῦ πατρὸς, τῷ τοῦ υἱοῦ, τῷ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ΟΠΟΥ ΠΙΣΤΕΥΕΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ εἰς πλὴν ἁγίαν τριάδα.

50 Ταῦτα ἀκούσας ὁ φιλόσοφος, τῷ ὡς ἐν σκιᾷ γινόμενος, ἀπλωσάτω ὅπου πλεῖσον ὅσον, καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ συνεπάρασον αὐτὸν, φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν· εἶτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκραύγασε μέγα εἰπών, δόξα σοι ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τούτοις τοῖς ἁγίοις σου τὸ ὑπὲρ πάντα νοῦν μυστή-

μυστήριον τῆς ἀχρόαντου καὶ ἀχωρίστου θεότητος. ἀλλὰ δέομαί σου χριστὲ ὡς παναγάθου πατρὸς πανάγαθος υἱός, πάρες ἅπερ εἰς σὲ, ὑπ' αχθεὶς τῆς ἀσεβείας τοῦ ἁγίου Ἀρείου δόξης, ἥμαρτον, καὶ μὴ εἰσπεραχθήσομαι δίκας τοῦ σοὶ τῷ δικαίῳ κελτῇ, ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν κατὰ σοῦ ἀπέφωνα ὁ τάλας. καὶ Ἀρείῳ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ, βλασφημήσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγουσιν, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν· καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα, καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ ἐστιν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀναθεματίζω νυῦ καὶ πάντως Ἄρειον καὶ τοὺς ἀσεβεῖς αὐτοῦ δόξας, καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας πάντας, καὶ τοὺς βλασφημοῦντας κατά τε τοῦ πατρὸς, κατά τε τοῦ υἱοῦ, καὶ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει, καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας, εἰς τὸν πατέρα ἐβλασφήμησε. καθικετεύω τὴν ἡμετέραν ἱερὰν γερουσίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἱκεσιῶν ὑμῶν ἀθλιωθέντι μάλιστα τοῖς ἐμοῖς ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτεθεῖσι καὶ ὀμλζομένοις. καὶ ὁμολογῶ πᾶσι ἀληθῆ εἶναι, καὶ βέβαια. ἕν γὰρ πιστεύων εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης εἶπε Παῦλος· τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὀνυῦ ἀπεκαλύφθη, καθὼς εἶρηται τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις καὶ προφήταις, καὶ ὑμῖν ἐν πνεύματι· ἀεὶ ὄντα καὶ συνυπάρχοντα καὶ συνδιαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

ΠΡΟΣΘΕΝΤΕΣ, ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ, ΕΙΠΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΟΝ περὶ πηγῆς, καὶ ποταμοῦ, καὶ ὕδατος, διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

Κἀκεῖνο δὲ νοητέον ὦ φίλε λοιπὸν τῆς ἀληθείας φιλόσοφε, πηγὴν νοήσωμεν γλυκῶσαν ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμὸς ὡς οἶδα πηγὴν ἔχει γλυκυτέραν· εἶτα προέρχεται μὲν ὁ ποταμὸς τοῦ ὕδατος. ἀλλ' οὐδεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν, ἢ τὴν πηγὴν ποταμόν. ἀλλ' ἡ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμὸς ποταμός· ἡ ἀμφότερα ἐν ὕδωρ. ἐπὰν δέ τις ἐθέλοι ἀρύσασθαι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ, μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν· οὐκ ἐρεῖ γὰρ, ἀπελθὼν ἄρυσαί μοι τὸν πηγὴν, ἢ τὸν ποταμόν; ἀλλ' ὕδωρ. καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα, πηγὴ, ποταμὸς, ὕδωρ. ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φαίζασι δείκνυται. ἃ γὰ ἀλλότρια ταύτης ἡμεῖς ζηλοῦμεθα, γνήσιον λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος. εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι, καὶ τύποις καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγησόμεθα. λέγομεν γὰρ τοῦ μὲν υἱοῦ ἡ θεία γραφὴ· Κλίνω φησὶν ἐπ' αὐτὸν ὡς ποταμὸν εἰρήνης· ἐκπορευόμενον δηλονότι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς, τῆς δὲ πατρὸς θεότητος· καθὰ φησὶν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν Εὐαγγελίοις Βοᾷ· ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἥκω. κἀκεῖνο δὲ ὅπερ ἔφη λυκόταται, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. καὶ τὸ, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὅτι ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοὶ, τῆς αὐτῆς ὄν οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἴδιον δὲ ὂν τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν· ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν ἀναβλύζον ἐστὶ ζαφέστατα ἐν Εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπών, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. οἷς ὁ Εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσθεὶς, τὸ ῥηθὲν ἑρμηνεύων, ὅπερ φέρει λέγων, ἔλεγε δὲ περὶ τοῦ πνεύματος ὃ ἤμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. καὶ ὁ προφήτης δὲ Δαβὶδ, ὅρα τί περὶ ταύτης τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς τῆς ἁγίας τελεταῖς βοᾷ, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς· πηγὴν ζωῆς τὸν θεὸν καὶ πατέρα καλῶν, πρὸς τὸν υἱὸν δὲ λέγων, ἐπεὶπερ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρί. φῶς δὲ τὸν υἱὸν ἐπαγορεύει, ἐν ᾧ φωτὶ λέγει ὄψεσθαι φῶς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐν γὰρ τῷ φωτί σου φησὶν ὀψόμεθα φῶς· πηγὴν δὲ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φωτὸς ὁ πατήρ· φῶς καὶ ὁ υἱὸς, ἐκ φωτὸς δὲ πατρός· φῶς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐξ αὐτοῦ τοῦ φωτός. ἐπεὶπερ ὡς πολλάκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ φωτός, καθὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῶν προφητικῶν λόγων, Ἐγώ εἰμι θεὸς· οὐκ ἔστιν ἄλλος. καὶ ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγώ εἰμι. καὶ πάλιν. ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγώ εἰμι· καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ κατὰ τὰ προδεδειγμένα, ἀναγκαῖον ἡδέως ἐμοὶ ἐπαναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν τὰς ζαφεστέρας, πρὸς τὸ βεβαιότερον τῇ οὐσίαν ἔχειν τὰ εἰρημένα. τὰ οὖν ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου ᾠδὴν ᾄσωμεν. ὁ κατασχάσας φησὶ τῷ γλυκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὸν κτηνῶν τετραπόδων· ὁ δὲ στέλλων τὸ φῶς καὶ ποιῶν ῥεύσει, ἐκάλεσεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ηὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ εἶπαν, πάρεσμεν. ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς.

κε. γλυκήτερα.
κε. φημί, ἴσ. βοῶν
κε. προφητῶν λέγων,

αὐτούς. οὕτω ὁ θεὸς ἡμῶν. οὐ λογισθήσεται ἕτερω πρὸς αὐτόν· καὶ τὰ ἑξῆς. ἀναγκαῖον οὖν, ὦ θεοφιλέστατε φιλόσοφε, ὑπισῆσαι ὧδε τὸν νοῦν, καὶ ἀναπύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γὰρ καθὰ καὶ αὐτὸς συνωμολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα πεφείρηται. μὴ ταῦτα γάρ φησι, ὑπὸ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Ἀρείου, ἄλλη τίς ἐστι κτίσις τοῦ υἱοῦ, καὶ μεταγενέστερον τοῦ πατρὸς θεός· λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή, ὅτι ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ λογισθήσεται ἕτερον πρὸς αὐτόν· ὁ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν. ἐπειπερ λέγει περὶ τοῦ υἱοῦ, ὁ λογισθήσεται ἕτερον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλέγχονται οἱ ἀσεβεῖς Ἀρειομανῖται, συὶ τῷ τῆς βλασφημίας αὐτῶν αὐθέντῃ, περὶ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἀρνήσεως, αὐτὸν τὸν πατέρα ἐκβαλόντες τῆς θεότητος· καὶ ἄθεοι παντελῶς βέβηκασι, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, καθὰ φησὶν ἐν καθολικαῖς, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν θεότητα οἶδε, καὶ ταύτην πρεσβεύει τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὥστε λοιπὸν ὁ λογισθήσεται ἑτέρως. τὸ δὲ μυστήριον τοῦ τῆς ἁγίας, καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου τριάδος, ἀπρεπόντως καὶ ἀνέκφαστον καὶ πάντη ἀκατάληπτον ὑπάρχει, πίστει μόνῃ νοεῖσθαι δυνάμενον.

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

ΘΕΙΑ ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἔμπλεα, τὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ ὑμῶν ἐκφωνηθέντα. δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασμίων μοι ὄντων τῶν ἱερῶν τῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑποσχεῖν μοι τὰς διαγείς ὑμῶν ἀκοὰς, καὶ πρὸς ἃ ἐπερωτῶ διδάξαι, ἵνα πληρεστάτην λήψεσθε παρὰ τοῦ θεοῦ, τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ζωπυρίας, ἀμοιβήν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

ΕΙ πρὸ ὀλίγου, ὑπομνήσαντός μου καὶ ἡμῖν πληροφορῆσαί σε ἐν πᾶσιν, ἀμαρῶς διαμένοντα σὺν νῷ μᾶλλον ἐλέχθησαν αἱ ἀποδείξεις τῶν ῥήσεων, ἐλλαμφθέντα σε ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ, ΚΑΙ ΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ.

ΧΑΡΙΣ ὑμῶν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ. φασὶ δέ μοι οἱ ἱεροὶ λόγοι, ὡς νοητέον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ὑπὸ τὴν γῆν ὤφθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφθαι, ἀληθῆ τὸν ὄντα πάσῃ κτιστῇ φύσει, ὁρωμένῃ τε καὶ νοουμένῃ. καὶ τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ταῦτα ἐπράγματεύσατο, διδάξατε παρακαλῶ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΟΝ
περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

Ἡ μὲν αἰτία τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὡκονομήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοπλάστων ἀνθρώπων τοῦτε Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔας γεγονημένων ἀπόπλωσιν, ἣ τις ἅπασαν τὸ αὐτῶν * ἐπενέμετο γῆν. ἐπεὶ δὲν παραβάντες τὴν ἐντολὴν, τοῦ θείου χαλάσματος ἐστερήθησαν, τοῦτο ἀποδύναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, καὶ νοητέον ἐνταῦθα, ὅτι ὥσπερ εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς προῤῥηθείσας ἀποδείξεις· ὁ αὖτος πάλιν εἶπε, ζώσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐποιήσαμεν. καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε, τὸ ποιήσωμεν, καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησεν, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ· ὁ αὐτὸς πάλιν βεβλῆσθαι πατρικῇ ἀναστῶσαν ἐν ἑαυτῷ ἠβουλήθη τὸν ἄνθρωπον.

ΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

ΚΑΙ πῶς ὑπὸ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ συναναστράφη ὡς ἄνθρωπος τοῖς ἀνθρώποις; θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, Διὰ Μακαρίου Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.

ΚΑΤΑ τὴν φωνὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου, μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὃ ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, τοῦτ' ἔστιν, ὁ τοῦ θεοῦ υἱός· ὅτι αὐτὸς ὤφθη τοῖς ἀγγέλοις. ὀφθεὶς γὰρ ἀγγέλοις * ἤ ἀρχαγγέλοις, ἢ τισι τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁμονοήσει. ἐπειπερ θεὸν οὐδεὶς εἑώρακε πώποτε. οὗπερ τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκηκόαμεν, μὴ τοπικὴν μετάβασιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ θεότητος, οἰκονομίαν δηλοῦσα, [τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον] ἐν ᾧ ἀνεκαινίσθημεν· ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε καινότητος ἐπανάληψις. Διὰ δὴ τοῦτο ἀποδιδοὺς ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν, ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος, εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατῆλθεν. ἀδυνάτων δὲ ἦν ἄλλως θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν, μὴ σαρκωθέντα. ἀσώματον γὰρ ἀσωμάτου εἶδος αὐτῷ ἀζωμάτου οὐσίας προσεγένετο, ὅπερ ἦν αὐτός· ἀλλὰ τὸ ζωμαλικόν. ζωμαλικὴ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ ἐγένετο. Διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες, διὰ τοῦ ἀζωμάτου οὐσίας ἀλλαγῆναι, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἧς διὰ τὸ πρώτων ἀνθρώπων τοῦ παραβῆναι καὶ τὸ Εὔας ἀπωλέσαμεν, εἰς ἀδελφότητα εἰσαχθῶμεν διὰ τῆς ζωματικῆς προσλήψεως· καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον εἶδος τὸ θεῖον ἀπολάβωμεν. λαμβάνει δὲ σάρκα * ἐκ γυναικός. ἵνα καὶ ὁμοιότητι ἡμῖν καθίσηται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογνώσιν ἡμῖν μεταδῷ τῆς ἕξεως τῆς ἑαυτοῦ· ἵνα καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς ἀγνείας. ἀνασωθήσεται γὰρ φησὶν ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας. σὰρξ δὲ προσείληφε τὴν ἐξ ὑλικοῦ ἔχουσα ζωτικοῦ. ἀδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ ζωτικοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ἰδίως ἡ γραφὴ καλεῖ.

σῶμα

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

ΤΙΣ οὐκ ἂν ἐκπλαγῇ, ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ τούτοις, ὡς ἔφατε. πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικὸς καθὼς δεῖ ὀρθῶς εἰρήκατε;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙΑ ΤΟΥ αὐτοῦ Μακαρίου Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.

ΗΔΗ εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, μηδαμῶς ἐπὶ τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ὅπως. ἀπόρρητα γὰρ εἰσὶ καὶ ἀνεπλόγιστα. ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν ὅσον ὁ λόγος ἐπιδέξασθαι δυνήσεται. τὸ γὰρ παντελῶς καταλυτικὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, ὡς γέγονεν, οἶδεν ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, οὐδὲ ἀγγέλων· οὐδεὶς αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ ἀρχιμύστης τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγνος καὶ καθαρὰ καὶ ἁγία παρθένος Μαρία ἐπέδωκαν δωρήσεται τῷ ὅλῳ τοῦ αὐτῆς τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν. αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ εἰς ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως. εἰ γὰρ καὶ παρέδωσεν ἡμῖν, οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται, καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας· ὅτι ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ Ἀβραὰμ τὸ κατὰ σάρκα, καὶ τὸ ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς παρθένου, ὁ λεγόμενος Χριστός. καὶ ὅτι ὢν οἱ πατέρες. καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα· καὶ ὅτι οὐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, καὶ ὅτι κατὰ πάντα ὡμοιώθη ἡμῖν πλὴν τῆς ἁμαρτίας, ταῦτα ἴσμεν· ὁ δὲ τρόπος ὡς ταῦτα γεγένηται πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν. λέγει γὰρ καὶ περὶ τούτου Ἱερεμίας ὁ προφήτης καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν; θαυμάζοντος δὲ τοῦ φιλοσόφου καὶ πάντας τοὺς συναθροισθέντος πλήθους, εἰς τὴν ἀκρόασιν προσελθόντες οἱ ἅγιοι πατέρες Διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, εἶπαν.

Ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἀποδείξαμεν ὅτι θεὸς ἦν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, * γέγονεν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν σαρκωθεὶς, καὶ γενηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας ἀπορρήτῳ γεννήσει· ἐπειδὴ γὰρ ἠβουλήθη, ὡς προεπαίδευεν ὁ λόγος, ἀνακαινίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπλωσιν τὴν πρωτοπλάστων λυθέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβὰς ὡς ἰατρὸς ἄρρωστον τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν. πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβὰν, καὶ τὸ κατελθεῖν, καὶ τὸ ἀπεσκέλθαι κατὰ τὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τρόπον διαληπτέον ὡς προαπεδείξαμεν. τῇ δὲ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ πληροῖ ἀεὶ, καὶ τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας. ἄκουε τοίνυν· γεννώμεθα ἐκ γυναικὸς, ἦλθε διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο· ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ὕπνου, καὶ σπέρματος ἀνδρὸς, αὐτὸς δὲ μόνος ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. γαλακτοτροφούμεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκὶ, ὁ τῇ

σαρκ.

ὁ τῇ θεότητι αὐτοῦ ὁμοίως προφωνῶ. πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς σωτηρίαν καὶ αὔξησιν ἡλικίας· οὐκ ἀπηξίωσε γυναῖκα καὶ αὐτὴν τοῦτο σωματικῶς, καθὼς γέγραπται, ὅτι Ἰησοῦς σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, καὶ ἕως τριακοσοστοῖς χρόνοις διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν ἁγιάσῃ· ὅτε δὴ τὸ βάπτισμα ἔρχεται κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱὸς Ζαχαρίου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἅτε ὑδατίας δῶρον διδόντος. ὁ γὰρ Ἰωάννης ταῦτα δύναται, ἀλλ' ὅτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἀνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγου. καὶ ἀνέχεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα, καὶ θεὸς ὢν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεόμενος βαπτίσματος, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δόξαν, ἵνα πιστεύωμεν, ὅτι ὥσπερ ἐπ' αὐτὸν κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτὸν βαπτιζομένους. εἶτα σωαναφερθεὶς τοῖς ἀνθρώποις, τάς τε τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν ὡδοὺς εὐθείας ἐκλόγους, τάς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ὅτε τριετῆ χρόνον, καὶ πεπάρτου δεξαμένου, ὕτω δὴ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἑκούσιον αὐτοῦ σωματικὸν ἔρχεται πάθος. ἡμῖν γὰρ κεχρεώστητο τιμωρία σωρεύου· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσωρεύθημεν, ὅτε ἑαυτοὺς ἐκ θανάτου ἁρπάσαι ἰσχύσαμεν. ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας. πολλοὶ ἅγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δίκαιοι, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἠδυνήθη λυτρώσασθαι. ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων ζωτήρ, καὶ τὰς ἡμῖν χρεωσουμένας τιμωρίας εἰς τιμὴν ἐξ ἡμῶν, ἀνθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, ἀναμάρτητον αὐτὸν ὑπεδέξατο σάρκα. καταφερόμεθα μὲν τὸν θάνατον εἰς τὸν ᾅδην. ἀνεδέξατο καὶ οὗτος, καὶ κατῆλθεν ἐνθουσίως εἰς αὐτόν· ὃ κατισχύθη καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ κατῆλθεν· ὃ γὰρ ὑποκείμενος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιαστὴς τοῦ θανάτου. καὶ μόνος καταλυθὼν, μὴ σληθὲς ἀνελήλυθεν. αὐτὸς γὰρ ὁ νοερὸς κόκκος τοῦ σίτου, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀποθανὼν σαρκὶ, ὡς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν, καὶ τὰς γραφὰς καρποφορήσαντας τῷ τοῦ παντὸς ἀνθρωπείᾳ ψυχῇ ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν τριήμερον ταφὴν, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ σωρῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπὼν ψηλαφίσατέ με, καὶ ἴδετε ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι, ὁ θαυματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξόμενος πάθη. εἶτα δὴ τεσσαράκοντα ἡμέρας συναυλιζόμενος αὐτοῖς, δέκτης τε αὐτοῖς ζωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθικέναι αὐτὸν οἱ ἱεροὶ ἐδίδαξεν λόγοι. ὃν καὶ ἥξειν προσδοκῶμεν δὴ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ἀϊδίως, ὡς ἀεὶ συμβασιλεύοντα τῷ πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας. αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικὴ καὶ ἀμώμητος πίστις, ἣν πινα ἄνωθεν παρ' αὐτοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων, ἐκ προγόνων εἰς ἐκγόνους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία φυλάττει, καὶ νῦν καὶ εἰς ἀεὶ ταύτην κατέχει· εἰπόντος τοῦ κυρίου τοῖς μαθηταῖς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΟΜΟΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ.

Τούτων ὕτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ συνειλεγμένων ἐκφωνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, τὸ εἰς τὰ ἀνδρόασιν ἐκείνων συνελθόν. ἐπηκροᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς, συμπαρὼν καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα τῇ συνόδῳ, καὶ ὑπερηφανισθεὶς, ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπανήκοντας θείων δογμάτων, χαίρων δῆτα, ὅτι τῇ τῶν ἡμετέρων ὀρθοδόξων συμφωνίᾳ ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι. ἔστω δὲ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς ζωτηρίας ὁμολογίας, μὴ γὰρ τὸ πολλοῦ ταύτην καὶ χρονίαν τοῦ προσκτήματος σκέψεως ἐκπλήρωσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὁρίσασθαι, ὅτι τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὃν τρόπον καὶ οἱ μὴ τοὺς ἀποστόλους ἁγίοι ἡμῶν πατέρες ταύτην παρέδοσαν τὴν πίστιν, ὅτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας, τοῦ τε πατρὸς ὁμολογεῖν τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα πίστιν πάντες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ὅτι σκοποὶ ἐβεβαίωσαν. ὅτε τῶν ἱεραρχικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἀνδρῶν πλῆθος, αὐτός τε ὁ παναοίφημος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς, καὶ ἅπαν τὸ ἐκεῖσε τῶν πιστῶν συνελήλυθὸς πλῆθος, χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἑπτακαίδεκα ὅτι σκόπων τὸν ἀριθμὸν, ὧν καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. οἷς ὁ Ἀρὶς ὅτι τέρπεται λόγων συνῆν αὐτοῖς ἑάλω, συμφώνοις αὐτῷ ὄσι, λεγόντων αὐτῶν συνῆν αὐτῷ ἔξωθεν τὸν υἱὸν διεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ, ἐκ μὴ ὄντων τινῶν ὑποστάσεων, καὶ ὄκ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος, γεννηθέντα.

ὅ'ΠΟΥ Υ'ΠΟ' ΤΟΥ͂ ΚΟΙΝΟΥ͂ ΤΗ͂Σ ΣΥΝΟ'ΔΟΥ Ε'ΚΚΗ-ρύθεται ὁ ἀσεβὴς Ἄρ ϵ ῳ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

ΔΙΟ' ἐκηρύκρους αὐτοὺς καὶ αὖθις γνέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παμψηφὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ὠφείλοντο, ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῶν δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα, καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρηντο κ͞ν τ͞ὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι· καὶ ὅτι ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν· κ͞ὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τ͞οῦ θεοῦ, κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα ἀνεθεμάτισεν ἅπαντα τοιαῦτα, καὶ αὐτὴν ἡ ἁγία Σ ϖ ό δ ϵ ῳ, ὑδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν, καὶ ἀπονοίας καὶ τ͞ῆς βλασφήμων αὐτῶν ῥημάτων ἀναχομένη. ἀλλὰ καὶ τὸ πτύελον ὃ ἐξ αὐτῶν ὅπερ χύμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἀπεδύναι ἐτόλμησαν, ϖ͞ρὸς χ͞ριστὸν ἐξέρριψαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιοῦτον ἔληφε, ϖ͞ρὸς τῆς ἁγίας Σ ϖ ο ό δ ο υ, πόλ ϵ ῳ· τὰ δὲ ϖ͞ερὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμφώνως ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν ὀλίγοις ῥήμασι, διὰ τὸν τοῦ πικροῦ ϖ͞λήθους τ͞ῶν λαῶν ἀϖ͞ώλοντα τὸ ὅλον ϖ͞ειλαβόντες, ὡς δέ ϖ ω ς ἐγγεγράφασι κτίσθεντα τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως σύμβολον.

Ε'ΚΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ΚΑΙ' ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ͂Σ ΠΙ-στεως, ἐκτεθεῖσα ὑϖ͞ὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Σ ϖ ο ό δ ο υ, ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν ὑϖ͞ατείᾳ Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπρῶν ἔτους ἀϖ͞ὸ Αλεξάνδρου, χλς, * ἐν μηνὶ δεσίῳ τῇ ϖ͞ρὸ δεκατριῶν Καλανδῶν Ἰουλίου, ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, ϖ͞οιητὴν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γνησιηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς, μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γνησιηθέντα, οὐ ϖ͞οιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν ζωοποιΐαν καταβάντα, καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τ͞οῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ ἅγιον αὐτὸ πνεῦμα. [τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ϖ͞οτὲ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑϖ͞οστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τ͞ὸν υἱὸν τ͞οῦ θεοῦ, τοὺς τοιούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀϖ͞οστολικὴ ἐκκλησία. αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι· πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφημοῦντ ϵ ς καὶ λέγοντ ϵ ς κτίσμα τὸν υἱὸν τ͞οῦ θεοῦ, καὶ κατὰ Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τ͞οῦ Σαμοσατέως, καὶ Μανιχαίου, καὶ Οὐαλεντίνου, καὶ Μαρκίων ϵ ς, καὶ κ͞ατὰ πάσης δὲ αἱρέσεως ἥτις ἐπαίρεται τῇ καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὃς κατέκρινεν ἡ ἐν τῇ Νικαέων ϖ͞όλει συναγμένη τῶν ἁγίων ὀρθοδόξων Σ ϖ ο δ ϵ ῳ, ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἐστὶν ὑϖ͞οτεταγμένα. ἀναφέρεται ϖ͞ρῶτον ὅτι ὁ δυσεβὴς καὶ ϖ͞ανώλεθρος Φήμων βασιλέα τὸν ὑϖ͞ὸ τῆς συνόδου κεκελευσμένα, ἅϖ͞ερ κατὰ τῶν θεομάχων ἀϖ͞εφάσατο, καὶ ἡ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔκθεσις ἣν ὡς θεόθεν ϖ͞εφανερωμένην ἀσμένως ϖ͞ροσεδέξατο, μετὰ ϖ͞ολείσης ὅσης συβασμιότητ ϵ ς. τοὺς δὲ ταύτης ϖ͞ολεμίους ὡς ἅϖ͞ερ θεῷ ἐναντιουμένους ἐξορίσαι ἐκέλευσε καὶ ὑϖ͞οσχεῖν ψηφίζεται. ἐξ ὧνπερ ἐκ τῶν ϖ͞ερὶ Ἀρείου ἐπισκόπων σὺν αὐτῷ Ἀρείῳ, καὶ τῆς ϖ͞ερὶ αὐτὴν συναπωθεῖσθαι ἠξίουν. οἱ δὲ χάριν ἕνεκα δείσαντες τοῦτο θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν ϖ͞αρουσίαν, καὶ τῆς συνόδου ἐπισκόπων τὸ ϖ͞λῆθ ϵ ς, μὴ ἑξηκοντακισθέντες, ὑϖ͞οκεκλιμένοι ὑϖ͞ογεγράφασιν εἰς τὸ ὁμοούσιον, ὡς ἔϖ͞εθεσθε. ταύτης τῆς ὑϖ͞ουλίας ἔξαρχ ϵ ς ὁ Νικομηδίας Εὐσέβιος ϵ ς. ὃς καὶ μέχρι τέλους δείκνυται τῇ ἐφ' ἑκάτερα κεχρημέν ϵ ς γνώμῃ, καθὰ Εὐσέβιός τε ὁ τῆς Ἀντιοχέων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, Ἀθανάσιός τε ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς Σ ϖ ο δ ο υ συγγεγραφότες ἴσασιν. τῇ τε ϖ͞ρὸς ἡμᾶς δι' ὑϖ͞οκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι, καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμμορίας γνησίως ὑϖ͞ερμαχοῦντες.

ΑΙ' ΤΗ͂Σ ΠΙ'ΣΤΕΩΣ Υ'ΠΟΓΡΑΦΑΙ' τῶν ἐπισκόπων.

Ὅσιος Ἐ ϖ ί σ κ ο ϖ ϵ ῳ τ ό λ ϵ ω ς Κορδύβης, τῆς κατὰ Ῥ ώ μ η ν καὶ Σ ϖ α ν ί α ν καὶ Γ α λ ί α ν ϖ ᾶ σ α ν, καὶ

σεων, καὶ τ' ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ ὄσιν, ἕως τοῦ ὠκεανοῦ ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, διὰ τ' σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥ ώμης Βίτωνος, καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε μὲν ἔτι διακόνῳ ὄντι τ' κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις, ἕως τ' τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Εὐσέβιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης τῆς κατὰ Συρίαν Κοίλου καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν, καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης τῆς, ἐν Περσίδι πάσῃ, καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου κάλλωπισμα, τῆς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Πόντον Διοσπόντου, Παφλαγονίαν, Πόντον τὸν πολεμωνιακὸν, Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, τῆς κ' τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε, καὶ Καρίαν, διὰ τ' ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων, Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Περγάμου.

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας τῆς κ' Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν πολιτῶν, τῆς κ' Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν, σὺν τῇ ἑλλάδι, τήν τε Εὐρώπην πᾶσαν, Σκυθίαν ἑκατέραν, καὶ τὰς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπούσας, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

Νικήτας Λαοδικείας τῆς κ' τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Πρωτογένης ὁ θαυμάσιος πόλεως Σαρδικῆς, τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαθρίᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ τοῖς ὁμόροις τούτοις.

Κεκίλιανὸς Καρθαγένης, τῆς κ' πάσας τὰς ἐπαρχίας τάς τε Ἀφρικὰς, καὶ τὰς Νουμιδίας, καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας, ὅσας ἁγίας τὰ θεῖα ἐκκλησίας.

Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως τῆς κ' τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθίγγων καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ τοῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὤν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τ' Ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχών, σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστῃ ὄντι καὶ Νοταρίῳ αὐτοῦ, τοῖς ἐν ταύτῃ νήσοις πάσαις κυκλάσιν. ἅτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες, πάσας τὰς ὑπὸ τὸν ἥλιον ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, τὰ ἐν τῇ Νικαέων ἁγίᾳ μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες παντοδαπῆς παρέδωκαν.

Ὅπου ὁ βασιλεὺς Ἀναστὰς ἐκ τοῦ θρόνου ἀκαιρεσιμούς φωνὰς ἀναπέμπει τῷ θεῷ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, διὰ τῆς ἐνθέου τῆς ὀρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως, τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης, ὥσπερ δι' ἑνὸς στόματος, καὶ κυρωθείσης διὰ πάντων τ' συνδραμόντων εἰς τ' ἁγίαν ἐκείνῳ τῆς πίστεως ἀκρόασιν, καὶ τὰς χεῖρας ἁπλώσας, καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεὸν, διφήμοις ῥήμασιν ἀνύμνησε τὸν τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρα, καὶ ἀρεστὸν θεὸν, ὅτι τῷ σωθέντι αὐτῷ τ' ἐπισκόπων ὁμόνοιαν, καὶ τὴν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηρίας πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν, αὐτῷ ἐπεφύτευσε. τοσοῦτο δὲ ὁ πάντα ἄριστος σκεῦος καὶ θεοφιλὴς βασιλεὺς ἐπὶ τῇ τ' τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φρονήσει καὶ τ' τ' σωμένων εἰρηνικωτάτην ὁμόνοιαν. ὃν ἄρτον δὲ ἡγεῖτο καὶ τὸ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἅπερ ἐπὶ τούτων τῶν ἐν τῇ Σιωόλῳ πραγματευθέντων λέγω, σοιεῖσθαι τ' λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο, ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐν τάξει τῇδε τῇ συγγραφῇ· ἔστι δὲ ταῦτα. πολλῶν δηπου ὑφ' ἑκατέρου τάγματος ἐπιτεινομένων, πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρῶτα ἐπιόντων γινομένης, ἐπιπροσθεῖ πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος, σχολῇ τε ὑπομένοντι τὰς ἐπιβάσεις ἑκατέρων τ' μερῶν ἐπεδέχετο· ἐν μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τ' παρ' ἑκατέρου τάγματος λεγομένων, ἠρέμα τε σιωπῆγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους, πρᾴως τε ἐπιέμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὁμιλίας ἐλλιμίζων τε τῇ φωνῇ, ἐπιδὴ μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἐπῆν καὶ ἡδὺς, τοὺς μὲν συμπείθων, τοὺς δὲ καταδυζωπῶν τῷ λόγῳ, τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαινῶν, πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων, ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους ἐπ' αὐτῷ κατεστήσατο· ὡς ὁμοφρόνως μὲν κρατῆσαι τὴν ἀσεβῆ δοξολογίαν, κρατυνθῆναί τε τ' ἀληθῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ πάντων τῶν προρρηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθεῖσαν ζωτήριον πίστιν. ἐν

παντῶ δὲ καὶ περὶ τῆς Ζωοδόχου ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἵνα πᾶσιν ὁμολογηθῶσι καιροὶ ἐνομοθέτησε. τότε δὴ καὶ ἐγγεάφως δι' ὑποσημειώσεως ἑκάστου, τὰ κοινῇ διεσκεμμένα κυρωθῆναι ᾠήσατο· καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανόνων ἐγγεάφως ἐκθῆναι τοὺς ἐπισκόπους παρεγγυᾷ.

ΠΕΡΙ ΑΚΕΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΩΝ Ναυαλιωτῶν καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

ΚΙΝΕΙ δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἑτέρου πράγματος ἐπιμνησθῆναι ὡς τὴν σπουδὴν καὶ προθυμίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ ἐλάχιστα αὐτὴν θραύεσθαι. Καὶ Ακέσιον γὰρ τῆς τῶν Ναυαταιῶν θρησκείας ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκεκλήκει εἰς τὴν σύνοδον· ὡς καὶ αὐτοὺς τὸ ὁμοούσιον, καὶ τὴν τριάδα δοξάζοντας. μὴ ὢν τὸ ἐκτεθῆναι ἢ ὑπογεγράφηναι πρόδηλον τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ὅρον τῆς πίστεως· ἠρώτα τὸν Ακέσιον Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεύς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται καὶ τῷ ὁρισμῷ τῆς περὶ τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. ὁ δὲ Ακέσιος πρὸς αὐτὸν, ἔδοξεν καμνὸν ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν· ἔτω γὰρ ἄνωθεν ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων παρελήφαμεν, καὶ τὸν ὅρον τῆς πίστεως, καὶ τὸν χρόνον τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν, τί ἂν τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζῃ; ὁ δὲ Ακέσιος τὰ ὑπὸ Δεκίου καὶ τὸν διωγμὸν γινόμενα περὶ τὸν τῶν μαρτύρων μὴ δυνηθέντων ἀγωνίσασθαι, ἀλλὰ δειλιασάντων διηγεῖτο, καὶ ἀκρίβειαν αὐτῶν κανόνος προετίθετο, λέγων, ὡς ἄρα δεῖ τοὺς μὴ τὸ βάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας, ἢ τῆς κοινωνίας τοῦ μυστηρίου τοῦ λοιποῦ ἀξιοῦσθαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ακεσίου ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς, θεὶς ὦ Ακέσιε κλίμακα μόνος, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸν οὐρανόν. μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διατυπώσεις ἐκκλησιαστικὰς διαφόροις ἐκτίθενται.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑτυπώσεων, λόγος διδασκαλικός.

ΟΜΙΛΗΣΩΜΕΝ τῷ Φωτὶ, ὅ ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὡς πλησίον αὐτοῦ ἑστῶτες, ὡς ὁρῶντες αὐτόν. ἵνα πολιτευσώμεθα ταῖς ἁγίαις ἁγιαζόμενοι. ἅγιοι γὰρ ἁγιάζονται ἐὰν λόγῳ θείῳ προσομιλῶμεν. λόγος δὲ θεῖος πάρεστιν, ἔνθα καρδία καὶ πολιτεία καθαρὰ ἐν πανοφρόνῃ φυλάττηται. ἔκαμνεν ὁ Ισραὴλ ταῖς θυσίαις ἁπτόμενος. ἔκραζον οἱ προφῆται πρὸς τὸν θεὸν ἐξαπίνης τὸ φῶς σὺν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐκεῖνοι ἔκραζον, καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς κόπους αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ κύριος λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια. ἀκαμάτως ἐλάβομεν τὸ χαίρειν, ἀλλὰ διὰ καμάτου, δεῖ ἡμᾶς φυλάξαι τὸ χαίρειν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΕΓΟΝΤΩΝ ΜΗ ΔΕΙΝ Χριστιανοὺς ἐργάζεσθαι.

ΕΠΕΙΠΕΡ τινὲς οὐκ ἐργάζεσθαι βούλομενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι, ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱερὰς φωνὰς, εἰπόντος μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· ὡς ὁ χριστιανοὶ λέγοντες ἀκολουθοῦντας τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν χριστιανούς· ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ ὅτως ἐρρηκέναι τὸν κύριον. ἐγκαρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότας ἡμᾶς καὶ πιστεύοντας, ὅτι ἐγὼν ἡμῶν τὴν αὔξησιν, καὶ τὰς καρπούς, αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν, εἰπὼν, ὅτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΕΡΟΤΜΕΝΩΝ.

ΤΟΥΣ ἱερουμένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρὴ εἶναι τῶν ἐπουρανίων, καὶ τὸν μὲν ἅπασι τὸν ἐπέχειν τὸν τόπον * τοῦ κυρίου, ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν ὄντας τῆς ἐκκλησίας, ἧς παρέληφε· τὸν δὲ πρεσβύτερον, τὸν τῶν Σεραφὶν ἐπέχειν θρόνον· τὸν δὲ διάκονον τὸν χερουβικόν· τὸν ὑπηρέτην εἰς διακόνιαν τούτων εἶναι πεποιηκέναι.

* ἐπ. αὐτοῦ τ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΛΑΪΚΟΥΣ ΑΝΙΕΝΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΑΜΒΩΝΙ.

ΠΕΡΙ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι, πλὴν τῶν παγμένων ἀναγινώσκειν; ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς δεήσεσι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ.

ΤΟ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καταληπτέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς· ὕδωρ ὁρᾶς; νόησον τὸν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγοι· ἐν γὰρ τῷ τοῦ βαπτίζοντος, καὶ ἐν τῷ τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως· πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ θεῖον πῦρ, νόει καὶ τὰ ὕδατα. * αὐτὸς γὰρ φησὶ βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. κατέρχεται μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ἐπὶ λύτρωσιν ἁμαρτημάτων καὶ τῆς τῆς φθορᾶς δουλείας ἐνεχόμενος· ἀνέρχεται δὲ ἐλευθερωθεὶς τῆς τοιαύτης δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας· υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γεγονώς, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν χριστόν, καθὼς γέγραπται· ὅσοι εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠ ΑΥΤΗΝ μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

ΕΠΙ τῆς θείας τραπέζης πάλιν καὶ ταῦθα, μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ, καὶ τῷ ποτηρίῳ παθνῶς προσέχωμεν· ἀλλ' ὑψώσαντες ἡμῶν τὸν νοῦν, πίστει νοήσωμεν κεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης, τὸν ἀμνὸν τοῦ θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον· καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας ἡμᾶς, πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ τοῦτο γὰρ ὅτε πολὺ λαμβάνομεν. ἀλλ' ὀλίγων, ἵνα γνῶμεν, ὅτι εἰς πλησμονὴν ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΝΕΚΡΩΝ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

ΟΥΧ ἁπλῶς ὁ κύριος τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν, εἰς πάθος καὶ θάνατον· ἀλλ' ἵνα τὸν ἡμέτερον ζωποιήσῃ πραγματεύσηται, καίπερ ἐλεύθερος ὢν τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε, βοᾷ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, προαναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον· ἐλεύθερος φησὶν ὡστε ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ σαρκὸς τὰς προαποδειχθείσας ἀποδείξεις σαρκωθεὶς διὰ φιλανθρωπίαν, γέγονεν ὡστε ἄνθρωπος ἀβοήθητος, παθνώσας τὸ ἑαυτοῦ σῶμα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, ἢ σαρκὸς ἐγηγέρθαι κηρύττει, ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανατίσας πεισανδύσῃ ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις διὰ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς, τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὦμεν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστὸς, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ἀπαρχὴ χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ὃς ἐστὶ σωτὴρ αὐτὸς δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τὸν θεοῦ καὶ πατρὸς μόνον μονογενῆ, ἀπεκδεχόμεθα ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ τῶν τάφων τὰ σώματα, διαμαρτύρεται λέγων, ἡμῶν τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. ἔστω γὰρ δεῖ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξαθῆναι ὡς τὸ τοῦ δεσπότου, ἀνεπίδεκτον κακίας, καὶ πάντων τῶν νῦν παθῶν ἐλεύθερον, τοῦ θανάτου καὶ ἁμαρτίας, ἅγιον, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς σὺν αὐτῷ πολιτευσώμεθα δωρηθῶμεν ἐν φωτὶ ἐπουρανίῳ συμβασιλεύοντες ἀεὶ αὐτῷ τῷ χριστῷ, ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ ἅγιον ἐλήφαμεν βάπτισμα, καὶ τὴν ζωτήριον τῶν ἁγίων αὐτοῦ μελῶν μετουσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦτα τοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.

ΟΤΙ ΜΙΑ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

ΜΙΑ ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ γῆς. ἐν τούτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐναναπαύεται. αἱ ἔξω ταύτης πᾶσαι αἱρέσεις, ἃς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος

ἡμῶν, ἤδε τῶν Ἀποστόλων· ἀλλὰ τοῦ Σατανᾶ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ Διαβόλου. τὰ γὰρ ἰδιώματα τῆς Ἐλλάδος ἑτέρῳ σχήματι σκηδιάσκουσιν, ἵνα ἀφέλωνται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄντως ζωήν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΓΝΩΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Μικρότερος ὁ κόσμος ἐγένετο, διὰ τὴν παράγνωσιν· παράγνωσις γὰρ ὁ θεὸς, ὅτι ἁμαρτήσαντα ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο καινοὺς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν προσδοκῶμεν, κατὰ τὰ ἐπαγγέλματα, φανομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ σαλεύσοντος τότε, καθὰ φησὶ Δανιὴλ, τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθαρὰ, ἁγία γῆ ζώντων, καὶ οὐ νεκρῶν. διὸ παρεπαρακλῶ Δαβὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ, βοᾷ· πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων, γῇ πραέων καὶ ταπεινῶν. μακάριοι γὰρ φησὶν οἱ πραεῖς ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. καὶ ὁ προφήτης· καὶ πατήσουσιν αὐτὴν, φησὶ, πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν. Ταῦτα ἐκ τῶν ἀπουσιαζόντων πρὸς ἁγίοις ἡμῶν πατράσιν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων, μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῇδε τῇ συγγραφῇ σωτάξαμεν. ἐξεθέντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἔκθεσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, ὃς καὶ αὐτὸς ἀναγκαῖον ᾠήθην συντάξαι τῷ γράμματι.

ΟΡΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ ΤΗΣ ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ. ὠρίσθη τὰ ὑποτεταγμένα.

α περὶ δυσχόλων ἀποκοψάντων ἑαυτούς.

Εἴ τις ἐκ νόσου ὑπὸ ἰατροῦ ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξελήφθη, ὅτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ· εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, διὸ καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει, καὶ ἐκ τοῦ δεύτερον μηδένα τῶν τοιούτων χειροτονίαν προσάγεσθαι. ἅτε δὲ τοῦτο σαφὲς ὂν ὅτι περὶ τῶν ἑκουσίως τὸ πρᾶγμα, καὶ πλημμελούντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται· ὅσοι εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν ἐκτάθησαν, ἀξίους τούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανών.

β περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίαν προσαχθέντων.

Ἐπειδὴ πολλὰ εἴπε τὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως πως ἐπιγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, ἀθρόους ἐπὶ τὸ πολυμαθὲς λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν, εἰς ἐπισκοπον, ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τοῦ λοιποῦ, μηδένα νεοφυτον γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. Φανερὸς γὰρ ὁ ἀποστολικὸς γράμμα τὸ λέγον, μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. εἰ δὲ προϊόντος χρόνου, ψυχικόν τι ἁμάρτημα μαρτυρεῖται περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παυέσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. * ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τοῦ κλήρου.

γ περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων.

Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μὴ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ μηθ' ὅλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ ἀδελφὴν ἢ θείαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα διαπέφευγε πᾶσαν ὑποψίαν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν κινδυνεύσει περὶ τὴν ἰδίαν ἀξίαν.

δ περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων.

Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐ-

τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γιομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γεγραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων διδόσθαι εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.

ε ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΚΟΙΝΩΝΗΤΩΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ.

ΠΕΡΙ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ πράγματι ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη, κατὰ τὸν κανόνα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. ἐξεταζέσθω δὲ μὴ μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ τινὶ τοιαύτῃ ἀηδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου ἀποσπάγοντι γεγόνασιν. ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, περὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοιτο. καὶ ἔτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινώνητοι πρὸς πάντων εἶναι δοκῶσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν περὶ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ συνόδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ· δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν.

ς ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΞΑΙΡΕΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΙΖΟΝΑΣ

*κυβερνῶσιν ἐπισκόπους ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν. χ. ξ μείζονος

ΤΑ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύαις καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα ζώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. καθόλου δὲ προδήλον ἐκεῖνο ὅτι εἴτις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ σύνοδος ἡ μεγάλη ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον· ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ λελογῳ ἔσῃ καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν, δυὸ ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

ζ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΑΙΛΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ.

ΕΠειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις δέδοται, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει ζωζομένης τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

η ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ.

ΠΕΡΙ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ὀνομαζόντων καθαροὺς ποτέ· προσερχομένων δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔνδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥς τε χειροτονημένους αὐτοὺς, ἔτως μὲν ἐν τῷ κλήρῳ· πρὸ ἁπάντων δὲ τούτων ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἔστι διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ προσκεπεπλωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος πέπαυται, καιρὸς ὥρισται, ὥς τε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι, τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι διέμισθοιντο χειροτονηθέντες, διεμισθόμενοι, ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι· ὅσοι δὲ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος, προσέρχονται, προδήλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας, ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος πρὸ τοῖς καθαροῖς ἐπίσκοπος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου λοιπὸν ἕξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχειν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκοπῆς ἢ πρεσβυτέρου, ὡσὰν τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

θ ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ.

ΕΙ' τινες ἀνεξετάστως προσήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀναγκαζόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἡμαρτημένα

τημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων τὸν κανόνα, κινήμενοι ἄνθρωποι χεῖρας ἐπιτεθείκασι, τὸν τοιοῦτον ὁ κανὼν ἀφορίσει. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον * ἐκδικήσει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. κ. ἐκδικεῖ

ι΄. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΓΩΝΤΩΝ, ΚΑΙ ΠΡΟΧΕΛΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΆΓΝΟΙΑΝ.

ΟΣΟΙ προεχείρισθησαν τὸν τῶν ἀπεπλωκότων κλῆρ ἄγνοιαν ἢ κατ᾽ εἰδότων τὸν προχειρισαμένων, τούτους ὁ προκείμενος τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ· γνωσθέντες γὰρ καθαιρεθήσονται.

ια΄. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΝΤΩΝ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΓΚΗΣ. 10

ΠΕΡΙ τῶν ἀπὸ βαινόντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ ἀφαιρέσεως ὑπὸ ἀρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνων ἢ τινὸς τοιούτου ὁ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου· ἔδοξε τῇ συνόδῳ εἰκὸς καὶ ἄξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρῆναι δοῦναι εἰς αὐτούς. ὅσοι μὲν γνησίως μεταμελῶνται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις πίπτουσι, καὶ ἐπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. Δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῆς εὐχῆς.

ιβ΄. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΞΑΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣ ΚΟΣΜΟΝ ΑΝΑΔΡΑΜΟΝΤΩΝ.

ΟΙ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μὴ δὲ πάλιν ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, ὡς κύνες καὶ ἀργύριον πρασίαν, καὶ βενεφικίοις καταρθῶσαι τὸ σφετερίσασθαι. ὅτοι δὲ ἓξ ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μὴ τῆς πρώτης τοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ ἐν φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστρέφειαν ἔργῳ δείκνυσι, πληρώσαντες τὸν χρόνον τῆς ἀκροάσεως, τῆς εὐχῆς κοινωνήσουσι. μὴ τοῦ * ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι· ὅσοι δὲ διαφόρως ὑπέμειναν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔχειν ἐαυτοῖς ἠνήσαντο περὶ τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληρώτωσαν τὸν χρόνον. κ. τοῦτ.

ιγ΄. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ τῷ ΑΠΟΘΝΗΣΚΕΙΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ ἐπιζητούντων. 30

ΠΕΡΙ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις, ἐξοδεύοι, τοῦ πλεονεκτικοῦ ἐφοδίου μὴ ἀποστερείσθω, εἰ δὲ ἀποστασθεὶς καὶ κοινωνίας τυχὼν, καὶ προσφορᾶς μεταλαχὼν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξεπαθείη, ἕως μὴ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς ἑτέρου ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μεταλαχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μὴ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

ιδ΄. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ, ὅταν δὲ πιστεύσωσι. 40

ΠΕΡΙ τῶν κατηχουμένων καὶ ὅταν πιστεύσωσι, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροασαμένους μόνον, μὴ ταῦτα δὲ χρόνους μὴ τῶν κατηχουμένων.

ιε΄. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΜΕΤΑΤΙΘΕΣΘΑΙ ἀπὸ ἑτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν.

ΔΙΑ τὸ πολλοὺς τάραχον, καὶ στάσεις ἃς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περιαιρεθῆναι τὸ συνήθειαν τοῦ καινόν ἀρεθεῖσαν ἔν τισι μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον· εἰ δέ τις μὴ τῆς ἁγίας συνόδου ὅρον, τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπὶ σφῷ ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρώθησεται, ἐξάπαντος τὸ κατασκεύασμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἧς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐχειροτονήθη. 50

ιϛ΄. ΠΕΡΙ

ιε ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΙΣ ΠΡΟΓΒΛΗΘΗΣΑΝ ἐκκλησίαις ὁδὸν ἐμμενόντων.

ΟΣΟΙ ῥιψοκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι τῶν ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, ὅτι ἀδαμῶς δεκτὸν ὀφείλουσιν εἶναι, ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι δεῖ ἀναστρέφειν, εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· ἢ παραμένοντας ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δέ καὶ τολμήσειέν τις ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἐπισκόπου, ἐξ ἀνακεχωρήκεν, ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔσται ἡ χειροθεσία.

ις ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΤΟΚΙΖΟΝΤΩΝ.

ΕΠΕΙΔΗ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τῆς θείας γραφῆς λεγούσης, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴ τις εὑρεθείη μὴ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρήσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα ἢ ὁμιλίας ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

κ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗΙ ΚΥΡΙΑΚΗΙ ΓΟΝΥ ΚΛΙΝΟΝΤΩΝ.

ΕΠειδή εἰσί τινες ἐν τῇ Καθολικῇ γόνυ κλίνοντες; καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ἵνα τὸ τοῦτο πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφρόνως φυλάττεσθαι, ἑστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ κυρίῳ. Τύπους τοὺς εἴκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο· ἐβούλοντο δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκτεθῆναι τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ θεῖος ἐκώλυσε Παφνούτιος περὶ ἀναγκαίου ὠφελείου διηγησάμενος μεγίστου θαύματος ἄξιον δήγμα. ἐδόκει πᾶσι τῶν ἐπισκόπων νόμον νεαρὸν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν, ἐν τῇ συνόδῳ, ὡς περὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας, ἔτι καὶ τοῦτον ὁρίσαι.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΤΟΥΣ ΙΕΡΩΜΕΝΟΥΣ ἕκαστον τῇ ἑαυτοῦ γαμετῇ ἐκβάλλειν.

ΕΓραφον οὖν ὡς δεῖ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους. εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε Δρᾶκονοι εἴτε ὑποΔρᾶκονοι, εἴτε τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ἃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο. τούτων δὴ τῶν Δρατυπουμένων ἀναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν ἐπισκόπων, ὁ θεῖος Παφνέτιος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐβόησε, λέγων, Μὴ βαρεῖτε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων. τίμιος γὰρ φησὶν ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ κοίτη ἀμίαντος. μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον βλάψητε. δεῖ γὰρ φησὶ πάντας φυλάττειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν. δόξεις ὡς οἶμαι φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἑκάστου γαμετῆς καὶ ἀνδρὸς σεμνουμένης. σωφροσύνη δὲ καλεῖται καὶ τὸ μίμου γαμετῆς ἑκάστου τὴν συνέλευσιν λέγω. μὴ μὲν ἀποζεύγνυσθαι παντάπασιν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἔζωσε, καὶ διὰ τοῦτο ἄπαξ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο. καὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ μέγας Παφνέτιος ἀπείρως ὢν γάμου, διὰ τὸ νηπιόθεν ἐν ἀσκητηρίοις ἀνατρέφεσθαι αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ πᾶς τῶν ἐπισκόπων σύλλογος τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπέστησε τοῦ ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλήψαντες τῶν βουλομένων καὶ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ταῦτα ἐπεφάνθησαν ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ἀθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ καὶ Θεόγνιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρειανοὶ οὐκ ἐλεγχόντες τὸ ἀληθοῦς πίστεως κρατυνθεῖσαν βεβαίωσιν, ἔτι μὲν καὶ τὸ Ἀρειον ἀναθεματίσαι μὴ ἀνασχόμενοι, φωραθέντες καὶ αὖθις ἐπὶ τούτῳ ἐξοπλίσαι ὑποπεσόντες ψήφῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καὶ κελεύσαντος τῆς ἁγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων ἀντ' αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου, καὶ τοῦ τῆς ἑκάστου παροικίας κλήρου καὶ λαοῦ. καὶ Ἀμφίων μὲν τὴν τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε. Χρῆσθαι δὲ τὸν τῆς Νικαίας, καὶ ἄλλοι τὰς τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ. ἀλλὰ μὲν καὶ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθνους χρησάμενοι μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θέογνις, καὶ τὸν βασιλέως φιλανθρωπίαν ἐφόδιον ἐξ ἀπάτης ἔρριπτες, ἀναπαλαίσαι πάλιν καὶ τὸν πρότερον δυσσεβείαν ἀπολαβεῖν ἐπηρῶντο. καὶ τὰ μὲν τούτων κακίστου μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα τυγχάνοντα πρὸς τὸν Θεοδωρήτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγραψάντων ἐκκλησιαστικὸν ἰσορροπίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν προσπέμψομαι. βαδιοῦμαι δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἐξῆς πρότερον τῶν ἐπισκόπων ἀπέστελλε Σινώδους, τοῖς ἀποληφθεῖσιν ἐπισκόποις, καὶ πρὸς ἑαυτῶν παροικίαις. ἃ μὲν δὲ ἄλλα καὶ ὁ Νικηφόρος καὶ πρόσθεν βασιλῆς εἰς σύστασιν τῶν ἐκπεσόντων ἐπισκόπων ἀγωνιστὴν πίστεως, καὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰς ἔλεγχον δὲ τῆς ἀσεβείας πρωτοστατῶν. ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγχρονισθείσης τῆς συνόδου καὶ θεοσεβῶς, ἐκφωνηθείσης τῆς πίστεως, τότε καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀνταξίαν τυποῦσαντες ἅπαντα οἱ ἅγιοι πατέρες· δηλοῦσαι πάντα τὰ ὡρισμένα διὰ γραμμάτων πάσαις ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐπέστειλαν, συνάψαντες καὶ τὸ κανὸν Μελίτιον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΟΣΙΟΥ ΜΕΛΙΤΙΟΥ.

ΕΠΕΙ δὲ καὶ Μελίτιός τις ἐπισκοπῆς χρονίας ἠξιωμένος οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς Ἀρείου μανίας, διελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, καὶ τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστερξε τὴν τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, ἀλλὰ τὴν τε Θηβαΐδα καὶ τὴν πελάζουσαν Αἴγυπτον ζοφώδων καὶ ζάλης ἐνέπλησε, τυραννίδος καὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου χρώμενος προθεσίας, ἔγραψε κοινὸν τοῦ συνόδου, πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ ὡς τὰ τότε νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΡΑΦΕΙΣΑ ΤΟΙΣ ΚΑΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟΝ ΚΑΙ ΠΕΝΤΑΠΟΛΙΝ ΚΑΙ ΛΙΒΥΗΝ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΥΠΟ ΟΥΡΑΝΟΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ, ΚΛΗΡΟΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΛΑΟΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ, ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ.

Η Ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς κατὰ Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην, καὶ πᾶσι κατὰ τὸν ὑπ' οὐρανὸν ἁγίαις καθολικαῖς ἀδελφοῖς, κλήροις καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΕΠΕΙΔΗ

ΕΠΕΙΔΗ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου σωτηρίου γόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων ἡ μεγάλη καὶ ἁγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διήλεγξεν· ἃ τινα ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐφάνη ἀποστεῖλαι παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξετάσθη, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθη. πρῶτον μὲν ἦν ἁπάντων ἐξητάσθη τὰ περὶ τῆς ἀσεβείας καὶ παραφρονίας Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου· καὶ παρέψηφίσαντο ἔδοξαν ἀναθεματισθῆναι αὐτόν, καὶ πᾶν ἀσεβὲς αὐτοῦ δόγμα, καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐχρήσατο βλασφημῶν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων εἶναι καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ εἶναι, καὶ ὡς ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ αὐτεξουσιότητα κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντα * καὶ κτίσμα. γρ. γρηγορίζοντος καὶ ποίημα

τοῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, ἀδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφήμων ῥημάτων αὐτοῦ ἀναδεχομένη. καὶ τὸ μὲν κατ' ἐκεῖνον οἷόν τέλος πέπρωκε πάντως ἢ ἀνήκοα πεῖσθε, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἁμαρτίαν ἄξια τοῖς ἔργοις κομισαμένῳ· τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἀσέβεια, ὡς καὶ Θεωνᾶν, τὸν ἀπὸ Μαρμαρικῆς, καὶ Σεκοῦνδον τὸν ἀπὸ Πτολεμαΐδος. τοῖς γὰρ αὐτῶν καὶ ἐκεῖνοι σὺν τοῖς ἄλλοις πεπτώκασιν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τὴν μὲν κακοδοξίας ἐκείνης καὶ βλασφημίας καὶ τῶν προσώπων τολμησάντων διάσασιν καὶ διαίρεσιν ποιήσασθαι ἐφύλαξε τοῖς ἔξωθεν λαοῖς, ἠλάθηρωσε τὴν Αἴγυπτον. ἐλείπετο δὲ τὸ κατὰ τὴν Θηπάιδα Μελιτίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων καὶ περὶ τούτου μέρους ἃ ἔδοξε τῇ Συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. ἔδοξεν σὺν Μελίτιον μὲν φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς Συνόδου [κατὰ χάριν τὸν ἀκολουθοῦντα λόγον ἀδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιον ἦν·] μένειν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει, καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν, μήτε χειροτονεῖν μήτε προβάλλειν μήτε χειροθετεῖν, μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει ἑτέρᾳ φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἕνεκα. φιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι· τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ καταστάντας μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνεῖν τόπῳ. ἐφ' ᾧ τε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὸν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν. δευτέρους δὲ εἶναι ἐξάπαντος πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων τὸν ὑπὸ τὸν τιμιώτατον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀλέξανδρον πεποιεχειρισμένων. ὡς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς ἀρέσκοντας αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα, ἢ ὅλως ποιεῖν τι χωρὶς γνώμης τοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου τοῦ ὑπὸ Ἀλέξανδρον τελοῦντων, τὸ ὁσιώτατον συλλειτουργὸν ἡμῶν. τοὺς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ δι' ἡμᾶς ὑμετέρας ἐν μηδενὶ χείσματι ἁλόντας, ἀλλὰ ἀνεγκλήτους ὄντας ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα ἐπιλέγεσθαι τῶν ἀξίων κλήρου, καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν κατὰ νόμον καὶ θεσμὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ. εἰ δέ τινα συμβαίη ἀναπαύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τηλικαῦτα προφαίνεσθαι εἰς τὸν τιμὸν τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προχειρισθέντας μόνον εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο οὕτως ἐπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι συνεχωρήθη. ἐπὶ δὲ Μελιτίου πρόσωπον οὐκέτι τὸ αὐτὸ ἔδοξε, διὰ τὸν ἀνέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν, καὶ διὰ τὸ πρόχειρον καὶ προπετὲς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ αὐθεντία αὐτῷ δοθείη, ἀνθρώπῳ δεινοπαθοῦντι πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας ἐμποιῆσαι. ταῦτά ἐστι τὰ ἐξαίρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ ἁγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ. εἰ δέ τι ἄλλο ἢ ἐκανονίσθη ἢ ἐδογματίσθη συμπαρόντος τοῦ κυρίου καὶ τιμιωτάτου συλλειτουργοῦ καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον ἀνοίσει ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, ἅτε δὴ καὶ κυρίου καὶ κοινωνὸς τῶν γεγονότων τυγχάνων. διαγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἁγίου πάσχα ὅτι ὑμετέρας εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἑῴᾳ ἀδελφοὺς τοὺς μετὰ τῶν Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ Πάσχα ἐκ τοῦδε λοιπὸν ἄγειν τὴν αὐτὴν ἁγιωτάτην ἑορτὴν τοῦ πάσχα. χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ, καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσαν αἵρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθε μὲν μετὰ μείζονος τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον τὸν ἀφεφάνταν ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ πρεσβύτερον τόνδε ὑποφάντα ὑπὲρ τοῦ εἰρηνεύειν γνέσθαι πρός τε ὑμῖν καὶ πᾶσιν. εὔχεσθε δὲ καὶ περὶ ἡμῶν ἁπάντων, ἵνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βεβαιούμενοι κατ' ἀδοκίαν γεγονότα ὡς πιστεύομεν πρὸς τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ε'ΓΚΥ'ΚΛΙΟΣ Ε'ΠΙΣΤΟΛΗ' ΓΡΑΦΕΙ'ΣΑ ΠΑΡΑ' ΕΥ'σεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαισίνῃ.

ΤΑ' περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα ἔν τῷ μεγάλῳ Σινόδῳ τῷ ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν, εἰκὸς μὲν ὑμᾶς ἀγαπητοὶ καὶ ἄλλοθεν μεμαθηκέναι, τῆς φήμης οὐκ ἐχούσης εἰωθυίας τὰ περὶ τῶν πραττομένων πραγμάτων ἀληθῆ λόγον. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκ ταύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλληται, ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ὑμῖν, πρῶτον μὲν τὴν ἐφ' ἡμῶν προτεθεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφὴν, ἔπειτα δὲ τὴν διάτερον ἢ τὰς ἡμετέρας φωνὰς προθήκας ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι. τὸ μὲν οὖν τῶν ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως ἀναγνωσθὲν ὅτε ἔσχε καὶ δοκίμως ἀπεφάνθη, τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσα πίστις, καθὼς παρελάβομεν παρά τῶν προ ἡμῶν ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ πρώτῃ κατηχήσει, καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν ἐλαμβάνομεν, καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν, καὶ ὡς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομέν τε καὶ ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τῷ ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν προφέρομεν. ἔστι δὲ αὕτη.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, τὸν τῶν ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα. τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, εἶπε· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὕτως ἐχειν, καὶ μέχρι θανάτου ἑκάστου τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες ἄθεον αἵρεσιν. ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντως πεφρονηκέναι, ἐξ ὅτου ἐγνωμεν ἑαυτοὺς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ ἀληθείας ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαρτυρόμεθα, δεικνύναι ἔχοντες, καὶ διὰ ἀποδείξεων πεῖσθαι ὑμᾶς, ὅτι καὶ τὸν παρεληλυθότας χρόνους οὕτως ἐπιστεύομέν τε καὶ ἐκηρύσσομεν. ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως ὀδενὶ παρεῖκε ἀντιλογίας τόπος. αὐτός τε βασιλεὺς θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς, ὀρθοτάτην πεῖραν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν· οὕτω τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν συνωμολόγησε, καὶ ταύτῃ τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι, ὑπογράφειν τε τοῖς δόγμασι καὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἑνὸς μόνου πρόσεγγραφέντος ῥήματος ὁμοουσίου, ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμήνευσε, λέγων, ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πάθη λέγοιτο τῷ πατρὶ ὁμοούσιον, ὅτε καὶ διαίρεσιν ὅτε κατάτμησιν ἀνάγκη τὸν ἀπορρέοντα τοῦ πατρὸς ὑποστῆναι. μηδὲ γὰρ δύνασθαι τὸ ἄϋλον καὶ νοερὰν τὴν ἀϊδίου φύσιν, σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι. θείοις δὲ καὶ ἀπορρήτοις λόγοις πρέπειν τὰ τοιαῦτα. νοεῖν καὶ ὁμολογεῖν τὸν θεοφιλέστατον ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατον βασιλέα τὰ τοιάδε φιλοσόφως, οἱ δὲ πρόφασιν τῆς τοῦ ὁμοουσίου προθήκης, τοῦτο δὲ τὸ γράφειν πεποιήκασι.

Η ΕΝ ΤΗΙ ΣΥΝΟ'ΔΩΙ ΥΠΑΓΟΡΕΥΘΕΙ'ΣΑ ΠΙ'ΣΤΙΣ.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν οὐρανῷ, τά τε ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν ζωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει ἡ ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἐκκλησία. Καὶ δὴ τῆς τούτου τῆς γεγραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑποταχθείσης, ὅπως εἴρηται αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς καὶ τὸ τῷ πατρὶ ὁμοούσιον, οὐκ ἀνεξέπαστον αὐτοῖς καταλαμβάνομεν. ἐπερωτήσεις ποιαροῦ καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινοῦντο. καὶ ἐβασανίζετο ὁ λόγος τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων· καὶ δὴ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ὡμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ πατρὸς εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ πατρός. ταύτῃ δὲ καὶ ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ τῆς δίκαιους δόξας

διδασκαλίας, ὡς ἀγορεύσης ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, ἀ μὲν μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ τυγχάνειν. διόπερ τῇ διανοίᾳ καὶ αὐτὰ σωνοπτέμεθα, ἀδὲ τοῖς φωνοῖς ἀποδαιτούμενοι, τοῦ τῆς εἰρεσίης σκοποῦ ἀπὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου, καὶ ἵ μὴ τῆς ὀρθῆς ἐκπεσεῖν. κ τὰ αὐτὰ δὲ, καὶ τὸ γεννηθέντα καὶ ἀ ποιηθέντα κατεδεξάμεθα. ἐπειδὴ τὸ ποιηθὲν κοινὸν ἔφασκον εἶναι πρόσρημα τῶν λοιπῶν κτισμάτων τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γινομένων, ὧν ἀδὲν ὅμοιον ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι' αὐτοῦ γινομένοις ἐμφερὲς, κρεῖττον δὲ ἢ κ πᾶν ποίημα τυγχάνειν οὐσίας, ἰδὼ ἐκ τοῦ πατρὸς γεγενῆσθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, ἵ τρόπου τῆς γεννήσεως ἀνεκφοίτου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γενητῇ φύσει τυγχάνοντος. ἵτω δὲ κ τὸ ὁμοούσιον εἶναι ἵ πατρὸς τὸν υἱὸν ἐξεταζόμενος ὁ λόγος σωϊσῃ, ἀκατὰ τὸ τῶν ζωμάτων τρόπον, ἀδὲ τοῖς θνητοῖς ζώοις ἀπεικαζόμενος· ἵτε γὰρ κ διαιρεσιν τῆς οὐσίας, ἵτε κ ἀποτομὴ, ἀλλ' ἀδὲ κ τι πάθος, ἢ τροπὴ, ἢ ἀλλοίωσιν τῆς ἵ πατρὸς δυνάμεως. τῶν γὰρ πάντων ἀλλοτρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον ἵ πατρὸς φύσιν. ἀπεδεξάμεθα δὲ τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸ μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ γενητὰ κτίσματα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φέρειν, μόνῳ δὲ τῷ πατρὶ τῷ γεγεννηκότι κ πάντα τρόπον ἀφομοιοῦσθαι, κ μὴ εἶναι ἐξ ἑτέρας τινὸς ὑποστάσεώς τε καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρός. ᾧ καὶ αὐτῷ τὸν ἐμμελῶς ἐνδείκνυσθαι τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκατατιθέμενος· ἐπεὶ κ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους, καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἐγνωμεν, ἐπὶ τὸ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης εἰρήνης πίστεως ἡ σωνεφωνήσαμεν οἱ πάντες, ἐκ ἀνεξετάστως, ἀλλὰ κ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐξετασθείσας, κ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸ μὴ τῇ πίστει τοῦ θεοῦ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἀκτεθέντα * ἄλυτον εἶναι ἡγησάμεθα, διὰ τὸ ἀπείργειν ἀγεφόβους χρῆσθαι φωναῖς, δὲ ἃς ὀχε- γρ. ἄλοπον.
φῆς, τὸ, ἐξ ἐκ ὄντων, καὶ τὸ ἦν ποτε ὅτε ἐκ ἦν, κ τοῖς ἑξῆς ἀπειλημένοις, κεχρημένης, ἐκ ἄλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν. ᾧ καὶ αὐτῷ καλῶς δόξαντι σωνεθέμεθα. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ τοῦ τούτου χρόνῳ τούτοις εἰώθαμεν συγχρῆσθαι τοῖς ῥήμασι, ἐπὶ μὲν τὸ ἀναθεματίζεσθαι, τὸ τοῦ τὸ γεννηθῆναι ἐκ ἦν, ἐκ ἄτοπον ἐνομίσθη, τῷ δὲ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι εἶναι αὐτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τοῦ τῆς κ σαρκὸς γεννήσεως. ἤδη δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατεσεμνύνετο, ὡς καὶ κ τὸν ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν, τὸν τοῦ πάντων αἰώνων εἶναι αὐτόν. ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργείᾳ γεννηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ ἀγεννήτως ὄντος ἵ πατρὸς ἀεὶ πατρὸς ὡς καὶ βασιλέως ἀεὶ, καὶ σωτῆρος ἀεὶ δυνάμει πάντα ὄντος, ἀεί τε κ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος. ταῦτα ὑμῖν ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ἀγαπητοὶ, τὸ κεκινημένον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερὸν ὑμῖν καθιστῶντες. καὶ ὡς ἀλόγως τότε μὲν καὶ μέχρις ὑστάτης ὥρας ἐνιστάμεθα, ὅτε ἡμῖν ἀγνωμόνως τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν, ἐφάνη σωτρέχειν τοῖς ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ τοῦ ἐκτεθείσῃ πίστει ὡμολογημένοις. ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ παρ' ὑμῖν ἀδελφότητι. ἐῤῥῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ἀεὶ χόμεθα, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι.

ΝΙΚΗΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, σεβαστὸς, ἐπισκόποις καὶ λαϊκοῖς.

ΤΟΥΣ πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος λίνθος ἐστὶ τῷ αὐτῷ ἐκείνοις ὑποπεσὼν ἀτιμίαν. ὥσπερ γοῦν Πορφύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς σωτάγματα ἄθεα παρανομα κ τῆς θρησκείας συσησάμενος ἄξιον ἔργα μισθὸν, καὶ τοιοῦτον ὥστε ἐπονείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξῆς γεγενῆσθαι χρόνον, καὶ πλείστης ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα· οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἀρείου τε κ τοὺς αὐτῷ ὁμογνώμονας Πορφυριακοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὥσπερ τοὺς τρόπους μεμίμηνται, τούτων ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου σωταχθὲν ἀνεύρισκοιτο, κ τοῦτο πυρὶ παραδίδοσθαι. ἵνα μὴ μόνον τὰ φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἀφανισθείη, ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο· ἐκεῖνο μέντοι παραγορεύω, ὡς εἴτις σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου σωταχθὲν φανισθείη κρύψας, καὶ μὴ ἀθέως παρενεγκὼν κ πυρὶ καταναλώσας, τούτῳ θάνατος ἔσται ζημία. παραχρῆμα γὰρ ἁλοὺς, ἐπὶ τούτῳ κεφαλῆς ὑποστήσεται τιμωρίαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξῃ ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. [καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολὰς ὁ βασιλεὺς κ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ παρηγυρικώτερον γράψας πανταχοῦ κατὰ πόλιν παρέθηκεν.

ς2

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝ-
σταντίνου πρὸς Αλεξανδρεῖς κατὰ Αρείου καὶ πρὸς πάν-
τας ὀρθοδόξους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ζεβαστὸς τῇ καθολικῇ Αλεξανδρέων καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ χαίρετε ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΤΕΛΕΙΑΝ ἔδοξε τῆς θείας προνοίας εἰλῆφαμεν χάριν, ἵνα πάσης πλάνης ἀπαλλαγέντες, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπολαμβάνωμεν πίστιν. ὑδὲν λοιπὸν τῷ Διαβόλῳ ἔξεστι μεθ' ἡμῶν. πᾶν ὅπ δ' ἂν κακοτεχνήσαιμεν ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθρων αἰρῆ· τὰς διχονοίας, τὰ σχίσματα, τὰς ζημίας ἐκείνας, καὶ τὰ τῶν Διαφωνιῶν, ἵν' ὕτως εἴπω, θανάσιμα φάρμακα ἡ τ' ἀληθείας, κ' θεῦ κέλευσιν, ἐνίκησε λαμπρότης. ἕνα τοιγαροῦν ἅπαντες, καὶ τῷ ὀνόματι προσκυνοῦμεν, καὶ εἶναι πεπιστεύκαμεν. ἵνα δὲ τὸ γλυκὺ, θελήσει θεοῦ, συνεκάλεσα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν, τοὺς πλείστους τῶν ὑπ' ἐμὲ σκόπων μεθ' ὧν κ' αὐτὸς ἐγὼ καθάπερ εἷς τις ἐξ ὑμῶν, συνθεράπων ὑμέτερος καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων, κ' αὐτὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην. ἠλέγχθη γοῦν ἅπαντα, καὶ ἀκριβῶς ἐξήτασται, ὅσα ἀμφιβολίας κ' διχονοίας προφάσεις ἐδόκει γενναῖν· κ' φιλοτιμότερα ἡ θεία μεγαλειότης· ἠλέησεν, καὶ ὡς δεινὰ περὶ τὴν ἡμετέραν σωτῆρα, περὶ τ' ἐλπίδα καὶ ζωὴν ἡμῶν, ἀπρεπῶς ἐβλασφήμησάν τινες, τ' ἀναντία τῇ θεοπνεύστοις γραφαῖς, τῇ ἀγίᾳ πίστει φθεγγόμενοί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες. περιακοσίων γοῦν καὶ πλειόνων ὑπὸ σκόπων ὑπὸ ζωφροσύνης τε καὶ ἀγχινοίας θαυμαζομένων, μίαν κ' τὴν αὐτὴν πίστιν, ἢ κ' τῆς ἀληθείας ἀκριβὴς τ' θείᾳ νόμῳ πέφυκε πίστις εἶναι βεβαιοῦντων, μόνος Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἡγησάμενος. καὶ τὸ κακὸν τ' πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, ἔπειτα δὲ κ' παρ' ἑτέροις ἀσεβεῖ γνώμῃ διαστάσας. ἀναδεξώμεθα τοιγαροῦν ὁ παντεφόρος θεὸς παρέχεται πίστιν. ἐπανέλθωμεν ὑπὸ τὸν ἀδελφοὺς, ὧν ἡμᾶς ποὶ διαβόλου ἀναιδὴς πλάνη ὑπηρέτης ἐχώρισεν. ἐπανίωμεν ὑπὸ τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα, κ' τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη ἀπροσδεῆ πάσης ἑνώμεν. τ' γὰρ τῇ ἀγχινοίᾳ καὶ τῇ πίστει καὶ τῇ ὁσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν εἶναι συνέσηκε, πρὸς τ' θείαν ἐπανέλθητε χάριν. ὁ γὰρ πᾶς περιακοσίοις ἁγίοις ἤρεσεν ὑπισκόποις, ὑδέν ἐστιν ἕτερον ἢ μόνον τοῦ γοῦ τοῦ θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου γε καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοίαις ἐγκείμενον τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώνησε. διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς ὑπερβαλλέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην ὁδὸν ἐπανίητε· ἵν' ἐπιδὰν ὅσον ὑδέπω * πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι, τὰς ὀφειλομένας τῷ παντεφόρῳ θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω χάριτας, ὅτι τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ὑπιδείξας, τὴν δικαίαν ἡμῖν ἀγάπην ὑποδέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

γρ. ποτε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝ-
σταντίνου, ἣν ἀπὸ τ' Νικαέων ἀπέστειλε τοῖς ὑπολειφθεῖσι τῇ συνόδῳ ὑπισκόποις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ζεβαστὸς ἐκκλησίας καὶ ὑπισκόποις τοῖς τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ συνόδου ὑπολειφθεῖσι χαίρειν.

ΓΕῖραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν ὑποθέσεως, ὅσην τῆς θείας δωρεᾶς ἐνεργείας πέφυκε χάρις, ὑπὲρ καὶ πρὸ πάντων ἕκεινα εἶναί μοι σκοπὸν προσήκειν, ὅπως τάχιστα τοῖς μακαριωτάτοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πολήθεσι, πίστις μία καὶ ἐλικρινὴς ἀγάπη, ὁμογνώμων τε εὐσέβεια πρὸς τ' παντοκράτορα θεὸν τηρῆται. ἀλλ' ἐπειδὴ τ' ἐπέρως ἐκ οἷόντε ἦν ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς τ' πάντων ὁμοῦ, ἤγουν τ' πλειόνων ὑπισκόπων συνελθόντων, ἑκάστου τ' προσηκόντων τῇ ἁγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τόπου ἕνεκα πλείστων ὅσων ζωαθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων πόλει θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων· κ' αὐτὸς ὑπ' ἐγὼ καθάπερ εἷς ἐξ ὑμῶν τυγχάνων συμπαρὼν [ἀγαθὸν ἀρνησάμενον ἂν, ἐφ' ᾧ μάλιστα χαίρω, ζωθεράπων ὑμέτερος πεφυκέναι] ἄχει πάντα τῆς προσηκούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄχρις ἂ ὁ * τῷ παντεφόρῳ θεῷ ἀρέσκουσα γνώμη, πρὸς τὴν τῆς ἑνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προσήχθη. ὡς μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ ζωτίσεως ἀμφισβήτησιν, τὴν ὑπολείπεσθαι. ἔνθα καὶ τὴν ἁγιωτάτης ἡμέρας γενομένης ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ὑπὲρ μιᾶς ἡμέρας ἅπαντας τοὺς ἀπαντήσαντας χρίσιν τὴν ζω-

γρ. παντεκότην.

τὴν Ζωτῆρον ἑορτὴν ἀπιπλεῖν τ̃ ἁγιωτάτ̃ πάσχα. ἢ γὰρ ἡμῖν κάλλιον; τί δὲ σεμνότερον ἐπ' ἀρξαι
δείκνυσθαι, τ̃ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν τῆς ἀληθείας ἐλήφαμεν ἐλπίδα μιᾷ τάξει καὶ φανε-
ρῷ λόγῳ πᾶσι καὶ πᾶσιν ἀδιαπτώτως φυλάττεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ἔδοξεν εἶναι τὸ τὴν ἁγιω-
τάτην ἑορτὴν ἐκείνων τῇ τῶν Ἰουδαίων ἑπομένους συνηθείᾳ πληροῦν· οἳ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθε-
μίτῳ πλημμελήματι χράναντες, εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μιαροὶ τυφλώτθσιν. ἔξεστι γὰρ τοῦ ἐκείνων
ἔθνους ἀποβληθέντ@ ἀληθεστέρᾳ τάξει, καὶ ἐκ ταύτης τοῦ πάθους ἡμέρας, μέχρι τ̃ παρόντ@ ἐφυ-
λάξαμεν, καὶ ἐπὶ τοὺς μέλλοντας αἰῶνας, τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπληρῶσιν ἐγγίνεσθαι. μη-
δὲν τοίνυν ἔστω ἡμῖν κοινὸν μ τ̃ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων ὄχλου. ἐλήφαμεν γὰρ τ̃ ζωτῆρ@ ἑτέ-
ραν ὁδόν. ταύτῃ δρόμ@ τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ, καὶ νόμ@ πτέπων. τούτου συμφώ-
10 νως ἀντιλαμβανόμενοι, τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης συνειδήσεως ἑαυτοὺς ἀπορραίζωμεν, ἀδελφοὶ πι-
μιώτατοι. ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀποπώτατον ἐκείνους αὐχεῖν καθ' ἡμῶν, ὡς ἄρα παρεχτὸς τῆς αὐτῶν δι-
δασκαλίας ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἦμεν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκεῖνοι δείκνυσθαι, οἱ μ τὴν
κυριακτονίαν ἐκείνην ἐκπέσαντες τ̃ φρενῶν, ἄγονται ἐν ἀλογισμῷ τινι, ἀλλ' ὁρμῇ ἀκαταχέτῳ, ὅπου
ἂν αὐτοὺς ἡ ἔμφυτ@ αὐτῶν ἀπάγοι μανία. ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ
ὁρῶσιν, ὡς ἀεὶ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοὺς πλανωμένους ἀντὶ τῆς μεθοσηθύσης ἐπανορθώσεως ἐν τῷ
αὐτῷ ἔτει δεύτερον αὐτοὺς τὸ πάσχα θύεσθαι. τίν@ ἂν χάριν τούτοις ἑπόμεθα τ̃ς δεινὴν πλάνην
ὡμολογημένως ἔχουσι; δεύτερον γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἄν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα. ἀλλ'
εἰ καὶ ταῦτα μὴ μεθύοιτο τὴν ὑμετέραν ἀγχίνοιαν ἐχέτω * πάντως ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι ἐκεί- γρ. πάντοτε
νων τὸ καθαρὸν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κοινωνεῖν δεικτὸν ἀνθρώπων ἔθεσι παγκάκων. μεθ' τού-
20 τοις, καὶ ἐκεῖνο πάρεστι συνορᾶν, ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγματι, καὶ τοιαύτης θρησκείας ἑορτῇ δια-
φωνίαν ἐπ' ἀρχὴν ἐσὶν ἀθέμιτον. μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τοῦτ' ἔστι τοῦ
ἁγιωτάτου πάθους, ὁ ἡμέτερ@ παρέδωκε Ζωτὴρ, μίαν εἶναι τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βε-
βλῆσθαι, ἐν καὶ τὰ μάλιστα εἰς πολλούς τε καὶ διαφόρους τόπους τὰ μέλη σκεδάννυται, ἀλλ' ὅμως ἐν ἑνὶ
πνεύματι, τουτ' ἔστι τῷ θείῳ βουλήματι θάλπεται. λογισάσθω δὴ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότης ἁγχί-
νοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε καὶ ἀπρεπὲς μ τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ἑτέρους μὲν τὰς νηστείας σχολάζειν, ἑ-
τέρους δὲ συμπόσια θύειν. καὶ μ τὰς τ̃ Πάσχα ἡμέρας, ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσεσιν ἐξε-
τάζεσθαι, ἄλλους δὲ ταῖς ὠφελουμέναις σκυθίζεσθαι νηστείαις. διὰ τ̃τ γοῦν τ̃ συνόδου ἐπανορ-
θώσεως τυχεῖν, καὶ πρὸς μίαν διάτυπωσιν ἄγεσθαι τ̃τ, ἡ θεία προνοία βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαν-
τας ἡνυσμένη συνορᾶ· ὅθεν ἐπιδὴ τοῦτο ἔτως ἐπανορθοῦσθαι συνέβη, ὡς μηδὲν μετὰ τῶν πατρο-
30 πατόνων τε καὶ κυριακτόνων ἐκείνων ἡμῖν κοινόν. ἔστι δὲ τάξις ἀπρεπὴς, τὸ ἅπασαν αἱρ̃τ δυσκι-
νῶν καὶ μεσημβρινῶν, καὶ ἑῳτώων τῆς οἰκουμένης μερῶν φυλάττουσιν ἐκκλησίαν, τὸ πρὸς τ̃ κατὰ
τὴν ἑῴαν τόπων ἀθετεῖσθαι. ὧν ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ παρόντ@ καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο. καὶ αὐτὸς
δὲ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκειν ὑπερέχομαι. ἵν' ὅπερ δ' ἂν κ τὴν Ῥωμαίων πόλιν, Ἰταλίαν τε
καὶ Ἀφρικὴν πᾶσαν, Σπανίαν τε καὶ Γαλίαν, Βρεττανίας, Αἴγυπτον τε καὶ Λιβύας Ἑλλάδα τε ὅλην,
Ἀσιανήν τε διοίκησιν καὶ Ποντικὴν, καὶ Κιλικίαν, μιᾷ κ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ φυλάττειν γνώμῃ. ἀσ-
μένως γ τοι καὶ ἡ ὑμετέρα θεοσδέξηται σύνεσις, λογιζομένη ὡς ἀμόνον πλείων ἐστὶν ὁ τ̃ κ τὰς θεοφιλ-
μένους τόπους ἐκκλησιῶν ἀριθμὸς, ἀλλὰ καὶ ὡς γ τὸ μάλιστα κοινῇ πάντας ὁσιωτάτους ἐπὶ βουλεύ-
σθαι· ὅπερ κ ὁ ἀκριβὴς λογισμὸς ἀπαιτεῖν δοκεῖ, τὸ μηδεμίαν μ τῆς Ἰουδαίων ἀπορίας ἔχειν κοι-
νωνίαν, ἵνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστερον σωτηρίως εἴπω κοινῇ πάντων ἥρεσε κρίσει, τ̃ ἁγιωτάτῳ γ Πά-
40 σχα ἑορτῇ μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι. ἀδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἁγιότητι εἶναι τινὰ διά-
φοραν, κ κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐν ᾗ ἁδρεία ἐστὶν ἀλλοτρίας πλάνης καὶ ἁμαρτήματ@
ἀπαμιξία. τούτων θεία κρίσει διὰ τ̃ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁγίων ἐπισκόπων διατυπωθέντων
ἀσμένως δέχεσθε τὸ ἑῴαν χάριν καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. πᾶν γὰρ ὅ, τι δ' ἂν ἐν τ̃ς ἁγί-
οις τ̃ ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη, γ τὸ πρὸς τὴν θείαν βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, διὸ πᾶσι
τ̃ς ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς ἐμφανίσαντες τὰ πεπραγμένα ἤδη κ τὸ πεφυσιωμένον τῆς κα-
θολικῆς πίστεως λόγον καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἁγιωτάτης γ Πάσχα ἡμέρας ὑποδέχεσθαί τε καὶ
διαπράττειν ὀφείλετε. ἵν' ἐπιδὰν πρὸς τὴν πάλαι μοι πεθουμένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὄψιν
ἀφίκωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτ ἡμέρᾳ τ̃ ἁγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ἐπιτελέσας θεωρήσω. κ πάντων
ἕνεκα, μεθ' ὑμ̃ν εὐδοκήσω, σπουδῶν τὴν διαβολικὴν ὠμότητα, ὑπὸ τῆς θείας θεωπάμενος διὰ
50 τ̃ ἡμετέρων πραξέων ἀνηρημένην· ἀκμαζούσης δὲ παντα χοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ
ὁμονοίας, εὐχαριστηρίους ὕμνους μεθ' ὑμ̃ν ἀναπέμψω τ̃ πανευεργέτῃ καὶ Ζωτῆρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑ-
μᾶς φυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστειλε, τοὺς δὲ συνελθόντας ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις. πολλὰς δὲ συμβάσεις διαφερούσας καὶ τὴν πρώτην ἐσίασεν ἅπασαν, τοὺς μὲν ἀπισημοτέρους ὁμοτραπέζους λαβών, τοὺς δὲ ἄλλους διελὼν εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. θεασάμενος δὲ πολλοὺς τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχοντας ἀλλ' ἐκκεκομμένους, καὶ μαθὼν ὡς τὸ θεῖον τοῦ εὐσεβείου τὸ εἰς Χριστὸν ἑδραῖον καὶ πάθους ἐγγίνεται αἴτιον, τὰ χείλη τοῖς τοῦ αἵματος θερμοτέροις ἐθερμάνθη τῷ φιλήματι τὴν ἀδελφικὴν ὁμιλίαν ἀπασυμπόσιον λαβόντος ἕτερα πάλιν αὖθις θερμοτέρα δῶρα. καὶ μέντοι καὶ χράμματα πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν θερμοτάτους δόντας δέδωκεν ἄρχοντας καθ' ἑκάστην πόλιν χορηγεῖσθαι παρθένοις καὶ χήραις καὶ τοῖς τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἀφιερωμένοις ἐτήσια στηρέσια, φιλοδημίᾳ μᾶλλον ἢ χρείᾳ ταῦτα μετρήσας. θεὶ ὢν καὶ εὐσεβὴς ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὠφελίμως λέγει. ὅτω δὴ τοὺς ἁγίους ἀπισκόπους μὴ θλίψῃς ὅσης ἀλαζονείας διαναπαύσας ὁ θεανδρόφημος καὶ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, συνταξάμενός τε σφᾶς, ἐπαινέσαι οἶκαδε, τοὺς πάντας ἠφίει, οἱ δὲ ἐπῃνέσαν σὺν δι' εὐφροσύνῃ πολλῇ. ἐκφάτ τε λοιπὸν μία γνώμη θεόφρις πᾶσι θεαρέστῳ βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα συναπομένων, ὥσπερ ἓν σῶμα τὸ ἐκ μακροῦ διῃρημένων. χαίρων δὴ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῷ κατορθώματι τοῖς μὴ θεόφρυσι τῇ Συνόδῳ ἀπισκόποις καρπὸν δίψυχῆ διὰ ἀπιστολῶν ἐδωρεῖτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς τε κατ' ἀγρὸς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοῦσι, χρημάτων ἀφθόνους διαδόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὡς δὲ πηγεραίρων τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσιεννεῦς αὐτοῦ βασιλείας· ἐκκαιδεκάτῳ μὲν ἔτει καὶ μησὶν ἓξ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε τὰ παλαιὰ διηγήματα τὰ ἁγίων τῶν ἀπισκόπων συναθροίσας σύνοδον, εἰκοστῷ δὲ ἔτει διαλυσάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον ἀνέλυσεν ἕκαστον εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς προαναπέφηκται. ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, τῆς τε σεβασμίου ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα, τῶν τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατυπώσεων, τῶν τε περὶ τῆς ἐν αὐτῇ διαξίας κανόνων κεκριμένα καὶ ὁρισθέντα συντάξας καταδιλώσαμεν τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, πρὸς πληρεστάτην ἀσφάλειαν τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ γεγράμματι, ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον. τὰ λοιπὰ τοῦ μακαρίου καὶ πιστοτάτου βασιλέως θεοσεβῆ ὑπὲρ τῆς πίστεως σπουδάσματα ἐν τελείῳ καταταξάμενος συνιδὼν συμπέγματι, εἰς δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν ζωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως θεοσεβείας. ἐκεῖνο μόνον προθεῖναι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον ὠήθην, μὴ πάρεργον ἡγησάμενος, ἀλλὰ καὶ λίαν ἁρμόδιον, τὰ τῶν ἀπισκόπων ὀνόματα, τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων τοῦ ἀπισκόπων, εἰς τὰς ἀπανταχοῦ γῆς ἐπαρχίας καλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κριθέντα, διὰ συνοδικῶν ἀπιστολῶν καὶ τῶν τοῦ μακαρίου βασιλέως γεγραμμάτων, πάσας διεπέμψατο τὰς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἀμήν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
δι' ὧν ἡ συνὼν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ὅσιος ἀπίσκοπος Κορδούβης τῆς Ῥώμης καὶ Ἰταλίαν καὶ Σπανίαν πᾶσαν καὶ τὰς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ δόσιν, ἕως ὠκεανοῦ, ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας διὰ τοῦ σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτων καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι, τῆς καθ' Αἴγυπτον, πάσαν Λιβύην, καὶ πενταπολιν καὶ τὰ ὅμορα τόπους, ἕως τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἀπισκόπῳ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Εὐστάθιος Ἀντιοχίας τῆς μεγάλης τοῖς Συρίαν κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης τῆς ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας, Καππαδοκίας τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, τῆς κατ' ἰδίαν αὐτὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, πόντον διοικουμένου, Παφλαγονίαν, Πόντον Πολεμωνιακὸν, Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς

Θεωνᾶς Κυζίκυ, τ̃ κ̃ζ τ̃ Ασίαν, καὶ Ἑλλήσποντον, Λυδίαν τε καὶ Καρίαν, διὰ τ̃ ὑσ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίυ σμύρνης καὶ Μαξίμυ τερωάδος.

Αλέξανδρ Θεσσαλονίκης διὰ τ̃ ὑσ' αὐτὸν τελουτων, τῆς κ̃ζ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν, σὺν ὅλῃ ἑλλάδι, τ̃ τε Εὐρώπ ων ἅπασαν Σκυθίαν ἑκατέραν, & τ̃ κ̃ζ τὸ Ἰλλυρικὸν ἁπάσης Θεσσαλίαν τε καὶ Αχαΐαν.

Νουμέριος Λαοδικείας τ̃ κ̃ζ τ̃ Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Πρωτογένης ὁ Θεσσαλονικέως σαρδικῆς τ̃ ἐν Δακίᾳ, Καλαβρίᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ τοῖς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς πόλεως Καθαργένης τ̃ κ̃ζ πάσας τὰς ἐπαρχίας τάς τε Αφρικὰς καὶ τὰς Νουμιδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας ὅσας ἁγίας τ̃ θε̃ ἐκκλησίας.

Πισὸς μαρκιανοῦ πόλεως, τῆς κ̃ζ Μυσίαν καὶ τὰ τ̃ Αθλιῶν & Γάλλων ἔθνη, καὶ τ̃ πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

Αλέξανδρ Κωνσταντινουπόλε τότε πρεσβύτερ ἔτι ὤν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τ̃ αὐτόθ' ἐκκλησίας λαχών, σὺν Παύλῳ ἐπὶ τότε ἀναγνώστῃ ὄντι καὶ Νοταρίῳ αὐτοῦ, τῆς ἐν τ̃ νήσοις πάσης κυκλάδων.

Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσης τ̃ ὑπὸ τ̃ ἡλίου ἁγίας τ̃ θε̃ ἐκκλησίας τὰ ἐν τῇ Νικαέων ἁγίᾳ, μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κεκινημένα διαπορθμεύσαντες παντα χ̃ῃ γῆς παρέδωκαν καθὰ δικαίως ὁ λόγ ἀπέδειξεν.

Ἐπληρώθη λόγ δεύτερ τ̃ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΡΕΙΩι καὶ Αρειανοῖς.

ΚΑΚΟΣ ἑρμωλαὸς, αὐτόχρημα εἰκών τε καὶ ἀνδρίας ἐστ̃ διαβόλου. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον οἱ δεινοὶ πλάσαι θεὸς ἀπάτης δέλεαρ πλάττουσιν, οἱονεὶ κάλλος αὐτῷ ὑπερέπαιρον θεοστυγοῦντες, αἰσχίστῳ καθάπαξ ὄντι τῇ φύσει, ὅπως ἂν τὸς παλαιπώρους ἀπολλύοι, πλάνῃ αὐτοῖς θεοτεύνων. τὸν αὐτὸν οὗτ ἂν οἶμαι τρόπον ποιήσειεν, ᾧ μόνον πρὸς ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ, τῆς οἰκείας ἰταμότητ δηλητήριον ἀφειδῶς θεοβαλλειν. τοιγάρτοι καμνοῦσι καὶ ἀφ' ὧν γεγόνασιν ἄνθρωποι, ἀδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν. διόπερ ἁδὲν τῆς ἀληθείας ἄρρ ἀπρεπὲς ἐκεῖνο φαίνεται τῷ πάλαι τῇ θείᾳ ῥήσει διηρθρωμένον. ὅτι θεὸς τὸ κακὸν εἰσὶ * ζοφοί. τί δ' ἄν τις ἐκεῖνο λέγεσθαι τῷ βουλεύεσθαι χ̃ρὴν αὐτὸν ἀπολωλεκότα, μηκέτι κουφισμῶ τινα ἐπιθυμίαν δύεσθαι ἐπιθυμεῖν. τί γοῦν φημὶ, Χριστὲ Χριστὲ, κύριε κύριε; τί δήποτε ὑμᾶς τὸ ληστήριον ὀσημέραι πτοεῖται; ἔσηκεν ἐξεναντίας δεινή τις βιαία φλόμα· βρυχᾶται ἐπιπέτουσα τὴν ὁδόντα. δύσμορφ ὑσ' ἀλιμίας καὶ πανδαπῶς θεοπετρωμένη ἐγκλήμασιν. αὕτη μέντοι ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ θεοσ κηρύγματι, ὥσπερ πισὶ ζάλαις πεικυμίαις κακῶν διαφορυμένη, ἐξερεύγεται μὲν ἐξώλεις λόγους, γεάφουσα δὲ τούτοις ἐκφαίνει, ὃς οὐδέποτε ὁ τῷ αἰδίῳ τῆς σωτ πηγῆς τῷ πατρὶ συνυπάρχων, τῆς θεοῖσεαυτοῦ γνώσεσιν ἀφώρισας. σωφρ δὲ ὅλως καὶ συμφορεῖ δεινὰ ἄτοπα καὶ ἄνομα ἀζεβήματα. νυῦ μὲν, τὰς γλώττας κεραδαίνουσα. νυῦ δ' αὖ πάλιν ταῖς τ̃ ἀθλίων ποσυδαῖς ἐπαιρομένη, ὃς ἐφ' ἁδείας αὐτὴ παρόντας ἐξαπατᾷ καὶ φθείρ, βέλομαι δὲ ἤδη, τοῦ θεοέδρου αὐτῆς τὴν φύσιν ἐξετάσαι. τί γὰρ δὴ λέγ; ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὗ ἤδη ἐγκρατεῖς γεγόναμεν, ἢ γνῶθι ὡς αὐτοὶ βουλόμεθα. πέπωκε, καὶ ταῦτα πέπωκεν ἀναιρόμενον. δόλῳ, φησὶν, ἢ δεινότητι ποσουργίας. ἁδὲν διαφέρ. ζημιοῦν μόνον ἡγεῖται, ὃ διὰ πονηρᾶς ἐπινοίας εἰς αὐτὸν εἰσερρύη. πλήθη, φησὶν, ἔχομεν· θεοβήσομαι δὴ μικρὸν αὐτὸς ἐπὶ τὸ θεόθεν, ὡς ἂν τ̃ τῆς μανίας πολέμων θεατὴς γένωμαι. αὐτὸς ἔφλω ἐγὼ θεοβήσομαι. ὁ τὸς τ̃ ἀφρόνων πολέμους παύειν εἰωθώς. ἄγε δὴ Ἄρες Ἄρεις, ἀσπίδων ἢ * χρεία. μὴ σύγε δ' τοι ποιήσῃς ἱκετεύομεν. ἐπιχέτω δ' οὖν σε, ἡ γοῦν τῆς Αφροδίτης ὁμιλία; ἀλλὰ γὰρ εἶθε ὡς τοῖς ὄχλοις * ἄρεσα σωεκκροτεῖσθαι δοκεῖς, οὕτω σοι τῇ θεοῖ τ̃ Χριστὸν εὐσεβείᾳ θεοσλῶ ἀκμάζειν. ἰδὲ δὴ πάλιν αὖ ἱκέτης ἔρχομαι, καὶ τοῖς ὅπλοις πᾶν πλήθ ἰσχύων, μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω· τῇ δὲ δ' Χριστοῦ πεφραγμένῳ πίστ, σέ τι ἰάσασθαι, καὶ τὸς ἄλλους θεραπεῦσαι βούλομαι. τί οὖν φῂς δ' τοῦ θεοάπτειν ἀ μὴ τοῖς ἤθεσι θεοθῆκε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μὴ ποίας ἡσυχίας εἰπέ μοι; ἢ τίνα θεισσίαν θεοβεβλημένῳ μᾶλλον δὲ, ἐφ' ὅ, τι θεοπετείας ἑλληλακώς; ὦ φλυαρίας ὑσ' κεραυνῶν ἀξίας καθαιρεθλῶσαι. ἀκόσατε γὰρ ἀδελφὸς πρώην θεός με ἰὸν ἀποσάζοντι γεάφων τῷ καλάμῳ. ἴτω φησὶ πισθῶμεν. εἶτ' οἶμαι θεοθεὶς, οὐκ οἶδα ἄτοπα ζοσαρῶς

ωισοί. δύναιτο δ' ἂν ἐκεῖνο.

ἴσ. ἢ χρ. γ. ὅπλοις ἀεσα συκεκροθ ἰσχύων. τῆδαι.

βαρῶς πως καὶ μάλα ἀκριβῶς ἐξητασμένα τοιῶν πορρωτέρω, ὅθεν ὅτι τῶν θείων ἀπιστώτερον· ἀλλ' ὅλως ὡς αὖ εἴποι τις τὸ τῆς διανοίας λυσιτελοῦν θησαυρόν. ἀπελαυνόμεθα, φησὶ, καὶ τῆς τοῦ εἰσελθεῖν ἡμᾶς ἄδειαν ἀφαιροῦνται. ἀλλ' οὐδέν πω τοῦτο πρὸς τὸ πρᾶγμα. τοῖς δὲ ἐξῆς τοιούτοις τὸν νοῦν, αὐτὸ γὰρ χρήσομαι τοῖς ῥήμασι. δεόμεθα, φησὶν, ἐὰν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπιμένῃ γνώμης, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπίσκοπος ἡμῶν τὸ λοιποῦ δοθῶσι τῇ τοῦ νόμου διατάξει, τὰς ἐνθέσμους καὶ ἀποδεδειγμένας θεραπείας, τῷ θεῷ ἀπιτελεῖν. ὦ θείας ἀναιδείας, ὦ πρωδῆ τῆς ἀληθείας ἀπελέγξαι πεφυκέναι. ὁ γὰρ αὐτῷ καθ' ἡδονὴν ἐτύγχανεν ὄν, τοῦτο τῇ συντομίᾳ τῆς φράσεως ἀπεκύπτωσαν. τί φῆς ἄτοπε; διατάττειν σοι πρέπειν ἡμῖν τὸν σωτῆρα τῆς κατ' ἐμὲ ἀγέλης ὑπὸ διανοίας ἀπτεσχίζειν μηχανᾷ; καὶ τὰς ἀπὸ κακῶ σοι πεφυλακέναι ἀπολέσαι σπεύδεις; πῇ ἴδω, φῆς, πράξω, εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγεῖται με διέξαδαι. ἔστω γὰρ πολλάκις ἐκ τῆς ἀνοσίας φάρυγγος ἐκβοᾷ· ἐγὼ δὲ πιστότερον ἔρομαί σε. πῶς δὲ σαφὲς γνώρισμα καὶ μαρτύριον τὸ σεαυτοῦ διανοίας ἐπιδείξω; καὶ ἐκεῖνο σε διαπύξασα καὶ τοῖς θείοις καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις σαφῆ καταιδῆσαι, καὶ μᾶλλον ἀγελαίνδην πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν φωλεῶν μυχοῖς ἐνιδρυθέντα αἰσθηται. ἐκεῖνο δέ γε λίαν ἀσεῖον αὐτό, τὸ σπουδαίως δὲ μάλα καθάπερ ὑπό τι πρεπωδέστατον αἰδοῦς σιγὴν ὠλάτευε. τῇ μὲν τοῦ σχήματος τέχνῃ, πίθανον σεαυτὸν καὶ χρείαν σύγε παρέχῃ· κακῶν δὲ μυρίων ἐνδον ἐπιβουλῶν ἔνδον γέμων, τὰς πολλὰς λέληθας. ἀλλ' ὦ τῆς ἀθλιότητος! ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, ὅπως ἄρδον ἡμῖν ἀνομίας ἐργασήριον κατεσκεύασε. λέγε δὲ νυνὶ μοι παρελθών, τῆς σεαυτοῦ πίστεως τὸ γνώρισμα, καὶ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσῃς, ᾧ τὸ μὲν στόμα διάστροφον, τὴν δὲ φύσιν ὀξύρροπον πρὸς πονηρίαν κεκτημένα. ἕνα λέγῃς θεόν; σύμψηφον ἔχῃς κἀμὲ· οὕτω φρονῶ. τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον λόγον εἶναι φῄς; ἔστω σοι· οὕτω πίστευε. εἶτα πετεινοῦ σκωπτικώτερον ἀποκεκλεικέναι. τοῦτ' ἀναιρῶ. εἴ τι πρὸς ἀσεβῆ χωρισμὸν συγκαταθέσεις, τοῦτο ὅπερ ὁρᾷς, ὅτε νοεῖν ὁμολογῶ. εἰ τὴν τοῦ ζώματος ξενίαν, πρὸς οἰκονομίαν τῶν θείων ἐνεργειῶν προσλαμβάνῃς, οὐκ ἀποδοκιμάζω. εἰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀϊδιότητος ἐν τῷ συνεχόντι λόγῳ γεγωνηκέναι λέγῃς, δέχομαι. τίς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ πατρός; τίνα ἔγνω ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὃν ἀϊδίως καὶ ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ γεγώνηκε. σὺ μὲν συνόντα ξένιον συνεπάπτειν εἶναι δεῖν, κακῶς δήπου πεφύκασιν. ἐγὼ δὲ τῆς συνεχούσης καὶ πρὸ πάντα διηκούσης δυνάμεως τὸ πλήρωμα πατρὸς καὶ υἱοῦ, οὐσίαν μίαν εἶναι γινώσκω. εἰ τοίνυν μὲν σὺ ἀφαιρεῖς ἀπ' ἐκείνου, ἀφ' ὃ χωρισθῶσι δῆλα διάνοια τῶν ἐρεχελοιωτῶν διεδύησαν δόξαι πώποτε ἄδειν, προθήκης δὲ χαρακτῆρας ὁδοποιεῖς, καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσεων διορίζεις, ἐκείνῳ ὦ ὁλόκληρον μὲν ἐξ ἑαυτοῦ τῷ ἀϊδιότητι διέδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τῷ ἔννοιαν, ἀθανασίας τε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἔνδυμε πίστιν. καταβαλὲ οὖν δή, καταβαλὲ τὸ δόξης τοῦτο ἀνόμημα. ὦ ἀσεῖε σὺ καὶ ἄφρον, καὶ τὰ κακὰ πρὸς ἀπιστίαν τῶν ἀνοήτων ἐξάδων. εἰκότως ἄρα σε ὁ πονηρὸς τῇ ἑαυτοῦ κατεσκεύασε κακίᾳ. καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἤδη τὸ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ. οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας. ἔστι δὲ πάντη ὀλέθριον τὸ κακόν. φέρε δὴ τῆς ἐν τοῖς ἀτοπήμασι διαφθορᾶς ἀπαλλαγείς, ἄκουε ὦ δαιμόνιε Ἄρδε· σοὶ γὰρ διαλέγομαι· τῆς ἐκκλησίας δήπου τὸ θεοδόκητον ῥυγμένον τοῦ αἱμάτου; ἀπόλωλας δῦ ἴδι, ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν, τὴν παρουσίαν σοι καταγελώσης μὴ ἀνοίαν. ἀλλ' ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπεφοίτουσί σοι, καὶ τὰς φροντίδας ἀπελαίνουσιν; ἄκουε δὴ μικρὸν ὑποσχών τὰ ὦτα, ὦ ἀνόητε Ἄρδε, καὶ σώσεις τὴν σεαυτοῦ ἄνοιαν. σὺ δὲ ὦ πάντων κηδεμὼν θεὸς δῆμενὴς εἶης τῷ λεγομένῳ, εἰ πίστεως ἔχοιτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς ἄνθρωπος ἵλεως ἔχων τὴν παροῦσαν πρόμηθιαν, καὶ ἐξ ἑλληνικῆς καὶ ἐκ Ῥωμαϊκῆς γραφῆς πάνυ δεξαμενοτάτης ζαφῶς ἀποδείξω τὴν Ἀρείου μανίαν, πρὸ τριακοσίων ὡς ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς προῤῥηθεῖσάν τε καὶ προφημισθεῖσαν. ἔφη δὲ ἐκεί ποτε, Οὐαί σοι Λιβύη ἐν θαλλίοις κειμένη χώροις· ἥξουσι γάρ σοι κάμηλοι, ἐν ᾗ μεταστῶν δήμων καὶ τῶν σαυτῆς θυγατέρων δεινὸν ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ παγχάλεπον ὑποστῆναι ἀναγκασθήσῃ, ἀφ' ὃ κερδέστερον μὲν εἰς ἅπαντας, πίστεως τε καὶ ἀσεβείας διαδοθήσεται. σὺ δὲ πρὸς ἔσχατον ἀποκλίνεις καταστροφῆς. ὑμεῖς γὰρ τῶν οὐρανίων ἀνθῶν τὸ δεκτέρου ἀναστάσιμον πεπολιτεύσασθε, καὶ δήγματι σπαραξάσῃ· καὶ μὲν δὴ σιδηροῖς ἐχρήσατε τοῖς ὀδοῦσι. τί δῆτα, ὦ σαυδρὲ; πῶς γῆς σαυτὸν εἶναι νῦν ὁμολογεῖς; ἐκεῖ δηλονότι. κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα, ἃ τῷ τῆς μανίας καλάμῳ πρός με διεχάραξας, ἐν οἷς φῂς πάντα τὸν Λίβυα δῆμον σύμψηφον εἶναί σοι πρὸς ζωτικὴν δήπου. εἰ δὲ ὁ φήσας ταῦτ' ἔστω ἔχει, μαρτύρομαι ἤδη τὸν θεὸν, ἢ μᾶλλον δεχαιότατον τῆς Ἐρυθρᾶς πύκτον, δι' ἑλληνικῆς σωτηριασμένων γλώττης, εἰς ἀλεξάνδρειαν ἀποστέλλειν. ὡς ἂν θᾶττον ἀπόλοιο. εἶτα σὺ ἀναμάρτητον, ὦ δικεφανοφόρε; εἶτα ὁ ζαφῶς ἀπόλωλας ὦ ἄθλιε, τριστῷ δεινῷ πεπιεσμένῳ; ἴσμεν ἴσμεν σου τὸ ἐγχείρημα· ποία φροντὶς, ποῖόν σε θεράπει δέος, ὁ λέληθεν ἡμᾶς ὦ δύστηνε καὶ ταλαίπωρε. ὦ τοῦ ἀμβλύτητος τῶν σῶν φρενῶν, ὃς οὐδὲ τὸν νόσον καὶ τὴν μανίαν τοῦ σεαυτοῦ ψυχῆς ἀναστέλλεις;

σέλλεις, ὦ ἀνόσιε. ὃς τὼ ἀληθῆ παν ποικίλοις διορύτεις λόγοις· καὶ τοιοῦτος ὢν, οὐκ αἰσχύνῃ ἡμᾶς ψέγων. καὶ νυνὶ μὲν ἐλέγχων ὡς γε οἶσθα, νυνὶ δ' αὖ πάλιν νουθετῶν, ὡς πρὸς καὶ λόγοις ὑγιαίνοντας. ὥστε δῆτα οἱ ἄθλιοι ἀπηυθύμουν ἐκτὸς τοῖς πολίζεσθαι γλίχοντες. καί τοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ τοιούτῳ ἐχρῆν, ὅλως αὐτὸν ὠφελεῖσθαι, κωλύοντα εἰ μή τις ἐν τοῖς ὑποπτύλοις τούτου ῥήμασι, τὸ δ' ὀρθῶς βιῶναι ἐλπίσαντα τοῖς μέτροις ἀποκεῖσθαι οἴεται. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. πολλοῦ γε δεῖ. τὸ δὲ ἀληθὲς, ὦ τῆς ὑμετέρας ἀνοίας, ὅσοι τούτῳ συναναγίνεσθε! τίς ἄρα οἷος ὑμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς ὄψεως ἀναχέσθαι κατηνάγκασεν; ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σὲ βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ. ὦ τὼ μὲν ψυχὲ ἄφρων σὺ, τὼ δὲ γλῶτταν σωμύλε, ἄπιστε δὲ τὰς φρένας, ὅλος δή μοι τοῦ λόγου, οὐκ ἀμφιλαφὲς πλέγω κἀπηλατον πεδίον; ἀλλ' οὐ κύκλῳ γε δυσείγεσφον· μὴ σαθρὸν μόνον, 10 ἀλλ' ἐρρωμένον τε καὶ σερρὸν τῇ φύσει ὦ ἀνόσιε δῆτα κἀκάκιστε, καὶ κρυψίνου· ἐξάγομαι γὰρ ταῦτα λέγων. μᾶλλον δὲ βρόχων ἤδη σοι σειάψας, κἀσυμποδίσας τῷ λόγῳ, εἰς μέσους σε καταστήσω· ὡς ἂν πᾶς ὁ δῆμος τὴν σὴν καλαμάδη φαυλότητα. ἐπ' αὐτὸ δὲ προὔσυμμι ἤδη τὸ σεᾶγμα. νενιμέναι δήπουθεν εἰσὶν αἱ χεῖρες. σεσόωμεν τὰς δύχας, ὑπικαλέσομαι δὴ * τὸν θεόν. μᾶλλον δὲ μικρὸν ὑπι- * ἴσ. δεῖ. χὼν, εἰπέ μοι ὦ θερμότατέ σου, τίνα θεὸν ὑπικαλέσῃ σεὸς βοήθειαν; ἀλλὰ γὰρ ἠρεμεῖν οὐ δύναμαι. ὦ τῶν πάντων ἔχων τὸ κῦρος δέσποτα! ὦ τὸ μονήρες δυνάμεως! ὦ πάτερ. Διὰ τοῦτο τὸ ἀνόσιον, ὀνείδη τε καὶ λύπας, καὶ μέν τοι καὶ σεαύματα καὶ ὁδυνάς ἡ σὴ ἔχει ἐκκλησία Ἀρειός σοι τόπον ἤδη σεθερμόζει, καὶ μάλα γε δύφυῶς, ἐφ' ὃν καθιζάνων οἴεται σωτῆρα ἑαυτῷ, ἢ παῖδα τὸ χρηστὸν τὸ σὸν, τὸ ἐκ σοῦ, τὸν τῆς ἡμετέρας ὑπικουρίας ἀρχηγέτην, θέσεως νόμῳ σεποιῆσθαι καὶ ἴσχει. ἐπάκουσον, ἀνθολῶ σε, τῆς θαυμασίας πίστεως· σὲ τὸν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι δέσποτα κίνησιν οἴεται. σὲ τῆς 20 ἀφωρισμένης καθέδρας, κύκλῳ σειγεάφην τολμᾷ. πῇ γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ σὴ παρουσία; ἢ ὧδε τὸ σὸν ἐκ πάντες ἐνέργειαν, ἐκ τὸ ὑπὲ πάντα σε δικαίοντων νόμων αἰθάνονται; πάντα γὰρ αὐτὸς σεέχεις, καὶ ἔξω σου, ὅτε τόπον, ὅτε ἄλλο ἑδὲν ὑπονοῆσαι θέμις. ὅτως ἡ σὴ δυνάμις μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἄπαρ. σὺ μὲν δὴ ἐπάκουσον ὁ θεός. ὑμεῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς σεσέχετε τὸν νοῦν. ὁ γὰρ ἀναίσχυντος καὶ ἀχρεῖος, ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀνομίας ὁμοίως ἐληλακὼς, δύλάβειαν σκήπτεται. ἄπαγε, φησὶν, οὐ βάλομαι τὸν θεὸν ἐγὼ, ὕβρεων πάλαι δοκεῖν ἐνέχεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ὑποπτήσσομαι καὶ σιλάτιλω θαυμάσιός γε ὡς μέμοι δοκεῖ. ὁ γὰρ ἂν φήσιν ἀπ' αὐτοῦ ἀφέλης, τὸ ἔλαττον πεπίηκας. εἶπα, ὦ λυμεὼν καὶ ὀλέθριε, σοὶ τὸ ἐστὶ πίστις; οὐ καθ' ὑσόθεσιν καὶ σιλάσμα λαμβάνεις; τὰ δὲ σιλάσματα τῶν ἐθνῶν καταλείπεται; σὺ ἐπειόακτον καλεῖς, καὶ ὥσπερ καθηκόντων ὑπομένειν τὸν ἀνδρὸς ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ, τῷ 30 σῶν πάρεστιν τῇ τοῦ πατρὸς ἀϊδιότητι, πάντα διανύσαντα; ἐφάρμοσον νῶν, εἰ δὴ τολμᾷς, ἐφάρμοσον τῷ θεῷ καὶ τὸ ἀγέννητον καὶ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ τὸ ἐλπίζειν τὸ ἐκβησόμενον· ἐπὶ δὲ τὸ ἐνθυμεῖσθαι, τὸ λογίζεσθαι, τὸ σκεπτόμενον, γνώμῃ ἀποφαίνεσθαι καὶ διαρθρῶν, καὶ ὅλως τὸ πέρπεσθαι, τὸ γελᾶν, τὸ λυπεῖσθαι. τί πίνων φῆς ὦ τῶν ἀθλίων ἀθλιώτερε; ὦ τῆς κακίας αὐτὸ χρῆμα * μῆσορ. σοῦς δὴ εἰ γρ. νέσορ. διώασαι, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ γέ σε πανουργίᾳ, μοχθηρὸς αὖ * ἀναλίσκη. ὁ Χριστὸς, φησὶ, δι' ἡμᾶς πέπονθεν. ἴσ. ἁλίσκη. ἀλλ' ἤδη φθάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς μορφῇ * σώματος ἀπεστάλη; καὶ φησὶν, ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν γρ. μορφή. καὶ τι ἐλαττῶν. εἶπα ὦ τῆς θηλῶν μεσίτα, ταῦτα λέγων ὁ μάγη καὶ ζαφῶς λυττᾷς, ἰδὲ γὰρ ὁ νόσμος, μορφὴ, εἴτ' οὖν σχῆμα τυγχάνῃ ὤν. καὶ οἱ ἀστέρες γε χαρακτῆρας προβέβληται. καὶ ὅλως τὸ πνεῦμα τοῦ σφαιροειδοῦς τόπου κύκλου, εἶδος τῶν ὄντων τυγχάνον, καὶ ὥσπερ μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανταχοῦ πάρεστι. πῶς τοίνυν εἰσὶν ἐν τῷ θεῷ αἱ ὕβρεις, ἢ καὶ ὁ θεὸς ἐλαττῶται, ὦ πατροκτόνε τῆς ὑπερ- 40 κείας σύ. λόγισαι δὴ οὖν ὦ σαυτοῦ τεκμαιρόμενος, καὶ ἐνθυμήθητι, εἰ ἁμάρτημα εἶναι δοκεῖ, τὸ ἐν Χριστῷ παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν κατεῖδε τὸν ἀπιμίαν δι' λόγου, καὶ τὸν τιμωρίαν οὐ βεβαίως ἐπήγαγε· χωρὶς δὲ τούτων καθ' ἑκάστην δήπουθεν ἡμέραν ἁμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πάρεστι, καὶ τὰ τῆς δίκης ἀκριβολογεῖται. τί οὖν καὶ τὸ ἐλαττῶσθαι εἰς τὸ μέγεθος αὐτοῦ δυνάμεως, εἰ τὰ πανταχοῦ διαιθάνεται; ἰδὲν οἶμαι. ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς, διὰ τοῦ θεοῦ· δι' αὐτοῦ πᾶσα δύναμις, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη. ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ πίστις ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χριστός· δι' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἅμα καὶ ἀπλοῦστατον ἔχων. ἀλλὰ γὰρ σὺ καὶ σεαυτὸν ἐννοῶν φαίνῃ; ὦ τῆς μανίας λίαν! σεῖσεφον νῶν εἰς τὸν σαυτοῦ ἀπώλειαν τὸν τοῦ διαβόλου ξίφος. ὀρθῶς δὴ, ὀρθῶς πάντες, ὡς γοερὰς ἤδη σεῴχεσθαι φωνὰς, τῷ τοῦ ἔχεος ἐνεχθέντος δήγματι. ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῷ ἐγκατφλεγμένοι, δεινὰς * ἀναμιγνύουσιν ὀδύνας. ὡς διερρύηκεν αὐτοῦ τὸ σῶμα γρ. ἀναλινθῶσιν. 50 πᾶν αὐχμοῦ τε καὶ θρεμμάτων, καὶ ὠχριάσεως, καὶ φλογὸς, καὶ μυελῶν γάμφ κακῶν, καὶ δεινῶς κατέσκληκεν· ὡς ἐκδεχθὲς καὶ καταῤῥύπον τὸ τῆς κόμης δάσος. ὡς ὅλος ἡμιθνὴς, καὶ ἐξαθενῶν ἤδη τὸ βλέμμα. ὡς ἄναλμον τὸ σεόζωμον, καὶ ὑπὸ μελάμνης ἐκπεπηκός. ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς

αὐτόν

αὐτὸν σωφραμόντα, οἵσπερ, μανία τε καὶ ματαιότης, διὰ τὸ χρόνιον τοῦ πάθους, ἄγελόν τι καὶ ἠλιώδη σὲ πεποιήκασιν· αὐτίκα οὐδὲ ἐπαισθανόμενον ὅ δὴ κακοῦ τυγχάνει ὤν. ἁρπάσω, φησὶν, ὑφ' ἡδονῆς, καὶ πολλῶ γε σκιρτῶν ἐκ τοῦ χαρᾶς, καὶ πέρδομαι. καὶ πάλιν νεανικῶς γελάσαι, εἶεν, φησὶν, ἀπωλόμεθα. ἕτερον μέν γε καὶ ἀληθές ἐστι. σοὶ γὰρ μόνῳ ἡ κακία τὰς παρ' ἑαυτῆς ἀπουδὰς ἁπλῶς κεχορήγηκε, καὶ ὁ πολλῆς ἐώντο τιμῆς, ἕτερόν σοι ῥᾴσασα δεδώρηται. Φέρε δὴ νῦν εἰπέ, πῶς τὰ σεμνά σου ἐστὶ γρ. τῷ Νείλῳ. ταῦτα γέλοματα· δόπονιψαι δὴ σαυτὸν, εἰ οἷόντε. ὦ ἀπόπου γέμων ἀνθρωπε ἀναισθησίας! καὶ τί σύ γε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τοῖς αὐτοῦ ἀσεβήμασι διαπεφάξας ἐσωτοῦ λαχας. ἄφαγε σωφρόνως ὡς ἅπαντα ἤδη ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἐγὼ δέδεμαι· ἀλλὰ χαίρω δόρῳ, πότερον μένειν, ἢ ἀπέναι δεῖ. οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς πρόσωπον ἔτι δύναμαι, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαισχύνομαι, ὦ Ἄρδε. ἡμᾶς μὲν εἰς φῶς κατίσησας, σαυτὸν δὲ εἰς σκότος, ὦ παλαίπωρε, κατέβαλες. τοῦτό σοι τῶν πόνων πέφυκε τὸ τέλος. ἀλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι. πλήθους εἶναι φῆς τοὺς ἐμὲ ἀλωμένων. εἰκὸς οἶμαι, καὶ δέχου με τούτους. δέχου φημί· λύκοις γὰρ καὶ λέουσιν ἑαυτοὺς βρωθησομένους ἐκδεδώκασι. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτων ἕνας ἕκαστος ἑπτὰ κεφαλῶν δέκα καὶ τελέσμασι τούτων πεφυκὼς, αὐτίκα δὴ μάλα ἱδρώσει, ἐὰν μὴ τὸ ταχίστω ἐπὶ τὴν ζωτήριον δραμὼν ἐκκλησίαν, τὴν τοῦ ἀγάπης εἰρηνεύω τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας ἐπανέλητε. οἱ γὰρ δὴ τὸ σὸν λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται, ἐπὶ πονηρᾷ συνειδήσει κατεγνωσμένοι· οἱ δ' ἀνέξονται τέλεον ἀπολέσθαι ταῖς μιαραῖς σου ζητήσεσιν ἐμπλακέντες. σαφῆ καὶ γνώσιμα πᾶσι, ὡς ἐμοῦ τὸν ἐξῆς χρόνον, τὰ σὰ ἔσται σοφίσματα. καὶ μὴν ἀδὲ αὐτὸς ἀνύσαι τι δύνηση, ἀλλὰ μάτην ὀχηματικῇ, ἐπεικφάντε καὶ πρᾳότητα λόγων καθυποκρινόμενος, καὶ ἀπλότητος ὡς εἰπεῖν ὡραζωπείου ἐξωθεν ὠειλημένος. μάταιον ἔσται σοι τὸ ὅλον τέχνασμα· αὐτίκα γάρ σε ἡ ἀληθὰ ὠειδήσει). αὐτίκα σοι τὰς φλόγας ὁ τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἰπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει. καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἐπήρους καὶ ὁμογνώμονάς σοι συνόχους εἶναι τῇ βουλῇ γνομένους· αἰτοῦντας δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται) Φρονήσεις, ἐὰν γε μὴ τὸ ταχίστω ἀποφυγόντες τὸν ὠειὸς σὲ σωτηρίαν, τὴν ἀδιάφθορον ἀνταλλάξωνται πίστιν. σὺ δὲ ὁ σιδηρόφρων ἀνὴρ, δεῖμά μοι δὸς τῆς σῆς ὠφελείας, εἰ σαυτῷ πιστεύεις, καὶ ἔρρωσο τῷ βεβαίῳ τῆς πίστεως, καὶ καθαρὰν ὅλως ἔχοις συνείδησιν. ἦκε ὠειὸς ἐμὲ, ἦκε, φημὶ, ὠειὸς θεοῦ ἄνθρωπον. ὠίς δοσον ὡς ταῖς ἐμαυτοῦ πίστεσι διερμηνεύσομαί σου τὰ ἀπόῤῥητα τῆς καρδίας· καὶ μήν τι μανικὸν ἐνεῖναι δόξῃ, τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενον χάριν, ὡς δὴ ῥήγματός σε κάλλιον ἰάσομαι. ἐὰν δ' ὑγιαίνων τὰ κατὰ ψυχὴν φανῇς, τὸ τῆς ἀληθείας φῶς ἐπιγνοὺς, ἐν σοὶ καὶ τῷ θεῷ χάριν εἴσομαι· καὶ ἐμαυτῷ τὸ εὐσεβείας συνηθήσομαι, καὶ ἄλλη χειρί· ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι ἀγαπητοί.

Διὰ Συγκλητίου καὶ Γαυδεντίου Μαγιστριανῶν ἐκομίσθη καὶ ταῦτα, ὅτε Πατέριος ἦν ἔπαρχος Αἰγύπτου, καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Παλατίῳ.

ΚΑΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΙΟΥ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων.

ΤΩΝ δεσποτῶν θεὸν δηλαδὴ καὶ σωτῆρα Χριστὸν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἴστε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, πατέρα τε καὶ υἱὸν εἶναι· πατέρα φημὶ ἄναρχον, ἄνω τέλους γοῦν αἰῶνος αὐτὸν υἱὸν ὄντα, τοῦτ' ἔστι τῇ τοῦ πατρὸς βουλήσει, ἥτις ἔστε δι' ἐνθυμήσεως τινὸς ἀνείληπται, ἔστε πρὸς τὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ τελεσιουργίαν, διά τινος ἐξεζητημένης οὐσίας κατελήφθη. ὃς γὰρ τοῦτο καὶ νοεῖ καὶ ἰσοδυναμεῖ, ἔστι, ἔστος ἔχει πρὸς ἅπαν τιμωρίας γένος ἀκάματον ἀπομονήν. ἀλλὰ γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς Χριστὸς, ὅτε ἁπάντων δημιουργὸς καὶ τῆς ἀθανασίας αὐτῆς χορηγὸς, ἐγκυνήθη ὅσον πρὸς τὴν τοῦ εἶναι ἀνῆκεν ἢ πάσχειν, ἐγκυνήθη, μᾶλλον δὲ προῆλθεν αὐτὸς καὶ πάντοτε ἐν τῷ πατρὶ ὢν ὑπὲρ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων διακόσμησιν. ἐγκυνήθη τοίνυν ἀμελήσῃ προσελθεῖν. ἡ γὰρ βούλησις ὁμοῦ καὶ τῷ εἰκῆ πεφυκέναι αὐτῆς ἐμπέπτωκε· καὶ ταῦθ' ἅπερ διαφορὰ δέοντα ὑπὲρ ἀμελείας, καὶ τῇ ἑκάστου ποιότητα πεφυκὸτα καὶ διοικεῖ. τί οὖν ἔστι; τί μεταξὺ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ· οὐδὲν δηλαδή· αὕτη γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων συμπλήρωσις αἰθήσῃ παρείληφε τὸ τῆς βουλήσεως πρόσταγμα, οὐχὶ δὲ μεμελετῆσα ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς ἕδρας τὴν βούλησιν διέρρησεν. ὃ δέ τοι ἔπεστί τις ἔστιν, ὃς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐμοῦ δεσπότου παλαιὸς δοῦλος δὴ αὐθαδῶ μᾶλλον ἢ μωρίαν δέδιεν; ἆρ' οὖν πάσχει τὸ θεῖον; ἐπιδὰν ἡ τοῦ ζεμνοῦ ζώματος εἰσκεχωρηκυῖα πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἰδίας ἀγιότητος ὁρμᾷ· ἢ ὑποπίπτει θίξει τὸ τοῦ ζώματος ἐκκεχωρισμένον; ἆρ' οὐχὶ δέδιεν τοῦθ' ὅπερ ἐκ τοῦ ζώματος, ἀφήνη) τὴν ἀπτότητος; οὐχὶ δὲ ζῶμεν καὶ πρὸς θάνατον ἡ τῆς ψυχῆς σύγκλεια. τὸ σῶμα προσκαλέσῃ); τί τοίνυν ἐνταῦθα ἡ ἀβλαβὴς τε καὶ ἐλλιχμὴς πίστις

πίσις ἄξιον ἀμφιβολίας κατείληφεν; ἢ ὁρᾷς ὅτι σεμνότερον * σῶμα ὁ θεὸς ἐξελέξατο, δι' ὃ τὰ τῆς γρ. σεμνότερα
πίστεως τεκμήρια καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ὑποδείγματα ἔμελλεν ἐμφανίζειν, καὶ τῷ ἤδη συγ- τον.
κεχυμένῳ ὀλεθρίῳ πλάνῳ καὶ ἀνθρωπίνου γένους ἀπώλειαν ἀποστείσθαι, καμνὼ τὸ θρησκείας δι-
δόναι διδασκαλίαν τῷ τῆς ἀγνοίας ὑποδείγματι, τὰς ἀναξίας δὲ νῦν προφάσεις καθαίρειν, ἔπειτα
δὲ τῷ μὲν θανάτῳ βάσανον ἐλύειν, τὰ δὲ τῆς ἀθανασίας ἔπαθλα προφαναφωνεῖν. ἀλλ' ὑμεῖς,
ὦ λοιπὸν ἀδελφοὶ ἡ τῆς ἀγάπης κοινωνία εἰκότως ὑφ' ἐμοῦ προσαγορεύεσθαι ποιεῖ, σὺν ἀγνοεῖτέ με
τὸ ὑμέτερον συναιρέσαντα, σὺν ἀγνοεῖτε τὸ τῆς ὑμετέρας ζωπυρίας ὀχύρωμα, ὃ τῷ Φροντίδα-
γνησίως ἐπανῃρημένῳ, καὶ δι' ὃ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν οὐ μόνον τὰ ὅπλα κατεμαχεσάμεθα, ἀλλὰ καὶ
ζωὴν ἐπὶ τῷ ψυχῷ συγκατείρξαμεν πρὸς τὸ τοῦ φιλανθρωπίας ἀληθῆ πίστιν σκιάσαι. ἀλλ' ἐγὼ δὴ τοῖς
10 τοῖς ἀληθοῖς τούτοις διὰ τὴν τῆς οἰκουμένης μάλιστα ἀνανέωσιν ἔχαιρον. καὶ δὴ θαύματος ἦν ἄξιον ἀ-
ληθῶς ἔθνη πανταχοῦ εἰς ὁμόνοιαν ἐπάγειν, ἃ πρὸ βραχέος ἐλέγετο τὸν θεὸν ἀγνοεῖν. πῶς οὖν τὴν μελ-
λεγνώσκειν τὰ ἔθνη ταῦτα, ἃ δεδεμένα φιλονεικίας ἐπανῄρητο φρονήσεως; ἢ ἵνα νοεῖτε, ἀδελφοὶ ἀγα-
πητοί, ὡς ἡμᾶς αὐτὸς αἰτιῶμαι; χρεισανοὶ ἐσμεν, καὶ οἰκείᾳ διαθέσει διχονοοῦμεν. αὕτη ἄρα ἐστὶν ἡ ἡμε-
τέρα πίστις; αὕτη ἡ ἁγιωτάτου νόμου διδασκαλία; ἀλλὰ τίς ἐστιν αἰτία δι' ἣν ὁ παρόντος κακοῦ ὄλε-
θρος ἐξεγήγερται; ὦ τῆς ἀτοπίας! ὦ μίσους ὑπερβολὴ πάσης ἀγανακτήσεως μέγεθος ὑπερπαγέ-
σα; τίς ἡ λησταῖου πύρου ἀναπέφανται δεινότης; ἢ τοῦ θεοῦ υἱὸν δρεπτὸν ἐξ ἀμελήτου τοῦ πα-
τρὸς ἑσίας προελήλυθέναι; ἆρ' ἐκεῖ παντοχοῦ ἐστιν ὁ θεός; καί τοι γε τοῦτον πάντοτε παρεῖναι ἡμῖν, ἀμ-
φανόμεθα. ἆρ' ἐκεῖ διὰ τῆς τούτου δυνάμεως ἡ τῶν ὅλων συνέστηκεν εὐκοσμία; καί τοι γε τῆς τοῦ
κοσμοῦ διαστάσεως ἑστέρηται; μὴ δῆν ὑμῖν τι πέπεικα, ὦ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καταμάθετε νῦν ἀ-
20 ξιῶ τὰς βασάνους τῆς παρούσης ἀληθοῦς, ὁμολογητὰς ὑμᾶς εἶναι τούτου ἐπαγγέλλεσθαι, ὃν εἶναι ἀρ-
νεῖσθαι. ὑμᾶς δὲ πανοῦλος διδασκάλου πείθοντος. ἱκετεύω τίς ἐστιν ὁ πῶτε διελάξας οὕτως ἄκαιρον
πληθος; Εὐσέβιος δηλαδή, ὁ τυραννικῆς ὠμότητος συμμύσης. ὅτι γὰρ πανταχοῦ τυράννου γε-
νομένου πρόφυλαξ, πανταχόθεν ἐστὶ σαφῶς, οὗτος μὲν γὰρ αἱ τῶν δημίων σφαγαὶ διαμαρτύρον-
ται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς δημίων. οὗτος δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν χειρώνων σκιδώξις διαρρήδην βοᾷ. ὑ-
πὲρ γὰρ τοῦ τῶν εἰς ἐμὲ γεγονημένων ὕβρεων, νῦν ἐρῶ· δι' ὧν ὅτι μάλιστα αὐτῶν ἐναντίων μερῶν ἐ-
πραγματώσαντο σωφροσύνῃ. οὗτος καὶ ὀφθαλμὸς καταισχύνας ὑπὲρ ἐπέμπε κατ' ἐμοῦ, καὶ μόνον
δεῖξιν ἀσφαλείας ἔνδυον. ἔλεγχος γάρ ἐστι σαφὴς ὅτι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τοὺς Ασεβίῳ
παρεπομένους φανερῶς ὑφ' ἐμοῦ σωφρονηθῆναι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρίημι, ἃ νῦν οὐκ ἀγα-
30 νακτήσεως ἕνεκεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνων αἰσχύνην ὑφ' ἐμοῦ πεφενάκισται. ἐκεῖνο μόνον δέδια, ἐκεῖνο διατ-
λογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς τὸ τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσεβίου ἀγω-
γῆς τε καὶ διαστροφῆς συνειδήσιν τῆς ἀληθείας κεχωλευμένου ἀνειλήφατε. ἀλλ' ἔστιν ὁ βραδὺς
θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστόν τε καὶ ἀκέραιον νῦν γοῦν λαβόντες, πρὸς τὸν θεὸν ἀπίδητε, ὅπερ ὑπὲ
τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστι. καὶ πάλαι ἐχρῆν τὸ ἡμετέρας κρίσεως ἠρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ πρωτεύων δι-
άβολος δεινῇ τότε συλλαβομένων αὐτῷ ἐντεῦθεν ἐληλύθει, καὶ τὸ τῆς πίστεως ὀρθότητος ἀναισχύ-
των συνεπεσφάχει. ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς αὐτὸν τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὀλίγα πρὸ-
σῆκε φέρειν, μέμνησθε ἡμετέρα ἀνεξικακία ὑπὸ τῆς Νικαέων πόλεως γεγονῆσθαι συῶσδον; ἢ καὶ
αὐτὸς ἐγὼ πρεπόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λατρείᾳ παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ
ὁμόνοιαν ἅπασιν ἐργάσασθαι· καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι τε καὶ ἀποστεῖσαι τὸ πρᾶγμα πῦρ, ὃ
40 τὴν μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς ἀρείου δ' Αλεξανδρέως ἀπονοίας, ἰσχυροποιεῖτο δὲ πρόσχημα διὰ
τῆς Εὐσεβίου ἀφθαρσίας τε καὶ ὀλεθρίας ἀσεβείας· ἀλλ' αὐτὸς δὴ Εὐσέβιος, πρὸ φιλέσαι τε καὶ τιμιώτα-
τοι, μεθ' ὅσης νομίζεται συμφορᾶς ἄτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς ἡττώμενος· μεθ' ὅσης δὲ
αἰσχύνης, τῇ πανταχόθεν ἐληλεγμένῃ ψευδολογίᾳ συνίσατο, ὑποπέμπων μέν μοι διαφόρους τοὺς
ἀξιοῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ· ἐξαυτόμενος δ' ἂν παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν ἵνα ὅπως μὴ ὑπὸ τοσούτῳ ἐλεγ-
χθεὶς πλημμελήμασι δ' ὑπαρχόντος αὐτῷ τιμῆς ἐκβάλλοιτο. μάρτυς ἔστι μοι τούτου ὁ θεὸς αὐτὸς,
ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φιλανθρώπως ὑπομένοι, ἐπεὶ καὶ μὲ ἐκεῖν πρεῖέτερψε, ἐξ ἀπεπῶς ὑφήρπασεν, ὃ
καὶ ὑμεῖς ὑπαγνώσεσθε. πάντα μὲν δὴ ἐσφάχθη τότε, καθὼς αὐτὸς ἐπόθη, πᾶν ὁπουοῦν κακὸν ὑπὸ τῆς
ἑαυτοῦ διανοίας ἀποκρυπτόμενον. ἀλλὰ παύω, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί μάλι-
στα μὴ θεογνίου τὸν τῆς ἀνοίας ἔχθος κοινωνὸν διεπράξατο, ἀκόσμητα προσκαλῶ. Αλεξανδρέας πύας τῆς
50 ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐντεῦθεν κεκελεύκει ἀποσαλεῦσαι, ἐπειδὴ διὰ τούτων ὑπηρετοῦ
ας ὁ τῆς διχονοίας ἡγείρετο πυρσός. ἀλλ' ἔστι καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ὑπήκοοι ὡς ἅπαξ ἡ τοῦ σωτῆρος ἀλήθεια
πρὸς μετάνοιαν τετηρήκασι μόνον ἐκείνους ὑπεδέξαντο, καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἠσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ κοι-

νώνη-

νώνησαν αὐτοῖς τῆς τ̃ τρόπων κακοηθείας. διὸ τοῦτο καὶ τοὺς ἀκαιρίστατους ἔκρινα πρᾶξαι, ἁρπαγμὸν γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς πορρωτάτω ἐξορισθῆναι· νῦν ὑμέτερόν ἐστι καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο τῇ πίστει βλέπειν ἢ πάντοτε καὶ γεγυμνῆσθαι καὶ σωφρονικέναι καὶ εἶναι πρέπει διαπράξασθαι· ἵνα ὑμᾶς ὀπτικοὺς ἀγνούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρωμεν, εἴ τις δὴ ἢ καὶ μνήμῃ τῶν λυμεώνων ἐκείνων ἢ καὶ ἔπαινον ἀκαιρονοήτως ἐξαφθῆναι τολμήσῃ, θεόφρονι τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀναστολήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΝΙΚΗΤΗ'Σ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ̃ΝΟΣ ΣΕ-
βαστὸς Θεοδότῳ.

ΟΣΗ τῆς θείας ὀργῆς ἡ ἰσχὺς πέφυκε, καὶ ἐξ ὧν Εὐσέβιός τε καὶ Θεόγνιος πεπόνθασιν ἐγχειρεῖ καὶ σὲ μαθεῖν, οἳ εἰς τὸν ἁγιωτάτην παροινοῦντες θρησκείαν, τὸ δὴ ζωτῆρος θεοῦ ὄνομα τῷ συῤῥύματι τοῦ οἰκείου λησμονοῦντες καὶ μὴ τὸ τυχεῖν συγγνώμης ἐμίσησαν. ὅπου γὰρ μᾶλλον μὴ τὸν τῆς σωφόδομογνώμονα συμφωνίαν, ἐχθρὸν τὸν πρότερον ἐπανορθώσασθαι πλάνον, τότε τοῖς αὐτοῖς ἀρτήμασιν * ἐμμένοντες, ἐάλωσαν. διὰ τοῦτο γοῦν ἡ θεία πρόνοια αὐτοὺς δὴ ἑαυτῆς ἀπώσατο λαοῦ. ἐπὶ δὴ μηδὲ ἔφερε τὰς ἀκάκους ψυχὰς ὀλίγον ἀπονοίᾳ φθειρομένας καθορᾶν· καὶ νῦν μὲν ἀξίαν παρ' αὐτῶν ἤτησε δίκην, μείζονα δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς διὰ δὴ παντὸς αἰῶνος λήψεται. ὅπερ τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ δηλῶσθαι δεῖν ἡγησάμην, ἵν' εἴ τις κακὴ προδαίνεσις τῶν τοιούτων, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τῇ σῇ ἐπικαθέδρᾳ προαιρέσῃ, τούτων ψυχῆς ἀφελόμενος καθαρὰν, ὡς πρόσκειται διάνοιαν, εἰλικρινῆ τε καθοσίωσιν, καὶ ἄχραντον πίστιν τῷ ζωτῆρι θεῷ προσαχέας προθυμηθῇς. καὶ γὰρ τὸ προσῆκόν ἐστι τοῦτο πράττειας. ὃς δ' ἂν ἀκεραίων τὰ δῶρα ζωῆς ἐπάθλων ἀξιώσας βλάβῃ. ὁ θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

ΤΕΛΟΣ.

γρ. ἐμμανέντες.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ, ΠΟΥ̃, ΚΑΙ ΠῸΤΕ, ΚΑΙ ΥΠ̓ ΤΙΝΩΝ ἑκάστη αὐτῶν συνήχθη;

ΣΎΝΟΔΟΣ ά.

ΧΡὴ γινώσκειν πάντα χριστιανὸν, ὅτι ἑπτά εἰσιν ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι. καὶ ἡ μὲν πρώτη γέγονεν ἐν Νικαίᾳ, τῷ δεκάτῳ ἔτει τ̃ βασιλείας Κωνσταντίνου τ̃ μεγάλου βασιλέως, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη λή. ὑφ̓ ἧρχον δ̀ πατέρες τιή. καὶ ἡγοῦντο τ̃ συνόδου Σίλβεστρος ῥώμης, Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου πόλεως, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, & Μακάριος ἱεροσολύμων. συνῆλθον δ̀ κατὰ αἱρέσεις μαινομένην, πρεσβυτέρου μὲν γνωμένου τ̃ ἐκκλησίας ἀλεξανδρέων, βλασφημοῦντος δὲ τὸν υἱὸν τ̃ θεοῦ, τ̀ κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν, τ̀ ἀληθινὸν θεόν. κτίσμα γὰρ ἔλεγεν ὁ δυσσεβὴς, καὶ ὁμοούσιον τῷ θεῷ καὶ πατρὶ: καὶ ὅτι ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν. ὅθεν τοῦτον μὲν ὡς ἐχθρὸν τ̃ ἀληθείας, ἅμα τοῖς ὁμόφροσιν αὐτ̃, ἡ ἁγία σύνοδος αὐτὴ ἀναθεματίσαντες ἀπεβάλοντο. καὶ Εὐσέβιον τ̀ Νικομηδείας. καὶ Μακεδόνιον, καὶ Δύνομον. (εἰ γὰρ καὶ ταῖς λέξεσι διέφερον: ἀλλ̓ ὁμοίως ἀρείῳ τῆς ἀληθείας ἐσκοτίσθησαν) τὴν ὀρθόδοξον δ̀ πίστιν ἐκήρυττον, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τ̀ υἱὸν κηρύξαντες κτίσμα τε τ̀ ἁπάντων, καὶ κτίσμα, ἀλλὰ θεὸν ἀληθινὸν καὶ ὁμοούσιον καὶ κύριον. καθὼς καὶ τὸ σύμβολον ἐδιέκρινε τῆς πίστεως, ὅπερ αὖθις τῇ ἐμπνεύσει τ̃ παναγίου πνεύματος ἐστηρίζωσαν. ἐτύπωσε δ̀ ἡ αὐτὴ ἁγία σύνοδος καὶ οἰκουμενικὴ καὶ τὸ ἅγιον πάσχα ἑορτάζειν ἡμᾶς κατὰ τὴν πρώτην σελήνην. ἔτη ἀπὸ τ̃ χριστοῦ ἕως τ̃ ά σύνοδος, τιή ἀπὸ δ̀ τ̃ ά ἕως τ̃ β', νε'. ἐν ἄλλῳ δὲ ξζ'.

Σύνοδος β'.

Ἡ δὲ δευτέρα καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ βασιλέως Θεοδοσίου τ̃ μεγάλου, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ις'. ὑφ̓ ἧρχον δ̀ ἅγιοι πατέρες ρν', ἡγοῦντο δὲ τούτης τ̃ συνόδου, Δάμασος ῥώμης, Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, Κύριλλος ἱεροσολύμων, Ἡμόθεος ἀλεξανδρείας, Μελέτιος ἀντιοχείας, Γρηγόριος νύσσης, ἀμφιλόχιος ἰκονίου, Γελάσιος καισαρείας παλαιστίνης, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, διέπων τ̀ θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ σφίσεως γενομένης, ἐκουσίως ἐπὶ τῆς συνόδου ἀπεστάξατο τῷ θρόνῳ. καὶ ποιήσας συντακτήριον λόγον. καὶ εἰς τὴν παρουσίαν τῶν αὐτῶν ἁγίων πατέρων ἀναγνὺς ἐπὶ τ̃ συνόδου ἀνεχώρησεν εἰς Ναζιανζόν. συνῆλθον δ̀ οἱ αὐτοὶ ἁγίοι πατέρες ἐν μακεδονίᾳ τ̃ εὐσεβοῦς, τ̃ λεγομένου μὲν τ̀ πατριαρχικὸν ἁρπάσαντος θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, βλασφημοῦντος δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἔλεγε γὰρ, αὐτὸ κτίσμα εἶναι, καὶ ὑ θεὸν ἀλλ̓ ἐπρόσωπον πατρὸς καὶ υἱ̃, καὶ τ̃ θεότητος ἀλλότριον. ὅστις μακεδόνιος ἐπωνείδιστο ὁμοίως τῷ ἀρείῳ ἐβλασφήμει. ἦν οὖν ὡς ἐχθρὸν τ̃ εὐσεβείας, σὺν σαβελλίῳ τῷ λίβυϊ, καὶ ἀπολιναρίῳ τῷ λαοδικείᾳ, ἅμα τοῖς ὁμοφρόσιν αὐτῶν ἀνεθεμάτισαν καὶ κατέκριναν, ὡς ἄψυχον τὸν τ̃ κυρίου ἡμῶν καὶ θεοῦ ἰησοῦ χριστοῦ σάρκα λέγοντας καὶ ἄνουν. ὑ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τριημέρῳ νεκρώσει τ̃ ζώματος σωματονεκρωθεῖσαν καὶ τὴν θεότητα. οἱ δὲ ἅγιοι πατέρες ἔμψυχον ταύτην καὶ ἔννουν εἶναι ἐβεβαίωσαν, ψυχῇ ἔχουσαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁμοούσιον, καὶ θεὸν ἀληθινὸν, καὶ κύριον, καὶ ζωοποιόν. καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐτρέανωσαν, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ εἶναι αὐτὸ κηρύξαντες. καὶ τ̃ αὐτῆς θεότητος καὶ ἀξιώσεως. καθὼς τὸ ἅγιον σύμβολον ἐδιέκρινε τ̃ πίστεως, ὅπερ αὖθις τρανοτέρως τῇ τ̃ ἁγίου πνεύματος ἐξεφώνησαν χάριτι. ἀπὸ τ̃ δευτέρας συνόδου ἕως τ̃ τρίτης ἔτη μά. ἐν ἄλλῳ δὲ νέ.

Σύνοδος γ'.

Ἡ τρίτη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν ἐφέσῳ, σ' ἁγίων πατέρων. ἡ δευτέρου ὑπὸ βασιλέως Θεοδοσίου τ̃ μικροῦ συναθροισθεῖσα. ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη μϛ. μησὶ β'. ἧς ἡγοῦντο Κύριλλος ἀλεξανδρείας, Κελεστῖνος ῥώμης, Ἰουβενάλιος ἱεροσολύμων, Μέμνων ἐφέσου, τ̀ δὲ Κωνσταντινουπόλεως ὑφῆρχεν ὑπὸ σχολαστικῷ νεστορίῳ ὁ δυσσεβής. συνῆλθεν δὲ ἡ αὐτὴ σύνοδος κ̃ τ̃ αὐτοῦ νεστορίου τ̃ ἀνθρωπολάτρου, τ̀ χριστὸν διαιροῦντος καὶ καταπέμποντος. φιλὸν γὰρ εἶναι αὐτὸν ἄνθρωπον ἔλεγε, καὶ ὑ θεὸν σεσαρκωμένον. διὸ υἱὸς ὑπὸ τ̃ ἑνὸς χριστοῦ θεοῦ λέγων, καὶ διὸ ὑποστάσεις. καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τ̀ ἐκ πατρὸς γεννηθέντα λόγον, ἕτερον δὲ τ̀ ἐκ μαρίας τεχθέντα ἄνθρωπον, κ̃ σχέσιν ἑνωθέντα τῷ λόγῳ, καὶ ὁμωνύμως αὐτῷ υἱὸν λεγόμενον. ὅθεν ὑ θεοτόκον, ἀλλὰ χριστοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον μαρίαν, τὴν τεκοῦσαν αὐτ̃ τ̀ κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν ἰησοῦν χριστὸν, ὠνόμαζε. τούτου χάριν ἡ ἁγία αὕτη σύνοδος ἐμμένοντα τῇ τοιαύτῃ βλασφημίᾳ καθεῖλεν, ὡς ἰσοδαιμόνα τ̀ ἄνθρωπον

λάτρην

Hunc anonymum adhibet et justellus p. Louis multa exhausit vide ad calc. Nomocanonis. p. 180

vide et cod. mss. Lamarii circa fin.

Extat inter opera Gr. Naz.

λάτερ ὢν νεστόριον, καὶ κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον τὴν τοῦ ἀναλήπτου παρθένον ἀπέδειξεν, καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπορρωγὲν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστὸν, τὸν θεὸν καὶ θεὸν ἀληθῆ ἀνεκήρυξεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος μὴ τὴν νεστορίου καθαίρεσιν καταλαμβάνει, καὶ λυπηθεὶς ὅτι χωρὶς αὐτοῦ καθῃρέθη νεστόριος, οὐ καταλαμβάνει τοὺς συνελθόντας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν Θεοδώρητος Κύρου πόλεως, καὶ Ἴβας ἐδέσης, καὶ καθαίρεσιν κατηγορεῖ τῶν ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ Μέμνονος τοῦ ἐφέσου ἐπισκόπων ὡς παρὰ τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας ποιησάντων τὴν συνοδον, οἱ δὴ καὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα * καὶ ἄτοπα τὰ παρ' αὐτῶν γινόμενα. καὶ ὅτως ἀπὸ τῆς ἐφέσου διαφερόμενοι ἀλλήλοις διέσχισαν, οἵτε ἀναπολιτὶ καὶ καὶ αἰγύπτιοι. μὴ δὲ ταῦτα συνοδικῶς βασιλέως λυόντων, συμφωνήσαντες καὶ οἱ ἀναπολιτὶ τῇ ἐκτιθείσῃ ἐν ἐφέσῳ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐπὶ καθαιρέσει Νεστορίου. Νεστόριος δ' ἐξωρίσθη εἰς ὄασιν. ἀπὸ τῆς γ' ζ συνόδου ἔτη λ. ἐν ἄλλῳ δ' καὶ ἰδίᾳ ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἐφέσῳ β' σύνοδος γινομένη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Θεοδοσίου μικροῦ ὡς ληστρικὴ κατάρχουσα, λοιπὸν καὶ τὰ τοῦ κακόφρονος Διοσκόρου καὶ τὰ τοῦ μανιόφρονος Εὐτυχοῦς, φωραθεῖσα κρατυνεν, κατὰ τὸν ἁγίαν καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐκβέβληται.

* ἴσ. ἄτοπα.

Συνόδου δ'.

Ἡ δὲ τετάρτη οἰκουμενικὴ συνόδος ἐγένετο ἐν Χαλκηδόνι, ἐξακοσίων τελάντα πατέρων, ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη έ. καὶ μηνὰς ἕξ. ἧς ἡγουμένου Λέοντος ῥώμης, ἀναστασίου Θεσσαλονίκης, καὶ στέφανος ἐφέσου. συνῆλθον δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ διοσκόρου, πατριάρχου γενομένου ἀλεξανδρείας, καὶ Εὐτυχοῦς ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντινουπόλεως. ὅτοι γὰρ τὸν τοῦ σωτῆρος καὶ θεοῦ ἡμῶν ἀνθρώπινον ἰησοῦ χριστοῦ παρηκολουθηκότες ἀκριβῶς παντελῶς, φαντασίαν τὴν σάρκα φορέσαν αὐτὸν μυθολογικῶς καὶ λέγοντες μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φύσεων τὴν θεότητα δὲ γενομένην ἡνωμένην. ἔστι δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν τὸν θεὸν λόγον ὁρατὸν ἢ ἀθανάτα ὁρατὴ γεγονέναι ἢ ἑτέραν ψυχὴν καὶ ἀνητήν. ὅτε ὁ θεὸς λόγος ὁρατὸς ἢ ἀνητὸς καθ' ὅν ὁρατῷ σώματι πῆς τινὶ μετέρας ψυχῆς καὶ τοῦ λόγου γινομένου. σώζει γὰρ ἀνελλιπῶς τῶν εἰρημένων ἑκάτερον τὸν ἑαυτοῦ ἰδιότητα, καὶ ὁ πέφυκε θάτερον, ὅ, τε κοινὸς ἄνθρωπος ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ὅ, τε σωτὴρ, ἐκ θεότητος

*) ista inclusa signo desunt in ms.

1 Petr. 2.

* συγχωσθὲν ἐν δὲ ὁποτέρῳ γὰρ * συγχωνευθέντα φαίνεται τὰ ἰδιώματα. ὅτε γὰρ ἐξ ἀοράτου ἡ ἀθανάτου ὁρατὴ γέγονε, καθὸ πέφυκε θάτερον, ὅ, τε κοινὸς ἄνθρωπος ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ὅ, τε σωτὴρ, ἐκ θεότητος

ότητ@ κ) ἀνθρωπότητ@ ὑποστάς. τί γὰρ λείπει τῇ ψυχῇ, χωρισθεὶς ἐχθρὸν κ) ἰδίαν ζωὴν πρὸς τὸ εἶναι θεὸν ἀσώματον αὐτοκίνητον; ἔτι γὰρ αὐτὸ δηλοῖ κ) τὸ ἀθάνατον κ) ἀνώλεθρον· τί δὲ τῷ σώματι, πρὸς τὸ εἶναι σῶμα; ἃ δὴ κ) ἀποδιδόντες τὸν ὅρον, φαμὲν, σῶμα εἶναι τὸ περιχὴ διάστασιν· ἢ σῶμα φυσικὸν ὀργανικὸν, δυνάμει ζωὴν ἔχον. οἱ δὲ ἃ, καθὸ ἔοικεν, ἀλλὰ καθὸ ἀπέοικε, λαμβάνουσι κ) τὸ ἀπόδειγμα, κ) καταργοῦσι πρὸς πάντας. ὥσπερ πάλιν κ) τὸ ἡλιακὸν ἀνάθεμα ἡμῶν προσλαμβανόντων ἐπὶ τοῦ λόγου τοῦ πατρὸς, διὰ τὸ συναφὲς κ συναίδιον· ἐπηρεάζοντες ἡμῖν, εἰς τὸ ἀνυπόστατον πρωτὴ καταστρέφουσιν. ἡ αὐτὴ ἁγία σύνοδ@, κ) τοὺς ἁγίους πάπας λέοντ@ πρὸς τὸν ἅγιον Φλαβιανὸν τὸν πατριάρχην κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴν, ὡς δηλονὸ ὀρθοδοξίας ἀπεδέξατο. χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι κ) οἱ λεγόμενοι Θεοδοσιανοὶ ἀπὸ Θεοδοσίου τινὸς, κ) Ἰακωβῖται ἀπὸ Ἰακώβου, κ) Σεβηριανοὶ ἀπὸ σεβήρου, τὰ ὅμοια τοῖς πρόσθεν φρονοῦντες, διοσκόρου κ) δυτυχοῦς, τῶν βεβήλων αἱρετικῶν, ὡς κ) αὐτοὶ βέβηλοι τυγχάνοντες φρονοῦσιν· ὅθεν κ) αὐτοὺς αὐτῇ, μετὰ ἑτέρων αἱρέσεων, τῇ τοιαύτῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἑαυτοὺς ἀπαλλοτριοῦντες τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας. ἀπὸ δὲ τοῦ δ' συνόδου ἕως τοῦ ε. ἔτη ρβ'.

Συνόδ@ ε.

Ἡ δὲ πέμπτη κ) οἰκουμενικὴ συνόδ@ ρξέ. ἁγίων πατέρων γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τοῦ βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι βασιλέως, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη λή. μεθ' οὗ ἐπὶ ἔτη ἡγουμένου Βιγιλί@ πάπα ῥώμης, Εὐτυχί@ κωνσταντινουπόλεως, Στέφαν@ ῥαφίας, Ἀπολινάρι@ ἀλεξανδρείας, Πάρι@ αὐλιοχείας, κ) Ἱερεμιανὸς ζωζοπόλεως ἱεροσολύμων. ἥτις ἡ ἁγία συνόδ@ ἐπεκύρωσε μὲν τὴν ἐν χαλκηδόνι ἁγίαν συνοδον, κ) τὰ ὀρθοδοξα αὐτῆς πάντα κ) ζωτήρια ἐκράτυνε δόγματα κ) τὰς κατ' αὐτῆς τοῦ ἁγίας συνόδου ἀναφυομένας αἱρέσεις ἀνεθεμάτισεν. ὡσαύτως ἀνεθεμάτισε καὶ ἀπεβάλλετο πρωτοτύπως Ὠριγένην τὸν βλάσφρονα, καὶ πάντα τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, Εὐάγριόν τε κ) Δίδυμον τοὺς πάλαι ἀκμάσαντας, κ) τὰ ἐκτεθέντα πρὸς αὐτῶν κεφάλαια ὡς συμμύστας Ὠριγένους & σύμφρονας, κ) ἑλληνικοῖς συμφυρομένους δόγμασι. καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ σώματα ἀνυμνεῖσθαι οὐκ εἴπομεν μὴ ἀΐσασθαι, κ) ἐλπίζομεν τὰς ψυχὰς προϋπάρχειν τῶν σωμάτων, ἐξ ἑλληνικῶν ὁρμώμενοι δογμάτων τοῖς μεταμψύχωσιν δογματίζοντες· τέλ@ δὲ εἶναι τὸν κολάσεως, κ) τὰ σώματα δὲ μὴ ἀνίστασθαι ταῦτα ἐν τῇ ἀναστάσει, κ) τὸν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστάσιν, καὶ τὸν Χριστὸν ὅμοιον εἶναι ἡμῖν, κ) μηδὲν διαφέρειν ἡμῶν, τὸν θεὸν δίδυμον ἀλληγοροῦντες· & μήτε γεγονέναι θεὸν τὸν θεὸν μήτε εἶναι ἀθάνατον θεόν. κ) μήτε ἐν σαρκὶ θεοπάθειαν τὸν λόγου. ἀλλὰ καὶ ἕτερα μυρία βλασφημίας μεστὰ λαλήσαντες ἐφωράθησαν, κ) πολλὰς τῆς ἐκκλησίας λυμαινόμενοι, ἃ ἕως μὲν ἐν τῷ φανερῷ τρανῶς οὐκ ἐξεφαίνοντο, ἀλλὰ θεόθεν ἐν τῷ κρυπτῷ κατείχοντο, ὅτε τελείως ἐθεμάτισθησαν ἐπὶ συνόδου. εἰ καί τινες αὐτὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀνέτρεπον. καὶ γὰρ θεοφιλέστεροι τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου ἐγεγόνεισαν ἔτι αἱρετικοὶ, ἐχθροὶ τελοκαπάρατοι. ὁπλοῦνται δὲ πολλὰ λαὸν τὰ τοιαῦτα πονηρὰ ἤρξαντο καταγέμεσθαι δόγματα, τοιγαροῦν καὶ αὕτη ἡ ἁγία συναθροισθεῖσα σύνοδος, τούτους τε κ) τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν, κ) τὰς αὐτῶν βλασφημίας ἀνεθεμάτισεν. ἐπὶ δὲ κ) τῆς μοψουεστίας Θεόδωρον τὸν Νεστορίου θεομάχου διδάσκαλον, σὺν τοῖς αὐτοῦ βλασφήμοις συγγράμμασιν, ὡς μυσαρὸν ἐκβέβληται ζιζάνιον. σὺν τούτοις δὲ & τοὺς θεοὺς ἄνθημον κ) πέτρον, κ) ζωΐραν ἐξεθέλυσε. Θεοδωρήτου τε τὰ κακῶς κ) τοῦ τῆς δυσεβείας θεομάχου Κυρίλλου, κ) δυσεβῶς γεγονότα, συγγράμματα, κ) ὅσα κατὰ τῆς ἁγίας ἐν ἐφέσῳ τελούσης συνόδου καὶ τὸν ὀρθῆς ἡμῶν κατηγόρησε πίστεως, Νεστορίῳ τῷ δυσεβεῖ χαριζόμενο@. μεθ' ὧν κ) τῶν ἴβα λεγομένων ἐπιστολῶν θεοῦ τὸν πέρσου * γεγράφθαι Μάρι@ ἀπερρίζωσεν, ὡς & μὴ ὄντων ὀρθῶν δογμάτων ἀντίπαλον, ἀλλὰ καὶ πάσης ἀσεβείας συμμέτοχον· καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐβεβαίωσε δόγματα. ἐδέξατο δὲ ἡ αὐτὴ ἁγία συνόδ@ καὶ τὸν ἐπίσκοπον κύρου Θεοδώρητον, & τὸν ἴβαν, ὡς καὶ ἡ πεμπτη συνόδ@, ἀναθεματίσαντες τὸν Νεστόριον. ἀπὸ τῆς ε ἕως τῆς ς' συνόδου, ἔτη ρκθ'. ἐν ἄλλῳ δὲ ῥή· καὶ μιᾶς ιά.

* ἰς γεγραμμένην.

Συνόδ@ ς'

Ἡ δὲ ἕκτη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ συνόδ@ γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως, τοῦ πατρὸς μὲν Ἰουστινιανοῦ, ἀπογόνου δὲ ἡρακλείου, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ. Γέγονε δὲ ἐν τῷ τελοκαιδεκάτῳ αὐτοῦ ἔτει. ἐπῆρχον δὲ ἅγιοι πατέρες ῥό. ἡ ἡγοῦντο ἀγαθῶν ῥώμης, Γεώργι@ κωνσταντινουπόλεως, Θεοφάνης ἀντιοχείας, κ) πέτρ@ μοναχός. διότι ἐχήρευσεν ὁ θρόν@ ἀλεξανδρείας. συνεθροίσθη δὲ κ) τῶν καινισάντων αἱρέσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, λέγω δὴ Θεωδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου, ὀνωρίου ῥώμης, κύρου ἀλεξανδρείας, σεργίου τε κ) * πύρου, παύλου κ) πέτρου κωνσταντινουπόλεως γνωμένων ἐπισκόπων. ἔτι τε καὶ κ) τῶν ἀνακαινισάντων τὴν αἵρεσιν τῶν προγεγραμμένων ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ αἱρετικῶν, τουτέστι, μακαρίου τοῦ ὀνομαζέντ@ ἀντιοχείας πρόεδρου,

* πύῤῥου.

καὶ κ-

καὶ στεφάνῳ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῶν ἐκείνοις συμμαχεῖν οἰομένων. ἔτοι γοῦν οἱ συλεχθέντες αἱρετικοὶ, θεόδωρος, ὀνώριος, σέργιος, *πῦρος, παῦλος, πέτρος, μακάριός τε καὶ στέφανος, ἀπετόλμησαν εἰπεῖν ἓν θέλημα καὶ μίαν ἔχειν ἐνέργειαν τὸ κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν καὶ μετὰ σάρκωσιν, τὸ συνδεσμον τῆς ὀρθοδοξίας διαλῦσαι θελήσαντες. τούτου χάριν ἡ ἁγία αὕτη καὶ οἰκουμενικὴ συνοδος τοὺς συγγεγραμμένους αἱρετικοὺς ὡς θεομάχους ἀνεθεμάτισε, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν βλάσφημα λόγματα, καὶ πάντας τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονήσαντας, ἢ φρονεῖν μέλλοντας, καὶ ἀμεταμελήτως διαμένοντας. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολυχρόνιον τὸν νηπόφρονα γέροντα, τὸν νεκροὺς ἐγείρειν τῇ πλάνῃ τῆς αἱρέσεως μεγαλορρημονήσαντα. ἀδείας τε τυχόντα, καὶ ἐν τῷ μὴ ἐγείρειν, μειζόνως τὴν βλασφημίαν τοιαύτης αἱρέσεως θελαμβύσαντα. τῆς ὀρθοδοξίας τε τὰ δόγματα τεταπτέρωκε ἡ τοιαύτη ἁγία συνοδος ἐκφάνασα. δύο θελήματα φυσικὰ, ἤγουν θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐβεβαίωσεν ἔχειν μετὰ σάρκωσιν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν, οὐκ ἐν διαιρέσει τοῦτο ζώων; μὴ γένοιτο: ἀλλὰ διὰ τὸ μηδεμίαν φύσιν τῶν ἐξ οὗ χριστοῦ; τυπίσι, τὰ δύο φύσεων ἀθέλητον ὑπάρχειν ἢ ἀνενέργητον. οἱ γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν φύσεων ἀναιροῦντες ἰδιώματα, ἐνεργείας τε καὶ θελήματα, καὶ τὰς φύσεις συναναιροῦσιν, ὧνπερ εἰσὶν ἰδιώματα. ἀπὸ τῆς ε' συνόδου ἕως τῆς ζ. ἐπεχ. ἐν ἄλλῳ ριή.

*πύῤῥος.

Συνοδος ζ.

Ἡ δὲ ἑβδόμη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ. ἣν ὁ οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος υἱὸς Λέοντος τοῦ χοιροκόμου. ἐν ἔτει ὀγδόῳ τῆς βασιλείας αὐτῶν. ὑπῆρχον δὲ ἅγιοι πατέρες τὸν ἀριθμὸν τξζ'. ἧς ἡγοῦντο ἀδριανὸς πάπας ῥώμης, παρόντος Κωνσταντινουπόλεως, *πολιτιανὸς ἀλεξανδρείας, θεοδώρητος ἀντιοχείας, ἠλίας ἱεροσολύμων. συνῆλθον δὲ κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἤγουν χειροτονοκατηγόρων. ὧν ἅπαντες ὁσίως οὗτοι τῷ τοῦ λιμίου σαυροῦ τύπῳ τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις τιμῶν ἐκκλησίαν ἔχειν, καὶ ὀρθοδόξως ἀπάσασθαι, ἡ αὐτὴ ἁγία οἰκουμενικὴ μεγάλη συνοδος καλῶς ἐδογμάτισε. καὶ καθεξῆς ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία ἅμα αὐτοῖς τοῖς εἰκονομάχοις, καὶ τοὺς ἀντικατηγόρους ἅπαντας ἀποστρέφεται, οὐδὲν ἧττον τοὺς εἰκονομαχήσαντων μυσαττομένη. δι' ὧν γοῦν τὴν ὀρθοδοξίας θεομάχων κατηγοροῦσι, τοὺς διὰ τῶν πόνων αὐτῶν καρπὸς σκορπίζειν φιλονεικοῦσι, τούτους οὗτοι ἀποβάλλεται ὡς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας.

*ἀπολιναρίου Lat.

ΤΕΛΟΣ.

GELASII CYZICENI

COMMENTARIVS ACTORVM NICÆNI CONCILII.

Roberto Balforeo Scoto interprete.

IVM

M ET V-

DORVM, VBI,

QVOS QVÆLI-

ta,indicans:

guam conuerſum

Sileſium.

In Bibliopolio Commeliniano.

CIↃ IↃ C IV.

Notiz:

BV021641856

Sonstiges
entliehen
nicht am Fach
zu groß
zu dick
ungeeignet
Überflüssiger Auftrag
mehrbändig
Korrektur zurückgestellt

gedruckt: 2022-11-25

(von 500 Seiten)

120

καὶ στεφάνῳ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ κοινωνοὺς τούτοις ἐκείνοις συμμαχεῖν οἰομένων. ἔτοι γοῦν οἱ συλλεχθέντες αἱρετικοὶ, Θεόδωρος, Ὀνώριος, Σέργιος, *πῦρος, Παῦλος, Πέτρος, μακάριός τε Στέφανος, ἀπετόλμησαν εἰπεῖν ἓν θέλημα καὶ μίαν ἔχειν ἐνέργειαν τὸ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ μετὰ σάρκωσιν, τὸ συνδεσμοῦν τὴν ὀρθοδοξίας διαλῦσαι θελήσαντες. τούτου χάριν ἡ ἁγία αὕτη καὶ οἰκουμενικὴ συνοδος τοὺς συγγεγραμμένους αἱρετικοὺς ὡς θεομάχους ἀνεθεμάτισε, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν βλάσφημα δόγματα, καὶ πάντας τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς ἢ φρονήσαντας, ἢ φρονεῖν μέλλοντας, καὶ ἀμεταμελήτους διαμένοντας. συὼ αὐτοῖς δὲ καὶ πολυχρόνιον τὴν νηπόφρονα γέροντα, τὸν νεκροὺς ἐγείρειν τῇ πίστει αὐτῆ πλάνῃ τῆς αἱρέσεως μεγαλορρημονήσαντα. ἀδείας τε τυχόντα, καὶ ἐν τῷ μὴ ἐγεῖραι, μειζόνως τὴν βλασφημίαν τοιαύτης αἱρέσεως θελαμβύσαντα. τῆς ὀρθοδοξίας τε τὰ δόγματα τεταπεινωκὰς ἐνεργείας ἐβεβαίωσεν ἔχειν μετὰ σάρκωσιν τὸ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃν ἐν δυσὶ φύσεσι θεωρεῖσθαι ζώων; μὴ γένοιτο: ἀλλὰ διὰ τὸ μηδεμίαν φύσιν τῶν ὅλων εἶναι; τουτέστι, τὰ δύο φύσεων ἀθέλητον ὑπάρχειν ἢ ἀνενέργητον. οἱ γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν φύσεων ἀναιροῦντες ἰδιώματα, ἐνεργείας τε καὶ θελήματα, καὶ τὰς φύσεις συναναιροῦσιν, ὥσπερ εἰσὶν ἰδιώματα. ἀπὸ τῆς ε' συνόδου ἕως τῆς ζ'. ἔτη ρκ'. ἐν ἄλλῳ ρι ἡ.

*πύῤῥος.

Συνοδος ζ'.

Ἡ δὲ ἑβδόμη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ. ἣν ὁ οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος υἱὸς Λέοντος τοῦ χαζαρομύμου. ἐν ἔτει ὀγδόῳ τῆς βασιλείας αὐτῶν. ὑφ' ἧρχον δὲ ἅγιοι πατέρες τὸν ἀριθμὸν τξζ'. ἧς ἡγοῦντο ἀδριανὸς πάπας ῥώμης, παρόντος Κωνσταντινουπόλεως, *πολιτιανὸς ἀλεξανδρείας, Θεοδώρητος ἀντιοχείας, ἠλίας ἱεροσολύμων. συνῆλθον δὲ κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἤγουν χειροτονοκατηγόρων. ὧν διαπαντὸς ὁσίως οὗ τοῦ ἁγίου σαυροῦ τύπῳ τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις τὴν ἐκκλησίαν ἔχειν, καὶ σχετικῶς ἀσπάσασθαι, ἡ αὐτὴ ἁγία οἰκουμενικὴ μεγάλη σύνοδος καλῶς διδασκάλησε. καὶ καθεξῆς ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία ἅμα αὐτοῖς τοῖς εἰκονομάχοις, καὶ τοὺς ἁγιοκατηγόρους ἅπαντας ἀποστρέφεται, οὐδὲν ἧττον τὸν εἰκονομαχούντων μυσαττομένη. δι' ὧν γὰρ τὴν ὀρθοδοξίας θεομάχων κατηγοροῦσι, τοὺς διὰ τῶν αὐτῶν καρπὸς σκορπίζειν φιλονεικοῦσι, τούτους οὗ ἀποβάλλεται ὡς ἐχθροὺς τὴν ἀληθείας.

*ἀπολινάριος Lat.

ΤΕΛΟΣ.